

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO GELDERLAND-ZUID

HU HOGESCHOOL
UTRECHT

K Kansfonds
geven om
een ander

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO WEST-FRIESLAND

HU HOGESCHOOL
UTRECHT

K Kansfonds
geven om
een ander

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO BREDA

HU HOGESCHOOL
UTRECHT

K Kansfonds
geven om
een ander

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO HOLLAND RIJNLAND

HU HOGESCHOOL
UTRECHT

K Kansfonds
geven om
een ander

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO HART VAN BRABANT

HU HOGESCHOOL
UTRECHT

K Kansfonds
geven om
een ander

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

HU HOGESCHOOL
UTRECHT

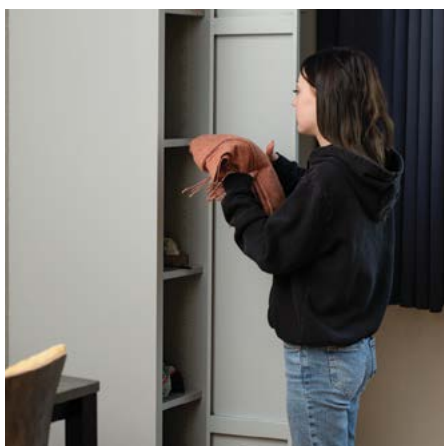
K Kansfonds
geven om
een ander

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO GELDERLAND-ZUID

IEDEREEN TELT MEE
ETHOS-TELLING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID
IN REGIO GELDERLAND-ZUID

Onderzoeksrapportage

Hogeschool Utrecht
Lectoraat Wonen en Welzijn

COLOFON

De ETHOS-telling is een initiatief van Hogeschool Utrecht en Kansfonds.

Uitvoering

Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

Met medewerking van

Regio Gelderland-Zuid (regionale coördinatie door Robin Heijna, Carlos Weijers en Ashley Knipping)

Catelijne Akkermans (kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en campings en vakantieparken)

Jan de Vries (onderzoeker vanuit mensenrechtenperspectief)

Ronja Bruijns (onderzoeker met ervaringskennis)

Auteurs

Dr. Sandra Schel

Marte Kuijpers, MSc

Lincy Scholten, MSc

Annabel Scheepers, MSc

Dr. Lia van Doorn

Drs. Dorieke Wewerinke

In samenwerking met

KU Leuven: prof. dr. Koen Hermans, Nana Mertens en Evelien Demaerschalk

Financier

Kansfonds (coördinatie door Willem van Sermondt, Esther Vogel en Eva Mos)

Ontwerp

Anke Muijsers - www.visual-research.studio (vormgeving)

Marieke Odekerken - www.mariekeodekerken.nl (fotografie)

Datum publicatie: 9 oktober 2024

Bronvermelding bij gebruik van deze rapportage:

Schel, S., Kuijpers, M., Scholten, L., Scheepers, A., van Doorn, L., & Wewerinke, D. (2024). *Iedereen telt mee. Resultaten ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio Gelderland-Zuid*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor de telling	10
1.2 Noodzaak tot andere telling van dakloosheid in Nederland	10
1.3 De ETHOS-Light definitie van dakloosheid	10
1.4 Aanvullend kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	11
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Methode ETHOS-telling	15
2.1 Onderzoeksmethode	16
2.2 Afbakening van de doelgroep	16
2.3 Onderzoeksprocedure	18
2.4 Invullen van de vragenlijst	19
2.5 Voorkomen van dubbeltellingen	19
2.6 Organisatie van de telling	19
2.7 Deelnemende organisaties	21
2.8 Non-respons	23
2.9 Betrouwbaarheid van de resultaten	23
2.10 Kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	24
Hoofdstuk 3 Algemene resultaten van de telling	27
3.1 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Gelderland-Zuid	28
3.1.1 In openbare ruimte	29
3.1.2 In noodopvang voor dakloze mensen	29
3.1.3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	29
3.1.4 In een instelling	30
3.1.5 In een niet-conventionele woonruimte	31
3.1.6 Bij familie, vrienden of derden	32
3.1.7 Dreigende huisuitzetting	32
3.1.8 Verblijfssituatie 26 maart – 9 april 2024	33
3.1.9 Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente	34
3.2 De profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	36
3.2.1 Gender	36
3.2.2 Leeftijd	36
3.2.3 Nationaliteit en geboorteland	37
3.2.4 Samenstelling huishouden	38
3.2.5 Gezondheid	39
3.2.6 Verleden in een instelling	39
3.2.7 Inkomstenbronnen	40
3.2.8 Actieve begeleiding	41
3.2.9 Briefadres	41
3.2.10 Aanleiding(en) voor dak- en thuisloosheid	42
3.2.11 Duur van dak- en thuisloosheid	43
3.3 Opvang van Oekraïense vluchtelingen	44

Hoofdstuk 4 Resultaten kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	47
4.1 Arbeidsmigranten in een situatie van dak- of thuisloosheid	48
4.1.1 Zicht op het aantal dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's	48
4.1.2 Profielkenmerken van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	49
4.1.3 Leefsituaties van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	50
4.2 Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken	51
4.2.1 Zicht op het aantal mensen op campings en vakantieparken in de zes regio's	51
4.2.2 Profielkenmerken van mensen op campings en vakantieparken	52
4.2.3 Leefsituaties van mensen die verblijven op campings en vakantieparken	53
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusies	57
5.1 Samenvatting	58
5.1.1 Eerste telling aan de hand van de ETHOS-Light definitie in regio Gelderland-Zuid	58
5.1.2 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Gelderland-Zuid	58
5.1.3 Profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	59
5.2 Conclusies	60
5.2.1 Ook veel vrouwen zijn dak- of thuisloos	60
5.2.2 Dak- en thuisloosheid treft een groot aantal kinderen en jongeren	60
5.2.3 Arbeidsmigranten op straat vormen het topje van de ijsberg	60
5.2.4 Veel mensen verblijven noodgedwongen in niet-conventionele woonruimten	61
5.2.5 Bijna een derde van de getelde volwassenen is langdurig dak- of thuisloos	61
5.2.6 Het organiseren van een ETHOS-telling levert veel op	61
5.3 Terugblik op de ETHOS-telling in regio Gelderland-Zuid	61
Hoofdstuk 6 Blik op de toekomst	65
6.1 Van tellen naar oplossen	66
6.2 Derde telronde (2025)	66
Referenties	68
Bijlagen	69
Bijlage 1: ETHOS-classificatie	69
Bijlage 2: ETHOS-Light	70
Bijlage 3: Deelnemende diensten en (sub)organisaties	71

1

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR DE TELLING

De Nederlandse overheid stelt zich ten doel om dakloosheid volledig uit te bannen vóór 2030 (Ministerie van BZK et al., 2022). Om dit doel te bereiken zijn gegevens over de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland van cruciaal belang. Hoeveel mensen er dak- en thuisloos zijn in Nederland is echter niet duidelijk. Ook is niet bekend wat hun kenmerken en leefsituaties zijn. In het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)* wordt gewezen op het belang van betere monitoring van dakloosheid, zodat er gericht kan worden gestuurd aan de hand van kwantitatieve gegevens. De huidige monitoring van dakloosheid in Nederland biedt hiertoe onvoldoende mogelijkheden (Ministerie van BZK et al., 2022).

Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van dak- en thuisloosheid voerde Hogeschool Utrecht in samenwerking met Kansfonds in 2024 voor de tweede keer de ETHOS-telling uit. Ditmaal in zes Nederlandse regio's: regio Breda met centrumgemeente Breda, regio Gelderland-Zuid met centrumgemeente Nijmegen, regio Hart van Brabant met centrumgemeente Tilburg, regio Holland-Rijnland met als grootste gemeente Leiden, regio West-Friesland met centrumgemeente Hoorn en regio Westelijke Mijnstreek met centrumgemeente Sittard-Geleen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een voor Nederland nieuwe definitie van dakloosheid, de ETHOS-Light classificatie, en van een nieuwe telmethode. Dit rapport bevat de resultaten van de telling die plaatsvond op 9 april 2024 in regio Gelderland-Zuid. De telling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeenten die onderdeel uitmaken van deze regio: gemeenten Nijmegen, Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, West Betuwe en Wijchen.

Het onderzoeksteam van Hogeschool Utrecht werd ondersteund door het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven dat de toegepaste telmethode ontwikkelde. Dit onderzoeksteam, onder leiding van prof. dr. Koen Hermans, past de telmethode sinds 2020 met succes toe in een groot aantal Belgische regio's. Met toestemming van de Katholieke Universiteit Leuven passen wij de methode dit jaar voor de tweede keer toe in Nederland.

Met het uitvoeren van de telling geven de gemeenten in regio Gelderland-Zuid, Hogeschool Utrecht en Kansfonds een impuls aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Nederland. De betrokken gemeenten hebben de ambitie om dak- en thuisloosheid in hun regio gedegen aan te pakken. Zij willen hun beleid gericht op preventie en aanpak van dakloosheid baseren op concrete cijfers en profielkenmerken van dak- en thuisloze mensen in hun regio.

1.2 NOODZAAK TOT ANDERE TELLING VAN DAKLOOSHEID IN NEDERLAND

In Nederland wordt dakloosheid op verschillende manieren in kaart gebracht. De methoden die hierbij gebruikt worden, kennen echter veel beperkingen. Daardoor wordt niet de gehele populatie in kaart gebracht: onder meer kinderen, vijfenzestigplussers en ongedocumenteerde mensen komen niet in de bestaande cijfers voor. Bovendien is het met de gehanteerde methoden niet mogelijk om een goed beeld te krijgen van dak- en thuisloosheid op regionaal- en gemeentelijk niveau. Hierdoor kan geen passend beleid worden gemaakt gericht op het voorkomen en uitbannen van dak- en thuisloosheid. Een uitgebreide onderbouwing hiervan is te vinden in de [onderzoeksrapporten van de eerste ETHOS-tellingen](#).

1.3 DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE VAN DAKLOOSHEID

De ETHOS-Light classificatie wordt binnen de Europese Unie en door vooraanstaande onderzoekers in Europa gezien als de best onderbouwde manier om dakloosheid te meten (Edgar, 2012; Baptista &

Marlier, 2019). ETHOS staat voor 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. De brede ETHOS classificatie bestaat uit dertien operationele categorieën die een onvolwaardige huisvestingssituatie beschrijven. Deze zijn onderverdeeld in vier conceptuele categorieën: dakloosheid, thuisloosheid, onveilige huisvesting en onbehoorlijke huisvesting (FEANTSA, 2005; zie ook Bijlage 1). Voor het meten van dakloosheid werd in 2006 een afgeslankte versie geïntroduceerd: ETHOS-Light (zie kader). Deze versie omvat zes van de dertien categorieën van de brede ETHOS classificatie en geldt als een minimale classificatie van dakloosheid. Alle mensen die geen eigen (t)huis hebben kunnen hiermee in beeld worden gebracht (FEANTSA, 2018; zie ook Bijlage 2).

De ETHOS-Light definitie sluit goed aan bij het feit dat de verblijfssituatie van dakloze mensen vaak wisselt. Mensen verblijven bijvoorbeeld (noodgedwongen) afwisselend tijdelijk bij vrienden, in niet-conventionele woonruimten, in de noodopvang voor dakloze mensen of op straat (Schel et al., 2023). Uit onderzoek blijkt dat een huisuitzetting een belangrijke route is naar dakloosheid (Al Shamma et al., 2015). Om die reden heeft het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie aan de classificatie toegevoegd: mensen die hun woning binnen een maand moeten verlaten zonder dat zij zicht hebben op een passende woonoplossing (Hermans et al., 2021). Met de ETHOS-Light definitie kan naast zichtbare dakloosheid ook verborgen dakloosheid in beeld worden gebracht, met name onder mensen die verblijven bij vrienden, familie of derden en onder mensen die verblijven in een niet-conventionele woonruimte, zoals een auto, stacaravan, schuur of woning zonder basisvoorzieningen.

ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. Mensen die verblijven in de openbare ruimte
2. Mensen die verblijven in de noodopvang voor dakloze mensen
3. Mensen die verblijven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen
4. Mensen die een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting
5. Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan passende huisvesting
6. Mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden
- + Mensen met een dreigende huisuitzetting zonder passende vervolghuisvesting

De ETHOS-Light definitie van dakloosheid was leidend bij de telling die in regio Gelderland-Zuid werd uitgevoerd. Omdat bij deze definitie de *leefsituatie* centraal staat, wordt iedereen die zich bevindt in een leefsituatie die valt onder de ETHOS-Light categorieën beschouwd als dak- of thuisloos. Daarbij maakt het niet uit welke status mensen hebben voor de wet en voor beleid. Concepten als wettelijke verblijfsstatus, regiobinding en recht op voorzieningen spelen geen rol in het al dan niet geteld worden.

1.4 AANVULLEND KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN

VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Bij de pilot ETHOS-tellingen in 2023 bleek het moeilijk om dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken goed in beeld te krijgen. Deze groepen overlappen ook deels, omdat veel arbeidsmigranten op campings en vakantieparken verblijven. De ETHOS-telling gaat uit van medewerking van organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen (zie Hoofdstuk 2 voor nadere toelichting op de methode). Echter, de organisaties die meetelden in 2023 hadden onvoldoende zicht op deze specifieke groepen. In 2024 is daarom extra inzet gepleegd om organisaties te betrekken die in contact staan met arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Desondanks is het niet gelukt deze groepen volledig in beeld te krijgen. Om een beter begrip van en zicht op deze groepen te verkrijgen is daarom besloten om ook een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren naar dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken.

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een beschrijving van de methode van de ETHOS-telling. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de ETHOS-telling weer. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van het kwalitatieve deelonderzoek naar arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting en beschrijft de conclusies van het onderzoek en in Hoofdstuk 6 kijken we vooruit op de toekomst.

2

METHODE ETHOS-TELLING

2 METHODE ETHOS-TELLING

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in regio Gelderland-Zuid door middel van een regionale telling van dak- en thuisloosheid. De volgende twee onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. Hoeveel personen zijn dak- of thuisloos in regio Gelderland-Zuid en in welke leefsituatie bevinden deze personen zich?
2. Wat is het profiel van de dak- en thuisloze personen in regio Gelderland-Zuid?

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een point-in-time telling. Bij een point-in-time telling wordt op een bepaald moment (dag of week) een telling georganiseerd in een geografisch afgebakend gebied (Hermans et al., 2021). Er zijn verschillende manieren om een point-in-time telling uit te voeren. De methode die door ons werd toegepast vertrekt vanuit een intensieve samenwerking met zoveel mogelijk organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op één specifieke dag vullen medewerkers van deze organisaties voor alle personen in een leefsituatie van dak- en thuisloosheid een vragenlijst in met vragen over de leefsituatie en over diverse kenmerken van de personen die geteld worden. De betrokkenheid van een onafhankelijke onderzoeksinstelling is van belang om de privacy van de getelde personen te garanderen.

Er is bij deze telling bewust gekozen voor het werken met een vragenlijst, omdat dit een middel is om ook profielkenmerken in kaart te kunnen brengen. Zicht op profielkenmerken stelt gemeenten in staat om gericht beleid te ontwikkelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen (Wewerinke et al., 2023a). Dat beleid kan zich bijvoorbeeld richten op specifieke groepen of op specifieke leefsituaties. Door zoveel mogelijk organisaties te betrekken die in contact staan met dak- en thuisloze personen, dus niet alleen de organisaties die zich specifiek op deze groep richten, komt bovendien ook verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Omdat deze organisaties in aanloop naar de telling intensief samenwerken, groeide hun kennis over de problematiek van dak- en thuisloosheid en hun inzicht in hoe zij kunnen bijdragen aan een betere ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. De ervaring leert dat dit proces leidt tot meer draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid in de regio waar de telling plaatsvindt (Vermeir & Samyn, 2021).

Een beperking van de gehanteerde methode is dat een point-in-time telling minder goed in staat is om inzicht te geven in de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Dit komt omdat er een momentopname wordt gemaakt. Monitoringsinstrumenten van gemeenten en organisaties zijn beter geschikt voor het in kaart brengen van de dynamiek van dak- en thuisloosheid onder de groepen mensen die zij in beeld hebben. Een tweede belangrijke beperking van de gehanteerde methode is dat deze maar beperkt inzicht biedt in routes naar dak- en thuisloosheid in de regio. Daarvoor zijn andere onderzoeksmethoden geschikter.

2.2 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

De personen die door middel van deze point-in-time telling werden geteld in regio Gelderland-Zuid moesten voldoen aan de volgende twee voorwaarden:

a. De persoon bevindt zich in een situatie van dak- of thuisloosheid

Een situatie van dak- of thuisloosheid definiëren we zoals gezegd aan de hand van ETHOS-Light + dreigende huisuitzetting. De categorieën die hiertoe behoren worden nader gespecificeerd in Figuur 1. Op basis van het conceptuele model zijn alle mogelijke leefsituaties van dak- en thuisloosheid geordend. In elke categorie zijn diverse leefsituaties te onderscheiden.

Figuur 1. Toelichting ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

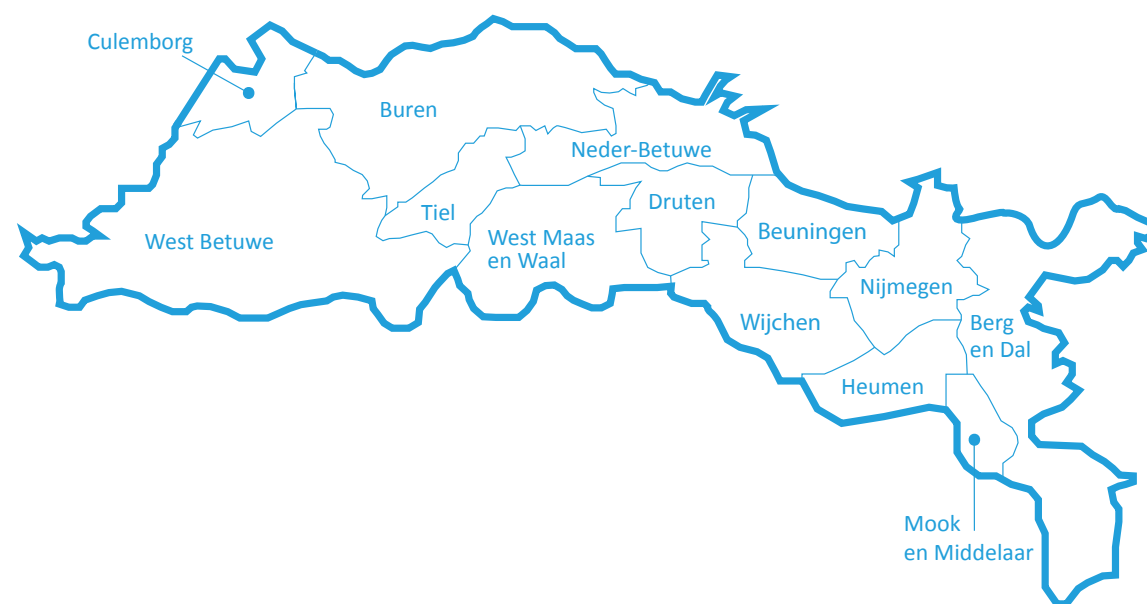
1.	In openbare ruimte	Mensen die verblijven in de openbare ruimte (op straat of in de natuur).
2.	In noodopvang voor dakloze mensen	Mensen die in laagdrempelige en kortdurende opvang voor dakloze mensen verblijven, zoals nachtopvang, dag- en nachtopvang, noodopvang of winteropvang.
3.	In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	Mensen die in een tijdelijke opvangplek voor dakloze mensen verblijven, zoals 24-uurs opvang, crisisopvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, gezinsopvang, doorstroomwoningen of alternatieve tijdelijke opvang specifiek bedoeld voor dakloze mensen.
4.	Mensen die uitstromen uit een instelling/ langer verblijven in een instelling	a. Mensen die binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting (bijvoorbeeld de gevangenis, ziekenhuis, jeugdzorginstelling, GGZ-instelling, beschermd wonen of AZC) b. Mensen die vanwege een gebrek aan passende huisvesting langer dan nodig verblijven in een instelling.
5.	In niet-conventionele woonruimten	Mensen die verblijven in niet-conventionele ruimtes vanwege een gebrek aan een passende woonoplossing. Bijvoorbeeld in een (sta)caravan, hut, garage, kraakpand, auto, op een camping, in een hotel/ B&B, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer.
6.	Bij familie, vrienden of kennissen	Mensen die tijdelijk verblijven bij (gast)familie, vrienden of derden, wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+	Dreigende huisuitzetting	Mensen die hun woning binnen een maand na de teldag moeten verlaten, zonder dat zij zicht hebben op een stabiele woonoplossing. Bijvoorbeeld vanwege: een betekend vonnis tot gerechtelijke huisuitzetting, een beslissing onbewoonbaarheid, beslissing ongeschiktheid, een beëindigd of verlopen huur- of omklapcontract, terugnamebevel van een koopwoning, tijdelijke sluiting van de woning op basis van Wet Damocles of vanwege sloop of renovatie.

b. De persoon heeft een link met de regio

De getelde personen moesten ook een link hebben met de regio. In de volgende situaties werden mensen meegeteld:

- De persoon verbleef op de teldag in regio Gelderland-Zuid (Nijmegen, Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, West Betuwe en Wijchen, zie ook Figuur 2).
- De persoon verbleef buiten de regio, maar had het laatste officiële woonadres in de regio. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een persoon vanuit de tellende regio vlucht naar de vrouwenopvang in een andere regio, of wanneer een persoon vanuit de tellende regio tijdelijk verblijft in een andere regio omdat deze persoon daar verblijfsmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld bij vrienden, familie of derden.

Figuur 2. Regiokaart Gelderland-Zuid

Er waren geen voorwaarden verbonden aan de duur van het verblijf in de regio: ook indien de persoon er één nacht verbleef, werd de persoon meegeteld. Er is steeds gekeken naar de actuele situatie van de persoon op de teldag. Alle personen die op de teldag voldeden aan de twee criteria werden meegeteld.

2.3 ONDERZOEKSPROCEDURE

Alle personen die aan bovenstaande voorwaarden voldeden en in beeld waren bij een van de deelnemende organisaties werden geteld op één specifieke datum: 9 april 2024. De verblijfssituatie, uitgedrukt in de ETHOS-Light categorie, betreft de nacht *voorafgaand* aan de teldag, dus de nacht van 8 op 9 april. Deelnemende organisaties vulden op de teldag of in de twee weken daarna een online vragenlijst in over de personen die voldeden aan de genoemde criteria. Deelnemende verblijfsinstellingen vulden de vragenlijsten in binnen een maand na de teldag, omdat bij de verblijfsinstellingen onder meer werd gekeken naar personen die een instelling verlaten zonder passende woonoplossing binnen een maand na de teldag. Niet altijd was op de teldag al bekend of mensen de verblijfsinstelling binnen een maand zouden verlaten zonder passende woonoplossing (denk bijvoorbeeld aan een schorsing van een persoon bij een instelling vanwege ongewenst gedrag).

Voorafgaand aan de teldag werd de telling door de deelnemende organisaties voorbereid. De organisaties screenden alle mensen waar zij mee in contact staan op de twee criteria voor deelname en maakten een lijst van alle personen die aan deze criteria voldeden. Vervolgens zijn deze personen door de organisaties zoveel mogelijk geïnformeerd over de telling. Hiervoor werden onder andere posters en flyers opgehangen bij de deelnemende organisaties en voerden sommige medewerkers gesprekken met personen die aan de criteria voldeden. Indien mensen niet meegeteld wilden worden, konden zij dit aangeven bij de betrokken medewerkers. Voor deze personen is geen vragenlijst ingevuld, en ingevulde vragenlijsten over deze personen bij andere organisaties zijn verwijderd.

Op de teldag zelf of kort daarna probeerden medewerkers te achterhalen waar de personen die aan de criteria voldeden verbleven in de nacht van 8 op 9 april. Zo kon de actuele verblijfssituatie worden ingevuld in de vragenlijst. De medewerkers vulden ook – indien bekend – de verblijfssituatie(s) van de persoon in de twee weken voorafgaand aan de telling in. Hier werd naar gevraagd, omdat het voor de medewerkers van de deelnemende organisaties niet altijd mogelijk is om de exacte verblijfssituatie op de teldag te achterhalen. Op deze manier wordt toch informatie verkregen over de verblijfssituatie(s) van deze personen. Bovendien

geeft deze informatie inzicht in de dynamiek van dak- en thuisloosheid, omdat bij deze vraag meerdere verblijfplaatsen konden worden aangegeven. Indien er geen informatie was over de verblijfssituatie in de nacht van 8 op 9 april of over de verblijfssituatie(s) in de twee weken voorafgaand aan de telling dan werden mensen niet meegeteld.

2.4 INVULLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst bestond gemiddeld genomen uit 25 vragen (het exacte aantal vragen is afhankelijk van de ingevulde antwoorden). Naast de verblijfssituatie op de teldag en de twee weken voorafgaand aan de teldag werd ook gevraagd naar een aantal profielkenmerken. De vragen in de vragenlijst zijn grotendeels gebaseerd op de Europese MPHASIS-richtlijnen voor het meten van dak- en thuisloosheid (MPHASIS, 2009)¹. De vragenlijsten werden ingevuld door de medewerkers van de betrokken organisaties. Zij maken een inschatting over de situatie van de betreffende persoon. Indien gewenst konden zij de vragenlijst invullen samen met de dak- of thuisloze persoon. In dat geval werd de persoon actief om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek door de betreffende medewerker. Een handleiding met uitgebreide instructies voor het invullen van de vragen ondersteunde de organisaties bij het invullen van de vragenlijst. Organisaties konden de vragenlijst op voorhand invullen op papier of in een PDF-versie om de werkdruk te verspreiden. De vragenlijsten werden vervolgens via een online link ingevoerd.

2.5 VOORKOMEN VAN DUBBELTELLINGEN

Hoe meer organisaties meetellen, hoe groter de kans dat mensen twee keer of vaker geteld worden. Om dubbeltellingen te identificeren werd er gebruik gemaakt van een naamcode. Om de identiteit van de getelde personen te beschermen, werden geen namen of burgerservicenummers genoteerd. De naamcode bestaat uit de eerste letter van de voornaam en de eerste en laatste letter van de (volledige) achternaam². Bij Jan De Wit is de naamcode bijvoorbeeld JDW. Aan de hand van de naamcodes, gecombineerd met informatie uit de vragenlijst over de persoonskenmerken en leefsituatie van de getelde personen, identificeren en verwijderen de onderzoekers de dubbeltellingen. Na het verwijderen van de dubbeltellingen werden de naamcodes en de exacte leeftijd uit het databestand verwijderd en apart opgeslagen in de digitale kluis van Hogeschool Utrecht om de privacy van de getelde personen te waarborgen.

2.6 ORGANISATIE VAN DE TELLING

De organisatie van de telling was grotendeels in handen van een regionale coördinator die in dienst is van een van de gemeenten in de regio (zie Figuur 3 voor de tijdlijn van de telling). Deze regionale coördinator organiseerde de telling in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam. Een regionale werkgroep met vertegenwoordigers van de belangrijkste tellende organisaties werd samengesteld om de regionale coördinator te ondersteunen bij de organisatie van de telling. De werkgroep werd nauw betrokken bij het gehele proces van de telling. Om een zo valide mogelijke telling te organiseren, werd gestreefd naar deelname van zoveel mogelijk organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen in de regio. De werkgroep droeg bij aan het maken van een overzicht van deze organisaties. Vervolgens werden de organisaties benaderd door de regionale coördinator met het verzoek om aan de telling deel te nemen.

In januari 2024 werd een startbijeenkomst georganiseerd om bestuurders en managers van de regionale organisaties te informeren over de telling. Een onderzoeker van Hogeschool Utrecht lichtte op deze dag

¹ MPHASIS staat voor *Measuring Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems*. Dit was een Europees project dat liep van december 2007 tot december 2009 en dat werd gefinancierd door het EU PROGRESS programme. Het voornaamste doel van MPHASIS was om de monitoring van dakloosheid en dakloosheidsbeleid in 20 Europese landen te verbeteren, gebaseerd op de aanbevelingen van het 'Measurement of Homelessness at European Union Level' onderzoek (University of Dundee, z.d.).

² Bij een namenreeks is er soms geen sprake van een duidelijk onderscheid tussen een voornaam en een achternaam. Daarom werd bij een namenreeks gekeken naar de eerste letter van de eerste naam en de eerste en laatste letter van de laatste naam in de namenreeks.

de wetenschappelijke basis en de praktische uitwerking van de telling toe. De gemeenten deden een oproep aan alle aanwezige organisaties om deel te nemen aan de telling. In de maand maart vonden vier informatiesessies plaats om medewerkers van de organisaties te informeren over het onderzoek en hen te instrueren over het invullen van de vragenlijsten. Drie van deze sessies vonden fysiek plaats, één sessie vond online plaats. Deze informatiesessies zijn goed bezocht. In aanvulling op de informatiesessies vond in de week voor de teldag ook een online vragensessie plaats, waar medewerkers van de tellende organisaties hun laatste vragen over het invullen van de vragenlijst konden stellen aan de onderzoekers. De vragenlijst en de handleiding bij de vragenlijst werden aangescherpt op basis van de vragen en opmerkingen die tijdens de informatie- en vragensessies naar voren kwamen. Alle vragen die tijdens de informatie- en vragensessies werden gesteld door de medewerkers van de organisaties en de antwoorden op deze vragen werden gebundeld in een document met veel gestelde vragen. Dit document werd naar alle organisaties toegestuurd. Op de teldag zelf en in de weken daarna waren de onderzoekers telefonisch en per mail bereikbaar voor het beantwoorden van vragen over het invullen van de vragenlijst. De regionale coördinator bezocht op de teldag diverse meetellende organisaties om te horen hoe de telling verliep en om de organisaties te bedanken voor hun inzet.

In de weken na de teldag is steeds gekeken hoeveel vragenlijsten er waren ingediend door de verschillende organisaties. Alle organisaties ontvingen herinneringsmails met het verzoek om de vragenlijsten tijdig in te dienen. Organisaties die nog geen vragenlijsten hadden ingevoerd en organisaties die minder vragenlijsten hadden ingevoerd dan verwacht werden gebeld door de regionale coördinator om na te gaan of er voldoende geteld was. Op deze manier is gezorgd voor een zo groot mogelijke respons. De onderzoekers zochten contact met de organisaties die de vragenlijsten hadden ingevuld indien er onduidelijkheid bestond over de leefsituatie van mensen die geteld waren.

In juni 2024 vond tijdens een feedbackmoment in Nijmegen een terugkoppeling van de voorlopige resultaten van de telling plaats. Vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, leden van de werkgroep en vertegenwoordigers van de belangrijkste telorganisaties waren hierbij aanwezig. Tijdens het feedbackmoment gingen de onderzoekers met deelnemers in gesprek over de telmethode en over het aantal mensen dat geteld is in verschillende leefsituaties in de verschillende gemeenten. Vanuit hun kennis van de situatie in de regio reflecteerden zij op de cijfers. Zo gingen we na of er voldoende geteld is en of de resultaten een juiste weergave zijn van de werkelijke situatie in de regio.

Figuur 3. Tijdlijn ETHOS-telonderzoek

2.7 DEELNEMENDE ORGANISATIES

In totaal namen 84 organisaties deel aan de telling in regio Gelderland-Zuid (zie Bijlage 3). Al deze organisaties zijn af en toe tot dagelijks in contact met de doelgroep van de telling en hebben op de teldag alle mensen met wie zij in contact zijn gescreend op de twee voorwaarden voor deelname. Bij 76 organisaties waren op de teldag mensen in beeld die in de nacht van 8 op 9 april aan de voorwaarden voldeden (zie Tabel 1). Voor deze mensen vulden de organisaties een vragenlijst in. In totaal werden er 1.550 vragenlijsten ingevuld. 58 van deze vragenlijsten werden ingevuld samen met de persoon om wie het ging. De overige vragenlijsten werden alleen door de medewerkers ingevuld.

De onderzoekers verwijderden in totaal 340 vragenlijsten. Bij een deel van deze vragenlijsten was sprake van dubbeltellingen die op basis van de naamcode, de leeftijd, gender en soms ook andere kenmerken werden verwijderd. Tevens verwijderden de onderzoekers vragenlijsten uit het databestand die onvoldoende informatie over de verblijfssituatie van de personen bevatten of waarbij niet was voldaan aan de voorwaarden van de telling.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie

Deelnemende organisaties		Aantal ingevulde vragenlijsten
1.	Gemeente Nijmegen	234
2.	GGD Gelderland-Zuid	191
3.	IrisZorg	141
4.	Gemeente Berg en Dal	93
5.	Gemeente Tiel	92
6.	Gemeente West Maas en Waal	87
7.	RIBW Nijmegen & Rivierenland	65
8.	Bindkracht10	55
9.	KleurrijkWonen Woningcorporatie	51
10.	Gemeente West Betuwe	50
11.	Pro Persona	43
12.	Sterker Sociaal Werk	41
13.	Vluchtelingenwerk Nijmegen	32
14.	Gemeente Wijchen	28
15.	R75/JOOP	25
16.	Stichting Barka	25
17.	Werkbedrijf Rijk van Nijmegen	24
18.	Stichting Gast	18
19.	Gemeente Beuningen	14
20.	Gemeente Culemborg	14
21.	Gemeente Heumen	13
22.	Sociaal Team Culemborg	13
23.	Maatman Zorggroep Rivierenland	11
24.	Zorgen Veiligheidshuis Gelderland-Zuid	11
25.	Het Tweede Huis	10
26.	Onder de Bomen	10
27.	Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers, Nijmegen	9
28.	Stichting Straatmensen	9
29.	Gemeente Buren	8
30.	Gemeente Mook en Middelaar	8

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Deelnemende organisaties	Aantal ingevulde vragenlijsten
31. Stichting Time Out Huis Plus	8
32. Portaal	7
33. Werkorganisatie Druten en Wijchen	7
34. ZorgPlus GGZ	6
35. ElkWelzijn	5
36. MEE Gelderse Poort	5
37. Prokino Zorg Nijmegen	5
38. Stichting Zorg en Kleur	5
39. Woonwaarts	5
40. GrandCare	4
41. Kamers met Aandacht	4
42. Stichting Wereldvrouwenhuis Mariam van Nijmegen	4
43. Daginloop de Steeg	3
44. Gezondheidscentrum Lindenholt	3
45. Mozaïek Welzijn	3
46. Nijmeegse Jantien	3
47. Sociaal Team Wijchen	3
48. Stichting Leergeld Nijmegen	3
49. Moederkindhuis 24/7	2
50. Buurtteams Nijmegen	2
51. FuturoWerkt	2
52. Huisartsenpraktijk 't Weeshuis	2
53. Huisartsenpraktijk Kiers en Lokate	2
54. Jong Bewind	2
55. SNOV - Stichting Noodopvang Ongedocumenteerde Vluchtelingen	2
56. SSH& Nijmegen	2
57. Stichting Dagloon Nijmegen	2
58. Stichting het Kruispunt Nijmegen	2
59. Talis Woningcorporatie	2
60. Universitair Gezondheidscentrum Heyendaal	2
61. VraagWijzer	2
62. Yuverta	2
63. Driestroom	1
64. Gemeente Altena	1
65. Huisarts (praktijknaam onbekend)	1
66. Huisartsenpraktijk de Schakel	1
67. Huisartsenpraktijk Dukenburg	1
68. Huisartsenpraktijk Waalfront	1
69. OBS Koningin Beatrix	1
70. Oosterpoort Wooncorporatie	1
71. Particulier	1
72. Pax Christi College	1
73. Pluryn	1

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Deelnemende organisaties	Aantal ingevulde vragenlijsten
74. Sociaal Team Buren	1
75. Sonnewijser	1
76. Staatsbosbeheer Beheereenheid Rivierengebied Oost	1
Totaal	1.550

De ingevulde vragenlijsten zijn zoveel als mogelijk weergegeven bij de in de vragenlijst opgegeven moederorganisatie. Door onderlinge samenwerkingsverbanden (bv. in wijk- of dorpssteams) kan het zijn dat er vragenlijsten zijn ingevuld onder de noemer van een andere organisatie.

2.8 NON-RESPONS

Van de meeste organisaties ontvingen de regionaal coördinatoren respons op het verzoek om deelname aan het onderzoek. De volgende organisaties hadden mogelijk wel dak- en thuisloze personen in beeld, maar namen niet deel aan de telling: gemeente Neder-Betuwe, Droombankje, Moviera vrouwenopvang, politie, Psychiatrie Rivierenland en diverse jeugdzorg organisaties. Diverse organisaties hebben met elkaar afgestemd wie welke mensen zou tellen. Dit werd gedaan om de tijdsinvestering van het tellen zoveel mogelijk te beperken.

2.9 BETROUWBAARHEID VAN DE RESULTATEN

Een belangrijke vraag is of de resultaten van deze telling een goede weergave zijn van de werkelijke situatie van dak- en thuisloosheid in regio Gelderland-Zuid. Uit de reflecties van de onderzoekers en de betrokken professionals uit de regio ontstaat het beeld dat de juiste organisaties bij de telling betrokken waren en dat er zorgvuldig is geteld.

Bij de gehanteerde methode hangt de betrouwbaarheid van de resultaten grotendeels af van het draagvlak binnen de regio waar de telling is uitgevoerd. In regio Gelderland-Zuid was er vanaf de start van het project veel draagvlak voor de telling. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal organisaties dat deelnam aan de telling: 84 organisaties in de regio namen deel, waarbij er sprake was van een grote verscheidenheid aan partijen. Ook lieten de organisaties en hun medewerkers een grote betrokkenheid bij de telling zien. De lijst van organisaties die benaderd moesten worden voor deelname werd opgesteld samen met een speciaal voor de telling opgerichte regionale werkgroep. Deelnemers aan de werkgroep kennen de regio goed en weten daardoor welke organisaties betrokken moesten worden om zoveel mogelijk dak- en thuisloze personen in beeld te krijgen.

Om te toetsen in hoeverre de resultaten een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke situatie in de regio werden de resultaten tijdens een feedbackbijeenkomst voorgelegd aan vertegenwoordigers van de telorganisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten. Zij reflecteerden uitgebreid op alle resultaten. Uit de reflecties van de professionals kwam naar voren dat de resultaten van de telling over het algemeen goed aansluiten bij de situatie in hun regio, zowel in omvang als in aard en diversiteit van leefsituaties van dak- en thuisloze mensen.

De professionals vermoeden dat een aantal specifieke groepen nog niet volledig in beeld is gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Dit geldt vooral voor de regiogemeenten, omdat hier bijvoorbeeld relatief meer vakantieparken en campings gevestigd zijn. Ten opzichte van andere regio's valt op dat er relatief weinig kinderen en vrouwen geteld. Mogelijk is dit te verklaren doordat organisaties die deze groep goed in beeld hebben (bijvoorbeeld jeugdzorginstellingen en de vrouwenopvang) niet of minder hebben meegeteld. De betrokken professionals benadrukken dat met deze methode veel meer groepen die anders onzichtbaar

blijven in beeld zijn gekomen. Tegelijkertijd zullen er altijd mensen zijn die ook met deze telmethode niet in beeld komen. Het gaat hier volgens hen om personen die niet in contact staan met hulp- of dienstverlenende organisaties, omdat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of omdat zij onder de radar willen blijven.

2.10 KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In iedere regio waar de ETHOS-telling plaatsvond, zijn twee regionale focusgroepen georganiseerd: een focusgroep met professionals en eventuele sleutelfiguren die zicht hebben op de leefsituaties van arbeidsmigranten in de regio, en een focusgroep met professionals die zicht hebben op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal namen 2 personen deel aan de focusgroep gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 3 personen aan de focusgroep gericht op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege gebrek aan passende huisvesting. De focusgroepen werden geleid door twee onderzoekers van Hogeschool Utrecht. Van de focusgroepen zijn gespreksverslagen gemaakt welke vervolgens zijn voorgelegd aan alle deelnemers van de focusgroepen met het verzoek om het verslag te controleren op onjuistheden en om waar nodig nog aanvullingen te doen. Daarna werden de verslagen door de onderzoekers geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve onderzoek staan beschreven in Hoofdstuk 4.

3

ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

3 ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene resultaten van de ETHOS-telling in regio Gelderland-Zuid. Het geeft eerst het aantal dak- en thuisloze personen in de regio weer, met een verdeling over de verschillende gemeenten en een verdeling over de verschillende leefsituaties. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de profielkenmerken van de getelde groep dak- en thuisloze personen.

Met regio Gelderland-Zuid is overeengekomen dat aantallen kleiner dan 5 niet exact worden gerapporteerd in deze onderzoeksrapportage, in plaats hiervan worden deze resultaten aangeduid met <5. In tabellen waar een of meerdere antwoordcategorieën <5 personen betreffen, tellen percentages daarom niet altijd op tot 100%

3.1 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO GELDERLAND-ZUID

In de nacht van 8 op 9 april 2024 werden in totaal 1.357 dak- en thuisloze personen geteld in regio Gelderland-Zuid. We telden 1.197 dak- of thuisloze volwassenen en 160 minderjarige kinderen. Dit betrof 13 alleenstaande kinderen en 147 kinderen die samen met hun ouder(s) in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verbleven. Van de getelde personen waren 6 mensen zwanger. Tabel 2 geeft een overzicht van de verblijfssituatie van de getelde personen, uitgesplitst naar volwassenen en kinderen. Tevens zijn er 332 kinderen geteld die niet zelf dak- of thuisloos waren, maar van wie ten minste één ouder wel dak- of thuisloos was. Deze kinderen worden verder aangeduid als *indirect betrokken* kinderen.

Tabel 2. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

Totaal getelde personen	1.357			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	92	8%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	117	10%	<5	<3%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	109	9%	32	20%
4. In een instelling	180	15%	15	9%
5. In niet-conventionele woonruimte	243	20%	24	15%
6. Bij familie/ vrienden / derden	395	33%	83	52%
+ Dreigende huisuitzetting	34	3%	<5	<3%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	27	2%	-	-
Totaal	1.197	100%	160	100%

De getelde personen verbleven het vaakst *bij familie, vrienden of derden, in een niet-conventionele woonruimte en in een instelling*. In totaal telden we 1.136 volwassenen en 157 minderjarige kinderen die volgens de *definitie van ETHOS-Light* (categorie 1 t/m 6) dak- of thuisloos zijn. Daarnaast hadden 34 volwassenen (3%) en 3 kinderen (2%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*. Voor 27 personen (2%) is de verblijfssituatie van 8 op 9 april *onbekend*. Van deze personen was de verblijfssituatie (of verblijfssituaties) in de twee weken voor de teldatum wel bekend (zie ook Tabel 9).

In de rest van dit hoofdstuk worden de resultaten alleen voor de getelde volwassenen weergegeven, tenzij anders vermeld.

3.1.1 IN OPENBARE RUIMTE

In de nacht van 8 op 9 april verbleven 92 mensen (8%) in de *openbare ruimte*.

3.1.2 IN NOODOPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

We telden 117 volwassenen (10%) die in de *noodopvang voor dakloze mensen* verbleven. Tabel 3 laat zien in welk type noodopvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 3. Aantal volwassenen in noodopvang voor dakloze mensen op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
De Aanvang	29	25%
NuNN	22	19%
Eerste opvang MFC	19	16%
SNOV – opvang voor ongedocumenteerde personen	18	15%
Stichting Gast	14	12%
Eerste opvang Kwelkade	6	5%
Eerste opvang Vince	≤5	≤4%
Onbekend	≤5	≤4%
Totaal	117	100%

Een kwart van de getelde dak- en thuisloze personen verbleef in *De Aanvang* (29 personen, 25%). Een groep van 22 personen (19%) verbleef in het *NuNN*, 19 personen (16%) verbleven in de *Eerste opvang MFC*, 18 personen (15%) verbleven bij *SNOV*, 14 personen (12%) bij *Stichting Gast* en 6 personen in de *Eerste opvang Kwelkade* (5%). Daarnaast verbleven er vijf personen of minder in de *Eerste opvang Vince* (≤4%) en waren er vijf personen of minder (≤4%) van wie *onbekend* is in welke noodopvang zij verbleven.

3.1.3 IN TIJDELIJKE OPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

Er verbleven 109 mensen (9%) in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen*. Tabel 4 laat zien in welk type opvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 4. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 9 april 2024⁴

	Aantal volwassenen	%
Crisisopvang Uranusstraat	28	26%
Het Tweede Huis Nederasselt	14	13%
Crisisopvang Vince	10	9%
Tijdelijke opvang Woonzorg	8	7%
Tussenvoorziening Culemborg	6	6%
Vrouwenopvang	5	5%
Logeerhuis GrandCare (gezinsopvang)	5	5%
Maatwerkvoorziening Kwelkade	<5	<5%
Droombankje	<5	<5%

⁴ Door twee opvanglocaties is niet geteld (Moviera vrouwenopvang en Droombankje), in totaal is er op beide locaties capaciteit voor de opvang van ongeveer 37 volwassenen en 20 kinderen.

Tabel 4. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 9 april 2024 - *vervolg*

	Aantal volwassenen	%
Anders	20	18%
Onbekend	6	6%
Totaal	109	100%

Ruim een kwart van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de tijdelijke opvang verbleef in *crisisopvang Uranusstraat* (28 personen, 26%). Daarna verbleven de meeste mensen in *het Tweede Huis Nederasselt* (14 personen, 13%), in *crisisopvang Vince* (10 personen, 9%), en in *tijdelijke opvang Woonzorg* (8 personen, 7%). Er verbleven 6 personen (6%) in *tussenvoorziening Culemborg*, 5 personen (5%) in de *vrouwenopvang*, en 5 personen (5%) in *logeerhuis GrandCare* (gezinsopvang). Ook verbleven er minder dan 5 personen in zowel *maatwerkvoorziening Kwelkade* (<5%) als bij *Droombankje* (<5%). Voor 20 personen (18%) werd een *andere tijdelijke opvang* aangegeven die valt onder tijdelijke opvang voor dakloze mensen, zoals Kamers met Kansen of Iriszorg. Voor 6 personen (6%) is *onbekend* waar zij verbleven, maar is wel bekend dat zij in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen verbleven.

3.1.4 IN EEN INSTELLING

In totaal verbleven 180 mensen (15%) *in een instelling* die ze 1) al hadden moeten verlaten maar waar zij langer verbleven wegens een gebrek aan een passende woonoplossing, of die ze 2) binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder dat ze een passende woonoplossing hadden. Twee derde van de personen die in een instelling verbleven (121 personen, 67%), *verbleef daar langer wegens gebrek aan een woonoplossing*. Eén derde van de personen (59 personen, 33%) *moest de instelling binnen één maand verlaten zonder woonoplossing* (zie ook Tabel 5a).

Tabel 5a. Aantal volwassenen dat een instelling verliet of er langer verbleef door gebrek aan een woonoplossing op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Verblijft langer in instelling wegens gebrek aan woonoplossing	121	67%
Verlaat instelling binnen de maand zonder woonoplossing	59	33%
Totaal	180	100%

Tabel 5b geeft de verdeling van deze groep over de verschillende typen instellingen in de regio weer. De grootste groep verbleef in een *asielzoekerscentrum* (79 personen, 44%). Bijna een kwart van de personen verbleef in *detentie* (43 personen, 24%). Alle mensen die in detentie verbleven, zijn meegeteld omdat ze de instelling moesten verlaten binnen één maand na de teldag zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Andere getelde personen verbleven in een *GGZ-instelling* (20 personen, 11%), een *voorziening voor beschermd wonen* (16 personen, 9%), *instelling voor verslavingszorg* (8 personen, 4%) en een *jeugdvoorziening* (8 personen, 4%). Er verbleven minder dan 5 mensen in de volgende twee instellingen: een *algemeen ziekenhuis* (<3%) en een *revalidatiecentrum* (<3%). Ten slotte verbleven er minder dan 5 personen (<3%) in een *ander type instelling*, zoals een verzorgingstehuis.

Tabel 5b. Aantal volwassenen in een instelling op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Asielzoekerscentrum ⁵	79	44%
Detentie	43	24%
GGZ-instelling	20	11%
Beschermd wonen	16	9%
Instelling voor verslavingszorg	8	4%
Jeugdzorgvoorziening	8	4%
Algemeen ziekenhuis	<5	<3%
Revalidatiecentrum	<5	<3%
Anders	<5	<3%
Totaal	180	100%

3.1.5 IN EEN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTE

In totaal verbleven 243 van de getelde volwassenen (20%) in een *niet-conventionele woonruimte*. Tabel 6 geeft weer in welk type niet-conventionele woonruimte zij verbleven. Eén derde van hen verbleef in een *vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract* (79 personen, 33%). Daarna verbleven de meeste mensen *op een camping* (41 personen, 17%), in een *(sta)caravan* (37 personen, 15%), in een *auto, vrachtwagen of bus* (27 personen, 11%), of in een *hotel of B&B* (25 personen, 10%). Verder zijn er mensen geteld in een *kraakpand* (9 personen, 4%), op een *boot* (7 personen, 3%) en in een *garage of schuur* (7 personen, 3%). In de volgende categorieën zijn er minder dan 5 personen geteld (<2%): in een *camper*, een *woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer*, een *anti-kraakwoning*, en in een *bedrijfspan*. Daarnaast verbleven er minder dan 5 personen (<2%) in een *ander type niet-conventionele woonruimte*. Voor 5 personen (2%) is *onbekend* waar zij verbleven, maar is wel vastgesteld dat dit een niet-conventionele woonruimte betrof.

Tabel 6. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract	79	33%
Op een camping	41	17%
(Sta)caravan	37	15%
Auto/ vrachtwagen / bus	27	11%
Hotel/ B&B	25	10%
Kraakpand	9	4%
Boot	7	3%
Garage/ schuur	7	3%
Camper	<5	<2%
Woning zonder basisvoorzieningen zoals keuken of badkamer	<5	<2%
Anti-kraak	<5	<2%
Bedrijfspan	<5	<2%
Overig	<5	<2%
Onbekend	5	2%
Totaal	243	100%

⁵ Personen die langer verblijven in een AZC vanwege gebrek aan woonoplossing zijn meegeteld in dit onderzoek wanneer zij op de teldag waren aangemerkt als statushouder en langer dan 6 maanden (de wettelijke termijn die gemeenten hebben om woonruimte te realiseren voor statushouders) wachtten op woonruimte.

3.1.6 BIJ FAMILIE, VRIENDEN OF DERDEN

Van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleven 395 personen (33%) *bij familie, vrienden of derden* wegens gebrek aan een passende woonoplossing. Ruim driekwart van deze personen (306 personen, 77%) stond *niet ingeschreven op het verblijfadres*. 10% van de personen (39 personen) stond *wel ingeschreven*, maar verbleef vanwege grote woononzekerheid en/of slechte woonkwaliteit in een dermate precare situatie dat we spreken van thuisloosheid. Van 13% van de personen (50 personen) is *onbekend* of ze waren ingeschreven (zie ook Tabel 7).

Tabel 7. Aantal personen dat staat ingeschreven op verblijfadres bij familie, vrienden of derden

	Aantal volwassenen	%
Niet ingeschreven op verblijfadres	306	77%
Ingeschreven op verblijfadres	39	10%
Onbekend	50	13%
Totaal	395	100%

3.1.7 DREIGENDE HUISUITZETTING

Op 9 april hadden 34 mensen (3%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*: zij moesten in de maand na de teldag hun woning verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Tabel 8a geeft de redenen voor dreigende huisuitzetting weer. Er konden meerdere redenen per persoon worden aangegeven. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

De meeste personen dreigden hun woning te moeten verlaten door *overlast* (12 personen, 35%) en door een *huurcontract dat binnen de maand na de teldag verliep* (5 personen, 15%). Elk van de volgende redenen voor dreigende huisuitzetting werd voor minder dan 5 mensen (<15%) aangegeven: vanwege een *huurachterstand*, vanwege een *verlopen huurcontract*, vanwege *sloop/renovatie*, vanwege *drugsvondst*, vanwege *gedwongen verkoop van de koopwoning*, en vanwege *verplicht vertrekken vanwege beëindiging van een omklapcontract*. Bij de overige 5 personen (15%) was er sprake van een *andere reden* voor dreigende huisuitzetting.

Tabel 8a. Redenen voor de dreigende huisuitzetting op 9 april 2024 (n=34)

	Aantal volwassenen	%
Overlast	12	35%
Huurcontract verloopt binnen de maand na de teldag	5	15%
Huurachterstand	<5	<15%
Huurcontract is verlopen	<5	<15%
Sloop/renovatie	<5	<15%
Drugsvondst	<5	<15%
Gedwongen verkoop van koopwoning	<5	<15%
Verplicht vertrekken door beëindiging omklapcontract	<5	<15%
Anders	5	15%
Onbekend	<5	<15%

Bij 47% van de personen met een dreigende huisuitzetting (16 personen) betreft het een *huisuitzetting uit een huurwoning van een woningcorporatie*. Bij 38% van de dreigende huisuitzettingen (13 personen) gaat het om een *huurwoning van een particuliere verhuurder*, en bij minder dan 15% (<5 personen) om huisuitzetting uit een *koopwoning*. Voor minder dan 15% van de mensen (<5 personen) is het type woning *onbekend* (zie ook Tabel 8b). Particuliere verhuurders namen niet deel aan de telling. De mensen met dreigende huisuitzetting

die particulier huren kwamen in beeld via andere organisaties. Mogelijk zijn daardoor niet alle mensen met een dreigende huisuitzetting in beeld gekomen.

Tabel 8b. Type woning bij huisuitzetting

	Aantal volwassenen	%
Huurwoning van woningcorporatie	16	47%
Huurwoning van particuliere verhuurder	13	38%
Koopwoning	<5	<15%
Onbekend	<5	<15%
Totaal	34	100%

3.1.8 VERBLIJFSSITUATIE 26 MAART – 9 APRIL 2024

Naast de verblijfssituatie op de teldag werd ook de verblijfssituatie tijdens de twee weken voorafgaand aan de teldag in kaart gebracht. Tabel 9 geeft weer waar de getelde volwassen dak- en thuisloze personen in de nacht van 8 op 9 april 2024 en in periode van 26 maart – 9 april 2024 verbleven. Aangezien de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen kan wisselen, konden per getelde persoon meerdere categorieën worden aangekruist. De percentages tellen daarom niet op tot 100.

In de twee weken voor de teldag verbleven de getelde personen het vaakst bij *familie, vrienden of derden* (413 personen, 35%), in een *niet-conventionele woonruimte* (223 personen, 19%), en in een *instelling* (214 personen, 18%).

Tabel 9. Verblijfssituatie van volwassen dak- en thuisloze mensen op 8-9 april en tussen 26 maart-9 april 2024 (n=1.197)

	Aantal volwassenen 8-9 april	%	Aantal volwassenen 26 maart-9 april	%
1. In de openbare ruimte	92	8%	121	10%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	117	10%	141	12%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	109	9%	106	9%
4. In een instelling	180	15%	214	18%
5. In niet-conventionele woonruimte	243	20%	223	19%
6. Bij familie, vrienden of derden	395	33%	413	35%
+ Dreigende huisuitzetting	34	3%	41	3%
Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	27	2%	38	3%

Wanneer het aantal getelde mensen per verblijfssituatie in de nacht van 8-9 april wordt vergeleken met de verblijfssituaties van de twee weken ervoor (26 maart-9 april), valt op dat er verschillen zijn in deze aantallen. In bijna alle verblijfssituaties is het aantal dak- en thuisloze mensen hoger in de twee weken ervoor dan in de nacht van 8-9 april. Het aantal personen in de tijdelijke opvang en in niet-conventionele woonruimten is lager dan op de teldag. Dit duidt erop dat een deel van de getelde mensen in de twee weken voor de teldag in (een) andere verblijfssituatie(s) verbleef dan op de teldag. Dit is kenmerkend voor de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Met name het aantal personen dat in de twee weken voor de teldag verbleef in een instelling, in de openbare ruimte, en in de noodopvang is hoger dan op de teldag.

3.1.9 AANTAL DAK- EN THUISLOZE VOLWASSENEN EN KINDEREN PER GEMEENTE

Tabel 10a geeft het aantal dak- en thuisloze personen weer per gemeente. In elk van deze gemeenten zijn dak- en thuisloze volwassenen geteld. De meeste volwassen dak- en thuisloze mensen verbleven in de nacht van 8-9 april 2024 in gemeente *Nijmegen* (590 personen, 49%), gevolgd door *Tiel* (93 personen, 8%), *Berg en Dal* (87 personen, 7%), *West Maas en Waal* (68 personen, 6%), *West Betuwe* (55 personen, 5%), *Culemborg* (35 personen, 3%), *Heumen* (32 personen, 3%), *Wijchen* (23 personen, 2%), *Beuningen* (10 personen, 1%), *Mook en Middelaar* (10 personen, 1%), *Buren* (6 personen, 1%), *Druten* (<5 personen, <1%), en *Neder-Betuwe* (<5 personen, <1%). Een groep van 92 mensen (8%) met een link met regio Gelderland-Zuid verbleef in een *gemeente buiten de regio*. Van de overige 88 personen (7%) is niet bekend in welke gemeente deze personen verbleven, maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven of een link met de regio hadden.

Tevens zijn in bijna alle gemeenten dak- en thuisloze kinderen geteld (zie ook Tabel 10a). Het aantal kinderen dat in de nacht van 8-9 april 2024 (met hun ouder(s)) in een situatie van dak- of thuisloosheid verkeerde, was het hoogst in gemeente *Nijmegen* (69 kinderen, 43%), gevolgd door *Berg en Dal* (21 kinderen, 13%), *Culemborg* (17 kinderen, 11%), *Tiel* (10 kinderen, 6%), *Heumen* (9 kinderen, 6%). In de volgende gemeenten verbleven er minder dan 5 kinderen (<3%) in een situatie van dak- en thuisloosheid: *Mook en Middelaar*, *Buren*, *Neder-Betuwe*, *West Maas en Waal*, *Druten*, *West Betuwe* en *Wijchen*. In gemeente *Beuningen* werden geen dak- of thuisloze kinderen geteld. 10 kinderen (6%) met een link met regio Gelderland-Zuid verbleven in een *gemeente buiten de regio*. Voor de overige 8 kinderen (5%) werd niet gespecificeerd in welke gemeente zij (met hun ouder(s)) verbleven.

Tabel 10a. Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente op 9 april 2024

Gemeente	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
Berg en Dal	87	7%	21	13%
Beuningen	10	1%	-	-
Buren	6	<1%	<5	<3%
Culemborg	35	3%	17	11%
Druten	<5	<1%	<5	<3%
Heumen	32	3%	9	6%
Mook en Middelaar	10	1%	<5	<3%
Neder-Betuwe	<5	<1%	<5	<3%
Nijmegen	590	49%	69	43%
Tiel	93	8%	10	6%
West Maas en Waal	68	6%	<5	<3%
West Betuwe	55	5%	<5	<3%
Wijchen	23	2%	<5	<3%
Andere gemeente buiten de regio	92	8%	10	6%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	88	7%	8	5%
Totaal	1.197	100%	160	100%

Tabel 10b geeft per gemeente de verblijfssituaties van de getelde volwassenen weer. De tabel laat zien dat in elke gemeente mensen verbleven in niet-conventionele woonruimten en bij familie, vrienden of derden. Daarnaast komt uit de tabel een aantal regionale nuances naar voren. Zowel in centrumgemeente Nijmegen als in Tiel zijn verschillende voorzieningen voor dak- en thuisloze mensen. Dit is een verklaring voor het relatief hoge aantal getelde personen in deze gemeenten. In West Betuwe zijn relatief veel mensen geteld in een instelling door de aanwezigheid van een AZC. In Berg en Dal en West Maas en Waal zijn relatief veel mensen geteld op campings en vakantieparken, wat de hoge aantallen in niet-conventionele woonruimten verklaart. Desondanks waren er in de gehele regio onvoldoende mogelijkheden om campings

en vakantieparken te betrekken bij de telling. Daarnaast vermoeden de betrokken professionals dat er sprake is van een ondertelling in een aantal van de regiogemeenten.

Tabel 10b. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen per gemeente op 9 april 2024

	1. In de openbare ruimte	2. In de noodopvang voor dakloze mensen	3. In de tijdelijke opvang voor dakloze mensen	4. In een instelling	5. In niet-conventionele woonruimte (garage, boot..)	6. Bij familie/vrienden/derden	+ Dreigende huisuitzetting	Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	Totaal (+ kinderen)
Gemeente Berg en Dal	<5	-	<5	<5	64	12	<5	<5	87 (+21)
Gemeente Beuningen	-	-	<5	-	<5	<5	<5	-	10
Gemeente Buren	-	-	-	-	<5	<5	-	-	6 (+<5)
Gemeente Culemborg	-	-	8	<5	6	19	-	<5	35 (+17)
Gemeente Druten	-	-	-	-	<5	<5	-	-	<5 (+<5)
Gemeente Heumen	-	-	15	-	12	<5	<5	-	32 (+9)
Gemeente Mook en Middelaar	<5	-	-	-	<5	<5	<5	-	10 (+<5)
Gemeente Neder-Betuwe	-	-	-	-	<5	<5	-	-	<5 (+<5)
Gemeente Nijmegen	62	109	74	59	41	218	19	8	590 (+69)
Gemeente Tiel	20	7	6	<5	9	44	5	<5	93 (+10)
Gemeente West Maas en Waal	-	-	-	-	52	10	-	6	68 (+<5)
Gemeente West Betuwe	-	-	-	41	6	6	<5	<5	55 (+<5)
Gemeente Wijchen	-	-	-	-	8	15	-	-	23 (+<5)
Andere gemeente buiten de regio	<5	-	<5	53	20	14	-	<5	92 (+10)
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	<5	<5	<5	21	11	39	<5	<8	88 (+8)

3.2 DE PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

3.2.1 GENDER

Tabel 11a geeft de genderidentiteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze mensen weer. Van deze personen identificeerde 72% (865 personen) zich als *man* en 26% (312 personen) als *vrouw*. Minder dan 1% van de personen identificeerde zich als *non-binair* (<5 personen) of had een *andere genderidentiteit* (<5 personen). Van 16 personen (1%) is de genderidentiteit *onbekend*.

Tabel 11a. Gender van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Man	865	72%
Vrouw	312	26%
Non-binair	<5	<1%
Andere genderidentiteit	<5	<1%
Onbekend	16	1%
Totaal	1.197	100%

Tabel 11b geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen de verschillende verblijfssituaties weer. In elk van de verblijfssituaties verbleven zowel mannen als vrouwen en vormden mannen de grootste groep. Alleen in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen is de verhouding tussen mannen (50%) en vrouwen (43%) bijna gelijk.

Tabel 11b. Verdeling van volwassen mannen en vrouwen per verblijfssituatie op 9 april 2024

Verblijfssituatie	Aantal volwassenen*	%	Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%
1. In openbare ruimte	92	8%	87	95%	<5	<5%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	117	10%	99	85%	18	15%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	109	9%	54	50%	47	43%
4. In een instelling	180	15%	139	77%	37	21%
5. In niet-conventionele woonruimte	243	20%	174	72%	65	27%
6. Bij familie, vrienden of derden	395	33%	275	70%	118	30%
+ Dreigende huisuitzetting	34	3%	20	59%	14	41%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	27	2%	17	63%	9	33%
Totaal	1.197	100%	865		312	

* Het verschil tussen het totaal aantal personen en het aantal mannen en vrouwen bestaat uit de getelde personen met een andere of onbekende genderidentiteit.

3.2.2 LEEFTIJD

Tabel 12 geeft de leeftijdsverdeling van de getelde volwassenen en kinderen weer. Opvallend is het hoge percentage *kinderen* (0-17) (160 kinderen, 12%) en *jongeren tot en met 27 jaar* (319 jongeren, 24%). Samen vormen zij 35% van het totaal aantal getelde mensen. Bijna 60% van de getelde personen (801 personen, 59%) was jonger dan 40 jaar. 8% van de personen (106 personen) was 60 jaar of ouder.

Tabel 12. Leeftijd van de getelde dak- en thuisloze volwassenen en kinderen

	Aantal personen	%
0-17 jaar	160	12%
18-27 jaar	319	24%
28-39 jaar	322	24%
40-49 jaar	249	18%
50-59 jaar	186	14%
60-69 jaar	82	6%
70-79 jaar	13	1%
80+ jaar	11	1%
Onbekend	15	1%
Totaal	1.357	100%*

* Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

De groep jongeren (18-27 jaar), waarvan het merendeel alleenstaand zonder kinderen was (77%), verbleef het vaakst bij familie, vrienden of derden (124 jongeren, 39%). Daarnaast verbleef ruim een vijfde van de jongeren in een instelling (67 jongeren, 21%) en 13% (42 jongeren) in een niet-conventionele woonruimte.

3.2.3 NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND

Tabel 13a geeft de nationaliteit weer van de getelde dak- en thuisloze volwassenen. Het merendeel van de getelde dak- en thuisloze personen (735 personen, 61%) had de *Nederlandse nationaliteit*. 11 personen (1%) hadden eveneens de Nederlandse nationaliteit, maar waren *uitgeschreven uit het BRP en hadden daardoor een registratie RNI*. Daarnaast was 7% van de getelde dak- en thuisloze personen (84 personen) een *EU-burger*, en had 19% (230 personen) een *nationaliteit van een land buiten de EU*. Er waren 15 mensen (1%) *staatloos* en van 122 mensen (10%) is de nationaliteit *onbekend*.

In totaal zijn er 55 verschillende niet-Nederlandse nationaliteiten geteld. De meest voorkomende niet-Nederlandse nationaliteiten zijn Syrisch (21%), Pools (13%) en Oekraïens (6%). Ruim de helft van de getelde personen werd in *Nederland* geboren (608 personen, 51%). 39% van de mensen (463 personen) werd geboren *buiten Nederland*, en van 11% van de personen (126 personen) is het geboorteland *onbekend*. De vier meest voorkomende geboortelanden van de getelde personen die buiten Nederland zijn geboren zijn Syrië, Polen, Iran en Jemen.

Tabel 13a. Nationaliteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Nederlandse nationaliteit	735	61%
Nederlandse nationaliteit, maar uitgeschreven uit het BRP, daarom registratie RNI	11	1%
EU-burger	84	7%
Nationaliteit van land van buiten de EU	230	19%
Staatloos	15	1%
Onbekend	122	10%
Totaal	1.197	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

Van de 230 personen met de nationaliteit van een land buiten de EU, had 36% van de personen (83 personen) een *permanent verblijfsrecht* en 36% (83 personen) een *tijdelijk verblijfsrecht*. Daarnaast verbleven 32

personen (14%) *onwettig* in Nederland en was de verblijfsstatus voor 10 personen (4%) *in procedure*. Voor 22 personen (10%) is de verblijfsstatus *onbekend* (zie Tabel 13b).

Tabel 13b. Verblijfsstatus van de getelde volwassenen met de nationaliteit van een land buiten de EU

	Aantal volwassenen	%
Permanent verblijfsrecht	83	36%
Tijdelijk verblijfsrecht	83	36%
Onwettig verblijf	32	14%
In procedure	10	4%
Onbekend	22	10%
Totaal	230	100%

3.2.4 SAMENSTELLING HUISHOUDEN

Onder *huishouden* worden de personen verstaan met wie de dak- of thuisloze persoon samenleeft in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het gaat daarbij om private huishoudens. Institutionele huishoudens zoals het samenwonen in een instelling vallen hier niet onder, net als vormen van huishoudens waarbij meerdere personen leven in een woning met gedeelde faciliteiten. Bij de samenstelling van het huishouden gaan we uit van de feitelijke situatie en niet van de eventuele registratie van de relatie tussen personen. Zo worden ongehuwde partners aangeduid als 'partners' en een koppel dat uit elkaar is maar nog wettelijk getrouwd is als 'zonder partner'.

In Tabel 14 wordt de samenstelling van het huishouden weergegeven. Met 'kinderen' doelen we hier enkel op *direct betrokken kinderen*. De tabel laat zien dat bijna driekwart van de getelde dak- of thuisloze mensen *alleenstaand zonder kinderen* was (871 personen, 73%). 137 personen van deze groep (16%) hadden wel indirect betrokken kinderen. Daarnaast waren 87 personen (7%) *alleenstaand met kind(eren)*. Deze groep bestaat voor het grootste deel uit vrouwen (66%). 7% van de volwassenen leefde *samen met een partner*, waarvan 55 personen (5% van het totaal) *zonder kinderen* en 20 personen (2% van het totaal) *met kind(eren)*. Verder verbleven 20 personen (2%) *met hun ouder(s) zonder kinderen*. 16 personen (1%) verbleven in een *ander familieverband* (met of zonder kind(eren)) in een situatie van dak- of thuisloosheid, bijvoorbeeld met een oom of zus. Van 10% van de personen (118 personen) is de samenstelling van het huishouden *onbekend*.

Van de *indirect betrokken kinderen* was 81% (269 personen) betrokken bij een dak- of thuisloze vader en 19% (63 personen) bij een dak- of thuisloze moeder.

Tabel 14. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Alleenstaand zonder kinderen	871	73%
Alleenstaand met kind(eren)	87	7%
Met partner zonder kinderen	55	5%
Met partner met kind(eren)	30	3%
Met ouder(s) zonder kinderen	20	2%
Ander familieverband met/zonder kind(eren)	16	1%
Onbekend	118	10%
Totaal	1.197	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.2.5 GEZONDHEID

Tabel 15 geeft aan of de getelde dak- en thuisloze mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen. Vrijwel alle vragenlijsten zijn ingevuld zonder betrokkenheid van de desbetreffende dak- en thuisloze personen. Daarom zijn deze cijfers grotendeels gebaseerd op de professionele inschatting van de medewerkers van de tellende organisaties. Hen werd gevraagd of er sprake was van (een vermoeden van) diverse gezondheidsklachten. Bij een deel van de personen is wellicht bekend bij de professionals dat er sprake is van officiële diagnoses, bij een ander deel van de personen is dit niet het geval. Bij een groot deel van de personen is niet bekend of er sprake is van gezondheidsproblemen. Bovendien is niet duidelijk of deze gezondheidskenmerken als oorzaak of gevolg kunnen worden gezien in relatie tot (dreigende) dak- en thuisloosheid. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het interpreteren van deze cijfers. In de vragenlijst konden er meerdere gezondheidsproblemen worden opgegeven per persoon. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

Bij 38% van de getelde dak- en thuisloze personen (456 personen) was er vermoedelijk sprake van *psychische of psychiatrische problematiek*, bij 28% (331 personen) was er vermoedelijk sprake van *verslavingsproblemen* en bij 11% (133 personen) was er vermoedelijk sprake van *langdurig lichamelijke problemen*. Daarnaast was er bij 7% (89 personen) vermoedelijk sprake van een *verstandelijke beperking* en had 4% (46 personen) vermoedelijk een *fysieke beperking*. Bij een op de tien mensen was de inschatting dat er *geen gezondheidsproblemen* waren (125 personen, 10%). Voor 37% van de mensen (444 personen) is de informatie over gezondheidskenmerken *niet bekend*. Bovenstaande percentages van bekende gezondheidsproblemen zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen met vermoedelijke gezondheidsproblemen.

Tabel 15. Vermoedelijke gezondheidsproblemen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=1.197)

	Aantal volwassenen	%
Vermoeden van psychische/psychiatrische problemen	456	38%
Vermoeden van verslaving	331	28%
Langdurig lichamelijke problemen	133	11%
Vermoeden van verstandelijke beperking	89	7%
Fysieke beperking	46	4%
Geen (bekende) gezondheidsproblemen	125	10%
Anders	6	1%
Onbekend	444	37%

Van de in totaal 1.197 getelde volwassenen, was er bij 18% (210 personen) vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problematiek* als van *verslavingsproblematiek*. Bij 5% van de personen (60 personen) was er sprake van zowel *vermoedelijke psychische/psychiatrische problemen* als van een *vermoedelijke verstandelijke beperking*. 5% van de personen (57 personen) had zowel een *vermoedelijke verstandelijke beperking* als *vermoedelijke verslavingsproblematiek*. Bij 3% van de personen (41 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking*, *psychische/psychiatrische problematiek* als *verslavingsproblematiek*.

3.2.6 VERLEDEN IN EEN INSTELLING

Tabel 16 geeft het instellingsverleden weer van de getelde dak- en thuisloze personen. Van de getelde dak- en thuisloze personen verbleven 214 mensen (18%) op enig moment in hun leven in *detentie*, 118 personen (10%) verbleven ooit in een *psychiatrische voorziening* en 63 personen (5%) verbleven ooit in een *jeugdzorgvoorziening*. 18% van de mensen (218 personen) verbleef *nooit in een van de opgesomde instellingen*. Bij 44% van de personen (525 personen) is *onbekend* of zij op enig moment in hun leven in een instelling

verbleven. Of iemand op enig moment in een psychiatrische instelling, detentie of jeugdzorgvoorziening verbleef, is zelfs voor het merendeel van de getelde personen onbekend. De genoemde percentages zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen dat op enig moment in een instelling verbleef.

Tabel 16. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=1.197)

	Aantal volwassenen	%
Detentie		
Ja	214	18%
Nee	381	32%
Onbekend	602	50%
Totaal	1.197	100%
Psychiatrische voorziening		
Ja	118	10%
Nee	339	28%
Onbekend	740	62%
Totaal	1.197	100%
Jeugdzorgvoorziening		
Ja	63	5%
Nee	358	30%
Onbekend	776	65%
Totaal	1.197	100%
Geen ervaringen in een instelling	218	18%
Instellingsverleden geheel onbekend	525	44%

3.2.7 INKOMSTENBRONNEN

Tabel 17 geeft de verschillende *inkomstenbronnen* van de getelde dak- en thuisloze personen weer. In de vragenlijst konden er meerdere inkomstenbronnen per persoon worden ingevuld. Daarom tellen de genoemde percentages niet op tot 100.

De meest genoemde inkomstenbron is *inkomen uit een bijstandsuitkering (Participatiewet uitkering)* (250 personen, 21%), gevolgd door *inkomen uit vast of tijdelijk werk* (186 personen, 16%), *leefgeld van een instelling* (117 personen, 10%), en *inkomen uit een ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering* (101 personen, 8%). In totaal ontvingen 380 personen (32%) een inkomen uit een uitkering. Daarnaast had 2% een *inkomen uit illegale activiteiten* (27 personen), een *inkomen uit studiefinanciering* (24 personen), een *informeel inkomen* (24 personen) of een *inkomen uit een werkloosheidsuitkering* (19 personen). Voorbeelden van een informeel inkomen zijn het maken van muziek op straat en 'zwart' schoonmaakwerk. 1% van de getelde personen (10 personen) ontving *inkomen uit pensioen of een AOW-uitkering*. Daarnaast had 14% van de getelde dak- en thuisloze mensen (164 personen) op het moment van de telling *geen inkomen*. Voor 11 personen (1%) werd een *andere inkomstenbron* aangegeven, zoals een jongerenuitkering, eigen vermogen en financiële ondersteuning van familie, vrienden of derden. Voor 26% van de personen (313 personen) is de inkomstenbron *onbekend*.

Tabel 17. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=1.197)

	Aantal volwassenen	%
Bijstandsuitkering ⁶	250	21%
Vast of tijdelijk werk (inclusief ZZP'ers)	186	16%
Leefgeld van een instelling	117	10%
Ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering	101	8%
Illegale activiteiten	27	2%
Studiefinanciering	24	2%
Informeel inkomen	24	2%
Werkloosheidsuitkering	19	2%
Pensioen/AOW-uitkering	10	1%
Geen inkomen	164	14%
Anders	11	1%
Onbekend	313	26%

3.2.8 ACTIEVE BEGELEIDING

Tabel 18 laat zien of de getelde dak- of thuisloze mensen actieve begeleiding ontvingen. Actieve begeleiding is gedefinieerd als 'minimaal 1 begeleidingscontact in de afgelopen maand'. Ruim de helft van de getelde dak- of thuisloze mensen werd *actief begeleid* door één of meerdere organisaties (614 personen, 51%). Veel genoemde organisaties zijn IrisZorg, RIBW, Welzijn West Betuwe, Bindkracht10, R75 en Pro Persona. Ongeveer een vijfde van de getelde personen ontving *geen begeleiding* (218 personen, 18%). Van 365 personen (30%) is *onbekend* of zij actief werden begeleid door een instantie of organisatie.

Tabel 18. Ontvangen van actieve begeleiding in maand voorafgaand aan de teldag

	Aantal volwassenen	%
Ja	614	51%
Nee	218	18%
Onbekend	365	30%
Totaal	1.197	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.2.9 BRIEFADRES

Tabel 19 geeft weer hoeveel van de getelde dak- en thuisloze personen een briefadres⁷ hadden. Ruim de helft van de getelde mensen *beschikte over een briefadres* (675 personen, 56%). Een briefadres (ook wel een postadres genoemd) is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken (Rijksoverheid, z.d.). De meeste mensen hadden een briefadres bij een van de deelnemende gemeenten, bij familie of vrienden, bij Iriszorg, R75 of Bindkracht10. Een kwart van de mensen had *geen briefadres* (299 personen,

6 Binnen deze categorie valt tevens de daklozenuitkering. De daklozenuitkering valt onder de Participatiewet, die sinds 1 januari 2015 van kracht is ([Participatiewet | Rijksoverheid.nl](#) .

7 Er is enkel gevraagd of mensen beschikken over een briefadres en niet of mensen beschikken over een woonadres. Het kan zijn dat mensen die geen briefadres hebben wel een woonadres hebben waar zij zich kunnen inschrijven (dit is bijvoorbeeld het geval bij mensen met dreigende huisuitzetting).

25%), en voor ongeveer een vijfde van de getelde mensen (223 personen, 19%) is deze informatie *niet bekend*.

Tabel 19. Aantal getelde volwassen dak- en thuisloze personen met een briefadres

	Aantal volwassenen	%
Ja	650	54%
Ja, maar onbekend waar	25	2%
Nee	299	25%
Onbekend	223	19%
Totaal	1.197	100%

3.2.10 AANLEIDING(EN) VOOR DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 20 geeft een overzicht van de aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid bij de getelde dak- en thuisloze mensen. Vaak is er sprake van een samenspel van factoren. In de vragenlijst konden daarom meerdere aanleidingen per persoon worden aangegeven. De percentages tellen om deze reden niet op tot 100.

Verschil tussen aanleiding verlies woonzekerheid en oorzaken van dak- en thuisloosheid

In de vragenlijst werd gevraagd naar factoren die bijdroegen aan het verlies van woonzekerheid bij de mensen die de professionals hebben geteld (aanleidingen verlies woonzekerheid). Belangrijk om te benadrukken is dat het hierbij niet gaat om *oorzaken* van dak- en thuisloosheid. Vanuit bestaande kennis over oorzaken van dak- en thuisloosheid weten we dat zowel structurele als individuele factoren een rol spelen bij dak- en thuisloosheid. De belangrijkste structurele factoren zijn het gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, onvoldoende inkomen (uit werk of uitkering), en onvoldoende toegankelijke en passende zorg en ondersteuning (Raad Volksgezondheid en Samenleving, 2020; Ministerie van BZK, Ministerie van SZW & Ministerie van VWS, 2020). Voor het oplossen van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om te kijken naar zowel structurele als naar individuele factoren. De aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid die uit dit onderzoek naar voren komen, vormen een belangrijke basis voor gesprekken met professionals over maatregelen ten behoeve van preventie.

De meest voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid zijn een *conflict met familie/ huisgenoten* (139 personen, 12%), *relatiebreuk* (132 personen, 11%), *psychische problematiek* (130 personen, 11%), *verslaving* (126 personen, 11%), en *financiële problemen* (91 personen, 8%). Daarnaast worden *huisuitzetting vanwege overlast* (87 personen, 7%), *gevlucht vanwege een oorlog* (85 personen, 7%), *huisuitzetting vanwege huurschuld* (63 personen, 5%) en *illegaliteit* (60 personen, 5%) als veel voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid genoemd. Voor 8% (97 personen) wordt een (bijkomende) *andere aanleiding* genoemd, bijvoorbeeld het verlaten van de woning door trauma of het verlopen van een indicatie. Voor 271 personen (23%) is de aanleiding voor het verlies van woonzekerheid *onbekend*.

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=1.197)

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Huisuitzetting		
vanwege overlast	87	7%
vanwege huurschuld	63	5%
vanwege drugshandel	22	2%
vanwege beëindiging van een omklapcontract	6	1%
vanwege woonfraude	<5	<1%

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=1.197) - vervolg

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Gedwongen verlaten van woning		
vanwege einde van de huurovereenkomst	31	3%
vanwege verkoop van de woning	19	2%
vanwege ongeschikte/onbewoonbare woning	11	1%
vanwege renovatie	7	1%
Relationele problemen/gebeurtenissen		
Conflict met familie/ huisgenoten	139	12%
Relatiebreuk	132	11%
(Huiselijk) geweld	55	5%
Onveilige thuissituatie anders dan huiselijk geweld (bv. Verwaarlozing, financiële uitbuiting, drugsmisbruik of verslaving)	42	4%
Overlijden van huisgenoot	6	1%
Geaardheid of genderidentiteit	<5	<1%
Overig		
Psychische problematiek	130	11%
Verslaving	126	11%
Financiële problemen	91	8%
Gevlucht vanwege een oorlog	85	7%
Illegaliteit	60	5%
Ontslag uit een instelling	52	4%
Uitzetting uit instelling/voorziening vanwege incident of gedrag	47	4%
Persoon is arbeidsmigrant en verblijft via werkgever	35	3%
Persoon is arbeidsmigrant en is met verlies van werk ook woning kwijtgeraakt	30	3%
Immigratie	30	3%
Werkloosheid	29	2%
Remigratie	24	2%
Calamiteiten zoals brand, overstroming, etc.	<5	<1%
Anders	97	8%
Aanleiding onbekend	271	23%

3.2.11 DUUR VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 21 geeft weer hoe lang mensen dak- of thuisloos waren op de teldag. Ongeveer 35% van de getelde dak- en thuisloze personen (424 personen) was korter dan een jaar dak- of thuisloos. Hiervan waren 145 personen (12% van het totaal) *minder dan vier maanden dak- of thuisloos*, en 279 personen (23% van het totaal) *vier maanden tot een jaar dak- of thuisloos*. Bijna de helft van de getelde personen was een jaar of langer dak- of thuisloos (553 personen, 46%). Hiervan waren 179 personen (15% van het totaal) *een tot twee jaar dak- of thuisloos*, en 374 personen (31% van het totaal) *twee jaar of langer dak- of thuisloos*. 4% (49 personen) had *nog huisvesting* op de teldag maar dreigde binnen een maand uit huis gezet te worden. Voor 171 personen (14%) is de duur van hun dak- of thuisloze situatie *onbekend*.

Tabel 21. Duur van dak- en thuisloosheid van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Minder dan vier maanden	145	12%
Vier maanden tot een jaar	279	23%
Een tot twee jaar	179	15%
Twee jaar of langer	374	31%
Er is nog huisvesting*	49	4%
Onbekend	171	14%
Totaal	1.197	100%**

* Enkel van toepassing voor personen die zijn geteld in een woning met dreigende huisuitzetting

** Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

Van de getelde volwassenen was de grootste groep twee jaar of langer dak- of thuisloos (31%). De meeste van hen waren man (78%) en alleenstaand zonder kinderen (85%). Zij verbleven vaak bij familie, vrienden of derden (27%), in een instelling (26%) en in niet-conventionele woonruimten (22%). Het grootste deel van de mensen die twee jaar of langer dak- of thuisloos was, was tussen de 28 en 39 jaar (26%), tussen de 40 en 49 jaar (25%) en tussen 18 en 27 jaar (21%). Daarnaast had ongeveer de helft van de mensen de Nederlandse nationaliteit (49%) en had 38% de nationaliteit van een land buiten de EU.

3.3 OPVANG VAN OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Een groep die buiten de scope van het telonderzoek valt, zijn mensen die opgevangen worden in de zogeheten 'Oekraïne opvang': de opvang voor mensen die gevlucht zijn uit Oekraïne in verband met de oorlog. Omdat dit een relatief grote groep is die ook een huisvestingsvraag heeft, geven we hier weer hoeveel mensen in de Oekraïne opvang verbleven.

In regio Gelderland-Zuid werden er in mei 2024 2.989 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Hiervan verbleven de meeste mensen (2.416 personen, 81%) in gemeentelijke opvang locaties. Ongeveer een vijfde van de vluchtelingen (535 personen, 18%) verbleef op particuliere opvangplekken, bijvoorbeeld in gastgezinnen. Daarnaast werden er, voor zover bekend, 34 mensen (1%) opgevangen op vakantieparken en/of campings, en minder dan 5 mensen (<1%) op een andere locatie. Niet alle gemeenten hadden (exact) zicht op het aantal opgevangen Oekraïense vluchtelingen op particuliere opvangplakken en op campings en vakantieparken. Het genoemde aantal opgevangen Oekraïense vluchtelingen is daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan in werkelijkheid.

4

**RESULTATEN
KWALITATIEF ONDERZOEK
NAAR ARBEIDSMIGRANTEN
EN VERBLIJF OP CAMPINGS
EN VAKANTIEPARKEN**

4 RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In de zes regio's waar in 2024 een ETHOS-telling werd uitgevoerd is aanvullend onderzoek gedaan naar de situatie van dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de aantallen, leefsituaties en profielkenmerken van deze groepen. In de periode van maart tot juni 2024 hielden onderzoekers van Hogeschool Utrecht in alle zes de regio's online focusgroepen met professionals die in contact staan met dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In totaal namen er vanuit de zes regio's 39 personen deel aan de focusgroepen gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 36 personen aan de focusgroepen gericht op campings- en vakantieparken. Deelnemers waren onder andere werkzaam bij gemeenten (beleidsmedewerkers en BOA's), provincies (aanpak vakantieparken), maatschappelijke opvangorganisaties, de GGD, wijkteams, vakantieparken, een branchevereniging van vakantieparken en Stichting Barka. In een van de regio's namen ook twee voormalig bewoners van campings en vakantieparken deel.

Ter voorbereiding op de dataverzameling werd een beknopte literatuurverkenning uitgevoerd en werden er online gesprekken gevoerd met enkele deskundigen. Hieronder staan de overkoepelende resultaten beschreven van het onderzoek in de zes regio's. Daarbij worden ook enkele regio-specifieke kenmerken uitgelicht voor regio Gelderland-Zuid. Het onderzoek geeft een globaal beeld van de situatie in de zes regio's en gaat niet in op de specifieke situatie in de verschillende regiogemeenten binnen deze regio's. De citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig van professionals uit alle zes de regio's, dus niet uitsluitend uit regio Gelderland-Zuid.

4.1 ARBEIDSMIGRANTEN IN EEN SITUATIE VAN DAK- OF THUISLOOSHEID

4.1.1 ZICHT OP HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE ZES REGIO'S

In alle zes de regio's werd op basis van het kwalitatieve onderzoek niet duidelijk wat de precieze omvang is van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Geen van de zes regio's heeft hier goed zicht op of kan hier een reële inschatting van maken. Dit komt onder andere doordat de kennis over de groep arbeidsmigranten en het gemeentelijk beleid met betrekking tot arbeidsmigranten versnipperd zijn over verschillende afdelingen en beleidsterreinen, zowel binnen de gemeenten als daarbuiten. Ook schrijven veel arbeidsmigranten zich niet in bij de gemeente.

'Formeel zijn ze niet eens in Nederland, terwijl ze er wel zijn. [...] Als ik een kind geboren zie worden en beide ouders niet in de BRP staan ingeschreven, dan wordt het kind niet ingeschreven. Dat kind valt volledig buiten beeld. Zo hebben we veel spookburgers, spookarbeiders, die overal buiten vallen.'

(provinciaal medewerker aanpak vakantieparken)

Er zijn geen officiële cijfers, maar de betrokken professionals zien wel dat het aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid de afgelopen jaren fors is toegenomen.

De mate waarin gemeenten in de zes regio's moeite doen om zicht te krijgen op arbeidsmigranten die zich in een kwetsbare situatie bevinden, loopt sterk uiteen. Sommige gemeenten hebben een actieve en outreachende aanpak. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek bij bedrijven die ervan verdacht worden dat zij niet goed omgaan met hun werknemers. Andere gemeenten handelen voornamelijk reactief. Zij doen pas onderzoek wanneer er meldingen binnenkomen over de zorgelijke leefsituaties van arbeidsmigranten bij

de gemeente zelf of bij het meldpunt 'Meld Misdaad Anoniem'. Bij controles treffen ambtenaren in de zes regio's geregeld mensen aan die niet staan ingeschreven en dus illegaal wonen.

'Vijf locaties, ongeveer vijftig arbeidsmigranten aangetroffen en slechts één persoon was geregistreerd. Ze hadden geen huurovereenkomst. Ze hadden niks.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Desondanks handhaven gemeenten in de zes regio's lang niet altijd, met name vanwege capaciteitsproblemen, het ontbreken van alternatieve huisvesting en angst voor extra zorgvragen en administratieve lasten. Volgens betrokken professionals wordt daarom veel gedoogd en weggekeken. Bij een deel van de gemeenten is er weinig politiek draagvlak om tot oplossingen te komen. Aan de andere kant zien betrokken professionals dat arbeidsmigranten soms zelf bang zijn om in beeld te komen bij gemeenten uit angst voor negatieve gevolgen. Het komt voor dat arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid bezoek krijgen van ambtenaren en de dag daarop de woonruimte hebben verlaten.

'Zij willen niet in beeld zijn en proberen dit zo veel mogelijk te voorkomen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd: ze zijn op de vlucht voor iets of willen absoluut niks te maken hebben met de overheid. Het vermoeden is dat de kinderen ook moeten werken, en dat zij uitgebuit worden.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Professionals zien ook vaak dat werkgevers arbeidsmigranten verplaatsen op het moment dat de gemeente hen in beeld krijgt. Op deze manier worden zij bewust onder de radar gehouden.

4.1.2 PROFIELKENMERKEN VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

In regio Gelderland-Zuid zijn er volgens de professionals ongeveer evenveel dak- en thuisloze arbeidsmigranten man als vrouw. De situatie van vrouwelijke arbeidsmigranten in leefsituaties van dak- en thuisloosheid is volgens de professionals in de zes regio's extra kwetsbaar: zij krijgen regelmatig te maken met seksueel misbruik, geweld en uitbuiting.

'Een jonge vrouw koos voor het slapen in een auto, zij wilde niet terug naar Polen, zij wilde niet naar de winteropvang. Ze was gefixeerd op het idee dat ze een nieuwe baan zou vinden. Het verblijf in de auto was iets 'van haar', haar eigen spulletjes. Ze wilde dat niet loslaten. Ze werd misbruikt door mannen. Jonge vrouwen zijn vooral kwetsbaar omdat ze niet zo ervaren zijn. Mannen kunnen hen gemakkelijk manipuleren.'

(medewerker Stichting Barka)

De meeste arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven zonder partner en kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid, maar er zijn ook arbeidsmigranten die met hun partner en/of kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verblijven. De leeftijden van dak- en thuisloze arbeidsmigranten lopen uiteen. In meerdere regio's wordt een sterke toename van het aantal jonge dak- en thuisloze arbeidsmigranten gezien. De groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's bestaat voornamelijk uit mensen uit Midden- en Oost-Europa, waarbij Polen, Bulgaren en Roemenen de grootste groepen vormen. In Gelderland-Zuid zien de professionals daarnaast veel dak- en thuisloze Oekraïense arbeidsmigranten, en ook Spanjaarden, Portugezen, Hongaren, Tsjechen en mensen uit de Baltisch staten. Er zijn volgens de betrokken professionals niet veel dak- of thuisloze arbeidsmigranten die uit landen van buiten Europa komen.

In alle zes de regio's verrichten de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten die werken laag- of ongeschoold werk. De dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Gelderland-Zuid werken volgens de professionals ook vaak buiten de regio, maar worden toch in deze regio gehuisvest vanwege de relatief lage kosten voor werkgevers. Bij de arbeidsmigranten die in beeld komen bij organisaties spelen naast problemen met huisvesting ook problemen op andere gebieden, zoals financiën en lichamelijke en geestelijke gezondheid. In regio Gelderland-Zuid geven professionals bijvoorbeeld aan dat arbeidsmigranten lange

werkdagen hebben en onder extreem hoge druk werken. Ook hun rechtsbescherming staat onder druk: de professionals uit de zes regio's vermoeden dat arbeidsmigranten vaak bewust worden geselecteerd op het niet machtig zijn van de Nederlandse of Engelse taal, zodat zij niet goed weten waar zij recht op hebben. Dit maakt het gemakkelijker om hen uit te buiten. Professionals zien ook dat een deel van de arbeidsmigranten het slachtoffer is van mensenhandel.

4.1.3 LEEFSITUATIES VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

De leefsituaties waar dak- en thuisloze arbeidsmigranten zich in bevinden zijn divers volgens de professionals in de zes regio's. Een deel van de dakloze arbeidsmigranten verblijft in de openbare ruimte, zoals op straat, in de natuur, of in een parkeergarage. Een klein deel verblijft in een opvang voor dakloze mensen. In de winter verblijven zij vaak in de winternoodopvang, waar ze gratis kunnen verblijven als de koudweerregeling van kracht is. Professionals in de zes regio's zien dat sommige werkgevers deze noodopvang benutten als huisvesting gedurende de winterperiode. Zij zetten arbeidsmigranten daar soms met busjes af. Wanneer er geen koudweerregeling van kracht is, krijgen dakloze arbeidsmigranten in de zes regio's vaak geen toegang tot de opvang voor dakloze mensen. Zij worden vaak als 'niet rechthebbend' gezien, wat volgens de betrokken professionals lang niet altijd terecht is.

'Ik hoor vaak de vraag van de gemeente: zijn ze hier vijf jaar of langer? Dat is vaak de eerste vraag. Dat betekent niet dat ze geen rechten hebben. Ook als ze hier drie jaar zijn, kunnen ze al rechten hebben. We moeten bewijzen dat ze hier hebben gewerkt, belasting hebben betaald en een zorgverzekering hebben. Ik probeer alles om dit te bewijzen.'

(medewerker Stichting Barka)

Arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven ook in andere leefsituaties van dak- en thuisloosheid, zoals bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten vanwege gebrek aan passende huisvesting. Geschat wordt dat de grootste groep arbeidsmigranten in een niet-conventionele woonruimte verblijft. Soms is dat een auto of de werkplek van de arbeidsmigranten, maar het vaakst is dit volgens betrokken professionals in een woonruimte die wordt aangeboden door de werkgever, vaak tegen zeer hoge kosten. Professionals uit de zes regio's geven aan dat de huisvesting van arbeidsmigranten voor werkgevers een zeer lonend verdienmodel is. Geregeld worden arbeidsmigranten gehuisvest op campings en vakantieparken. Ook worden arbeidsmigranten door de werkgever ondergebracht in wooncomplexen, particulier verhuurde huizen en hotels die specifiek worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Omdat wonen en werk doorgaans aan elkaar gekoppeld zijn, zijn arbeidsmigranten sterk afhankelijk van hun werkgever: het verlies van werk leidt namelijk tot verlies van huisvesting. Veel arbeidsmigranten hebben dus geen woonzekerheid. Zij zijn vaak gedwongen om genoeg te nemen met gebrekkige huisvesting: ze hebben geen alternatief en weten dat ze het risico lopen om hun baan en daarmee hun woonruimte te verliezen als ze hiertegen in protest komen. Betrokken professionals in de zes regio's zien dat werkgevers vaak bewust gebruikmaken van de kwetsbare positie van arbeidsmigranten. Zij rekenen hoge tarieven voor huisvesting van vaak zeer lage kwaliteit, wat hen veel geld oplevert. De door werkgevers verstrekte woonruimte is vaak in slechte staat en overbewoond. Niet zelden moeten arbeidsmigranten hun bed delen met anderen: de bedden worden vaak afwisselend gebruikt door mensen die overdag werken en mensen die 's nachts werken. Ook delen sommige werkgevers boetes uit aan arbeidsmigranten als de woonruimte niet goed genoeg is opgeruimd, bijvoorbeeld als hun bed niet is opgemaakt en hun schoenen niet tegen de muur staan. Voor eigenaren van vakantieparken is de huisvesting van arbeidsmigranten ook erg winstgevend.

'Wij zagen bij de illegale kamerverhuur dat er een afhankelijkheidsrelatie is. Je kan niet klagen tegen je huisbaas want dat is ook je werkgever en dan verlies je misschien je baan. Het zijn slechte kamers, met slechte isolatie en waar schimmels zijn. Het is geen goede huisvesting. Enkele bedrijven doen het wel goed, maar het merendeel werkt met arbeidsbureaus. Ook wordt soms de huur ineens verhoogd met 200 euro, zonder dat dit mag.'

(medewerker maatschappelijke opvang)

Arbeidsmigranten zijn vaak niet goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Gemeenten in de zes regio's voeren vaak ook geen actief beleid om hen hierover te informeren en ook werkgevers doen dit (al dan niet bewust) vaak niet. Hierdoor krijgen arbeidsmigranten geen toegang tot belangrijke voorzieningen in Nederland, zoals uitkeringen, toeslagen en het kunnen inschrijven voor een woning. Onder andere Stichting Barka ondersteunt dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Nederland hierbij.

'Het grootste probleem is huisvesting. Uitzendbureaus beloven goed werk en een goed salaris voor 40 uur per week, maar het is in de praktijk niet zo. [...] Ze belanden daardoor op straat. Ze hebben geen zorgverzekering en geen recht op opvang. Het is ook moeilijk om een briefadres te krijgen voor ze, want ze verblijven vaak nog te kort in Nederland. Het is een groot probleem op dit moment om iets te kunnen regelen voor deze mensen.'

(medewerker Stichting Barka)

De betrokken professionals in de zes regio's zien dat arbeidsmigranten die samen met hun kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven voornamelijk verblijven bij vrienden, familie of derden of in niet-conventionele woonruimten. Ook voor de kinderen heeft het gebrek aan toegang tot voorzieningen negatieve gevolgen.

'De kinderen hebben geen burgerservicenummer en daardoor lopen ze voorzieningen mis. Ze hebben geen adres, ze wonen in bij iemand die niet wil dat ze zich inschrijven. De gemeente wil geen briefadres verschaffen. De kinderen zijn heel beperkt, doordat ze niet mee kunnen doen met de rest. Doordat de huisvesting niet op een goede manier kan worden geregeld, lopen de kinderen heel veel mis.'

(beleidsadviseur informatiepunt arbeidsmigranten)

De professionals in Gelderland-Zuid benadrukken hoe belangrijk het is om de rechten van arbeidsmigranten actief te beschermen om uitbuiting van deze groep mensen tegen te gaan. Ook het inperken van de winstmarges van huisvesting voor arbeidsmigranten en het verbeteren van hun werkomstandigheden (bijvoorbeeld striktere regels voor onregelmatig- en nachtwerk) zijn essentieel om dak- en thuisloosheid onder deze groep terug te dringen.

4.2 MENSEN DIE NOODGEDWONGEN VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

4.2.1 ZICHT OP HET AANTAL MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN IN DE ZES REGIO'S

Uit de focusgroepen blijkt dat geen van de zes regio's goed zicht heeft op of een reële inschatting kan maken van het aantal mensen dat noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken. Net als bij dak- en thuisloze arbeidsmigranten komt dat doordat veel mensen zich niet kunnen of willen inschrijven bij de gemeente en doordat het beleid en de uitvoeringspraktijk op dit terrein versnipperd zijn over verschillende gemeentelijke afdelingen en beleidsterreinen. Zo werken de afdelingen handhaving en sociale domein bijvoorbeeld vaak niet met elkaar samen, mede doordat gemeenten hier lang niet altijd prioriteit aan geven. Ook is de samenwerking met zorgorganisaties beperkt.

'Het is vooral belangrijk om met alle domeinen aan tafel te zitten, anders krijg je nooit het hele beeld. [...] Het bij elkaar brengen van al die verschillende domeinen vanuit de gemeente is al een uitdaging. Vanuit het zorgdomein is er inderdaad weinig zicht op, maar als je met veiligheid gaat praten hebben ze vaak wel een beetje een beeld, of de afdeling die verantwoordelijk is voor de BRP-inschrijvingen. Het bij elkaar brengen, daar win je het mee. Het is echt een integrale aanpak, problematieken op vakantieparken zijn echt heel divers, die kun je nooit vanuit één domein oppakken.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Betrokken professionals in de zes regio's vinden dat gemeenten en camping- en vakantieparkeigenaren in de zes regio's te weinig samenwerken bij het in beeld brengen van mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven. Gemeenten geven aan dat eigenaren van campings en vakantieparken vaak terughoudend zijn in het verschaffen van informatie over deze mensen.

'Ze associëren een dakloze met problemen en zeggen: "Wij hebben hier geen problemen." Maar als je dan doorvraagt blijken er wel degelijk daklozen op de camping te zitten. Ze willen geen aandacht daarvoor.'

(medewerker gemeente)

Om meer zicht te krijgen op de groep mensen die noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken zouden gemeenten volgens de betrokken professionals uit de zes regio's een meer integrale en meer actieve en outreachende aanpak moeten hanteren. De mate waarin dit gebeurt loopt sterk uiteen. Veel gemeenten geven aan dat zij hiervoor onvoldoende capaciteit hebben en ook het ontbreken van alternatieve huisvesting maakt dat zij dit soort situaties vaak gedogen. Vaak grijpen zij alleen in na overlastmeldingen of wanneer duidelijk wordt dat er zorg nodig is. Ook is de aanpak erg afhankelijk van de bestuurlijke standpunten van de gemeente.

'Mensen met verslaving zorgen soms voor overlast en de huisvesting waar ze in wonen is vaak heel beroerd, niet brandveilig. Daar zit een volgend probleem: mensen zitten er vaak omdat ze nergens anders meer terecht kunnen. Als wij gaan handhaven dan is er geen vervangende woonruimte en moeten deze mensen naar de maatschappelijke opvang, en dat is ook een dilemma.'

(medewerker gemeente)

In Gelderland-Zuid geven de professionals aan dat een multidisciplinair projectteam vanuit de provincie is gestart met het in kaart brengen en ondersteunen van mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven.

4.2.2 PROFIELKENMERKEN VAN MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's is de groep mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijft heel divers. Het gaat om alleenstaande mannen, arbeidsmigranten, maar ook om alleenstaande ouders (vaker moeders dan vaders), volledige gezinnen (ook van arbeidsmigranten), jongeren, en starters op de woningmarkt.

Aanleidingen voor noodgedwongen verblijf op campings en vakantieparken

Er zijn verschillende omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken terecht komen. Volgens professionals uit de zes regio's raakte een deel van de mensen door persoonlijke omstandigheden hun huisvesting kwijt, bijvoorbeeld door schulden, een relatiebreuk, huiselijk geweld of de vondst van een wietplantage. Hieronder vallen ook dakloze gezinnen die zich niet durven melden bij de maatschappelijke opvang uit angst dat jeugdzorg hun kinderen bij hen wegneemt. Deze mensen hebben allen onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning of komen bij woningcorporaties moeilijk aan een woning, bijvoorbeeld vanwege een verleden met hennepsteelt of overlast.

'De intentie is vaak: ik verblijf daar even en als ik een huis gevonden heb ga ik daar weer weg. Maar in deze gemeente zijn de wachttijden tussen de zes en acht jaar voor een woning. Particuliere huur is voor veel mensen niet te doen, mensen zijn aangewezen op de sociale huurwoningen, urgentie is vaak niet bereikbaar. Gewoon scheiden is geen argument meer [voor urgentie] ook niet met kinderen.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

Daarnaast zijn er studenten of starters die geen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl het wonen bij hun ouders voor hen niet meer houdbaar is. Zij staan nog niet lang genoeg ingeschreven bij

woningcorporaties om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Particuliere huur en het kopen van een woning is voor hen vaak te duur.

'Er is een jonge doelgroep, mensen die gek thuis worden. Die betalen 800 euro en dan heb je een stacaravan of chalet.'

(medewerker branchevereniging recreatieparken)

Voor arbeidsmigranten geldt volgens de professionals in de zes regio's dat zij vaak door hun werkgever worden gehuisvest op campings en vakantieparken. Professionals in regio Gelderland-Zuid geven aan dat er vakantieparken zijn waar honderden arbeidsmigranten verblijven. Arbeidsmigranten beschikken meestal niet over een huurcontract en verkeren daarmee permanent in grote onzekerheid over hun huisvesting. Zoals beschreven in paragraaf 4.1 komt het vaak voor dat zij met meerdere mensen een te kleine ruimte delen en dat de woonunits waar zij in verblijven in slechte staat zijn. De werkgevers vragen volgens de betrokken professionals desondanks exorbitant hoge bedragen voor deze woonruimten.

'Ik kwam erachter dat er 12 mensen in een huisje zaten, terwijl er maar 6 bedjes waren. Dus bedjes worden dubbel verdeeld.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er wonen ook mensen op campings en vakantieparken die buiten het zicht van instanties willen blijven. Bijvoorbeeld vanwege persoonlijke problemen of schulden of omdat ze geen hulp of bemoeienis willen. Verblijf op een camping of vakantiepark lijkt daarmee een bewuste keuze, maar wordt door hen vaak gezien als enige optie. Daarnaast verblijven er mensen op campings en vakantieparken die bewust buiten het zicht van instanties worden gehouden. Dit gaat om mensen die onder dwang op campings verblijven als gevolg van mensenhandel of uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen prostitutie). Volgens betrokken professionals uit de zes regio's is dit een zorgwekkende groep die steeds vaker in beeld komt. Naast deze groepen zijn er ook mensen die bewust kiezen voor het verblijf op een camping of vakantiepark om andere redenen dan gebrek aan passende huisvesting. De betrokken professionals zien dat ook zij vaak in de problemen komen wanneer zij zich niet kunnen inschrijven en geen gebruik meer kunnen maken van allerlei voorzieningen.

'Heel veel mensen wonen ook al heel lang op een vakantiepark, die zijn misschien wel thuisloos omdat ze op een campingpark hebben besloten te wonen, die hebben ook hun problematiek. Maar wonen daar wel het fijnst. Beetje prikkelvrij, buiten.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Op campings en vakantieparken verblijven ook mensen die zich bezighouden met criminele activiteiten en op deze manier onder de radar kunnen blijven. Deze groep mensen valt alleen onder de ETHOS-Light classificatie indien er ook sprake is van een gebrek aan passende huisvesting en deze mensen dus nergens anders terecht zouden kunnen.

4.2.3 LEEFSITUATIES VAN MENSEN DIE VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Mensen die noodgedwongen wonen op campings en vakantieparken verblijven volgens professionals in de zes regio's in verschillende niet-conventionele woonruimten, zoals (sta)caravans, busjes en vakantiehuizen. De kwaliteit van deze woonruimten varieert sterk. Sommige bewoners wonen in relatief goede chalets, maar veel mensen verblijven in verwaarloosde caravans of huisjes die niet geschikt zijn voor permanent verblijf.

'Er zijn hele mooie huisjes waarbij je denkt daar wil ik ook wel verblijven, maar er zijn ook caravans waarbij de achterwand van het toilet ontbrak. Het varieert van incomplete woningen tot mooie paleisjes. Er wonen ook vaker kinderen in caravans en vakantiehuizen van slechte kwaliteit.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

De professionals uit de zes regio's geven aan dat de woonruimten soms in zo'n slechte staat zijn dat ze niet over basisvoorzieningen zoals stromend water, elektriciteit en/of verwarming beschikken. Professionals zien dat deze slechte omstandigheden een negatief effect hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners. In het bijzonder bij gezinnen met kinderen vinden zij dit zeer zorgelijk. In Gelderland-Zuid zagen voormalig campingbewoners ook dat campingeigenaren mensen in nood soms onder druk zetten om extra geld te betalen.

'Mensen wonen in een caravan maar hebben geen uitweg, die caravan is niet geschikt voor bewoning, bij wijze van spreken zak je zo door de vloer heen. Daar wonen mensen met een grote rugzak, die ook ziek zijn soms. Het is niet uit te leggen dat je mensen daar laat wonen. Soms kun je niet anders, maar het is de vraag of je dat moet willen.'

(medewerker gemeente)

De mogelijkheden voor inschrijving op het adres waar mensen verblijven zijn vaak beperkt. Het is wettelijk vastgelegd in de Wet Basisregistratie Personen (BRP) dat gemeenten verplicht zijn om mensen in te schrijven op het adres waar zij daadwerkelijk verblijven, maar tegelijkertijd is permanent wonen op een camping of vakantiepark in strijd met het bestemmingsplan. Bovendien staan veel campings en vakantieparken inschrijving niet toe. De regels omtrent wonen en inschrijven op campings en vakantieparken lopen sterk uiteen bij de gemeenten in de zes regio's. Niet kunnen inschrijven belemmert de toegang tot zorg, onderwijs en sociale voorzieningen, zoals het kunnen ontvangen van uitkeringen of toeslagen. Mensen kunnen ook niet altijd een briefadres bij de gemeente krijgen. In Gelderland-Zuid geven voormalig vakantieparkbewoners bijvoorbeeld aan dat gemeenten pas briefadressen verstrekken zodra problemen zich hebben opgestapeld, terwijl een briefadres essentieel is om opstapeling van problemen te voorkomen. Ook hebben veel bewoners geen huurcontract, waardoor zij voortdurend in woononzekerheid verkeren. Deze woononzekerheid zorgt voor veel stress bij de bewoners. Zij hebben het gevoel dat zij niet worden gezien door de gemeente.

'Het briefadres is een groot probleem, wij zijn meerdere keren naar de centrumgemeente geweest voor een briefadres, die zeiden: "Ga maar naar de gemeente waarin de camping ligt." Die gemeente zei: "Laat zien dat je daar kunt blijven voor langere tijd." De camping wilde dat niet uit angst voor handhaving. De centrumgemeente zei: "Zolang je geen drugs of drank gebruikt doen we niks voor je." Op den duur ben ik teruggegaan en heb ik gezegd dat we onder een brug verbleven, pas toen kregen we een briefadres.'

(oud bewoner vakantiepark)

5

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Dit rapport beschrijft de resultaten van de ETHOS-telling in regio Gelderland-Zuid. Dit hoofdstuk vat de resultaten samen, geeft de belangrijkste conclusies weer en blikt terug op de telling.

5.1 SAMENVATTING

5.1.1 EERSTE TELLING AAN DE HAND VAN DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE IN REGIO GELDERLAND-ZUID

Deze telling brengt dak- en thuisloosheid in regio Gelderland-Zuid in beeld. Daarbij is gebruik gemaakt van een nieuwe telmethode en een voor Nederland nieuwe definitie: ETHOS-Light. Het gaat hier om een daadwerkelijke telling van dak- en thuisloze personen die werd uitgevoerd door medewerkers van organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact staan. Voor het eerst zijn in deze regio ook kinderen, mensen ouder dan 65 jaar, mensen zonder verblijfspapieren en mensen in een grote verscheidenheid aan leefsituaties van dak- en thuisloosheid in beeld gebracht. De telling geeft inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Uit de resultaten blijkt dat het betrekken van organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloosheid van cruciaal belang is om zicht te krijgen op alle dak- en thuisloze personen. Ongeveer de helft van de getelde personen kwam namelijk via deze organisaties in beeld.

5.1.2 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO GELDERLAND-ZUID

Dak- en thuisloosheid is in dit onderzoek gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. 84 organisaties telden op 9 april 2024 in regio Gelderland-Zuid in totaal 1.357 dak- en thuisloze personen, waarvan 1.197 volwassenen en 160 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zes verschillende categorieën (zie Tabel 23), waaraan de onderzoekers in navolging van het onderzoeksteam van Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie toevoegden, namelijk personen die uit huis gezet dreigen te worden binnen een maand na de teldag terwijl zij geen passende woonoplossing hebben.

Tabel 23. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

Totaal getelde personen		1.357			
		Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1.	In de openbare ruimte	92	8%	-	-
2.	In noodopvang voor dakloze mensen	117	10%	<5	<3%
3.	In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	109	9%	32	20%
4.	In een instelling	180	15%	15	9%
5.	In niet-conventionele woonruimte	243	20%	24	15%
6.	Bij familie/ vrienden/ derden	395	33%	83	52%
+	Dreigende huisuitzetting	34	3%	<5	<3%
	Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	27	2%	-	-
Totaal		1.197	100%	160	100%

De telling brengt een grote diversiteit aan leefsituaties in beeld. Op de teldag verbleven er 92 volwassenen in de openbare ruimte. Er werden hier geen kinderen geteld. Er verbleven 117 volwassenen en minder dan 5 kinderen in de noodopvang voor dakloze mensen. 109 volwassenen en 32 kinderen verbleven in

tijdelijke opvang voor dakloze mensen. 180 volwassenen en 15 kinderen verbleven langer dan nodig in een instelling vanwege gebrek aan een woonoplossing of moesten binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder dat zij een woonoplossing hadden. 243 volwassenen en 24 kinderen verbleven in een niet-conventionele woonruimte zoals een kraakpand, garage, auto of stacaravan. 395 volwassenen en 83 kinderen verbleven tijdelijk bij familie, vrienden of derden. Verder verbleven er 34 volwassenen en minder dan 5 kinderen in een woning die zij binnen 30 dagen dreigden te moeten verlaten vanwege een huisuitzetting.

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid overal voorkomt. In elk van de 13 deelnemende gemeenten werden mensen getroffen door dak- en thuisloosheid. Er werden 590 volwassen dak- en thuisloze personen geteld in Nijmegen, 93 volwassenen in Tiel, 87 volwassenen in Berg en Dal, 68 volwassenen in West Maas en Waal, 55 volwassenen in West Betuwe, 35 volwassenen in Culemborg, 32 volwassenen in Heumen, 23 volwassenen in Wijchen, 10 volwassenen in Beuningen, 10 volwassenen in Mook en Middelaar, 6 volwassenen in Buren en minder dan 5 volwassenen in Druten en Neder-Betuwe. Tevens werden er in bijna alle gemeente dak- en thuisloze kinderen geteld. Er werden 69 dak- en thuisloze kinderen geteld in Nijmegen, 21 kinderen in Berg en Dal, 17 kinderen in Culemborg, 10 kinderen in Tiel en 9 kinderen in Heumen. In de volgende gemeenten verbleven minder dan 5 dak- en thuisloze kinderen: Mook en Middelaar, Buren, Neder-Betuwe, West Maas en Waal, Druten, West Betuwe en Wijchen. In gemeente Beuningen werden geen dak- of thuisloze kinderen geteld.

Of het totale aantal getelde personen hoger of lager is dan verwacht valt niet goed te zeggen. Het aantal dak- en thuisloze personen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig tot geen inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen op gemeentelijk en regionaal niveau. De door ons uitgevoerde telling is daarom in feite een nulmeting voor de regio en moet worden gezien als ondergrens, omdat ook met deze methode niet iedereen in beeld komt.

5.1.3 PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

De telling laat zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in regio Gelderland-Zuid heel divers is. 72 procent van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de regio was man en 26 procent was vrouw. Daarnaast was bij minder dan één procent een andere genderidentiteit bekend. 12 procent van de getelde personen was minderjarig en 87 procent was meerderjarig. Het percentage jongeren (18-27 jaar) was 24 procent. 61 procent van de mensen had de Nederlandse nationaliteit. Daarnaast was 7 procent EU-burger en had 19 procent de nationaliteit van een land buiten de EU. 73 procent was alleenstaand zonder kinderen, 7 procent was alleenstaand met kinderen en 3 procent had een partner en kinderen. 35 procent was korter dan een jaar dak- of thuisloos en 31 procent twee jaar of langer. 32 procent van de getelde personen ontving een inkomen uit een uitkering, 16 procent had inkomen uit werk en 14 procent had geen enkel inkomen. Bij 28 procent van de dak- en thuisloze personen was er een vermoeden van een verslaving en bij 38 procent was er sprake van een vermoeden van psychische/psychiatrische problematiek. De rapportage laat tevens zien dat 35 procent van de getelde personen korter dan een jaar dak- of thuisloos was en 31 procent twee jaar of langer. De verblijfssituaties van de getelde dak- en thuisloze mensen blijken niet statisch: een deel van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleef in de twee weken voorafgaand aan de telling in verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

5.2 CONCLUSIES

Met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten reflecteerden we op de belangrijkste resultaten van de telling. Op basis van de verzamelde cijfers en de reflecties daarop lichten we enkele conclusies uit.⁸

5.2.1 OOK VEEL VROUWEN ZIJN DAK- OF THUISLOOS

Er zijn veel dak- en thuisloze vrouwen geteld: 312 vrouwen verbleven in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is ruim een kwart van de getelde volwassenen (26%). Dit percentage is hoger dan percentages die uit bestaande cijfers naar voren komen. Dak- en thuisloze vrouwen verbleven met name bij familie, vrienden of derden (38%) en in niet-conventionele woonruimten (21%). Ook werden er vrouwen in de openbare ruimte geteld (<2%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (66%). Daarnaast waren 6 dak- en thuisloze vrouwen zwanger.

5.2.2 DAK- EN THUISLOOSHEID TREFT EEN GROOT AANTAL KINDEREN EN JONGEREN

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid veel kinderen en jongeren treft. 35% van de getelde dak- en thuisloze personen was jonger dan 28 jaar. Op één gemeente na werden in alle gemeenten in de regio kinderen geteld in een situatie van dak- of thuisloosheid. In totaal zijn er 160 dak- en thuisloze kinderen geteld. Deze kinderen verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. 13 van deze kinderen (8%) verbleven zonder ouder(s) in een situatie van dak- of thuisloosheid. De meeste kinderen verbleven bij familie, vrienden of derden (52%). 15% van de kinderen verbleef in niet-conventionele woonruimten, waaronder een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract, een (sta)caravan of boot. Dakloosheid treft kinderen ook indirect: 332 kinderen waren niet zelf dak- of thuisloos, maar hadden wel een ouder die dak- of thuisloos was (meestal hun vader). Daarnaast waren er 319 jongeren (18-27 jaar) dak- of thuisloos. Zij vormen bijna een kwart van de getelde dak- en thuisloze personen (24%). Jongeren waren meestal alleenstaand zonder partner en kinderen (77%) en verbleven vooral bij familie, vrienden of derden (39%).

5.2.3 ARBEIDSMIGRANTEN OP STRAAT VORMEN HET TOPJE VAN DE IJSBERG

Dakloze EU-burgers vormen in het straatbeeld een duidelijk zichtbare groep. 35% van de mensen die op straat verbleven, was EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit. Volgens de betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Zij gaven aan dat arbeidsmigranten die in de openbare ruimte verblijven goed in beeld zijn gekomen met de telling. Buiten de winterperiode verblijven dakloze EU-burgers beperkt in de opvang, dit heeft te maken met de voorwaarden waarop een EU-burger recht heeft op de maatschappelijke opvang en de mate waarin opvangorganisaties zich hieraan houden. Professionals geven aan dat dakloze EU-burgers in de praktijk vaak niet worden toegelaten tot de maatschappelijke opvang. Daarnaast verblijven arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak in niet-conventionele woonruimten - zoals een stacaravan op een vakantiepark - of bij vrienden, familie of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het bijzonder moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in deze laatstgenoemde leefsituaties. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak zeer beperkt in beeld. De professionals die deelnamen aan de telling en aan het kwalitatieve onderzoek vermoeden dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zeer groot is.

5.2.4 VEEL MENSEN VERBLIJVEN NOODGEDWONGEN IN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTEN

In elk van de gemeenten in regio Gelderland-Zuid werden volwassenen geteld die in niet-conventionele woonruimten verbleven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal betrof dit 243 volwassenen (20%). Zij verbleven bijvoorbeeld in een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract, op een camping, in een (sta)caravan, of in een auto. Ook 24 kinderen verbleven noodgedwongen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning. Volgens professionals in de regio verblijven veel meer dak- en thuisloze mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken dan uit deze telling naar voren komt. Gemeenten en andere organisaties die bij de telling betrokken zijn, hebben hen niet altijd goed in beeld.

5.2.5 BIJNA EEN DERDE VAN DE GETELDE VOLWASSENEN IS LANGDURIG DAK- OF THUISLOOS

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al heel lange tijd in een preciaire woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 374 personen op de teldag twee jaar of langer dak- of thuisloos waren. Dit is bijna een derde (31%) van de getelde volwassenen. De leefsituaties van langdurig dak- en thuisloze mensen zijn heel divers: 27% van de personen verbleef bij familie, vrienden of derden, 26% in een instelling, en 22% in niet-conventionele woonruimten. Ruim driekwart van de personen was man (76%), ongeveer de helft had de Nederlandse nationaliteit (49%) en 38% had de nationaliteit van een land buiten de EU. Ook veel jongeren verbleven langdurig in een situatie van dak- of thuisloosheid: ruim een vijfde van deze groep was tussen de 18 en 27 jaar oud (21%). Ongeveer een kwart was tussen de 28 en 39 jaar oud (26%) en tussen de 40 en 49 jaar oud (25%).

5.2.6 HET ORGANISEREN VAN EEN ETHOS-TELLING LEVERT VEEL OP

Uit de resultaten van de telling blijkt dat het betrekken van een breed scala aan organisaties van cruciaal belang is om zicht te krijgen op de problematiek van dak- en thuisloosheid. Het draagvlak voor de telling onder de organisaties in de regio was groot: vele organisaties namen actief deel aan de startdag en de informatiesessies. Organisaties die zich niet specifiek richtten op dak- en thuisloze personen brachten ongeveer de helft van de getelde personen in beeld. De telling biedt niet alleen zicht op het aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken, maar leidde ook tot grotere betrokkenheid van deze organisaties bij de problematiek van dak- en thuisloosheid en tot bewustwording van de grote verscheidenheid aan leefsituaties. Daarnaast resulteerde de gezamenlijke organisatie van de telling tot versterking van de samenwerking tussen de deelnemende organisaties.

5.3 TERUGBLIK OP DE ETHOS-TELLING IN REGIO GELDERLAND-ZUID

In 2023 vond de ETHOS-telling voor het eerst plaats in twee regio's in Noordoost-Brabant. Deze telling was een pilot om te onderzoeken welke groepen dak- en thuisloze mensen in beeld komen met de ETHOS-telling en wat het draagvlak is voor het uitvoeren van zo'n telling in Nederland. Deze tweede telronde in 2024 waar regio Gelderland-Zuid aan deelnam, laat opnieuw zien dat de telling een geschikte methode is om dak- en thuisloosheid in Nederland in kaart te brengen. Daarmee zijn we de pilotfase voorbij.

Consistente resultaten

De resultaten van de twee telrondes geven een consistent beeld van dak- en thuisloosheid. De tellingen laten zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in alle deelnemende regio's zeer divers is. Het stereotype beeld van dak- en thuisloosheid is dat van de klassieke groep dak- en thuisloze mensen, die voornamelijk bestaat uit alleenstaande mannen van middelbare leeftijd met psychische en verslavingsproblematiek. De resultaten van beide telrondes halen dit beeld onderuit. We zien een grote diversiteit van dak- en thuisloze personen en we zien veel verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

⁸ De conclusies in deze rapportage komen grotendeels overeen met de conclusies die beschreven staan in de onderzoeks-rapportages van de andere vijf regio's die deelnamen aan de ETHOS-telling in 2024.

Veel draagvlak voor de telling

De betrouwbaarheid van de resultaten hangt sterk af van de mate waarin relevante stakeholders zoals gemeenten, zorginstanties en maatschappelijke organisaties bereid zijn om aan de telling mee te werken en de methode onderschrijven. In regio Gelderland-Zuid was er veel draagvlak voor de telling: in grote lijnen waren alle relevante organisaties bereid om aan de telling deel te nemen. Deze organisaties lieten bovendien een grote betrokkenheid bij de telling zien. In totaal telden 84 organisaties mee.

Veel groepen goed in beeld

Samen met medewerkers van de betrokken gemeenten en andere telorganisaties in regio Gelderland-Zuid reflecteerden we op de vraag of de resultaten van de telling de situatie in hun regio goed weergeven. De betrokkenen geven aan dat dit in grote lijnen het geval is. Zij onderstrepen dat de ETHOS-telling veel groepen in beeld brengt die niet in andere cijfers voorkomen. Op basis van de resultaten uit ronde 1 en ronde 2 concluderen we daarom dat de ETHOS-telling beter zicht geeft op dak- en thuisloosheid dan voorheen mogelijk was.

Op enkele groepen is onvoldoende zicht

Net als bij de eerste telronde zijn een aantal specifieke groepen niet volledig in beeld gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In deze tweede ronde van de ETHOS-telling hebben de deelnemende organisaties extra ingezet op het in kaart brengen van deze groepen. Hierdoor zijn deze groepen bij deze ronde iets beter in beeld gekomen. Op basis van de gesprekken met professionals in regio Gelderland-Zuid kunnen we echter concluderen dat de genoemde groepen ook deze ronde niet volledig in beeld zijn gebracht. Dit komt voornamelijk doordat zij niet in contact staan met de organisaties die deelnemen aan de telling. Redenen hiervoor kunnen zijn dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of dat zij contact met instanties bewust uit de weg gaan. In het geval van arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zien we ook dat mensen bewust onder de radar worden gehouden door arbeidsbureaus.

Toenemend bewustzijn van eigen rol in aanpak dakloosheid

Tijdens de informatiesessies is veel gesproken over stereotype beelden van dak- en thuisloosheid. Ook kwam gedurende het onderzoeksproces regelmatig aan de orde dat zichtbare dakloosheid slechts het topje van de ijsberg is en dat een groot deel van de dak- en thuisloze mensen vaak buiten beeld blijft. Veel deelnemers gaven aan dat zij door deelname aan de informatiesessies en door hun bijdrage aan het onderzoek anders zijn gaan kijken naar dak- en thuisloosheid. Het bewustzijn dat dak- en thuisloosheid heel divers is nam door het onderzoek toe. Veel medewerkers van de betrokken organisaties waren zich voorheen niet bewust van het feit dat zij met dak- en thuisloze personen in contact staan. Door de telling groeide het besef dat de problematiek van dak- en thuisloosheid veel breder is dan vaak wordt gedacht en dat een veelheid aan partijen noodzakelijk is in het signaleren en aanpakken van dak- en thuisloosheid in de regio. Dit is belangrijk, omdat al deze partijen een rol kunnen spelen bij het oplossen van dak- en thuisloosheid.

6

BLIK OP DE TOEKOMST

6 BLIK OP DE TOEKOMST

6.1 VAN TELLEN NAAR OPLOSSEN

Voor effectief beleid is inzicht in het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken cruciaal. Met de resultaten van deze telling bieden we gemeenten in regio Gelderland-Zuid dit inzicht. De regio kan de resultaten van de telling benutten bij het ontwikkelen van een aanpak gericht op het uitbannen van dakloosheid in 2030, de ambitie van het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. De telling brengt bijvoorbeeld groepen in beeld die voorheen voor beleidsmakers onzichtbaar waren, geeft handvatten voor beleid en laat zien waar versterking van een preventieve aanpak nodig is. Dit doen gemeenten in samenspraak met belangrijke regionale partijen die ook betrokken waren bij de telling.

Samenwerking tussen regionale partijen versterkt

Door het gezamenlijk uitvoeren van deze telling is de samenwerking tussen de betrokken partijen versterkt. Dit is een belangrijk resultaat van het onderzoeksproces. De diversiteit aan organisaties die deelnamen aan de telling laat zien dat het oplossen en voorkomen van dakloosheid vraagt om de inzet en samenwerking van een groot aantal partijen. De gemeenten uit de regio zijn nu aan zet om de regionale aanpak van dakloosheid samen met alle betrokken organisaties vorm te geven. Zij kunnen daarbij voortborduren op de samenwerking die door de organisatie en uitvoering van de telling is ontstaan. In regio Meijerij en Bommelerwaard heeft een aantal gemeenten op basis van de resultaten van de telling in de eerste ronde al veel concrete stappen gezet om dak- en thuisloosheid aan te pakken (Wewerinke et al., 2023b).

Herhaling van de telling

De uitgevoerde telling is een belangrijke nulmeting. Effecten van nieuw beleid gebaseerd op deze telling zullen naar verwachting zichtbaar beginnen te worden na een periode van drie tot vier jaar. Een nieuwe telling kan dan een belangrijk middel zijn om na te gaan in hoeverre de getroffen maatregelen effectief zijn.

Bijdrage aan Europese ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid

De resultaten van de telling in gemeente Nijmegen vormen een belangrijke bijdrage aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid op Europees niveau. In opdracht van de Europese commissie werkt gemeente Nijmegen met 14 andere Europese steden mee aan de ontwikkeling van een geharmoniseerde methode voor de verzameling van data over de aard en omvang dak- en thuisloosheid in Europa. De resultaten van dit internationale project worden in januari 2025 verwacht.

6.2 DERDE TELRONDE (2025)

Het is de ambitie van Hogeschool Utrecht en Kansfonds om in heel Nederland heldere, betrouwbare en vergelijkbare cijfers van dak- en thuisloosheid te verkrijgen. Het Nationaal Actieplan Dakloosheid zet in op het in kaart brengen van alle dak- en thuisloze mensen aan de hand van de ETHOS-Light definitie. Het afgelopen jaar zijn er vanuit de nationale politiek een aantal initiatieven genomen om de ETHOS-Light definitie leidend te maken in beleid en wettelijk vast te leggen als de geldende definitie van dak- en thuisloosheid (Beckerman & Westerveld, 2014). Daarnaast werd het zicht krijgen op de groep dak- en thuisloze mensen op regionaal niveau onderdeel van het 'Dashboard Aanpak Dakloosheid' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarmee de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid in iedere Maatschappelijke Opvangregio gemonitord wordt. De komende jaren werken wij in samenwerking met het Rijk en gemeenten verder aan een landelijke opschaling van de ETHOS-tellingen.

Op weg naar deze landelijke opschaling breiden we het aantal regio's dat deelneemt aan de ETHOS-tellingen opnieuw uit: in 2025 nemen maar liefst 9 regio's met in totaal 57 gemeentes deel aan de ETHOS-tellingen. Deze regio's zijn: Amsterdam-Amstelland, Den Haag, Den Helder, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maastricht-Heuvelland, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam, Valleiregio en Zaanstreek. De resultaten van de derde

telronde verwachten we in oktober 2025. Voor de vierde telronde (2026) hebben 11 nieuwe regio's zich aangemeld. We zien bij alle regio's die willen deelnemen een sterke ambitie om dakloosheid goed in beeld te brengen en om de inzichten die voortkomen uit de ETHOS-telling te gebruiken voor het versterken van de regionale aanpak. Regio's die interesse hebben in het organiseren van een ETHOS-telling kunnen hiervoor contact opnemen met Kansfonds.

REFERENTIES

Al Shamma, S., Van Straatten, B., Boersma, S., Rodenburg, S., Van der Laan, J., Van de Mheen, D. & Wolf, J. (2015). *Dakloze mensen in de vier grote steden: veranderingen in 2,5 jaar. Eindrapportage Coda-G4*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek.

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies. European Social Policy Network (ESPN)*. European Commission.

Beckerman, S., & Westerveld, L. (2014). Initiatiefnota Dakloosheid: 'Er moet wat gebeuren, dit is menonwaardig. Verkregen via: https://www.sp.nl/sites/default/files/initiatiefnota_dakloosheid.pdf

Edgar, B. (2012). The ETHOS definition and classification of homelessness and housing exclusion. *European Journal of Homelessness*, 6, 219-226.

FEANTSA. (2005). *ETHOS: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Verkregen via: <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

FEANTSA. (2018). *ETHOS Light: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Measurement of Homelessness at European Union Level. Verkregen via: www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf.

Hermans, K. (2021). *Tellingen dak- en thuisloosheid. Globaal rapport*. Verkregen via https://media.kbs-frb.be/nl/media/7768/pub2021_3767_dakenthuisloosheid_globaal_nl_def.pdf.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. Verkregen via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2feg671197ba6244f/pdf>

MPHASIS (Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems) (2009). *Final Technical Implementation Report*. Verkregen via: <https://app.dundee.ac.uk/geddesinstitute/projects/mphasis/>

Raad Volksgezondheid en Samenleving (2020). *Herstel begint met een huis: Dakloosheid voorkomen en verminderen*. Den Haag, verkregen via: <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2020/04/21/herstel-begint-met-een-huis---dakloosheid-voorkomen-en-verminderen>

Rijksoverheid (z.d.). *Kan ik mijzelf laten inschrijven op een briefadres?* Verkregen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/vraag-en-antwoord/kan-ik-een-briefadres-krijgen-als-ik-geen-vast-woonadres-heb>

Schel, S., Wewerinke, D., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023). Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid (sociaalbestekpremium.nl)

Vermeir, E., & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid: Lokaal Rapport – Gent*. KU Leuven, verkregen via: https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210311NT1_

Wewerinke, D., Schel, S., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023a). Anders tellen geeft een beter beeld van dakloosheid. *Sociale Vraagstukken*. Verkregen via: <https://www.socialevraagstukken.nl/anders-tellen-geeft-een-beter-beeld-van-dakloosheid/>

Wewerinke, D., Schel, S., de Vries, J. & van Doorn, L. (2023b). De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers (sociaalbestekpremium.nl)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ETHOS-CLASSIFICATIE

What is ETHOS?

ETHOS is the European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. It was developed by FEANTSA as a transnational framework definition for policy and practice purposes. It provides a shared language for transnational exchange. It does not attempt to harmonise national definitions of homelessness in Europe.

ETHOS classifies living situations that constitute homelessness or housing exclusion. ETHOS identifies 4 main categories of living situation: Rooflessness, Houselessness, Insecure Housing and Inadequate Housing. These conceptual categories are divided into 13 operational categories that can be used for different policy purposes, such as mapping the problem of homelessness, as well as developing, monitoring and evaluating policies.

	OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION	GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space	Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter	People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation	Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation	Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation	Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
		6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes	No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
		7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people	Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
	INSECURE	8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land	Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned)	Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents	Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
		11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure	Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
	INADEQUATE	12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation	Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding	Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay in defined as more than one year.

(*) Includes drug rehabilitation institutions, psychiatric hospitals etc.

A Harmonised Definition of Homelessness for Statistical Purposes

Sometimes referred to as ETHOS 'Light', this is a version of the ETHOS typology developed in the context of a 2007 European Commission study: *Measurement of Homelessness at European Union Level*. It is a harmonised definition of homelessness for statistical purposes. It is a pragmatic tool for the development of homelessness data collection, rather than a conceptual and operational definition to be used for a range of policy and practice purposes.

OPERATIONAL CATEGORY	LIVING SITUATION	DEFINITION
1 People living rough	1 Public spaces / external spaces	Living in the streets or public spaces without a shelter that can be defined as living quarters
2 People in emergency accommodation	2 Overnight shelters	People with no place of usual residence who move frequently between various types of accommodation
3 People living in accommodation for the homeless	3 Homeless hostels	Where the period of stay is time-limited and no long-term housing is provided
	4 Temporary accommodation	
	5 Transitional supported accommodation	
4 People living in institutions	6 Women's shelters or refuge accommodation	Stay longer than needed due to lack of housing
	7 Health care institutions	
5 People living in non-conventional dwellings due to lack of housing	8 Penal institutions	No housing available prior to release
	9 Mobile homes	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	10 Non-conventional buildings	
6 Homeless people living temporarily in conventional housing with family and friends (due to lack of housing)	11 Temporary structures	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	12 Conventional housing, but not the person's usual place of residence	

1. Bindkracht10
2. Buurtteams Jeugd en Gezin Nijmegen
3. Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers, Nijmegen
4. CWZ Ziekenhuis
5. Daginloop de Steeg
6. Driestroom
7. Droombankje
8. ElkWelzijn
9. FuturoWerkt
10. Gemeente Altena
11. Gemeente Berg en Dal
(*Sociaal Team, Sociale Zaken, Burgerzaken, Inkomen en Participatie*)
12. Gemeente Beuningen
(*Afdeling Burgerzaken, Dienstverlening*)
13. Gemeente Buren
(*Afdeling Burgerzaken, Sociaal Domein, Sociaal Team*)
14. Gemeente Culemborg
(*Afdeling Handhaving en Veiligheid, Afdeling Jeugd en Wmo, Procesregie*)
15. Gemeente Druten
(*Afdeling Burgerzaken – via werkorganisatie Druten en Wijchen*)
16. Gemeente Heumen
(*Afdeling Sociale Leefbaarheid en afdeling Burgerzaken*)
17. Gemeente Mook en Middelaar
(*Afdeling Burgerzaken, Sociaal Team*)
18. Gemeente Nederbetuwe
19. Gemeente Nijmegen
(*Team Bijzondere Doelgroepen, Afdeling Burgerzaken, Regieteams, Zorg en Inkomen, Inburgering, Afdeling Veiligheid, Bureau Volwassenen*)
20. Gemeente Tiel
(*Afdeling Burgerzaken, Escalatieteam Zorg & Veiligheid, Afdeling Schuldhulpverlening, Afdeling Mens en Samenleving*)
21. Gemeente West Betuwe
(*Team Sociaal - Huisvesting Statushouders, Team Publiek, Team Handhaving*)
22. Gemeente West Maas en Waal
(*Afdeling Burgerzaken*)
23. Gemeente Wijchen
(*Afdeling Burgerzaken, Sociaal Team – via werkorganisatie Druten en Wijchen*)
24. Gezondheidscentrum Lindenholt
25. GGD Gelderland-Zuid
26. GrandCare
27. Het Tweede Huis Heumen
28. Huisarts (praktijknaam onbekend)
29. Huisartsenpraktijk 't Weeshuis
30. Huisartsenpraktijk de Schakel
31. Huisartsenpraktijk Dukenburg
32. Huisartsenpraktijk Kiers en Lokate
33. Huisartsenpraktijk Waalfront
34. Iriszorg

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 35. Ixta Noa
- 36. Jong Bewind
- 37. Kamers met Aandacht
- 38. Kleurrijk Wonen Woningcorporatie
- 39. Maatman Zorggroep Rivierenland
- 40. MEE Gelderse Poort
- 41. Moederkindhuis 24/7
- 42. Mozaïek Welzijn
- 43. Natuurmonumenten Rijk van Nijmegen
- 44. Nijmeegse Jantien
- 45. OBS Koningin Beatrix
- 46. Onder de Bomen
- 47. Oosterpoort Wooncorporatie
- 48. Particulier
- 49. Politie
- 50. Pax Christi College
- 51. Pluryn
- 52. Portaal
- 53. Pro Persona
- 54. Prokino Zorg Nijmegen
- 55. RIBW Nijmegen & Rivierenland
- 56. R75/JOOP
- 57. SNOV - Stichting Noodopvang Ongedocumenteerde Vluchtelingen
- 58. Sociaal Team Buren
- 59. Sociaal Team Culemborg
- 60. Sociaal Team Wijchen
- 61. Sonnewijser
- 62. SSH& Nijmegen
- 63. Stichting Time Out Huis Plus
- 64. Staatsbosbeheer Beheereenheid Rivierengebied Oost
- 65. Sterker Sociaal Werk
- 66. Stichting Barka
- 67. Stichting Dagloon Nijmegen
- 68. Stichting Gast
- 69. Stichting het Kruispunt Nijmegen
- 70. Stichting Leergeld Nijmegen
- 71. Stichting Straatmensen
- 72. Stichting Wereldvrouwenhuis Mariam van Nijmegen
- 73. Stichting Zorg en Kleur
- 74. Synthese
- 75. Talis
- 76. Universitair Gezondheids Centrum Heyendaal
- 77. Vagebond

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 78. Vluchtelingenwerk Nijmegen
- 79. VraagWijzer
- 80. Werkbedrijf Rijk van Nijmegen
- 81. Woonwaarts
- 82. Yuverta
- 83. ZorgPlus GGZ
- 84. Zorgen Veiligheidshuis Gelderland-Zuid

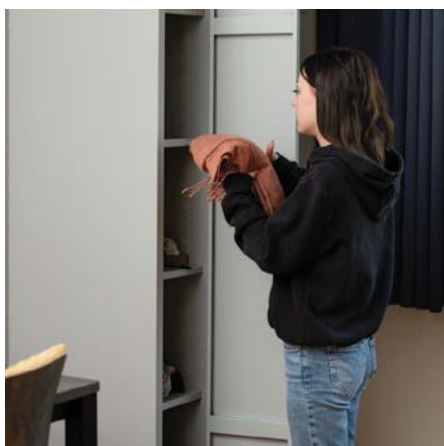

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO WEST-FRIESLAND

IEDEREEN TELT MEE
ETHOS-TELLING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID
IN REGIO WEST-FRIESLAND

Onderzoeksrapportage

Hogeschool Utrecht
Lectoraat Wonen en Welzijn

COLOFON

De ETHOS-telling is een initiatief van Hogeschool Utrecht en Kansfonds.

Uitvoering

Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

Met medewerking van

Regio West-Friesland (regionale coördinatie door Paulien van den Berge)

Catelijne Akkermans (kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en campings en vakantieparken)

Jan de Vries (onderzoeker vanuit mensenrechtenperspectief)

Ronja Bruijns (onderzoeker met ervaringskennis)

Auteurs

Annabel Scheepers, MSc

Dr. Sandra Schel

Lincy Scholten, MSc

Marte Kuijpers, MSc

Dr. Lia van Doorn

Drs. Dorieke Wewerinke

In samenwerking met

KU Leuven: prof. dr. Koen Hermans, Nana Mertens en Evelien Demaerschalk

Financier

Kansfonds (coördinatie door Willem van Sermondt, Esther Vogel en Eva Mos)

Ontwerp

Anke Muijsers - www.visual-research.studio (vormgeving)

Marieke Odekerken - www.mariekeodekerken.nl (fotografie)

Datum publicatie: 9 oktober 2024

Bronvermelding bij gebruik van deze rapportage:

Scheepers, A., Schel, S., Scholten, L., Kuijpers, M., van Doorn, L., & Wewerinke, D. (2024). *Iedereen telt mee. Resultaten ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio West-Friesland*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor de telling	10
1.2 Noodzaak tot andere telling van dakloosheid in Nederland	10
1.3 De ETHOS-Light definitie van dakloosheid	10
1.4 Aanvullend kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	11
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Methode ETHOS-telling	15
2.1 Onderzoeksmethode	16
2.2 Afbakening van de doelgroep	16
2.3 Onderzoeksprocedure	18
2.4 Invullen van de vragenlijst	19
2.5 Voorkomen van dubbeltellingen	19
2.6 Organisatie van de telling	19
2.7 Deelnemende organisaties	21
2.8 Non-respons	22
2.9 Betrouwbaarheid van de resultaten	22
2.10 Kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	23
Hoofdstuk 3 Algemene resultaten van de telling	25
3.1 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio West-Friesland	26
3.1.1 In openbare ruimte	26
3.1.2 In noodopvang voor dakloze mensen	27
3.1.3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	27
3.1.4 In een instelling	27
3.1.5 In een niet-conventionele woonruimte	28
3.1.6 Bij familie, vrienden of derden	29
3.1.7 Dreigende huisuitzetting	29
3.1.8 Verblijfssituatie 26 maart – 9 april 2024	30
3.1.9 Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente	30
3.2 De profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	33
3.2.1 Gender	33
3.2.2 Leeftijd	33
3.2.3 Nationaliteit en geboorteland	34
3.2.4 Samenstelling huishouden	35
3.2.5 Gezondheid	36
3.2.6 Verleden in een instelling	36
3.2.7 Inkomstenbronnen	37
3.2.8 Actieve begeleiding	38
3.2.9 Briefadres	38
3.2.10 Aanleiding(en) voor dak- en thuisloosheid	39
3.2.11 Duur van dak- en thuisloosheid	40
3.3 Opvang van Oekraïense vluchtelingen	41

Hoofdstuk 4 Resultaten kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	43
4.1 Arbeidsmigranten in een situatie van dak- of thuisloosheid	44
4.1.1 Zicht op het aantal dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's	44
4.1.2 Profielkenmerken van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	45
4.1.3 Leefsituaties van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	46
4.2 Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken	47
4.2.1 Zicht op het aantal mensen op campings en vakantieparken in de zes regio's	47
4.2.2 Profielkenmerken van mensen op campings en vakantieparken	48
4.2.3 Leefsituaties van mensen die verblijven op campings en vakantieparken	49
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusies	53
5.1 Samenvatting	54
5.1.1 Eerste telling aan de hand van de ETHOS-Light definitie in regio West-Friesland	54
5.1.2 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio West-Friesland	54
5.1.3 Profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	55
5.2 Conclusies	55
5.2.1 Veel vrouwen zijn dak- of thuisloos	55
5.2.2 Dak- en thuisloosheid treft een groot aantal kinderen en jongeren	56
5.2.3 Arbeidsmigranten op straat vormen het topje van de ijsberg	56
5.2.4 Veel mensen verblijven noodgedwongen in niet-conventionele woonruimten	56
5.2.5 Bijna een derde van de getelde volwassenen is langdurig dak- of thuisloos	57
5.2.6 Het organiseren van een ETHOS-telling levert veel op	57
5.3 Terugblik op de ETHOS-telling in regio West-Friesland	57
Hoofdstuk 6 Blik op de toekomst	61
6.1 Van tellen naar oplossen	62
6.2 Derde telronde (2025)	62
Referenties	64
Bijlagen	65
Bijlage 1: ETHOS-classificatie	65
Bijlage 2: ETHOS-Light	66
Bijlage 3: Deelnemende diensten en (sub)organisaties	67

1

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR DE TELLING

De Nederlandse overheid stelt zich ten doel om dakloosheid volledig uit te bannen vóór 2030 (Ministerie van BZK et al., 2022). Om dit doel te bereiken zijn gegevens over de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland van cruciaal belang. Hoeveel mensen er dak- en thuisloos zijn in Nederland is echter niet duidelijk. Ook is niet bekend wat hun kenmerken en leefsituaties zijn. In het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)* wordt gewezen op het belang van betere monitoring van dakloosheid, zodat er gericht kan worden gestuurd aan de hand van kwantitatieve gegevens. De huidige monitoring van dakloosheid in Nederland biedt hiertoe onvoldoende mogelijkheden (Ministerie van BZK et al., 2022).

Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van dak- en thuisloosheid voerde Hogeschool Utrecht in samenwerking met Kansfonds in 2024 voor de tweede keer de ETHOS-telling uit. Ditmaal in zes Nederlandse regio's: regio Breda met centrumgemeente Breda, regio Gelderland-Zuid met centrumgemeente Nijmegen, regio Hart van Brabant met centrumgemeente Tilburg, regio Holland-Rijnland met als grootste gemeente Leiden, regio West-Friesland met centrumgemeente Hoorn en regio Westelijke Mijnstreek met centrumgemeente Sittard-Geleen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een voor Nederland nieuwe definitie van dakloosheid, de ETHOS-Light classificatie, en van een nieuwe telmethode. Dit rapport bevat de resultaten van de telling die plaatsvond op 9 april 2024 in regio West-Friesland. De telling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeenten die onderdeel uitmaken van deze regio: Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec.

Het onderzoeksteam van Hogeschool Utrecht werd ondersteund door het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven dat de toegepaste telmethode ontwikkelde. Dit onderzoeksteam, onder leiding van prof. dr. Koen Hermans, past de telmethode sinds 2020 met succes toe in een groot aantal Belgische regio's. Met toestemming van de Katholieke Universiteit Leuven passen wij de methode dit jaar voor de tweede keer toe in Nederland.

Met het uitvoeren van de telling geven de gemeenten in regio West-Friesland, Hogeschool Utrecht en Kansfonds een impuls aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Nederland. De betrokken gemeenten hebben de ambitie om dak- en thuisloosheid in hun regio gedegen aan te pakken. Zij willen hun beleid gericht op preventie en aanpak van dakloosheid baseren op concrete cijfers en profielkenmerken van dak- en thuisloze mensen in hun regio.

1.2 NOODZAAK TOT ANDERE TELLING VAN DAKLOOSHEID IN NEDERLAND

In Nederland wordt dakloosheid op verschillende manieren in kaart gebracht. De methoden die hierbij gebruikt worden, kennen echter veel beperkingen. Daardoor wordt niet de gehele populatie in kaart gebracht: onder meer kinderen, vijfenzestigplussers en ongedocumenteerde mensen komen niet in de bestaande cijfers voor. Bovendien is het met de gehanteerde methoden niet mogelijk om een goed beeld te krijgen van dak- en thuisloosheid op regionaal- en gemeentelijk niveau. Hierdoor kan geen passend beleid worden gemaakt gericht op het voorkomen en uitbannen van dak- en thuisloosheid. Een uitgebreide toelichting hierop is te vinden in de [onderzoeksrapporten van de eerste ETHOS-tellingen](#).

1.3 DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE VAN DAKLOOSHEID

De ETHOS-Light classificatie wordt binnen de Europese Unie en door vooraanstaande onderzoekers in Europa gezien als de best onderbouwde manier om dakloosheid te meten (Edgar, 2012; Baptista & Marlier, 2019). ETHOS staat voor 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert

dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. De brede ETHOS classificatie bestaat uit dertien operationele categorieën die een onvolwaardige huisvestingssituatie beschrijven. Deze zijn onderverdeeld in vier conceptuele categorieën: dakloosheid, thuisloosheid, onveilige huisvesting en onbehoorlijke huisvesting (FEANTSA, 2005; zie ook Bijlage 1). Voor het meten van dakloosheid werd in 2006 een afgeslankte versie geïntroduceerd: ETHOS-Light (zie kader). Deze versie omvat zes van de dertien categorieën van de brede ETHOS classificatie en geldt als een minimale classificatie van dakloosheid. Alle mensen die geen eigen (t)huis hebben kunnen hiermee in beeld worden gebracht (FEANTSA, 2018; zie ook Bijlage 2).

De ETHOS-Light definitie sluit goed aan bij het feit dat de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen vaak wisselt. Mensen verblijven bijvoorbeeld (noodgedwongen) afwisselend tijdelijk bij vrienden, in niet-conventionele woonruimten, in de noodopvang voor dakloze mensen of op straat (Schel et al., 2023). Uit onderzoek blijkt dat een huisuitzetting een belangrijke route is naar dakloosheid (Al Shamma et al., 2015). Om die reden heeft het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie aan de classificatie toegevoegd: mensen die hun woning binnen een maand moeten verlaten zonder dat zij zicht hebben op een passende woonoplossing (Hermans et al., 2021). Met de ETHOS-Light definitie kan naast zichtbare dakloosheid ook verborgen dakloosheid in beeld worden gebracht, met name onder mensen die verblijven bij vrienden, familie of derden en onder mensen die verblijven in een niet-conventionele woonruimte, zoals een auto, stacaravan, schuur of woning zonder basisvoorzieningen.

ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. Mensen die verblijven in de openbare ruimte
2. Mensen die verblijven in de noodopvang voor dakloze mensen
3. Mensen die verblijven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen
4. Mensen die een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting
5. Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan passende huisvesting
6. Mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden
- + Mensen met een dreigende huisuitzetting zonder passende vervolghuisvesting

De ETHOS-Light definitie van dakloosheid was leidend bij de telling die in regio West-Friesland werd uitgevoerd. Omdat bij deze definitie de *leefsituatie* centraal staat, wordt iedereen die zich bevindt in een leefsituatie die valt onder de ETHOS-Light categorieën beschouwd als dak- of thuisloos. Daarbij maakt het niet uit welke status mensen hebben voor de wet en voor beleid. Concepten als wettelijke verblijfsstatus, regiobinding en recht op voorzieningen spelen geen rol in het al dan niet geteld worden.

1.4 AANVULLEND KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Bij de pilot ETHOS-tellingen in 2023 bleek het moeilijk om dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken goed in beeld te krijgen. Deze groepen overlappen ook deels, omdat veel arbeidsmigranten op campings en vakantieparken verblijven. De ETHOS-telling gaat uit van medewerking van organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen (zie Hoofdstuk 2 voor nadere toelichting op de methode). Echter, de organisaties die meetelden in 2023 hadden onvoldoende zicht op deze specifieke groepen. In 2024 is daarom extra inzet gepleegd om organisaties te betrekken die in contact staan met arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Desondanks is het niet gelukt om deze groepen volledig in beeld te krijgen. Om een beter begrip van en zicht op deze groepen te verkrijgen is daarom besloten om ook een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren naar dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken.

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een beschrijving van de methode van de ETHOS-telling. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de ETHOS-telling weer. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van het kwalitatieve deelonderzoek naar arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting en beschrijft de conclusies van het onderzoek en in Hoofdstuk 6 kijken we vooruit op de toekomst.

2

METHODE ETHOS-TELLING

2 METHODE ETHOS-TELLING

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in regio West-Friesland door middel van een regionale telling van dak- en thuisloosheid. De volgende twee onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. Hoeveel personen zijn dak- of thuisloos in regio West-Friesland en in welke leefsituatie bevinden deze personen zich?
2. Wat is het profiel van de dak- en thuisloze personen in regio West-Friesland?

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een point-in-time telling. Bij een point-in-time telling wordt op een bepaald moment (dag of week) een telling georganiseerd in een geografisch afgebakend gebied (Hermans et al., 2021). Er zijn verschillende manieren om een point-in-time telling uit te voeren. De methode die door ons werd toegepast vertrekt vanuit een intensieve samenwerking met zoveel mogelijk organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op één specifieke dag vullen medewerkers van deze organisaties voor alle personen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid een vragenlijst in met vragen over de leefsituatie en over diverse kenmerken van de personen die geteld worden. De betrokkenheid van een onafhankelijke onderzoeksinstelling is van belang om de privacy van de getelde personen te garanderen.

Er is bij deze telling bewust gekozen voor het werken met een vragenlijst, omdat dit een middel is om ook profielkenmerken in kaart te kunnen brengen. Zicht op profielkenmerken stelt gemeenten in staat om gericht beleid te ontwikkelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen (Wewerinke et al., 2023a). Dat beleid kan zich bijvoorbeeld richten op specifieke groepen of op specifieke leefsituaties. Door zo veel mogelijk organisaties te betrekken die in contact staan met dak- en thuisloze personen, dus niet alleen de organisaties die zich specifiek op deze groep richten, komt bovendien ook verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Omdat deze organisaties in aanloop naar de telling intensief samenwerken, groeide hun kennis over de problematiek van dak- en thuisloosheid en hun inzicht in hoe zij kunnen bijdragen aan een betere ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. De ervaring leert dat dit proces leidt tot meer draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid in de regio waar de telling plaatsvindt (Vermeir & Samyn, 2021).

Een beperking van de gehanteerde methode is dat een point-in-time telling minder goed in staat is om inzicht te geven in de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Dit komt omdat er een momentopname wordt gemaakt. Monitoringsinstrumenten van gemeenten en organisaties zijn beter geschikt voor het in kaart brengen van de dynamiek van dak- en thuisloosheid onder de groepen mensen die zij in beeld hebben. Een tweede belangrijke beperking van de gehanteerde methode is dat deze maar beperkt inzicht biedt in routes naar dak- en thuisloosheid in de regio. Daarvoor zijn andere onderzoeksmethoden geschikter.

2.2 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

De personen die door middel van deze point-in-time telling werden geteld in regio West-Friesland moesten voldoen aan de volgende twee voorwaarden:

a. De persoon bevindt zich in een situatie van dak- of thuisloosheid

Een situatie van dak- of thuisloosheid definiëren we zoals gezegd aan de hand van ETHOS-Light + dreigende huisuitzetting. De categorieën die hiertoe behoren worden nader gespecificeerd in Figuur 1. Op basis van het conceptuele model zijn alle mogelijke leefsituaties van dak- en thuisloosheid geordend. In elke categorie zijn diverse leefsituaties te onderscheiden.

Figuur 1. Toelichting ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. In openbare ruimte	Mensen die verblijven in de openbare ruimte (op straat of in de natuur).
2. In noodopvang voor dakloze mensen	Mensen die in laagdrempelige en kortdurende opvang voor dakloze mensen verblijven, zoals nachtopvang, dag- en nachtopvang, noodopvang of winteropvang.
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	Mensen die in een tijdelijke opvangplek voor dakloze mensen verblijven, zoals 24-uurs opvang, crisisopvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, gezinsopvang, doorstroomwoningen of alternatieve tijdelijke opvang specifiek bedoeld voor dakloze mensen.
4. Mensen die uitstromen uit een instelling/ langer verblijven in een instelling	a. Mensen die binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting (bijvoorbeeld de gevangenis, ziekenhuis, jeugdzorginstelling, GGZ-instelling, beschermd wonen of AZC) b. Mensen die vanwege een gebrek aan passende huisvesting langer dan nodig verblijven in een instelling.
5. In niet-conventionele woonruimten	Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan een passende woonoplossing. Bijvoorbeeld in een (sta)caravan, hut, garage, kraakpand, auto, op een camping, in een hotel/ B&B, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer.
6. Bij familie, vrienden of derden	Mensen die tijdelijk verblijven bij (gast)familie, vrienden of derden, wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+ Dreigende huisuitzetting	Mensen die hun woning binnen een maand na de teldag moeten verlaten, zonder dat zij zicht hebben op een stabiele woonoplossing. Bijvoorbeeld vanwege: een betekend vonnis tot gerechtelijke huisuitzetting, een beslissing onbewoonbaarheid, beslissing ongeschiktheid, een beëindigd of verlopen huur- of omklapcontract, terugnamebevel van een koopwoning, tijdelijke sluiting van de woning op basis van Wet Damocles of vanwege sloop of renovatie.

b. De persoon heeft een link met de regio

De getelde personen moesten ook een link hebben met de regio. In de volgende situaties werden mensen meegeteld:

- De persoon verbleef op de teldag in regio West-Friesland (Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec, zie ook Figuur 2).
- De persoon verbleef buiten de regio, maar had het laatste officiële woonadres in de regio. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een persoon vanuit de tellende regio vlucht naar de vrouwenopvang in een andere regio, of wanneer een persoon vanuit de tellende regio tijdelijk verblijft in een andere regio omdat deze persoon daar verblijfsmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld bij vrienden, familie of derden.

Figuur 2. Regiokaart West-Friesland

Er waren geen voorwaarden verbonden aan de duur van het verblijf in de regio: ook indien de persoon er één nacht verbleef, werd de persoon meegeteld. Er is steeds gekeken naar de actuele situatie van de persoon op de teldag. Alle personen die op de teldag voldeden aan de twee criteria werden meegeteld.

2.3 ONDERZOEKSPROCEDURE

Alle personen die aan bovenstaande voorwaarden voldeden en in beeld waren bij een van de deelnemende organisaties werden geteld op één specifieke datum: 9 april 2024. De verblijfssituatie, uitgedrukt in de ETHOS-Light categorie, betreft de nacht *voorafgaand* aan de teldag, dus de nacht van 8 op 9 april. Deelnemende organisaties vulden op de teldag of in de twee weken daarna een online vragenlijst in over de personen die voldeden aan de genoemde criteria. Deelnemende verblijfsinstellingen vulden de vragenlijsten in binnen een maand na de teldag, omdat bij de verblijfsinstellingen onder meer werd gekeken naar personen die een instelling verlaten zonder passende woonoplossing binnen een maand na de teldag. Niet altijd was op de teldag al bekend of mensen de verblijfsinstelling binnen een maand zouden verlaten zonder passende woonoplossing (denk bijvoorbeeld aan een schorsing van een persoon bij een instelling vanwege ongewenst gedrag).

Voorafgaand aan de teldag werd de telling door de deelnemende organisaties voorbereid. De organisaties screenen alle mensen waar zij mee in contact staan op de twee criteria voor deelname en maakten een lijst van alle personen die aan deze criteria voldeden. Vervolgens zijn deze personen door de organisaties zoveel mogelijk geïnformeerd over de telling. Hiervoor werden onder andere posters en flyers opgehangen bij de deelnemende organisaties en voerden sommige medewerkers gesprekken met personen die aan de criteria voldeden. Indien mensen niet meegeteld wilden worden, konden zij dit aangeven bij de betrokken medewerkers. Voor deze personen is geen vragenlijst ingevuld, en ingevulde vragenlijsten over deze personen bij andere organisaties zijn verwijderd.

Op de teldag zelf of kort daarna probeerden medewerkers te achterhalen waar de personen die aan de criteria voldeden verbleven in de nacht van 8 op 9 april. Zo kon de actuele verblijfssituatie worden ingevuld

in de vragenlijst. De medewerkers vulden ook – indien bekend – de verblijfssituatie(s) van de persoon in de twee weken voorafgaand aan de telling in. Hier werd naar gevraagd, omdat het voor de medewerkers van de deelnemende organisaties niet altijd mogelijk is om de exacte verblijfssituaties op de teldag te achterhalen. Op deze manier wordt toch informatie verkregen over de verblijfssituatie(s) van deze personen. Bovendien geeft deze informatie inzicht in de dynamiek van dak- en thuisloosheid, omdat bij deze vraag meerdere verblijfsplaatsen konden worden aangegeven. Indien er geen informatie was over de verblijfssituatie in de nacht van 8 op 9 april of over de verblijfssituatie in de twee weken voorafgaand aan de telling dan werden mensen niet meegeteld.

2.4 INVULLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst bestond gemiddeld genomen uit 25 vragen (het exacte aantal vragen is afhankelijk van de ingevulde antwoorden). Naast de verblijfssituatie op de teldag en de twee weken voorafgaand aan de teldag werd ook gevraagd naar een aantal profielkenmerken. De vragen in de vragenlijst zijn grotendeels gebaseerd op de Europese MPHASIS-richtlijnen voor het meten van dak- en thuisloosheid (MPHASIS, 2009)¹. De vragenlijsten werden ingevuld door de medewerkers van de betrokken organisaties. Zij maken een inschatting over de situatie van de betreffende persoon. Indien gewenst konden zij de vragenlijst invullen samen met de dak- of thuisloze persoon. In dat geval werd de persoon actief om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek door de betreffende medewerker. Een handleiding met uitgebreide instructies voor het invullen van de vragen ondersteunde de organisaties bij het invullen van de vragenlijst. Organisaties konden de vragenlijst op voorhand invullen op papier of in een PDF-versie om de werkdruk te verspreiden. De vragenlijsten werden vervolgens via een online link ingevoerd.

2.5 VOORKOMEN VAN DUBBELTELLINGEN

Hoe meer organisaties meetellen, hoe groter de kans dat mensen twee keer of vaker geteld worden. Om dubbeltellingen te identificeren werd er gebruik gemaakt van een naamcode. Om de identiteit van de getelde personen te beschermen, werden geen namen of burgerservicenummers genoteerd. De naamcode bestaat uit de eerste letter van de voornaam en de eerste en laatste letter van de (volledige) achternaam². Bij Jan De Wit is de naamcode bijvoorbeeld JDT. Aan de hand van de naamcodes, gecombineerd met informatie uit de vragenlijst over de persoonskenmerken en leefsituatie van de getelde personen, identificeren en verwijderen de onderzoekers de dubbeltellingen. Na het verwijderen van de dubbeltellingen werden de naamcodes en de exacte leeftijd uit het databestand verwijderd en apart opgeslagen in de digitale kluis van Hogeschool Utrecht om de privacy van de getelde personen te waarborgen.

2.6 ORGANISATIE VAN DE TELLING

De organisatie van de telling was grotendeels in handen van een regionale coördinator die in dienst is van een van de gemeenten in de regio (zie Figuur 3 voor de tijdlijn van de telling). Deze regionale coördinator organiseerde de telling in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam. Een regionale werkgroep met vertegenwoordigers van de belangrijkste tellende organisaties werd samengesteld om de regionale coördinator te ondersteunen bij de organisatie van de telling. De werkgroep werd nauw betrokken bij het gehele proces van de telling. Om een zo valide mogelijke telling te organiseren, werd gestreefd naar

- ¹ MPHASIS staat voor *Measuring Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems*. Dit was een Europees project dat liep van december 2007 tot december 2009 en dat werd gefinancierd door het EU PROGRESS programme. Het voornaamste doel van MPHASIS was om de monitoring van dakloosheid en dakloosheidsbeleid in 20 Europese landen te verbeteren, gebaseerd op de aanbevelingen van het 'Measurement of Homelessness at European Union Level' onderzoek (University of Dundee, z.d.).
- ² Bij een namenreeks is er soms geen sprake van een duidelijk onderscheid tussen een voornaam en een achternaam. Daarom werd bij een namenreeks gekeken naar de eerste letter van de eerste naam en de eerste en laatste letter van de laatste naam in de namenreeks.

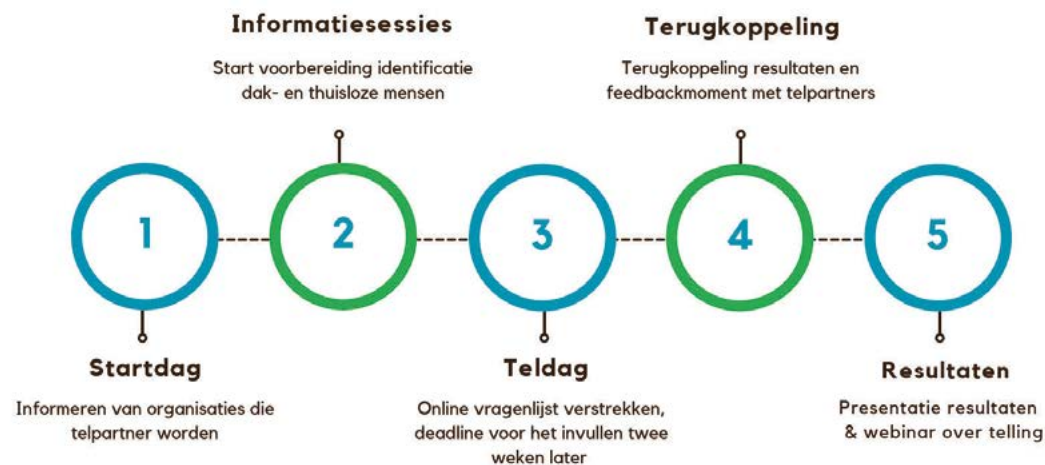
deelname van zoveel mogelijk organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen in de regio. De werkgroep droeg bij aan het maken van een overzicht van deze organisaties. Vervolgens werden de organisaties benaderd door de regionale coördinator met het verzoek om aan de telling deel te nemen.

In januari 2024 werd een startbijeenkomst georganiseerd om bestuurders en managers van de regionale organisaties te informeren over de telling. Een onderzoeker van Hogeschool Utrecht lichtte op deze dag de wetenschappelijke basis en de praktische uitwerking van de telling toe. De gemeenten deden een oproep aan alle aanwezige organisaties om deel te nemen aan de telling. In de maand maart vonden vier informatiesessies plaats om medewerkers van de organisaties te informeren over het onderzoek en hen te instrueren over het invullen van de vragenlijsten. Drie van deze sessies vonden fysiek plaats, één sessie vond online plaats. In aanvulling op de informatiesessies vond in de week voor de teldag ook een online vragensessie plaats, waar medewerkers van de tellende organisaties hun laatste vragen over het invullen van de vragenlijst konden stellen aan de onderzoekers. De vragenlijst en de handleiding bij de vragenlijst werden aangescherpt op basis van de vragen en opmerkingen die tijdens de informatie- en vragensessies naar voren kwamen. Alle vragen die tijdens de informatie- en vragensessies werden gesteld door de medewerkers van de organisaties en de antwoorden op deze vragen werden gebundeld in een document met veel gestelde vragen. Dit document werd naar alle organisaties toegestuurd. Op de teldag zelf en in de weken daarna waren de onderzoekers telefonisch en per mail bereikbaar voor het beantwoorden van vragen over het invullen van de vragenlijst. De regionale coördinator bezocht op de teldag diverse meetellende organisaties om te horen hoe de telling verliep en om de organisaties te bedanken voor hun inzet.

In de weken na de teldag is steeds gekeken hoeveel vragenlijsten er waren ingediend door de verschillende organisaties. Alle organisaties ontvingen herinneringsmails met het verzoek om de vragenlijsten tijdig in te dienen. Organisaties die nog geen vragenlijsten hadden ingevoerd en organisaties die minder vragenlijsten hadden ingevoerd dan verwacht werden gebeld door de regionale coördinator om na te gaan of er voldoende geteld was. Op deze manier is gezorgd voor een zo groot mogelijke respons. De onderzoekers zochten contact met de organisaties die de vragenlijsten hadden ingevuld indien er onduidelijkheid bestond over de leefsituatie van mensen die geteld waren.

In juli 2024 vond tijdens een feedbackmoment in Hoorn een terugkoppeling van de voorlopige resultaten van de telling plaats. Vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, leden van de werkgroep en vertegenwoordigers van de belangrijkste telorganisaties waren hierbij aanwezig. Tijdens het feedbackmoment gingen de onderzoekers met deelnemers in gesprek over de telmethode en over het aantal mensen dat geteld is in verschillende leefsituaties in de verschillende gemeenten. Vanuit hun kennis van de situatie in de regio reflecteerden zij op de cijfers. Zo gingen we na of er voldoende geteld is en of de resultaten een juiste weergave zijn van de werkelijke situatie in de regio.

Figuur 3. Tijdlijn ETHOS-telonderzoek

2.7 DEELNEMENDE ORGANISATIES

In totaal namen 43 organisaties deel aan de telling in regio West-Friesland (zie Bijlage 3). Al deze organisaties zijn af en toe tot dagelijks in contact met de doelgroep van de telling en hebben op de teldag alle mensen met wie zij in contact zijn gescreend op de twee voorwaarden voor deelname. Bij 33 organisaties waren op de teldag mensen in beeld die in de nacht van 8 op 9 april aan de voorwaarden voldeden (zie Tabel 1). Voor deze mensen vulden de organisaties een vragenlijst in. In totaal werden er 532 vragenlijsten ingevuld. 22 van deze vragenlijsten werden ingevuld samen met de persoon om wie het ging. De overige vragenlijsten werden alleen door de medewerkers ingevuld.

De onderzoekers verwijderden in totaal 61 vragenlijsten. Bij een deel van deze vragenlijsten was sprake van dubbeltellingen die op basis van de naamcode, leeftijd, gender en soms ook andere kenmerken werden verwijderd. Tevens verwijderden de onderzoekers vragenlijsten uit het databestand die onvoldoende informatie over de verblijfssituatie van de personen bevatten of waarbij niet was voldaan aan de voorwaarden van de telling.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie

Deelnemende organisaties		Aantal ingevulde vragenlijsten
1.	MEE & de Wering West Friesland	94
2.	dnoDoen	74
3.	Stichting Iedereen Telt Mee	71
4.	Leger des Heils	59
5.	Gemeente Hoorn	53
6.	1.Hoorn ³	27
7.	GGD Hollands Noorden	22
8.	GGZ Noord-Holland-Noord	16
9.	Straatpastoraat Hoorn	13
10.	Gemeente Opmeer	12
11.	Gemeente Koggenland	10
12.	Gemeente Medemblik	8
13.	Stichting Netwerk	8
14.	Politie	7
15.	Stichting Hulpverlening vanuit de West-Friese kerken (HWK)	7
16.	Werksaam WestFriesland	7
17.	Brijder/Parnassia Groep	6
18.	Horizon College Hoorn	4
19.	Leviaan	4
20.	Stichting de Baanbreker	4
21.	Esdege-Reigersdaal	3
22.	Gemeente Drechterland	3
23.	Reakt	3
24.	De Bewindvoerder Alkmaar	2
25.	Intermaris	2
26.	Ons Stede Broec	2
27.	SCIO Stichting Kinderopvang Hoorn	2

3 1.Hoorn is de naam voor de gemeentelijke Wmo, jeugdtypeams en schuldhulpverlening van de gemeente Hoorn. Er kunnen vragenlijsten zijn ingevuld door personen die 'gemeente hoorn' hebben aangegeven als organisatie omdat ze werkzaam waren bij 1.Hoorn binnen de gemeente Hoorn.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - *vervolg*

Deelnemende organisaties		Aantal ingevulde vragenlijsten
28.	Zorgdragers	2
29.	De Hoofdzaak	1
30.	Gemeente Enkhuizen	1
31.	Kindcentrum de Ceder, Stichting Penta Hoorn	1
32.	Praktijkschool West Friesland Stede Broec	1
33.	SBO 't Palet/ Stichting Trigoon	1
34.	Onbekend	2
Totaal		53 ²

De ingevulde vragenlijsten zijn zoveel als mogelijk weergegeven bij de in de vragenlijst opgegeven moederorganisatie. Door onderlinge samenwerkingsverbanden (bv. in wijk- of dorpssteams) kan het zijn dat er vragenlijsten zijn ingevuld onder de noemer van een andere organisatie.

2.8 NON-RESPONS

De volgende organisaties hadden mogelijk wel dak- en thuisloze personen in beeld, maar namen niet deel aan de telling vanwege onder andere een gebrek aan capaciteit: verschillende jeugdzorginstellingen en jeugdgezondheidszorg, afdeling Jeugd van bepaalde regiogemeenten, een ziekenhuis, een deel van de woningcorporaties, de bibliotheek en de afdeling burgerzaken van verschillende regiogemeenten. Diverse organisaties hebben met elkaar afgestemd wie welke mensen zou tellen. Dit werd gedaan om de tijdsinvestering van het tellen zoveel mogelijk te beperken.

2.9 BETROUWBAARHEID VAN DE RESULTATEN

Een belangrijke vraag is of de resultaten van deze telling een goede weergave zijn van de werkelijke situatie van dak- en thuisloosheid in regio West-Friesland. Uit de reflecties van de onderzoekers en de betrokken professionals uit de regio ontstaat het beeld dat de juiste organisaties bij de telling betrokken waren en dat er zorgvuldig is geteld.

Bij de gehanteerde methode hangt de betrouwbaarheid van de resultaten grotendeels af van het draagvlak binnen de regio waar de telling is uitgevoerd. In regio West-Friesland was er vanaf de start van het project veel draagvlak voor de telling. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal organisaties dat deelnam aan de telling: 43 organisaties in de regio namen deel, waarbij er sprake was van een grote verscheidenheid aan partijen. Ook lieten de organisaties en hun medewerkers een grote betrokkenheid bij de telling zien. De lijst van organisaties die benaderd moesten worden voor deelname werd opgesteld samen met een speciaal voor de telling opgerichte regionale werkgroep. Deelnemers aan de werkgroep kennen de regio goed en weten daardoor welke organisaties betrokken moesten worden om zoveel mogelijk dak- en thuisloze personen in beeld te krijgen.

Om te toetsen in hoeverre de resultaten een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke situatie in de regio werden de resultaten tijdens een feedbackbijeenkomst voorgelegd aan vertegenwoordigers van de telorganisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten. Zij reflecteerden uitgebreid op alle resultaten. Uit de reflecties van de professionals kwam naar voren dat de resultaten van de telling over het algemeen goed aansluiten bij de situatie in hun regio, zowel in omvang als in aard en diversiteit van leefsituaties van dak- en thuisloze mensen. Zij gaven aan dat er in sommige regiogemeenten sprake is van onder representatie, onder andere omdat de afdelingen burgerzaken en schuldhulpverlening van deze gemeenten niet of onvoldoende hebben kunnen meetellen.

De professionals vermoeden dat een aantal specifieke groepen nog niet volledig in beeld is gebracht. Daarbij gaat het vooral om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, personen die verblijven in anti-kraakwoningen vanwege gebrek aan alternatieve huisvesting en om mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Ook geven zij aan dat er altijd mensen zijn die ook met deze telmethode niet in beeld komen. Het gaat hier volgens hen om personen die niet in contact staan met hulp- of dienstverlenende organisaties, omdat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of omdat zij bewust onder de radar willen blijven. Tegelijkertijd benadrukken de betrokken professionals dat met deze methode veel meer groepen die anders onzichtbaar blijven in beeld zijn gekomen.

2.10 KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In iedere regio waar de ETHOS-telling plaatsvond, zijn interviews georganiseerd met professionals en sleutelfiguren die zicht hebben op de leefsituaties van arbeidsmigranten in de regio en mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In regio West-Friesland zijn hiervoor in totaal 2 mensen geïnterviewd. De interviews werden afgenomen door twee onderzoekers van Hogeschool Utrecht. Van de interviews zijn gespreksverslagen gemaakt welke vervolgens zijn voorgelegd aan de professionals met het verzoek om het verslag te controleren op onjuistheden en om waar nodig nog aanvullingen te doen. Daarna werden de verslagen door de onderzoekers geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve onderzoek staan beschreven in Hoofdstuk 4.

3

ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

3 ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene resultaten van de ETHOS-telling in regio West-Friesland. Het geeft eerst het aantal dak- en thuisloze personen in de regio weer, met een verdeling over de verschillende gemeenten en een verdeling over de verschillende leefsituaties. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de profielkenmerken van de getelde groep dak- en thuisloze personen.

3.1 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO WEST-FRIESLAND

In de nacht van 8 op 9 april 2024 werden in totaal 559 dak- en thuisloze personen geteld in regio West-Friesland. We telden 468 dak- of thuisloze volwassenen en 91 minderjarige kinderen. Dit betrof 3 alleenstaande kinderen en 88 kinderen die samen met hun ouder(s) in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verbleven. Van de getelde personen waren 2 mensen zwanger. Tabel 2 geeft een overzicht van de verblijfssituatie van de getelde personen, uitgesplitst naar volwassenen en kinderen. Ook zijn er 153 kinderen geteld die niet zelf dak- of thuisloos waren, maar van wie tenminste één ouder wel dak- of thuisloos was. Deze kinderen worden verder aangeduid als *indirect betrokken* kinderen.

Tabel 2. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

Totaal getelde personen	559			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	17	4%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	18	4%	-	-
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	102	22%	33	36%
4. In een instelling	47	10%	2	2%
5. In niet-conventionele woonruimte	91	19%	19	21%
6. Bij familie/ vrienden/ derden	171	37%	34	37%
+ Dreigende huisuitzetting	12	3%	3	3%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	2%	-	-
Totaal	468	100%*	91	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot respectievelijk 101% en 99% in plaats van 100%

De getelde personen verbleven het vaakst *bij familie, vrienden of derden* of in de *tijdelijke opvang*. In totaal telden we 446 volwassenen en 88 minderjarige kinderen die volgens de *definitie van ETHOS-Light* (categorie 1 t/m 6) dak- of thuisloos zijn. Daarnaast hadden 12 volwassenen en 3 kinderen te maken met een dreigende huisuitzetting. Voor 10 personen (2%) is de verblijfssituatie van 8 op 9 april onbekend, maar is wel bevestigd dat zij op dat moment dak- of thuisloos waren en een link met de regio hadden. Van deze personen was de verblijfssituatie (of verblijfssituaties) in de twee weken voor de teldatum wel bekend (zie ook Tabel 8).

In de rest van dit hoofdstuk worden de resultaten alleen voor de getelde volwassen personen weergegeven, tenzij anders vermeld.

3.1.1 IN OPENBARE RUIMTE

In de nacht van 8 op 9 april verbleven 17 mensen (4%) in de *openbare ruimte*.

3.1.2 IN NOODOPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

We telden 18 mensen (4%) die in de *noodopvang voor dakloze mensen* verbleven. Alle personen in deze categorie verbleven in de nachtopvang.

3.1.3 IN TIJDELIJKE OPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

Er verbleven 102 volwassenen (22%) in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen*. Tabel 3 laat zien in welk type opvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 3. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
24-uurs opvang voor dakloze mensen	58	57%
Jongerenopvang	19	19%
Gezinsopvang	12	12%
Crisisopvang	8	8%
Vrouwenopvang	1	1%
Anders	1	1%
Onbekend	3	3%
Totaal	102	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

De grootste groep volwassenen verbleef in de *24-uurs opvang voor dakloze mensen* (58 mensen, 57%). Een groep van 19 personen verbleef in een *jongerenopvang* (19%). 12 personen verbleven in een *gezinsopvang* (12%), 8 personen verbleven in de *crisisopvang* (8%) en 1 persoon verbleef in de *vrouwenopvang* (1%). Voor 1 persoon werd een *andere verblijfssituatie* aangegeven, dit betrof de 'Wilde Vaart West'. Voor 3 personen was deze informatie *onbekend*, maar was wel bekend dat zijn in een tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen verbleven.

3.1.4 IN EEN INSTELLING

In totaal verbleven 47 volwassenen (10%) in een *instelling* die ze 1) al hadden moeten verlaten maar waar zij langer verbleven wegens een gebrek aan een passende woonoplossing, of die ze 2) binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder dat ze een passende woonoplossing hadden. Ongeveer de helft van de personen (24 personen, 51%) *verbleef langer in een instelling wegens gebrek aan een passende woonoplossing*. De andere helft (22 personen, 47%) *moest de instelling binnen één maand verlaten zonder passende woonoplossing*. Voor 1 persoon is deze informatie *onbekend* (zie ook Tabel 4a).

Tabel 4a. Aantal volwassenen dat een instelling verliet of er langer verbleef door gebrek aan een woonoplossing op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Verblijft langer in instelling wegens gebrek aan woonoplossing	24	51%
Verlaat instelling binnen de maand zonder woonoplossing	22	47%
Onbekend	1	2%
Totaal	47	100%

Tabel 4b geeft de verdeling van deze groep over de verschillende typen instellingen in de regio weer. De grootste groep (20 personen, 43%) verbleef in *beschermde wonen*. Ruim een derde verbleef in *detentie*

(16 personen, 34%). Alle getelde mensen die in detentie verbleven zijn meegeteld omdat ze de instelling zouden verlaten binnen één maand na de teldag zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Daarnaast verbleven 5 personen (11%) in een GGZ-instelling, 3 personen (6%) in een instelling voor verslavingszorg en 1 persoon (2%) in een asielzoekerscentrum. Voor 2 personen is er een *ander type instelling* opgegeven. Dit betrof wonen in een woongroep.

Tabel 4b. Aantal volwassenen in een instelling op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Beschermd wonen	20	43%
Detentie	16	34%
GGZ-instelling	5	11%
Instelling voor verslavingszorg	3	6%
Asielzoekerscentrum ⁴	1	2%
Anders	2	4%
Totaal	47	100%

3.1.5 IN EEN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTE

In totaal verbleven 91 van de getelde volwassenen (19%) in een *niet-conventionele woonruimte* (zie ook Tabel 5). Een vijfde van hen verbleef in een *hotel of B&B* (18 personen, 20%), 14 personen verbleven op een *boot* (15%), 11 personen verbleven in een *garage/schuur* (12%), 10 personen verbleven in een *vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract* (11%), en nog eens 10 personen verbleven in een *auto* (11%). Ook verbleven er enkele personen in een *woning zonder basisvoorzieningen zoals een badkamer of keuken*, een *anti-kraak woning*, een *kraakpand* en in een *bedrijfspand*. Voor 6 mensen werd de optie ‘*anders*’ aangegeven. Dit betrof onder andere een fietskluis, een illegaal verhuurd appartement en een ruimte in een kerk. Van 5 personen is deze informatie *onbekend*, maar is er wel vastgesteld dat zij in een niet-conventionele woonruimte verbleven.

Tabel 5. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Hotel/ B&B	18	20%
Boot	14	15%
Garage/ schuur	11	12%
Auto	10	11%
Vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract	10	11%
(Sta)caravan	8	9%
Bedrijfspand	4	4%
Woning zonder basisvoorzieningen zoals badkamer of keuken	2	2%
Antikraak	2	2%
Kraakpand	1	1%
Anders	6	7%
Onbekend	5	5%
Totaal	91	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

4 Personen die langer verblijven in een AZC vanwege gebrek aan woonoplossing zijn meegeteld in dit onderzoek wanneer zij op de teldag waren aangemerkt als statushouder en langer dan 6 maanden (de wettelijke termijn die gemeenten hebben om woonruimte te realiseren voor statushouders) wachtten op woonruimte.

3.1.6 BIJ FAMILIE, VRIENDEN OF DERDEN

Van de getelde dak- en thuisloze volwassenen verbleven 171 personen (37%) *bij familie, vrienden of derden* wegens gebrek aan een passende woonoplossing. Ruim twee derde van de getelde personen (120 personen, 70%) stond *niet ingeschreven op het verblijfadres*. 6% van de personen stond *wel ingeschreven*, maar verbleef vanwege grote woononzekerheid en/of slechte woonkwaliteit in een dermate precaire situatie dat er volgens ETHOS-Light toch sprake is van dak- en thuisloosheid. Van 24% van de personen (41 personen) is *onbekend* of ze waren ingeschreven op het verblijfadres (zie ook Tabel 6).

Tabel 6. Aantal personen dat staat ingeschreven op verblijfadres bij familie, vrienden of derden

	Aantal volwassenen	%
Niet ingeschreven op verblijfadres	120	70%
Ingeschreven op verblijfadres	10	6%
Onbekend	41	24%
Totaal	171	100%

3.1.7 DREIGENDE HUISUITZETTING

Op 9 april 2024 hadden 12 mensen (3%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*: zij moesten in de maand na de teldag hun woning verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Bij 4 mensen (33%) ging het om een dreigende huisuitzetting vanwege een *huurachterstand*, bij 3 personen (25%) vanwege *overlast*, bij 2 personen (17%) vanwege een *gedwongen verkoop van een koopwoning*, bij nog eens 2 personen (17%) vanwege het *aflopen van een huurcontract* en bij 1 persoon (8%) verliep het huurcontract binnen de maand na de teldag (zie ook Tabel 7a). In de vragenlijst konden er per persoon meerdere redenen worden opgegeven. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

Tabel 7a. Redenen voor de dreigende huisuitzetting op 9 april 2024 (n=12)

	Aantal volwassenen	%
Huurachterstand	4	33%
Overlast	3	25%
Gedwongen verkoop van koopwoning	2	17%
Huurcontract is verlopen	2	17%
Huurcontract verloopt binnen de maand na de teldag	1	8%
Overig	1	8%

Bij 58% van de dreigende huisuitzettingen betreft het een *huurwoning van een woningcorporatie* (7 personen), bij 25% van de woningen gaat het om een *huurwoning van een particuliere verhuurder* (3 personen), en bij 17% betreft het een *koopwoning* (2 personen; zie ook Tabel 7b).

Tabel 7b. Type woning bij huisuitzetting

	Aantal volwassenen	%
Huurwoning van woningcorporatie	7	58%
Huurwoning van particuliere verhuurder	3	25%
Koopwoning	2	17%
Totaal	12	100%

3.1.8 VERBLIJFSSITUATIE 26 MAART – 9 APRIL 2024

Naast de verblijfplaats van 8 op 9 april 2024 werd ook de verblijfplaats tijdens de twee weken voorafgaand aan de teldag in kaart gebracht. Aangezien de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen kan wisselen, konden er per getelde persoon meerdere categorieën worden aangekruist. Tabel 8 geeft weer hoeveel mensen zich in de periode 26 maart – 9 april 2024 op enig moment in de verschillende verblijfssituaties bevonden. De percentages tellen daarom niet op tot 100.

In deze periode verbleven de getelde personen het vaakst bij *familie, vrienden of derden* (192 personen, 41%), *in een niet-conventionele woonruimte* (105 personen, 22%) en in *tijdelijke opvang voor dakloze mensen* (103 personen, 22%).

Tabel 8. Verblijfssituatie van volwassen dak- en thuisloze mensen op 26 maart – 9 april 2024 (n=468)

	Aantal volwassenen 8-9 april	%	Aantal Volwassenen 26 maart-9 april	%
1. In de openbare ruimte	17	4%	29	6%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	18	4%	23	5%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	102	22%	103	22%
4. In een instelling	47	10%	47	10%
5. In niet-conventionele woonruimte	91	19%	105	22%
6. Bij familie, vrienden of derden	171	37%	192	41%
+ Dreigende huisuitzetting	12	3%	20	4%
Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	2%	4	1%

Wanneer het aantal getelde mensen per verblijfssituatie in de nacht van 8-9 april wordt vergeleken met de verblijfssituatie van de twee weken ervoor (26 maart- 9 april), valt op dat er verschillen zijn in deze aantallen. In veel verblijfssituaties zijn de aantallen hoger in de twee weken ervoor dan in de nacht van 8-9 april. Dit duidt erop dat een deel van de getelde mensen in de twee weken voor de teldag in (een) andere verblijfssituatie(s) verbleef dan op de teldag. Dit is kenmerkend voor de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Met name de aantallen personen die in de twee weken voor de teldag verbleven in de openbare ruimte, niet-conventionele woonruimte en bij vrienden, familie of derden zijn hoger dan op de teldag.

3.1.9 AANTAL DAK- EN THUISLOZE VOLWASSENEN EN KINDEREN PER GEMEENTE

Tabel 9a geeft het aantal dak- en thuisloze personen per gemeente in de regio weer. In elk van deze gemeenten zijn dak- en thuisloze volwassenen geteld. De meeste volwassen dak- en thuisloze personen verbleven in de nacht van 8-9 april 2024 in gemeente *Hoorn* (272 personen, 58%), gevolgd door *Enkhuizen* (66 personen, 14%), *Medemblik* (25 personen, 5%), *Koggenland* (12 personen, 3%), *Opmeer* (12 personen, 3%), *Drechterland* (11 personen, 2%) en *Stede Broec* (6 personen, 1%). Een groep van 32 mensen (7%) met een link met regio West-Friesland verbleef in een *gemeente buiten de regio*. Van de overige 32 personen (7%) is *niet bekend* in welke gemeente deze personen verbleven maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven.

In bijna alle gemeenten zijn dak- en thuisloze kinderen geteld. Het aantal kinderen dat in de nacht van 8-9 april 2024 met hun ouder(s)) verbleef in een situatie van dak- of thuisloosheid was het hoogst in gemeente *Hoorn* (44 kinderen, 48%), gevolgd door *Enkhuizen* (17 kinderen, 19%), *Drechterland* (10 kinderen, 11%), *Medemblik* (4 kinderen, 4%), *Koggenland* (2 kinderen, 2%) en *Opmeer* (1 kind, 1%). In *Stede Broec* werden er geen dak- of thuisloze kinderen geteld. 5 kinderen (5%) met een link met de regio verbleven in een *gemeente buiten regio West-Friesland*. Voor de overige 8 kinderen (9%) werd niet gespecificeerd in welke gemeente zij met hun ouder(s) verbleven, maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven.

Tabel 9a. Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente op 9 april 2024

Gemeente	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
Drechterland	11	2%	10	11%
Enkhuizen	66	14%	17	19%
Hoorn	272	58%	44	48%
Koggenland	12	3%	2	2%
Medemblik	25	5%	4	4%
Opmeer	12	3%	1	1%
Stede Broec	6	1%	-	-
Andere gemeente buiten de regio	32	7%	5	5%
Onbekend	32	7%	8	9%
Totaal	468	100%	91	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

Tabel 9b geeft per gemeente de verblijfssituatie van de getelde volwassenen weer en toont het percentage dak- en thuisloze personen ten opzichte van het totaal aantal inwoners in de gemeenten. Het aandeel dak- en thuisloze personen was het hoogst in *Enkhuizen* (0,45%), gevolgd door *Hoorn* (0,43%), *Drechterland* (0,11%), *Opmeer* (0,11%), *Koggenland* (0,06%), *Medemblik* (0,06%) en *Stede Broec* (0,03%).

De tabel laat zien dat in elk van de gemeenten mensen verbleven in niet-conventionele woonruimten, en op gemeente Drechterland na zijn er in elk van de gemeenten personen geteld die verbleven bij familie, vrienden of derden. Daarnaast komt er uit de tabel een aantal regionale nuances naar voren. Zo verbleven er relatief veel mensen in Hoorn. Dit is te verklaren doordat er in deze gemeente een aantal voorzieningen voor dak- en thuisloze mensen is met een regionale functie. Daarnaast verbleven er in Drechterland relatief veel kinderen. Dit is te verklaren door de aanwezigheid van een 24-uurs opvang en gezinsopvang. Het relatief hoge aantal getelde personen in Enkhuizen is te verklaren door de aanwezigheid van een breed werkende maatschappelijke organisatie die veel dak- en thuisloze mensen in beeld heeft.

Tabel 9b. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen per gemeente op 9 april 2024

	1. In de openbare ruimte	2. In de noodopvang voor dakloze mensen	3. In de tijdelijke opvang voor dakloze mensen	4. In een instelling	5. In niet-conventionele woonruimte (garage, boot...)	6. Bij familie/vrienden/derden	+ Dreigende huisuitzetting	Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	Totaal (+kinderen)	% van aantal inwoners in de gemeente
Gemeente Drechtterland	-	-	9	-	2	-	-	-	11 (+10)	0,11%
Gemeente Enkhuizen	4	-	3	3	14	40	2	-	66 (+17)	0,45%
Gemeente Hoorn	11	18	85	25	41	86	6	-	272 (+44)	0,43%
Gemeente Koggenland	-	-	-	-	3	8	1	-	12 (+2)	0,06%
Gemeente Medemblik	-	-	1	-	13	9	1	1	25 (+4)	0,06%
Gemeente Opmeer	-	-	-	-	6	5	-	1	12 (+1)	0,11%
Gemeente Stede Broec	-	-	-	-	1	4	1	-	6 (+0)	0,03%
Andere gemeente buiten de regio	2	-	2	19	4	5	-	-	32 (+5)	-
Onbekend	-	-	2	-	7	14	1	8	32 (+8)	-

3.2 DE PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

3.2.1 GENDER

Tabel 10a geeft de genderidentiteit van de getelde dak- en thuisloze mensen weer. Van deze personen was 70% (326 personen) bij de professional bekend als *man* en 29% (138 personen) als *vrouw*. Daarnaast was van 1 persoon (<1%) bekend dat deze persoon zich identificeerde met een *andere genderidentiteit*, en was de genderidentiteit van 3 personen (1%) *onbekend*.

Tabel 10a. Gender van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Man	326	70%
Vrouw	138	29%
Non-binair	-	-
Anders	1	<1%
Onbekend	3	1%
Totaal	468	100%

Tabel 10b geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen de verschillende verblijfssituaties weer. In elk van de verblijfssituaties verbleven zowel mannen als vrouwen maar vormen mannen de grootste groep. Alleen in de categorie *tijdelijke opvang voor dakloze mensen* is de verhouding tussen mannen en vrouwen gelijk.

Tabel 10b. Verdeling van volwassen mannen en vrouwen per verblijfssituatie op 9 april 2024

Verblijfssituatie	Aantal volwassenen	%	Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%
1. In openbare ruimte	17	4%	15	88%	2	12%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	18	4%	16	89%	2	11%
3. In tijdelijke opvang dakloze mensen	102	22%	51	50%	51	50%
4. In een instelling	47	10%	38	81%	8	17%
5. In niet-conventionele woonruimte	91	19%	67	74%	23	25%
6. Bij familie, vrienden of derden	171	37%	120	70%	49	29%
+ Dreigende huisuitzetting	12	3%	10	83%	2	17%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	2%	9	90%	1	10%
Totaal	468	100%*	326		138	

* Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%.

** Het verschil tussen totaal aantal personen en uitsplitsing mannen en vrouwen bestaat uit getelde personen met een andere of onbekende genderidentiteit.

3.2.2 LEEFTIJD

Tabel 11 geeft de leeftijdsverdeling van de getelde volwassenen en kinderen weer. Opvallend is het hoge percentage *kinderen (0-17 jaar)* (16%) en *jongeren tot en met 27 jaar* (29%); samen vormen zij 45% van het totaal aantal getelde mensen. Meer dan twee derde van de getelde personen (383 personen, 69%) was jonger dan 40 jaar. 4% van de personen (18 personen) was 60 jaar en ouder.

Tabel 11. Leeftijd van de getelde dak- en thuisloze volwassenen en kinderen

	Aantal personen	%
0-17 jaar	91	16%
18-27 jaar	160	29%
28-39 jaar	132	24%
40-49 jaar	80	14%
50-59 jaar	72	13%
60-69 jaar	13	2%
70-79 jaar	4	1%
80+ jaar	1	<1%
Onbekend	6	1%
Totaal	559	100%

De groep jongeren (18-27 jaar), waarvan het merendeel alleenstaand was zonder kinderen (77%), verbleef het vaakst in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (38%) of bij familie, vrienden of derden (36%).

3.2.3 NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND

Tabel 12 geeft de nationaliteit van de getelde dak- en thuisloze personen weer. Het merendeel van de getelde dak- en thuisloze personen (352 personen, 75%) had de *Nederlandse nationaliteit*. 5 personen (1%) hadden ook de Nederlandse nationaliteit, maar waren *uitgeschreven uit het BRP en hadden daarom een registratie RNI*. 7% van de getelde personen was *EU-burger* (32 personen) en 11% van de mensen (51 personen) had de *nationaliteit van een land buiten de EU*. Daarnaast was <1% van de personen (2 personen) *staatloos* en is van 6% van de personen (26 personen) de nationaliteit *onbekend*.

In totaal zijn er 22 verschillende niet-Nederlandse nationaliteiten geteld. De meest voorkomende niet-Nederlandse nationaliteiten zijn Pools (26 personen, 31%), Syrisch (16 personen, 19%) en Eritrees (7 personen, 8%).

Het merendeel van de getelde personen werd in *Nederland* geboren (278 personen, 59%). De drie meest voorkomende geboortelanden van de getelde personen die buiten Nederland zijn geboren, zijn: Polen, Syrië en Somalië.

Tabel 12. Nationaliteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Nederlandse nationaliteit	352	75%
Nederlandse nationaliteit, maar uitgeschreven uit het BRP, daarom registratie RNI	5	1%
Nationaliteit van EU-land	32	7%
Nationaliteit van land van buiten de EU	51	11%
Staatloos	2	<1%
Onbekend	26	6%
Totaal	468	100%

Van de 51 personen met een nationaliteit van een land buiten de EU, had 57% (29 personen) een *tijdelijk verblijfsrecht* en 20% (10 personen) een *permanent verblijfsrecht*. Daarnaast verbleven 2 personen (4%)

onwettig in Nederland en was de verblijfsstatus van 1 persoon (2%) *in procedure*. Voor 9 personen is de verblijfsstatus *onbekend* (18%; zie ook Tabel 13).

Tabel 13. Verblijfsstatus van de getelde volwassenen met de nationaliteit van een land buiten de EU

	Aantal volwassenen	%
Tijdelijk verblijfsrecht	29	57%
Permanent verblijfsrecht	10	20%
Onwettig verblijf	2	4%
In procedure	1	2%
Onbekend	9	18%
Totaal	51	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.2.4 SAMENSTELLING HUISHOUDEN

Onder *huishouden* worden de personen verstaan met wie de dak- of thuisloze persoon samenleeft in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het gaat daarbij om private huishoudens. Institutionele huishoudens zoals het samenwonen in een instelling vallen hier niet onder, net als vormen van huishoudens waarbij meerdere personen leven in een woning met gedeelde faciliteiten. Bij de samenstelling van het huishouden gaan we uit van de feitelijke situatie en niet van de eventuele registratie van de relatie tussen personen. Zo worden ongehuwde partners aangeduid als ‘partners’ en een koppel dat uit elkaar is maar nog wettelijk getrouwd is als ‘zonder partner’.

In Tabel 14 wordt de samenstelling van het huishouden weergegeven. Met kinderen doelen we hier enkel op *direct betrokken kinderen*. Driekwart van de getelde dak- of thuisloze mensen in regio West-Friesland was *alleenstaand zonder kinderen* (350 personen, 75%). Bijna een vijfde van deze groep had wel indirect betrokken kinderen (59 personen, 17%). Daarnaast waren 53 personen (11%) *alleenstaand met kind(eren)*, deze groep bestaat voor het grootste deel uit vrouwen (77%). 4% van de volwassenen leefde samen met een partner, waarvan 10 personen (2% van het totaal) *samen met hun partner zonder kinderen* en 7 personen (1% van het totaal) *samen met hun partner en kind(eren)*. Verder verbleven er 2 personen met hun *ouder(s) en kinderen* (<1%). 2 personen (<1%) verbleven in een *ander familieverband (zonder kinderen)* in een situatie van dak- of thuisloosheid, bijvoorbeeld met een oom of zus. Van 44 personen (9%) is de samenstelling van het huishouden *onbekend*. Van de *indirect betrokken kinderen* was 84% van de kinderen (128 kinderen) betrokken bij een dak- of thuisloze vader en 16% (25 kinderen) bij een dak- of thuisloze moeder.

Tabel 14. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Alleenstaand zonder kinderen	350	75%
Alleenstaand met kind(eren)	53	11%
Met partner zonder kinderen	10	2%
Met partner met kind(eren)	7	1%
Met ouder(s) zonder kinderen	2	<1%
Ander familieverband zonder kinderen	2	<1%
Onbekend	44	9%
Totaal	468	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 98% in plaats van 100%

3.2.5 GEZONDHEID

Tabel 15 geeft aan of de getelde dak- en thuisloze mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen. Een groot deel van vragenlijsten is ingevuld zonder betrokkenheid van de desbetreffende dak- en thuisloze personen. Daarom zijn deze cijfers grotendeels gebaseerd op de professionele inschatting van de medewerkers van de tellende organisaties. Hen werd gevraagd of er sprake was van (een vermoeden van) diverse gezondheidsklachten. Bij een deel van de personen is wellicht bekend bij de professionals dat er sprake is van officiële diagnoses, bij een ander deel van de personen is dit niet het geval. Bij een deel van de personen is niet bekend of er sprake is van gezondheidsproblemen. Bovendien is niet duidelijk of de aangemerkte gezondheidskenmerken als oorzaak of gevolg kunnen worden gezien in relatie tot (dreigende) dak- en thuisloosheid. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het interpreteren van deze cijfers. In de vragenlijst konden er per persoon meerdere gezondheidsproblemen worden opgegeven. De percentages in de tabellen tellen daarom niet op tot 100.

Bij 42% (197 personen) was er vermoedelijk sprake van *psychische of psychiatrische problematiek*, bij 28% (131 personen) was er vermoedelijk sprake van *verslavingsproblematiek* en bij 13% (62 personen) was er vermoedelijk sprake van een *verstandelijke beperking*. 12% van de mensen (58 personen) had vermoedelijk *langdurige lichamelijke problemen* en 5% (24 personen) had vermoedelijk een *fysieke beperking*. Bij ongeveer een vijfde van de getelde dak- en thuisloze mensen was de inschatting dat er *geen gezondheidsproblemen* waren (97 personen, 21%). Voor 19% van de getelde personen (87 personen) is de informatie over gezondheidskenmerken *onbekend*.

Tabel 15. Vermoedelijke gezondheidsproblemen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=468)

	Aantal volwassenen	%
Vermoeden van psychische/psychiatrische problemen	197	42%
Vermoeden van verslaving	131	28%
Vermoeden van verstandelijke beperking	62	13%
Langdurig lichamelijke problemen	58	12%
Fysieke beperking	24	5%
Geen (bekende) gezondheidsproblemen	97	21%
Onbekend	87	19%

Van de in totaal 468 getelde volwassenen, was er bij 21% (97 personen) zowel vermoedelijk sprake van *psychische/psychiatrische problematiek* als van *verslavingsproblematiek*. Bij 9% van de personen (40 personen) was er sprake van zowel vermoedelijke *psychische/psychiatrische problemen* als van een vermoedelijke *verstandelijke beperking*. 6% van de personen (27 personen) had zowel een vermoedelijke *verstandelijke beperking* als *vermoedelijke verslavingsproblematiek*. Bij 4% van de personen (21 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking*, *psychische/psychiatrische problematiek* als *verslavingsproblematiek*.

3.2.6 VERLEDEN IN EEN INSTELLING

Tabel 16 geeft het instellingsverleden weer van de getelde dak- en thuisloze personen. Van de getelde dak- en thuisloze personen verbleven 77 mensen op enig moment in hun leven in *detentie* (16%), 45 personen verbleven ooit in een *psychiatrische voorziening* (10%) en 34 personen verbleven ooit in een *jeugdzorgvoorziening* (7%). 29% van de mensen (135 personen) *verbleef nooit in een van de genoemde instellingen*. Bij 30% van de personen (142 personen) is *onbekend* of zij op enig moment in hun leven in een instelling verbleven. Of iemand ooit in een psychiatrische instelling of in een jeugdzorgvoorziening verbleef is zelfs voor bijna de helft van de getelde personen onbekend. De genoemde percentages zijn daarmee

naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen dat op enig moment in een instelling verbleef.

Tabel 16. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Detentie		
Ja	77	16%
Nee	211	45%
Onbekend	180	38%
Totaal	468	100%*
Psychiatrische voorziening		
Ja	45	10%
Nee	210	45%
Onbekend	213	46%
Totaal	468	100%*
Jeugdzorgvoorziening		
Ja	34	7%
Nee	203	43%
Onbekend	231	49%
Totaal	468	100%*
Geen ervaringen in een instelling	135	29%
Instellingsverleden geheel onbekend	142	30%

*Door afronding tellen de percentages op tot respectievelijk 99%, 101% en 99% in plaats van 100%

3.2.7 INKOMSTENBRONNEN

Tabel 17 geeft de verschillende *inkomstenbronnen* van de getelde dak- en thuisloze personen weer. In de vragenlijst konden er meerdere inkomstenbronnen per persoon worden ingevuld. Daarom tellen de genoemde percentages niet op tot 100.

Van de 406 personen van wie de inkomstenbron bekend is, is *inkomen uit vast of tijdelijk werk* de meest genoemde inkomstenbron (139 personen, 30%), gevolgd door *inkomen uit een bijstandsuitkering (Participatiewet uitkering)* (118 personen, 25%) en *inkomen uit een ziekte- of arbeidsongeschiktheidsverzekering* (68 personen, 15%). In totaal ontvingen 202 personen (43%) een inkomen uit een vorm van uitkering en hadden 15 personen (3%) een *informeel inkomen*, zoals 'zwart' schoonmaakwerk. 4 personen (1%) hadden een inkomen uit *illegale activiteiten* en 38 personen (8%) hadden op het moment van de telling *geen inkomen*. Voor 5 personen (1%) werd een *andere inkomstenbron* aangeven, zoals de opbrengst van de verkoop van eigen woning, leefgeld van ex-partner of een partner met inkomen. Voor 13% van de personen (62 personen) is de inkomstenbron *onbekend*.

Tabel 17. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=468)

	Aantal volwassenen	%
Vast of tijdelijk werk (inclusief ZZP'ers)	139	30%
Bijstandsuitkering ⁵	118	25%
Ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering	68	15%
Leefgeld van een instelling	25	5%
Studiefinanciering	23	5%
Informeel inkomen	15	3%
Werkloosheidsuitkering	9	2%
Pensioen/AOW-uitkering	7	1%
Illegale activiteiten	4	1%
Geen inkomen	38	8%
Anders	5	1%
Onbekend	62	13%

3.2.8 ACTIEVE BEGELEIDING

Tabel 18 geeft weer welk deel van de getelde dak- of thuisloze mensen actieve begeleiding krijgt. Actieve begeleiding is gedefinieerd als ‘minimaal 1 begeleidingscontact in de afgelopen maand’. Ongeveer twee derde van de getelde dak- of thuisloze personen werd *actief begeleid* door één of meerdere organisaties (268 personen, 57%). Veel genoemde organisaties zijn 1.Hoorn, Mee&deWering, Brijder, DnoDoen, Leger Des Heils en Stichting Iedereen Telt Mee. Ongeveer een vijfde van de getelde personen ontving *geen actieve begeleiding* (150 personen, 32%). Van 50 personen is *onbekend* of zij actief werden begeleid door een instantie of organisatie (11%).

Tabel 18. Ontvangen van actieve begeleiding in maand voorafgaand aan de teldag

	Aantal volwassenen	%
Ja	268	57%
Nee	150	32%
Onbekend	50	11%
Totaal	468	100%

3.2.9 BRIEFADRES

Tabel 19 geeft weer hoeveel van de getelde dak- en thuisloze personen een briefadres⁶ hadden. Meer dan de helft van de getelde mensen *beschikte over een briefadres* (252 personen, 54%). Een briefadres (ook wel een postadres genoemd) is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken (Rijksoverheid, z.d.). De meeste mensen hadden een briefadres bij Mee&DeWering, Leger des Heils, stadsteam Enkhuizen of bij familie of vrienden. Ongeveer een derde van de mensen had *geen briefadres* (158 personen, 34%) en voor 12% van de getelde mensen (58 personen) is deze informatie *niet bekend*.

⁵ Binnen deze categorie valt tevens de daklozenuitkering. De daklozenuitkering valt onder de Participatiewet, die sinds 1 januari 2015 van kracht is ([Participatiewet | Rijksoverheid.nl](#)).

⁶ Er is enkel gevraagd of mensen beschikken over een briefadres en niet of mensen beschikken over een woonadres. Het kan zijn dat mensen die geen briefadres hebben wel een woonadres hebben waar zij zich kunnen inschrijven (dit is bijvoorbeeld het geval bij mensen met dreigende huisuitzetting).

Tabel 19. Aantal getelde volwassen dak- en thuisloze personen met een briefadres

	Aantal volwassenen	%
Ja	234	50%
Ja, maar onbekend waar	18	4%
Nee	158	34%
Onbekend	58	12%
Totaal	468	100%

3.2.10 AANLEIDING(EN) VOOR DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 20 geeft een overzicht van de aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid bij de getelde dak- en thuisloze mensen. Vaak is er sprake van een samenspel van factoren. In de vragenlijst konden meerdere aanleidingen per persoon worden aangegeven. De percentages tellen om deze reden niet op tot 100.

Verschil tussen aanleiding verlies woonzekerheid en oorzaken van dak- en thuisloosheid

In de vragenlijst werd gevraagd naar factoren die bijdroegen aan het verlies van woonzekerheid bij de mensen die de professionals hebben geteld (aanleidingen verlies woonzekerheid). Belangrijk om te benadrukken is dat het hierbij niet gaat om *oorzaken* van dak- en thuisloosheid. Vanuit bestaande kennis over oorzaken van dak- en thuisloosheid weten we dat zowel structurele als individuele factoren een rol spelen bij dak- en thuisloosheid. De belangrijkste structurele factoren zijn het gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, onvoldoende inkomen (uit werk of uitkering), en onvoldoende toegankelijke en passende zorg en ondersteuning (Raad Volksgezondheid en Samenleving, 2020; Ministerie van BZK, Ministerie van SZW & Ministerie van VWS, 2020). Voor het oplossen van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om te kijken naar zowel structurele als naar individuele factoren. De aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid die uit dit onderzoek naar voren komen, vormen een belangrijke basis voor gesprekken met professionals over maatregelen ten behoeve van preventie.

De meest voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid zijn een *conflict met familie/huisgenoten* (131 personen, 28%), *relatiebreuk* (93 personen, 20%), *psychische problematiek* (83 personen, 18%), *financiële problemen* (74 personen, 16%) en *verslaving* (67 personen, 14%). Voor 6% van de getelde dak- en thuisloze personen wordt een (bijkomende) *andere aanleiding genoemd*. Hieronder viel onder andere: zwangerschap of het moeten verlaten van de woning omdat ouders naar een seniorenwoning gaan. Voor 52 personen is de aanleiding voor het verlies van woonzekerheid *onbekend* (11%).

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Huisuitzetting		
vanwege huurschuld	25	5%
vanwege overlast	25	5%
vanwege drugshandel	7	1%
vanwege woonfraude	5	1%
vanwege beëindiging van een omklapcontract	1	<1%
Gedwongen verlaten van woning		
vanwege verkoop van de woning	24	5%
vanwege einde van de huurovereenkomst	23	5%
vanwege ongeschikte/onbewoonbare woning	10	2%
vanwege renovatie	3	1%

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen - vervolg

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Relationele problemen/gebeurtenissen		
Conflict met familie/ huisgenoten	131	28%
Relatiebreuk	93	20%
(Huiselijk) geweld	40	9%
Onveilige thuissituatie anders dan huiselijk geweld (bv. verwaarlozing, financiële uitbuiting, drugsmisbruik of verslaving)	37	8%
Overlijden van huisgenoot	10	2%
Geaardheid of genderidentiteit	2	<1%
Overig		
Psychische problematiek	83	18%
Financiële problemen	74	16%
Verslaving	67	14%
Ontslag uit een instelling	25	5%
Gevlucht vanwege een oorlog	18	4%
Uitzetting uit instelling/voorziening vanwege incident of gedrag	15	3%
Werkloosheid	14	3%
Persoon is arbeidsmigrant en is met verlies van werk ook woning kwijtgeraakt	7	1%
Remigratie	6	1%
Illegaliteit	6	1%
Immigratie	5	1%
Calamiteiten zoals brand, overstroming, etc.	2	<1%
Anders	28	6%
Aanleiding onbekend	52	11%

3.2.11 DUUR VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 21 geeft weer hoe lang mensen dak- of thuisloos waren op de teldag. Ongeveer een derde van de getelde personen (36%) was korter dan een jaar dak- of thuisloos. Hiervan waren 53 personen (11% van het totaal) *minder dan vier maanden dak- of thuisloos* en 118 personen (25% van het totaal) *vier maanden tot een jaar dak- of thuisloos*. De helft van de getelde personen (50%) was langer dan een jaar dak- of thuisloos, waarvan 144 personen (31% van het totaal) *twee jaar of langer*. 3% (12 personen) had op de teldag *nog huisvesting* maar dreigde binnen een maand uit huis gezet te worden. Voor 52 personen (11%) was de duur van hun dak- of thuisloze situatie *onbekend*.

Tabel 21. Duur van dak- en thuisloosheid van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Minder dan vier maanden	53	11%
Vier maanden tot een jaar	118	25%
Een tot twee jaar	89	19%
Twee jaar of langer	144	31%
Er is nog huisvesting*	12	3%
Onbekend	52	11%
Totaal	468	100%

* Enkel van toepassing voor personen die zijn geteld in een woning met dreigende huisuitzetting

Van de getelde volwassenen was de grootste groep twee jaar of langer dak- en thuisloos (31%). Hiervan was het grootste deel alleenstaand zonder kinderen (80%) en het merendeel was man (78%). De mensen binnen deze groep verbleven vaak bij familie, vrienden en derden (46%), in niet-conventionele woonruimten (17%) en in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (16%). Het grootste deel van de mensen die twee jaar of langer dak- en thuisloos was, was tussen de 28 en 39 jaar (36%), tussen de 50 en 59 jaar (22%) en tussen 18 en 27 jaar (16%). Daarnaast had meer dan drie kwart van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (81%), en had 8% de nationaliteit van een land buiten de EU.

3.3 OPVANG VAN OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Een groep die buiten de scope van het telonderzoek valt, zijn mensen die opgevangen worden in de zogeheten 'Oekraïne opvang': de opvang voor mensen die gevlucht zijn uit Oekraïne in verband met de oorlog. Omdat dit een relatief grote groep is die ook een huisvestingsvraag heeft, geven we hier weer hoeveel mensen in de Oekraïne opvang verbleven.

In regio West-Friesland werden er in mei 2024 1.689 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Deze groep bestond voornamelijk uit mensen met de Oekraïense nationaliteit en daarnaast uit 'derdelanders', en verbleef zowel op gemeentelijke opvanglocaties als op particuliere opvanglocaties. Er is niet bekend hoeveel Oekraïense vluchtelingen werden opgevangen op vakantieparken en/of campings.

4

**RESULTATEN
KWALITATIEF ONDERZOEK
NAAR ARBEIDSMIGRANTEN
EN VERBLIJF OP CAMPINGS
EN VAKANTIEPARKEN**

4 RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In de zes regio's waar in 2024 een ETHOS-telling werd uitgevoerd is aanvullend onderzoek gedaan naar de situatie van dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de aantallen, leefsituaties en profielkenmerken van deze groepen. In de periode van maart tot juni 2024 hielden onderzoekers van Hogeschool Utrecht in alle zes de regio's online focusgroepen met professionals die in contact staan met dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In totaal namen er vanuit de zes regio's 39 personen deel aan de focusgroepen gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 36 personen aan de focusgroepen gericht op campings- en vakantieparken. Deelnemers waren onder andere werkzaam bij gemeenten (beleidsmedewerkers en BOA's), provincies (aanpak vakantieparken), maatschappelijke opvangorganisaties, de GGD, wijkteams, vakantieparken, een branchevereniging van vakantieparken en Stichting Barka. In een van de regio's namen ook twee voormalig bewoners van campings en vakantieparken deel. Ter voorbereiding op de focusgroepen werd een beknopte literatuurverkenning uitgevoerd en werden online gesprekken gevoerd met enkele deskundigen. Hieronder staan de resultaten beschreven in de zes regio's. Daarbij worden enkele regiospecifieke kenmerken uitgelicht voor regio West-Friesland. Het onderzoek geeft een globaal beeld van de situatie in de zes regio's en gaat niet in op de specifieke situatie in de verschillende regiogemeenten binnen deze regio's. De citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig van professionals uit alle zes de regio's, dus niet uitsluitend uit regio West-Friesland.

4.1 ARBEIDSMIGRANTEN IN EEN SITUATIE VAN DAK- OF THUISLOOSHEID

4.1.1 ZICHT OP HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE ZES REGIO'S

In alle zes de regio's werd op basis van het kwalitatieve onderzoek niet duidelijk wat de precieze omvang is van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Geen van de zes regio's heeft hier goed zicht op of kan hier een reële inschatting van maken. Dit komt onder andere doordat de kennis over de groep arbeidsmigranten en het gemeentelijk beleid met betrekking tot arbeidsmigranten versnipperd zijn over verschillende afdelingen en beleidsterreinen, zowel binnen de gemeenten als daarbuiten. Ook schrijven veel arbeidsmigranten zich niet in bij de gemeente.

'Formeel zijn ze niet eens in Nederland, terwijl ze er wel zijn. [...] Als ik een kind geboren zie worden en beide ouders niet in de BRP staan ingeschreven, dan wordt het kind niet ingeschreven. Dat kind valt volledig buiten beeld. Zo hebben we veel spookburgers, spookarbeiders, die overal buiten vallen.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er zijn geen officiële cijfers, maar de betrokken professionals zien dat het aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid de afgelopen jaren fors is toegenomen.

De mate waarin gemeenten in de zes regio's moeite doen om zicht te krijgen op arbeidsmigranten die zich in een kwetsbare situatie bevinden, loopt sterk uiteen. Sommige gemeenten hebben een actieve en outreachende aanpak. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek bij bedrijven die ervan verdacht worden dat zij niet goed omgaan met hun werknemers. Andere gemeenten handelen voornamelijk reactief. Zij doen pas onderzoek wanneer er meldingen binnenkomen over de zorgelijke leefsituaties van arbeidsmigranten bij de gemeente zelf of bij het meldpunt 'Meld Misdaad Anoniem'. Daarnaast wordt gereageerd op binnenkomende meldingen. Bij controles treffen ambtenaren in de zes regio's geregeld mensen aan die

niet staan ingeschreven en dus illegaal wonen. In regio West-Friesland gaat er geregeld een ambtenaar van burgerzaken mee bij dergelijke controles om mensen in te kunnen schrijven.

'Vijf locaties, ongeveer vijftig arbeidsmigranten aangetroffen en slechts één persoon was geregistreerd. Ze hadden geen huurovereenkomst. Ze hadden niks.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Desondanks handhaven gemeenten in de zes regio's lang niet altijd, vanwege capaciteitsproblemen, het ontbreken van alternatieve huisvesting en de angst voor extra zorgvragen en administratieve lasten. Volgens betrokken professionals wordt daarom veel gedoogd en weggekeken. Bij een deel van de gemeenten is er weinig politiek draagvlak om tot oplossingen te komen. Aan de andere kant zien betrokken professionals dat arbeidsmigranten soms zelf bang zijn om in beeld te komen bij gemeenten uit angst voor negatieve gevolgen. Het komt voor dat arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid bezoek krijgen van ambtenaren en de dag daarop de woonruimte hebben verlaten.

'Zij willen niet in beeld zijn en proberen dit zo veel mogelijk te voorkomen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd: ze zijn op de vlucht voor iets of willen absoluut niks te maken hebben met de overheid. Het vermoeden is dat de kinderen ook moeten werken, en dat zij uitgebuit worden.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Professionals zien ook vaak dat werkgevers arbeidsmigranten verplaatsen op het moment dat de gemeente hen in beeld krijgt. Op deze manier worden zij bewust onder de radar gehouden.

4.1.2 PROFIELKENMERKEN VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

Volgens betrokken professionals zijn er zowel mannelijke als vrouwelijke arbeidsmigranten dak- en thuisloos in regio West-Friesland. De situatie van vrouwelijke arbeidsmigranten in leefsituaties van dak- en thuisloosheid is volgens de professionals extra kwetsbaar: zij krijgen regelmatig te maken met seksueel misbruik, geweld en uitbuiting.

'Een jonge vrouw koos voor het slapen in een auto, zij wilde niet terug naar Polen, zij wilde niet naar de winteropvang. Ze was gefixeerd op het idee dat ze een nieuwe baan zou vinden. Het verblijf in de auto was iets 'van haar', haar eigen spulletjes. Ze wilde dat niet loslaten. Ze werd misbruikt door mannen. Jonge vrouwen zijn vooral kwetsbaar omdat ze niet zo ervaren zijn. Mannen kunnen hen gemakkelijk manipuleren.'

(medewerker Stichting Barka)

De meeste arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven zonder partner en kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid, maar er zijn ook arbeidsmigranten die met hun partner en/of kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verblijven. De leeftijden van dak- en thuisloze arbeidsmigranten lopen uiteen. In meerdere regio's wordt een sterke toename van het aantal jonge dak- en thuisloze arbeidsmigranten gezien. De groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's bestaat voornamelijk uit mensen uit Midden- en Oost-Europa, waarbij Polen, Bulgaren en Roemenen de grootste groepen vormen. Er zijn volgens de betrokken professionals niet veel dak- of thuisloze arbeidsmigranten die uit landen buiten Europa komen.

In alle zes de regio's verrichten de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten die werken laag- of ongeschoold werk. In West-Friesland zijn er veel mensen werkzaam in de tuin- en landbouwindustrie, waardoor er veel seizoensgebonden arbeid is. Bij de arbeidsmigranten die in beeld komen bij organisaties spelen naast problemen met huisvesting ook problemen op andere gebieden, zoals financiën en lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook hun rechtsbescherming staat onder druk: de professionals vermoeden dat arbeidsmigranten vaak bewust worden geselecteerd op het niet machtig zijn van de Nederlandse of Engelse taal, zodat zij niet goed weten waar zij recht op hebben. Dit maakt het gemakkelijker om hen uit te buiten. Professionals zien ook dat een deel van de arbeidsmigranten slachtoffer is van mensenhandel.

4.1.3 LEEFSITUATIES VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

De leefsituaties waarin dak- en thuisloze arbeidsmigranten zich bevinden, zijn divers volgens de professionals in de zes regio's. Een deel van de dak- en thuisloze arbeidsmigranten verblijft in de openbare ruimte, zoals op straat, in de natuur, of in een parkeergarage. Een klein deel verblijft in een opvang voor dakloze mensen. In de winter verblijven zij vaak in de winternoodopvang, waar ze gratis kunnen verblijven als de koudweerregeling van kracht is. Professionals in de zes regio's zien dat sommige werkgevers deze noodopvang benutten als huisvesting gedurende de winterperiode. Zij zetten arbeidsmigranten daar soms met busjes af. Wanneer er geen koudweerregeling van kracht is, krijgen dakloze arbeidsmigranten in de zes regio's vaak geen toegang tot de opvang voor dakloze mensen. Zij worden vaak als 'niet rechthebbend' gezien, wat volgens de betrokken professionals lang niet altijd terecht is.

'Ik hoor vaak de vraag van de gemeente: zijn ze hier vijf jaar of langer? Dat is vaak de eerste vraag. Dat betekent niet dat ze geen rechten hebben. Ook als ze hier drie jaar zijn, kunnen ze al rechten hebben. We moeten bewijzen dat ze hier hebben gewerkt, belasting hebben betaald en een zorgverzekering hebben. Ik probeer alles om dit te bewijzen.'

(medewerker Stichting Barka)

Arbeidsmigranten in de regio's verblijven ook in andere leefsituaties van dak- en thuisloosheid, zoals bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten vanwege gebrek aan passende huisvesting. Geschat wordt dat de grootste groep arbeidsmigranten in een niet-conventionele woonruimte verblijft. Soms is dat een auto of de werkplek van de arbeidsmigranten, maar het vaakst is dit volgens betrokken professionals, in een woonruimte die wordt aangeboden door de werknemer, vaak tegen zeer hoge kosten. Professionals uit de zes regio's geven aan dat de huisvesting van arbeidsmigranten voor werkgevers een zeer lonend verdienmodel is. Geregeld worden arbeidsmigranten gehuisvest op campings en vakantieparken. Ook worden arbeidsmigranten door de werkgever ondergebracht in wooncomplexen, particulier verhuurde huizen en hotels die specifiek worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Omdat wonen en werk doorgaans aan elkaar gekoppeld zijn, zijn arbeidsmigranten sterk afhankelijk van hun werkgever: het verlies van werk leidt tot verlies van huisvesting. Veel arbeidsmigranten hebben dus geen woonzekerheid. Zij zijn vaak gedwongen om genoeg te nemen met gebrekkige huisvesting: ze hebben geen alternatief en weten dat ze het risico lopen om hun baan en daarmee hun woonruimte te verliezen als ze hier tegen in protest komen. Betrokken professionals in de zes regio's zien dat werkgevers vaak bewust gebruikmaken van de kwetsbare positie van arbeidsmigranten. Zij rekenen hoge tarieven voor huisvesting van vaak zeer lage kwaliteit, wat hen veel geld oplevert. De door werkgevers verstrekte woonruimte is vaak in slechte staat en overbewoond. Niet zelden moeten arbeidsmigranten hun bed delen met anderen: de bedden worden vaak afwisselend gebruikt door mensen die overdag werken en mensen die 's nachts werken. Ook delen sommige werkgevers boetes uit aan arbeidsmigranten als de woonruimte niet goed genoeg is opgeruimd, bijvoorbeeld als hun bed niet is opgemaakt en hun schoenen niet tegen de muur staan.

'Wij zagen bij de illegale kamerverhuur dat er een afhankelijkheidsrelatie is. Je kan niet klagen tegen je huisbaas want dat is ook je werkgever en dan verlies je misschien je baan. Het zijn slechte kamers, met slechte isolatie en waar schimmels zijn. Het is geen goede huisvesting. Enkele bedrijven doen het wel goed, maar het merendeel werkt met arbeidsbureaus. Ook wordt soms de huur ineens verhoogd met 200 euro, zonder dat dit mag.'

(medewerker maatschappelijke opvang)

Arbeidsmigranten zijn vaak niet goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Gemeenten in de zes regio's voeren vaak geen actief beleid om hen hierover te informeren en ook werkgevers doen dit (al dan niet bewust) vaak niet. Hierdoor krijgen arbeidsmigranten geen toegang tot belangrijke voorzieningen in Nederland, zoals uitkeringen, toeslagen en het kunnen inschrijven voor een woning. Onder andere Stichting Barka ondersteunt dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Nederland hierbij.

'Het grootste probleem is huisvesting. Uitzendbureaus beloven goed werk en een goed salaris voor 40 uur per week, maar het is in de praktijk niet zo. [...] Ze belanden daardoor op straat. Ze hebben geen zorgverzekering en geen recht op opvang. Het is ook moeilijk om een briefadres te krijgen voor ze, want ze verblijven vaak nog te kort in Nederland. Het is een groot probleem op dit moment om iets te kunnen regelen voor deze mensen.'

(medewerker Stichting Barka)

De betrokken professionals in de zes regio's zien dat arbeidsmigranten die samen met hun kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven voornamelijk verblijven bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten. Ook voor de kinderen heeft het gebrek aan toegang tot voorzieningen negatieve gevolgen.

'De kinderen hebben geen burgerservicenummer en daardoor lopen ze voorzieningen mis. Ze hebben geen adres, ze wonen in bij iemand die niet wil dat ze zich inschrijven. De gemeente wil geen briefadres verschaffen. De kinderen zijn heel beperkt, doordat ze niet mee kunnen doen met de rest. Doordat de huisvesting niet op een goede manier kan worden geregeld, lopen de kinderen heel veel mis.'

(beleidsadviseur informatiepunt arbeidsmigranten)

4.2 MENSEN DIE NOODGEDWONGEN VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

4.2.1 ZICHT OP HET AANTAL MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN IN DE ZES REGIO'S

Uit de focusgroepen blijkt dat geen van de zes regio's goed zicht heeft op of een reële inschatting kan maken van het aantal mensen dat noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken. Net als bij dak- en thuisloze arbeidsmigranten komt dat doordat veel mensen zich niet kunnen of willen inschrijven bij de gemeente en doordat het beleid en de uitvoeringspraktijk op dit terrein versnipperd zijn over verschillende gemeentelijke afdelingen en beleidsterreinen. Zo werken de afdelingen handhaving en sociaal domein bijvoorbeeld vaak niet met elkaar samen rondom dit thema, mede doordat gemeenten hier lang niet altijd prioriteit aan geven. Ook is de samenwerking met zorgorganisaties beperkt.

'Het is vooral belangrijk om met alle domeinen aan tafel te zitten, anders krijg je nooit het hele beeld. [...] Het bij elkaar brengen van al die verschillende domeinen vanuit de gemeente is al een uitdaging. Vanuit het zorgdomein is er inderdaad weinig zicht op, maar als je met veiligheid gaat praten hebben ze vaak wel een beetje een beeld, of de afdeling die verantwoordelijk is voor de BRP-inschrijvingen. Het bij elkaar brengen, daar win je het mee. Het is echt een integrale aanpak, problematieken op vakantieparken zijn echt heel divers, die kun je nooit vanuit één domein oppakken.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Betrokken professionals uit de zes regio's vinden dat gemeenten en vakantiepark- en campingeigenaren te weinig samenwerken bij het in beeld brengen van mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven. Gemeenten geven aan dat eigenaren van campings en vakantieparken vaak terughoudend zijn in het verschaffen van informatie over deze mensen.

'Ze associëren een dakloze met problemen en zeggen: "Wij hebben hier geen problemen." Maar als je dan doorvraagt blijken er wel degelijk daklozen op de camping te zitten. Ze willen geen aandacht daarvoor.'

(medewerker gemeente)

Om meer zicht te krijgen op de groep mensen die noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken zouden gemeenten volgens de betrokken professionals uit de zes regio's een meer actieve en outreachende aanpak moeten hanteren. De mate waarin dit gebeurt loopt sterk uiteen. Veel gemeenten geven aan dat zij hiervoor onvoldoende capaciteit hebben en ook het ontbreken van alternatieve huisvesting maakt dat zij

dit soort situaties vaak gedogen. Ook is de aanpak erg afhankelijk van de bestuurlijke standpunten van de gemeente. Vaak grijpen zij alleen in na overlastmeldingen of wanneer duidelijk wordt dat er zorg nodig is.

'Mensen met verslaving zorgen soms voor overlast en de huisvesting waar ze in wonen is vaak heel beroerd, niet brandveilig. Daar zit een volgend probleem: mensen zitten er vaak omdat ze nergens anders meer terecht kunnen. Als wij gaan handhaven dan is er geen vervangende woonruimte en moeten deze mensen naar de maatschappelijke opvang, en dat is ook een dilemma.'

(medewerker gemeente)

4.2.2 PROFIELKENMERKEN VAN MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's is de groep mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijft heel divers. Het gaat om alleenstaande mannen, arbeidsmigranten, maar ook om alleenstaande ouders (vaker moeders dan vaders), volledige gezinnen (ook van arbeidsmigranten), jongeren, en starters op de woningmarkt.

Aanleidingen voor noodgedwongen verblijf op campings en vakantieparken

Er zijn verschillende omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken terecht komen. Volgens professionals uit de zes regio's raakte een deel van de mensen door persoonlijke omstandigheden hun huisvesting kwijt, bijvoorbeeld door schulden, een relatiebreuk, huiselijk geweld of de vondst van een wietplantage. Hieronder vallen ook dakloze gezinnen die zich niet durven melden bij de maatschappelijke opvang uit angst dat jeugdzorg hun kinderen bij hen wegneemt. Deze mensen hebben allen onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning of komen bij woningcorporaties moeilijk aan een woning, bijvoorbeeld vanwege een verleden met hennepsteelt of overlast.

'De intentie is vaak: ik verblijf daar even en als ik een huis gevonden heb ga ik daar weer weg. Maar in deze gemeente zijn de wachttijden tussen de zes en acht jaar voor een woning. Particuliere huur is voor veel mensen niet te doen, mensen zijn aangewezen op de sociale huurwoningen, urgentie is vaak niet bereikbaar. Gewoon scheiden is geen argument meer [voor urgentie] ook niet met kinderen.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

Daarnaast zijn er studenten of starters die geen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl het wonen bij hun ouders voor hen niet meer houdbaar is. Zij staan nog niet lang genoeg ingeschreven bij woningcorporaties om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Particuliere huur en het kopen van een woning is voor hen te duur.

'Er is een jonge doelgroep, mensen die gek thuis worden. Die betalen 800 euro en dan heb je een stacaravan of chalet.'

(medewerker branchevereniging recreatieparken)

Voor arbeidsmigranten geldt volgens professionals in de zes regio's dat zij vaak door hun werkgever worden geplaatst op campings en vakantieparken. Professionals in een van de zes regio's geven aan dat er vakantieparken zijn waar honderden arbeidsmigranten verblijven. Arbeidsmigranten beschikken meestal niet over een huurcontract en verkeren daarmee permanent in grote onzekerheid over hun huisvesting. Zoals beschreven in paragraaf 4.1 komt het vaak voor dat zij met meerdere mensen een te kleine ruimte delen en dat de woonunits waar zij in verblijven in slechte staat zijn. De werkgevers vragen volgens de betrokken professionals desondanks exorbitant hoge bedragen voor deze woonruimten.

'Ik kwam erachter dat er 12 mensen in een huisje zaten, terwijl er maar 6 bedjes waren. Dus bedjes worden dubbel verdeeld.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er wonen ook mensen op campings en vakantieparken die buiten het zicht van instanties willen blijven. Bijvoorbeeld vanwege persoonlijke problemen of schulden of omdat ze geen hulp of bemoeienis willen. Verblijf op een camping of vakantiepark lijkt daarmee een bewuste keuze, maar wordt door hen vaak gezien als enige optie. Daarnaast verblijven er mensen op campings en vakantieparken die bewust buiten het zicht van instanties worden gehouden. Dit gaat om mensen die onder dwang op campings verblijven als gevolg van mensenhandel of uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen prostitutie). Volgens betrokken professionals uit de zes regio's is dit een zorgwekkende groep die steeds vaker in beeld komt. Naast deze groepen zijn er ook mensen die bewust kiezen voor het verblijf op een camping of vakantiepark om andere redenen dan gebrek aan passende huisvesting. De betrokken professionals zien dat ook zij vaak in de problemen komen wanneer zij zich niet kunnen inschrijven en geen gebruik meer kunnen maken van allerlei voorzieningen.

'Heel veel mensen wonen ook al heel lang op een vakantiepark, die zijn misschien wel thuisloos omdat ze op een campingpark hebben besloten te wonen, die hebben ook hun problematiek. Maar wonen daar wel het fijnst. Beetje prikkelvrij, buiten.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Op campings en vakantieparken verblijven ook mensen die zich bezighouden met criminele activiteiten en op deze manier onder de radar kunnen blijven. Deze groep mensen valt alleen onder de ETHOS-Light classificatie, indien er ook sprake is van een gebrek aan passende huisvesting en deze mensen dus nergens anders terecht zouden kunnen.

4.2.3 LEEFSITUATIES VAN MENSEN DIE VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Mensen die noodgedwongen wonen op campings en vakantieparken verblijven volgens professionals in de zes regio's in verschillende niet-conventionele woonruimten, zoals (sta)caravans, busjes en vakantiehuizen. De kwaliteit van deze woonruimten varieert sterk. Sommige bewoners wonen in relatief goede chalets, maar veel mensen verblijven in verwaarloosde caravans of huisjes die niet geschikt zijn voor permanent verblijf.

'Er zijn hele mooie huisjes waarbij je denkt daar wil ik ook wel verblijven, maar er zijn ook caravans waarbij de achterwand van het toilet ontbrak. Het varieert van incomplete woningen tot mooie paleisjes. Er wonen ook vaker kinderen in caravans en vakantiehuizen van slechte kwaliteit.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

De professionals uit de zes regio's geven aan dat de woonruimten soms in zo'n slechte staat dat ze niet over basisvoorzieningen zoals stromend water, elektriciteit en/of verwarming beschikken. Professionals zien dat deze slechte omstandigheden een negatief effect hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners. In het bijzonder bij gezinnen met kinderen vinden zij dit zeer zorgelijk.

'Mensen wonen in een caravan maar hebben geen uitweg, die caravan is niet geschikt voor bewoning, bij wijze van spreken zak je zo door de vloer heen. Daar wonen mensen met een grote rugzak, die ook ziek zijn soms. Het is niet uit te leggen dat je mensen daar laat wonen. Soms kun je niet anders, maar het is de vraag of je dat moet willen.'

(medewerker gemeente)

De mogelijkheden voor inschrijving op het adres waar mensen verblijven zijn vaak beperkt. Het is wettelijk vastgelegd in de Wet Basisregistratie Personen (BRP) dat gemeenten verplicht zijn om mensen in te schrijven op het adres waar zij daadwerkelijk verblijven, maar tegelijkertijd is permanent wonen op een camping of vakantiepark in strijd met het bestemmingsplan. Bovendien staan veel campings en vakantieparken inschrijving niet toe. De regels omtrent wonen en inschrijven op campings en vakantieparken lopen sterk uiteen bij de gemeente in de zes regio's. Niet kunnen inschrijven belemmert de toegang tot zorg, onderwijs en sociale voorzieningen, zoals het kunnen ontvangen van uitkeringen of toeslagen. Ook hebben veel

bewoners geen huurcontract, waardoor zij voortdurend in woononzekerheid verkeren. Dit zorgt voor veel stress bij deze bewoners. Zij hebben het gevoel dat zij niet worden gezien door de gemeente.

'Het briefadres is een groot probleem, wij zijn meerdere keren naar de centrumgemeente geweest voor een briefadres, die zeiden: "Ga maar naar de gemeente waarin de camping ligt." Die gemeente zei: "Laat zien dat je daar kunt blijven voor langere tijd." De camping wilde dat niet uit angst voor handhaving. De centrumgemeente zei: "Zolang je geen drugs of drank gebruikt doen we niks voor je." Op den duur ben ik teruggegaan en heb ik gezegd dat we onder een brug verbleven, pas toen kregen we een briefadres.'

(oud bewoner vakantiepark)

5

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Dit rapport beschrijft de resultaten van de ETHOS-telling in regio West-Friesland. Dit hoofdstuk vat de resultaten samen, geeft de belangrijkste conclusies weer en blikt terug op de telling.

5.1 SAMENVATTING

5.1.1 EERSTE TELLING AAN DE HAND VAN DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE IN REGIO WEST-FRIESLAND

Deze telling brengt dak- en thuisloosheid in regio West-Friesland in beeld. Daarbij is gebruik gemaakt van een nieuwe telmethode en een voor Nederland nieuwe definitie: ETHOS-Light. Het gaat hier om een daadwerkelijke telling van dak- en thuisloze personen die werd uitgevoerd door medewerkers van organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact staan. Voor het eerst zijn in deze regio ook kinderen, mensen ouder dan 65 jaar, mensen zonder verblijfspapieren en mensen in een grote verscheidenheid aan leefsituaties van dak- en thuisloosheid in beeld gebracht. De telling geeft inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Uit de resultaten blijkt dat het betrekken van organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloosheid van cruciaal belang is om zicht te krijgen op alle dak- en thuisloze personen. Ongeveer de helft van de getelde personen kwam namelijk via deze organisaties in beeld.

5.1.2 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO WEST-FRIESLAND

Dak- en thuisloosheid is in dit onderzoek gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. 43 organisaties telden op 9 april 2024 in regio West-Friesland in totaal 559 dak- en thuisloze personen, waarvan 468 volwassenen en 91 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zes verschillende categorieën (zie Tabel 22), waaraan de onderzoekers in navolging van het onderzoeksteam van Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie toevoegden, namelijk personen die uit huis gezet dreigen te worden binnen een maand na de teldag terwijl zij geen passende woonoplossing hebben.

Tabel 22. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

Totaal getelde personen	559			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	17	4%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	18	4%	-	-
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	102	22%	33	36%
4. In een instelling	47	10%	2	2%
5. In niet-conventionele woonruimte	91	19%	19	21%
6. Bij familie/vrienden/derden	171	37%	34	37%
+ Dreigende huisuitzetting	12	3%	3	3%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	2%	-	-
Totaal	468	100%*	91	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot respectievelijk 101% en 99% in plaats van 100%

De telling brengt een grote diversiteit aan leefsituaties in beeld. Er verbleven 17 volwassenen in de openbare ruimte en 18 volwassenen in de noodopvang. In geen van beide verblijfs categorieën zijn kinderen geteld in de nacht van 8 op 9 april. Daarnaast verbleven er 102 volwassenen en 33 kinderen in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen. 47 volwassenen en 2 kinderen verbleven langer dan nodig in een instelling vanwege gebrek aan een woonoplossing of moesten binnen 30 dagen na de teldag een instelling verlaten zonder dat zij een woonoplossing hadden. 91 volwassenen en 19 kinderen verbleven in een niet-conventionele woonruimte zoals een hotel/B&B, boot, schuur/garage, auto of een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract. 171 volwassenen en 34 kinderen verbleven tijdelijk bij familie, vrienden of derden. Verder verbleven er 12 volwassenen en 3 kinderen in een woning met een dreigende huisuitzetting binnen een maand na de teldag.

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid overal voorkomt. In elk van de 7 deelnemende gemeenten werden mensen getroffen door dak- en thuisloosheid. Er werden 316 dak- en thuisloze personen geteld in Hoorn, 83 personen in Enkhuizen, 29 personen in Medemblik, 21 personen in Drechterland, 14 personen in Koggenland, 13 personen in Opmeer en 6 personen in Stede Broec.

Of het totale aantal getelde personen hoger of lager is dan verwacht valt niet goed te zeggen. Het aantal dak- en thuisloze personen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig tot geen inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen op gemeentelijk en regionaal niveau. De door ons uitgevoerde telling is daarom in feite een nulmeting voor de regio en moet worden gezien als ondergrens, omdat ook met deze methode niet iedereen in beeld komt.

5.1.3 PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

De telling laat zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in regio West-Friesland heel divers is. Professionals gaven aan dat 70 procent van de getelde dak- en thuisloze mensen man was en 29 procent vrouw. Daarnaast was bij 4 personen de genderidentiteit onbekend. 16 procent van de personen is minderjarig, 84 procent was meerderjarig. Het percentage jongeren (18-27 jaar) was 45 procent. 75 procent van de mensen had de Nederlandse nationaliteit. 75 procent was alleenstaand zonder kinderen, 11 procent was alleenstaand met kinderen en 2 procent had een partner en kinderen. 36 procent was korter dan één jaar dak- of thuisloos en 31 procent langer dan twee jaar. 43 procent van de getelde personen ontving een inkomen uit een uitkering, 30 procent had inkomen uit werk en 8 procent had geen inkomen. Bij 28 procent van de dak- en thuisloze personen was er een vermoeden van een verslaving en bij 42 procent was er sprake van een vermoeden van psychische/psychiatrische problematiek. De verblijfssituatie van de getelde dak- en thuisloze mensen blijken niet statisch: een deel van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleef in de twee weken voorafgaand aan de telling in verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

5.2 CONCLUSIES

Met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten reflecteerden we op de belangrijkste resultaten van de telling. Op basis van de verzamelde gegevens en de reflecties daarop lichten we enkele conclusies uit⁷.

5.2.1 VEEL VROUWEN ZIJN DAK- OF THUISLOOS

Ook dit jaar zijn veel dak- en thuisloze vrouwen geteld. In West-Friesland verbleven er 138 vrouwen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is 29% van de getelde volwassen personen. Dit percentage is hoger dan percentages die uit bestaande cijfers naar voren komen. Dak- en thuisloze vrouwen verbleven

⁷ De conclusies in deze rapportage komen grotendeels overeen met de conclusies die beschreven staan in de onderzoeksrapportages van de andere vijf regio's die deelnamen aan het ETHOS-telling in 2024.

met name in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (37%), bij familie, vrienden of derden (36%) en in niet-conventionele woonruimten (17%). Ook werden er 2 vrouwen in de openbare ruimte geteld (1%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (77%). Daarnaast waren 2 dak- en thuisloze vrouwen zwanger.

5.2.2 DAK- EN THUISLOOSHEID TREFT EEN GROOT AANTAL KINDEREN EN JONGEREN

De tellingen laten zien dat dak- en thuisloosheid veel kinderen en jongeren treft. 45% van de getelde dak- en thuisloze personen was jonger dan 28 jaar. Op één gemeente na, werden in alle gemeenten in de regio kinderen geteld in een situatie van dak- en thuisloosheid. In totaal zijn er 91 dak- en thuisloze kinderen geteld. Deze kinderen verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. 3 kinderen verbleven zonder een ouder in deze situatie. De meeste kinderen verbleven bij familie, vrienden of derden (37%). 36% van deze kinderen verbleef in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (meestal een gezinsopvang) en 21% verbleef in niet-conventionele woonruimten, zoals een stacaravan of een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract. Dak- en thuisloosheid treft kinderen ook indirect: 153 kinderen waren niet zelf dak- of thuisloos, maar hadden wel een ouder die dak- of thuisloos was (meestal hun vader).

Daarnaast waren er 160 jongeren (18-27 jaar) dak- of thuisloos. Zij vormden meer dan een kwart van de getelde dak- en thuisloze personen (29%). Jongeren zijn meestal alleenstaand zonder kinderen (77%) en verbleven vooral in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (38%) of bij familie, vrienden of derden (36%).

5.2.3 ARBEIDSMIGRANTEN OP STRAAT VORMEN HET TOPJE VAN DE IJSBERG

Dakloze EU-burgers vormen in het straatbeeld een duidelijk zichtbare groep. 41% van de mensen die op straat verbleef, was EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit. Volgens de betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Zij gaven aan dat arbeidsmigranten die in de openbare ruimte verblijven slechts het topje van de ijsberg zijn. Dakloze EU-burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit verblijven zelden in de opvang, omdat zij daar meestal niet worden toegelaten. De betrokken professionals geven aan dat arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak verblijven in niet-conventionele woonruimten - zoals een stacaravan op een vakantiepark - of bij vrienden, familie of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het bijzonder moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in deze leefsituaties. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak zeer beperkt in beeld. De professionals die deelnamen aan de telling en aan het kwalitatieve onderzoek vermoeden dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zeer groot is.

5.2.4 VEEL MENSEN VERBLIJVEN NOODGEDWONGEN IN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTEN

In elk van de gemeenten in regio West-Friesland werden er volwassenen geteld die in niet-conventionele woonruimten verbleven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal betrof dit 91 volwassenen (19%). Zij verbleven bijvoorbeeld in een hotel/B&B, boot, schuur/garage, auto of een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract. Ook kinderen verbleven noodgedwongen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning: in totaal zijn er 19 kinderen in niet-conventionele woonruimten geteld. Volgens professionals in de regio verblijven veel meer dak- en thuisloze mensen noodgedwongen op campings, vakantieparken en in hotels dan uit deze telling naar voren komt. Gemeenten en andere organisaties die bij de telling betrokken zijn hebben hen niet altijd goed in beeld.

5.2.5 BIJNA EEN DERDE VAN DE GETELDE VOLWASSENEN IS LANGDURIG DAK- OF THUISLOOS

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al een heel lange tijd in een precare woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 144 mensen twee jaar of langer dak- of thuisloos waren. Dit is bijna een derde (31%) van de getelde volwassenen. Mensen die twee jaar of langer dak- of thuisloos waren, verbleven meestal bij familie, vrienden of derden (46%), in niet-conventionele woonruimten (17%) of in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (16%). Meer dan driekwart van de personen was man (78%) en 6% leefde samen met één of meer kinderen in een situatie van dak- en thuisloosheid. Ook veel jongeren verbleven langdurig in een situatie van dak- of thuisloosheid: 16% van de groep langdurig dak- en thuisloze personen was tussen de 18 en 27 jaar oud. Daarnaast had meer dan drie kwart van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (81%), en had 8% de nationaliteit van een land buiten de EU.

5.2.6 HET ORGANISEREN VAN EEN ETHOS-TELLING LEVERT VEEL OP

Uit de resultaten van deze telling blijkt dat het betrekken van een breed scala aan organisaties van cruciaal belang is om zicht te krijgen op de problematiek van dak- en thuisloosheid. Het draagvlak voor de telling onder de organisaties in de regio was groot: vele organisaties namen actief deel aan de startdag en de informatiesessies. Organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloze mensen brachten meer dan de helft van de getelde personen in beeld. Naast zicht op aantallen en profielkenmerken leidde de telling tot grotere betrokkenheid van deze organisaties bij de problematiek van dak- en thuisloosheid en tot bewustwording van de grote verscheidenheid aan leefsituaties. Daarnaast resulteerde de gezamenlijke organisatie van de telling tot versterking van de samenwerking tussen deelnemende organisaties.

5.3 TERUGBLIK OP DE ETHOS-TELLING IN REGIO WEST-FRIESLAND

In 2023 vond de ETHOS-telling voor het eerst plaats in twee regio's in Noordoost-Brabant. Deze telling was een pilot om te onderzoeken welke groepen dak- en thuisloze mensen in beeld komen met de ETHOS-telling en wat het draagvlak is voor het uitvoeren van zo'n telling in Nederland. Deze tweede telronde in 2024 waar regio West-Friesland aan deelnam laat opnieuw zien dat de telling een geschikte methode is om dak- en thuisloosheid in Nederland in kaart te brengen. Daarmee zijn we de pilotfase voorbij.

Consistente resultaten

De resultaten van de twee telrondes geven een consistent beeld van dak- en thuisloosheid. De tellingen laten zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in alle deelnemende regio's zeer divers is. Het stereotype beeld van dak- en thuisloosheid is dat van de klassieke groep dak- en thuisloze mensen, die voornamelijk bestaat uit alleenstaande mannen van middelbare leeftijd met psychische en verslavingsproblematiek. De resultaten van beide telrondes halen dit beeld onderuit. We zien een grote diversiteit van dak- en thuisloze personen en we zien veel verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

Veel draagvlak voor de telling

De betrouwbaarheid van de resultaten hangt sterk af van de mate waarin relevante stakeholders zoals gemeenten, zorginstanties en maatschappelijke organisaties bereid zijn om aan de telling mee te werken en de methode onderschrijven. In regio West-Friesland was er veel draagvlak voor de telling: in grote lijnen waren alle relevante organisaties bereid om aan de telling deel te nemen. Deze organisaties lieten bovendien een grote betrokkenheid bij de telling zien. In totaal telden 43 organisaties mee.

Veel groepen goed in beeld

Samen met medewerkers van de betrokken gemeenten en andere telorganisaties in regio West-Friesland reflecteerden we op de vraag of de resultaten van de telling de situatie in hun regio goed weergeven. De betrokkenen geven aan dat dit in grote lijnen het geval is. Zij onderstrepen dat de ETHOS-telling veel groepen in beeld brengt die niet in andere cijfers voorkomen. Op basis van de resultaten uit ronde 1 en ronde 2 concluderen we daarom dat de ETHOS-telling beter zicht geeft op dak- en thuisloosheid dan voorheen mogelijk was.

Op enkele groepen is onvoldoende zicht

Net als bij de eerste telronde zijn een aantal specifieke groepen niet volledig in beeld gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken en in anti-kraakwoningen, en dak- en thuisloze mensen zonder verblijfspapieren (ongedocumenteerde mensen). In deze tweede ronde van de ETHOS-telling hebben de deelnemende organisaties extra ingezet op het in kaart brengen van deze groepen. Hierdoor zijn deze groepen bij deze ronde iets beter in beeld gekomen. Op basis van de gesprekken met professionals in regio West-Friesland kunnen we echter concluderen dat de genoemde groepen ook deze ronde niet volledig in beeld zijn gebracht. Dit komt voornamelijk doordat zij niet in contact staan met de organisaties die deelnemen aan de telling. Redenen hiervoor kunnen zijn dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of dat zij contact met instanties bewust uit de weg gaan. In het geval van arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zien we ook dat mensen bewust onder de radar worden gehouden door uitzendbureaus.

Toenemend bewustzijn van eigen rol in aanpak dakloosheid

Tijdens de informatiesessies is veel gesproken over stereotype beelden van dak- en thuisloosheid. Ook kwam gedurende het onderzoeksproces regelmatig aan de orde dat zichtbare dakloosheid slechts het topje van de ijsberg is en dat een groot deel van de dak- en thuisloze mensen vaak buiten beeld blijft. Veel deelnemers gaven aan dat zij door deelname aan de informatiesessies en door hun bijdrage aan het onderzoek anders zijn gaan kijken naar dak- en thuisloosheid. Het bewustzijn dat dak- en thuisloosheid heel divers is nam door het onderzoek toe. Veel medewerkers van de betrokken organisaties waren zich voorheen niet bewust van het feit dat zij met dak- en thuisloze personen in contact staan. Door de telling groeide het besef dat de problematiek van dak- en thuisloosheid veel breder is dan vaak wordt gedacht en dat een veelheid aan partijen noodzakelijk is in het signaleren en aanpakken van dak- en thuisloosheid in de regio. Dit is belangrijk, omdat al deze partijen een rol kunnen spelen bij het oplossen van dak- en thuisloosheid.

6

BLIK OP DE TOEKOMST

6 BLIK OP DE TOEKOMST

6.1 VAN TELLEN NAAR OPLOSSEN

Voor effectief beleid is inzicht in het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken cruciaal. Met de resultaten van deze telling bieden we gemeenten in regio West-Friesland dit inzicht. De regio kan de resultaten van de telling benutten bij het ontwikkelen van een aanpak gericht op het uitbannen van dakloosheid in 2030, de ambitie van het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. De telling brengt bijvoorbeeld groepen in beeld die voorheen voor beleidsmakers onzichtbaar waren, geeft handvatten voor beleid en laat zien waar versterking van een preventieve aanpak nodig is. Dit doen gemeenten in samenspraak met belangrijke regionale partijen die ook betrokken waren bij de telling.

Samenwerking tussen regionale partijen versterkt

Door het gezamenlijk uitvoeren van deze telling is de samenwerking tussen de betrokken partijen versterkt. Dit is een belangrijk resultaat van het onderzoeksproces. De diversiteit aan organisaties die deelnamen aan de telling laat zien dat het oplossen en voorkomen van dakloosheid vraagt om de inzet en samenwerking van een groot aantal partijen. De gemeenten uit de regio zijn nu aan zet om de regionale aanpak van dakloosheid samen met alle betrokken organisaties vorm te geven. Zij kunnen daarbij voortborduren op de samenwerking die door de organisatie en uitvoering van de telling is ontstaan. In regio Meijerij en Bommelerwaard heeft een aantal gemeenten op basis van de resultaten van de telling in de eerste ronde al veel concrete stappen gezet om dak- en thuisloosheid aan te pakken (Wewerinke et al., 2023b).

Herhaling van de telling

De uitgevoerde telling is een belangrijke nulmeting. Effecten van nieuw beleid gebaseerd op deze telling zullen naar verwachting zichtbaar beginnen te worden na een periode van drie tot vier jaar. Een nieuwe telling kan dan een belangrijk middel zijn om na te gaan in hoeverre de getroffen maatregelen effectief zijn.

Bijdrage aan Europese ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid

De resultaten van de telling in regio West-Friesland vormen een belangrijke bijdrage aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid op Europees niveau. In opdracht van de Europese commissie werkt regio West-Friesland met 14 andere Europese steden mee aan de ontwikkeling van een geharmoniseerde methode voor de verzameling van data over de aard en omvang dak- en thuisloosheid in Europa. De resultaten van dit internationale project worden in januari 2025 verwacht.

6.2 DERDE TELRONDE (2025)

Het is de ambitie van Hogeschool Utrecht en Kansfonds om in heel Nederland heldere, betrouwbare en vergelijkbare cijfers van dak- en thuisloosheid te verkrijgen. Het Nationaal Actieplan Dakloosheid zet in op het in kaart brengen van alle dak- en thuisloze mensen aan de hand van de ETHOS-Light definitie. Het afgelopen jaar zijn er vanuit de nationale politiek een aantal initiatieven genomen om de ETHOS-Light definitie leidend te maken in beleid en wettelijk vast te leggen als de geldende definitie van dak- en thuisloosheid (Beckerman & Westerveld, 2014). Daarnaast werd het zicht krijgen op de groep dak- en thuisloze mensen op regionaal niveau onderdeel van het 'Dashboard Aanpak Dakloosheid' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarmee de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid in iedere Maatschappelijke Opvangregio gemonitord wordt. De komende jaren werken wij in samenwerking met het Rijk en gemeenten verder aan een landelijke opschaling van de ETHOS-tellingen.

Op weg naar deze landelijke opschaling breiden we het aantal regio's dat deelneemt aan de ETHOS-tellingen opnieuw uit: in 2025 nemen maar liefst 9 regio's met in totaal 57 gemeentes deel aan de ETHOS-tellingen. Deze regio's zijn: Amsterdam-Amstelland, Den Haag, Den Helder, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maastricht-Heuvelland, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam, Valleiregio en Zaanstreek. De resultaten van de derde

telronde verwachten we in oktober 2025. Voor de vierde telronde (2026) hebben 11 nieuwe regio's zich aangemeld. We zien bij alle regio's die willen deelnemen een sterke ambitie om dakloosheid goed in beeld te brengen en om de inzichten die voortkomen uit de ETHOS-telling te gebruiken voor het versterken van de regionale aanpak. Regio's die interesse hebben in het organiseren van een ETHOS-telling kunnen hiervoor contact opnemen met Kansfonds.

REFERENTIES

Al Shamma, S., Van Straatten, B., Boersma, S., Rodenburg, S., Van der Laan, J., Van de Mheen, D. & Wolf, J. (2015). *Dakloze mensen in de vier grote steden: veranderingen in 2,5 jaar. Eindrapportage Coda-G4*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek.

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies. European Social Policy Network (ESPN)*. European Commission.

Beckerman, S., & Westerveld, L. (2014). Initiatiefnota Dakloosheid: 'Er moet wat gebeuren, dit is menonwaardig. Verkregen via: https://www.sp.nl/sites/default/files/initiatiefnota_dakloosheid.pdf

Edgar, B. (2012). The ETHOS definition and classification of homelessness and housing exclusion. *European Journal of Homelessness*, 6, 219-226.

FEANTSA. (2005). *ETHOS: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Verkregen via: <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

FEANTSA. (2018). *ETHOS Light: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Measurement of Homelessness at European Union Level. Verkregen via: www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf.

Hermans, K. (2021). *Tellingen dak- en thuisloosheid. Globaal rapport*. Verkregen via https://media.kbs-frb.be/nl/media/7768/pub2021_3767_dakenthuisloosheid_globaal_nl_def.pdf.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. Verkregen via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2feg671197ba6244f/pdf>

MPHASIS (Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems) (2009). *Final Technical Implementation Report*. Verkregen via: <https://app.dundee.ac.uk/geddesinstitute/projects/mphasis/>

Raad Volksgezondheid en Samenleving (2020). *Herstel begint met een huis: Dakloosheid voorkomen en verminderen*. Den Haag, verkregen via: <https://www.raadvr.nl/documenten/publicaties/2020/04/21/herstel-begint-met-een-huis---dakloosheid-voorkomen-en-verminderen>

Rijksoverheid (z.d.). *Kan ik mijzelf laten inschrijven op een briefadres?* Verkregen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/vraag-en-antwoord/kan-ik-een-briefadres-krijgen-als-ik-geen-vast-woonadres-heb>

Schel, S., Wewerinke, D., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023). Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid (sociaalbestekpremium.nl)

Vermeir, E., & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid: Lokaal Rapport – Gent*. KU Leuven, verkregen via: https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210311NT1_

Wewerinke, D., Schel, S., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023a). Anders tellen geeft een beter beeld van dakloosheid. *Sociale Vraagstukken*. Verkregen via: <https://www.socialevraagstukken.nl/anders-tellen-geeft-een-beter-beeld-van-dakloosheid/>

Wewerinke, D., Schel, S., de Vries, J. & van Doorn, L. (2023b). De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers (sociaalbestekpremium.nl)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ETHOS-CLASSIFICATIE

What is ETHOS?

ETHOS is the European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. It was developed by FEANTSA as a transnational framework definition for policy and practice purposes. It provides a shared language for transnational exchange. It does not attempt to harmonise national definitions of homelessness in Europe.

ETHOS classifies living situations that constitute homelessness or housing exclusion. ETHOS identifies 4 main categories of living situation: Rooflessness, Houselessness, Insecure Housing and Inadequate Housing. These conceptual categories are divided into 13 operational categories that can be used for different policy purposes, such as mapping the problem of homelessness, as well as developing, monitoring and evaluating policies.

	OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION	GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space	Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter	People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation	Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation	Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation	Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
		6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes	No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
		7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people	Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
	INSECURE	8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land	Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned)	Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents	Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
		11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure	Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
	INADEQUATE	12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation	Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding	Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay in defined as more than one year.

(*) Includes drug rehabilitation institutions, psychiatric hospitals etc.

A Harmonised Definition of Homelessness for Statistical Purposes

Sometimes referred to as ETHOS 'Light', this is a version of the ETHOS typology developed in the context of a 2007 European Commission study: *Measurement of Homelessness at European Union Level*. It is a harmonised definition of homelessness for statistical purposes. It is a pragmatic tool for the development of homelessness data collection, rather than a conceptual and operational definition to be used for a range of policy and practice purposes.

OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION		DEFINITION
1	People living rough	1	Public spaces / external spaces	Living in the streets or public spaces without a shelter that can be defined as living quarters
2	People in emergency accommodation	2	Overnight shelters	People with no place of usual residence who move frequently between various types of accommodation
3	People living in accommodation for the homeless	3	Homeless hostels	Where the period of stay is time-limited and no long-term housing is provided
		4	Temporary accommodation	
		5	Transitional supported accommodation	
		6	Women's shelters or refuge accommodation	
4	People living in institutions	7	Health care institutions	Stay longer than needed due to lack of housing
		8	Penal institutions	No housing available prior to release
5	People living in non-conventional dwellings due to lack of housing	9	Mobile homes	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
		10	Non-conventional buildings	
		11	Temporary structures	
6	Homeless people living temporarily in conventional housing with family and friends (due to lack of housing)	12	Conventional housing, but not the person's usual place of residence	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence

1.

1.Hoorn
2.

Bewindvoerders Hoorn
3.

Brijder/Parnassia Groep
4.

De Bewindvoerder Alkmaar
5.

De Hoofdzaak
6.

De Steenuil
7.

dnoDoen
8.

Esdege-Reigersdaal
9.

Gemeente Drechterland
10.

Gemeente Enkhuizen
11.

Gemeente Hoorn
12.

Gemeente Koggenland
13.

Gemeente Medemblik
14.

Gemeente Opmeer
15.

GGD Hollands Noorden
16.

GGZ Noord Holland-Noord
17.

Grootslag
18.

Horizon College Hoorn
19.

Intermaris
20.

Kindcentrum de Ceder, Stichting Penta Hoorn
21.

Komuna Zorg
22.

Leger des Heils
23.

Leviaan
24.

MEE & de Wering West Friesland
25.

Ons Stede Broec
26.

Parlan
27.

Politie
28.

Praktijkschool West Friesland Stede Broec
29.

Raad van de kindbescherming
30.

Reakt
31.

Recreatieschap
32.

SBO 't Palet / Stichting Trigoon
33.

SCIO Stichting Kinderopvang Hoorn
34.

Stichting de Baanbreker
35.

Stichting Hulpverlening vanuit de Westfriesse kerken (HWK)
36.

Stichting Iedereen Telt Mee
37.

Stichting Netwerk
38.

Straatpastoraat Hoorn
39.

Voedselbank West-Friesland
40.

Vrouwenopvang Alkmaar
41.

Werksaam WestFriesland
42.

Woonbedrijf Koggenland
43.

Zorgdragers

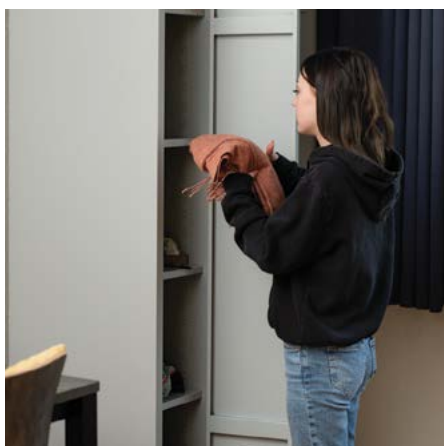

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO BREDA

IEDEREEN TELT MEE
ETHOS-TELLING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID
IN REGIO BREDA

Onderzoeksrapportage

Hogeschool Utrecht
Lectoraat Wonen en Welzijn

COLOFON

De ETHOS-telling is een initiatief van Hogeschool Utrecht en Kansfonds.

Uitvoering

Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

Met medewerking van

Regio Breda (regionale coördinatie door Anneke Nuijten)

Catelijne Akkermans (kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en campings en vakantieparken)

Jan de Vries (onderzoeker vanuit mensenrechtenperspectief)

Ronja Bruijns (onderzoeker met ervaringskennis)

Auteurs

Drs. Dorieke Wewerinke

Lincy Scholten, MSc

Marte Kuijpers, MSc

Annabel Scheepers, MSc

Dr. Lia van Doorn

Dr. Sandra Schel

In samenwerking met

KU Leuven: prof. dr. Koen Hermans, Nana Mertens en Evelien Demaerschalk

Financier

Kansfonds (coördinatie door Willem van Sermondt, Esther Vogel en Eva Mos)

Ontwerp

Anke Muijsers - www.visual-research.studio (vormgeving)

Marieke Odekerken - www.mariekeodekerken.nl (fotografie)

Datum publicatie: 9 oktober 2024

Bronvermelding bij gebruik van deze rapportage:

Wewerinke, D., Scholten, L., Kuijpers, M., Scheepers, A., van Doorn, L., & Schel, S. (2024). *Iedereen telt mee. Resultaten ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio Breda*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor de telling	10
1.2 Noodzaak tot andere telling van dakloosheid in Nederland	10
1.3 De ETHOS-Light definitie van dakloosheid	10
1.4 Aanvullend kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	11
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Methode ETHOS-telling	15
2.1 Onderzoeksmethode	16
2.2 Afbakening van de doelgroep	16
2.3 Onderzoeksprocedure	18
2.4 Invullen van de vragenlijst	19
2.5 Voorkomen van dubbeltellingen	19
2.6 Organisatie van de telling	19
2.7 Deelnemende organisaties	21
2.8 Non-respons	22
2.9 Betrouwbaarheid van de resultaten	22
2.10 Kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	23
Hoofdstuk 3 Algemene resultaten van de telling	25
3.1 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Breda	26
3.1.1 In openbare ruimte	26
3.1.2 In noodopvang voor dakloze mensen	27
3.1.3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	27
3.1.4 In een instelling	27
3.1.5 In een niet-conventionele woonruimte	28
3.1.6 Bij familie, vrienden of derden	29
3.1.7 Dreigende huisuitzetting	29
3.1.8 Verblijfssituatie 28 maart – 11 april 2024	30
3.1.9 Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente	31
3.2 De profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	33
3.2.1 Gender	33
3.2.2 Leeftijd	34
3.2.3 Nationaliteit en geboorteland	35
3.2.4 Samenstelling huishouden	36
3.2.5 Gezondheid	36
3.2.6 Verleden in een instelling	37
3.2.7 Inkomstenbronnen	38
3.2.8 Actieve begeleiding	39
3.2.9 Briefadres	39
3.2.10 Aanleiding(en) voor dak- en thuisloosheid	40
3.2.11 Duur van dak- en thuisloosheid	41
3.3 Opvang van Oekraïense vluchtelingen	41

Hoofdstuk 4 Resultaten kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	45
4.1 Arbeidsmigranten in een situatie van dak- of thuisloosheid	46
4.1.1 Zicht op het aantal dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's	46
4.1.2 Profielkenmerken van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	47
4.1.3 Leefsituaties van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	48
4.2 Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken	49
4.2.1 Zicht op het aantal mensen op campings en vakantieparken in de zes regio's	49
4.2.2 Profielkenmerken van mensen op campings en vakantieparken	50
4.2.3 Leefsituaties van mensen die verblijven op campings en vakantieparken	52
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusies	55
5.1 Samenvatting	56
5.1.1 Eerste telling aan de hand van de ETHOS-Light definitie in regio Breda	56
5.1.2 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Breda	56
5.1.3 Profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	57
5.2 Conclusies	57
5.2.1 Veel vrouwen zijn dak- of thuisloos	58
5.2.2 Dak- en thuisloosheid treft een groot aantal kinderen en jongeren	58
5.2.3 Arbeidsmigranten op straat vormen het topje van de ijsberg	58
5.2.4 Veel mensen verblijven noodgedwongen in niet-conventionele woonruimten	58
5.2.5 Een op de vijf volwassen is langdurig dak- of thuisloos	59
5.2.6 Het organiseren van een ETHOS-telling levert veel op	59
5.3 Terugblik op de ETHOS-telling in regio Breda	59
Hoofdstuk 6 Blik op de toekomst	63
6.1 Van tellen naar oplossen	64
6.2 Derde telronde (2025)	64
Referenties	66
Bijlagen	67
Bijlage 1: ETHOS-classificatie	67
Bijlage 2: ETHOS-Light	68
Bijlage 3: Deelnemende diensten en (sub)organisaties	69

1

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR DE TELLING

De Nederlandse overheid stelt zich ten doel om dakloosheid volledig uit te bannen vóór 2030 (Ministerie van BZK et al., 2022). Om dit doel te bereiken zijn gegevens over de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland van cruciaal belang. Hoeveel mensen er dak- en thuisloos zijn in Nederland is echter niet duidelijk. Ook is niet bekend wat hun kenmerken en leefsituaties zijn. In het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)* wordt gewezen op het belang van betere monitoring van dakloosheid, zodat er gericht kan worden gestuurd aan de hand van kwantitatieve gegevens. De huidige monitoring van dakloosheid in Nederland biedt hiertoe onvoldoende mogelijkheden (Ministerie van BZK et al., 2022).

Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van dak- en thuisloosheid voerde Hogeschool Utrecht in samenwerking met Kansfonds in 2024 voor de tweede keer de ETHOS-telling uit. Ditmaal in zes Nederlandse regio's: regio Breda met centrumgemeente Breda, regio Gelderland-Zuid met centrumgemeente Nijmegen, regio Hart van Brabant met centrumgemeente Tilburg, regio Holland Rijnland met als grootste gemeente Leiden, regio West-Friesland met centrumgemeente Hoorn en regio Westelijke Mijnstreek met centrumgemeente Sittard-Geleen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een voor Nederland nieuwe definitie van dakloosheid, de ETHOS-Light classificatie, en van een nieuwe telmethode. Dit rapport bevat de resultaten van de telling die plaatsvond op 11 april 2024 in regio Breda. De telling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeenten die onderdeel uitmaken van deze regio: Altena, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Moerdijk, Oosterhout en Zundert.

Het onderzoeksteam van Hogeschool Utrecht werd ondersteund door het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven dat de toegepaste telmethode ontwikkelde. Dit onderzoeksteam, onder leiding van prof. dr. Koen Hermans, past de telmethode sinds 2020 met succes toe in een groot aantal Belgische regio's. Met toestemming van de Katholieke Universiteit Leuven passen wij de methode dit jaar voor de tweede keer toe in Nederland.

Met het uitvoeren van de telling geven de gemeenten in regio Breda, Hogeschool Utrecht en Kansfonds een impuls aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Nederland. De betrokken gemeenten hebben de ambitie om dak- en thuisloosheid in hun regio gedegen aan te pakken. Zij willen hun beleid gericht op preventie en aanpak van dakloosheid baseren op concrete cijfers en profielkenmerken van dak- en thuisloze mensen in hun regio.

1.2 NOODZAAK TOT ANDERE TELLING VAN DAKLOOSHEID IN NEDERLAND

In Nederland wordt dakloosheid op verschillende manieren in kaart gebracht. De methoden die hierbij gebruikt worden, kennen echter veel beperkingen. Daardoor wordt niet de gehele populatie in kaart gebracht: onder meer kinderen, vijfenzestigplussers en ongedocumenteerde mensen komen niet in de bestaande cijfers voor. Bovendien is het met de gehanteerde methoden niet mogelijk om een goed beeld te krijgen van dak- en thuisloosheid op regionaal- en gemeentelijk niveau. Hierdoor kan geen passend beleid worden gemaakt gericht op het voorkomen en uitbannen van dak- en thuisloosheid. Een uitgebreide toelichting hierop is te vinden in de [onderzoeksrapporten van de eerste ETHOS-tellingen](#).

1.3 DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE VAN DAKLOOSHEID

De ETHOS-Light classificatie wordt binnen de Europese Unie en door vooraanstaande onderzoekers in Europa gezien als de best onderbouwde manier om dakloosheid te meten (Edgar, 2012; Baptista & Marlier, 2019). ETHOS staat voor 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert

dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. De brede ETHOS classificatie bestaat uit dertien operationele categorieën die een onvolwaardige huisvestingssituatie beschrijven. Deze zijn onderverdeeld in vier conceptuele categorieën: dakloosheid, thuisloosheid, onveilige huisvesting en onbehoorlijke huisvesting (FEANTSA, 2005; zie ook Bijlage 1). Voor het meten van dakloosheid werd in 2006 een afgeslankte versie geïntroduceerd: ETHOS-Light (zie kader). Deze versie omvat zes van de dertien categorieën van de brede ETHOS classificatie en geldt als een minimale classificatie van dakloosheid. Alle mensen die geen eigen (t)huis hebben kunnen hiermee in beeld worden gebracht (FEANTSA, 2018; zie ook Bijlage 2).

De ETHOS-Light definitie sluit goed aan bij het feit dat de verblijfssituatie van dakloze mensen vaak wisselt. Mensen verblijven bijvoorbeeld (noodgedwongen) afwisselend tijdelijk bij vrienden, in niet-conventionele woonruimten, in de noodopvang voor dakloze mensen of op straat (Schel et al., 2023). Uit onderzoek blijkt dat een huisuitzetting een belangrijke route is naar dakloosheid (Al Shamma et al., 2015). Om die reden heeft het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie aan de classificatie toegevoegd: mensen die hun woning binnen een maand moeten verlaten zonder dat zij zicht hebben op een passende woonoplossing (Hermans et al., 2021). Met de ETHOS-Light definitie kan naast zichtbare dakloosheid ook verborgen dakloosheid in beeld worden gebracht, met name onder mensen die verblijven bij vrienden, familie of derden en onder mensen die verblijven in een niet-conventionele woonruimte, zoals een auto, stacaravan, schuur of woning zonder basisvoorzieningen.

ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

- 1. Mensen die verblijven in de openbare ruimte
- 2. Mensen die verblijven in de noodopvang voor dakloze mensen
- 3. Mensen die verblijven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen
- 4. Mensen die een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting
- 5. Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan passende huisvesting
- 6. Mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden
- + Mensen met een dreigende huisuitzetting zonder passende vervolghuisvesting

De ETHOS-Light definitie van dakloosheid was leidend bij de telling die in regio Breda werd uitgevoerd. Omdat bij deze definitie de *leefsituatie* centraal staat, wordt iedereen die zich bevindt in een leefsituatie die valt onder de ETHOS-Light categorieën beschouwd als dak- of thuisloos. Daarbij maakt het niet uit welke status mensen hebben voor de wet en voor beleid. Concepten als wettelijke verblijfsstatus, regiobinding en recht op voorzieningen spelen geen rol in het al dan niet geteld worden.

1.4 AANVULLEND KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Bij de pilot ETHOS-tellingen in 2023 bleek het moeilijk om dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken goed in beeld te krijgen. Deze groepen overlappen ook deels, omdat veel arbeidsmigranten op campings en vakantieparken verblijven. De ETHOS-telling gaat uit van medewerking van organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen (zie Hoofdstuk 2 voor nadere toelichting op de methode). Echter, de organisaties die meetelden in 2023 hadden onvoldoende zicht op deze specifieke groepen. In 2024 is daarom extra inzet gepleegd om organisaties te betrekken die in contact staan met arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Desondanks is het niet gelukt om deze groepen volledig in beeld te krijgen. Om een beter begrip van en zicht op deze groepen te verkrijgen is daarom besloten om ook een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren naar dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken.

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een beschrijving van de methode van de ETHOS-telling. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de ETHOS-telling weer. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van het kwalitatieve deelonderzoek naar arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting en beschrijft de conclusies van het onderzoek. In Hoofdstuk 6 kijken we vooruit op de toekomst.

2

METHODE ETHOS-TELLING

2 METHODE ETHOS-TELLING

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in regio Breda door middel van een regionale telling van dak- en thuisloosheid. De volgende twee onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. Hoeveel personen zijn dak- of thuisloos in regio Breda en in welke leefsituatie bevinden deze personen zich?
2. Wat is het profiel van de dak- en thuisloze personen in regio Breda?

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een point-in-time telling. Bij een point-in-time telling wordt op een bepaald moment (dag of week) een telling georganiseerd in een geografisch afgebakend gebied (Hermans et al., 2021). Er zijn verschillende manieren om een point-in-time telling uit te voeren. De methode die door ons werd toegepast vertrekt vanuit een intensieve samenwerking met zoveel mogelijk organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op één specifieke dag vullen medewerkers van deze organisaties voor alle personen in een leefsituatie van dak- en thuisloosheid een vragenlijst in met vragen over de leefsituatie en over diverse kenmerken van de personen die geteld worden. De betrokkenheid van een onafhankelijke onderzoeksinstelling is van belang om de privacy van de getelde personen te garanderen.

Er is bij deze telling bewust gekozen voor het werken met een vragenlijst, omdat dit een middel is om ook profielkenmerken in kaart te kunnen brengen. Zicht op profielkenmerken stelt gemeenten in staat om gericht beleid te ontwikkelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen (Wewerinke et al., 2023a). Dat beleid kan zich bijvoorbeeld richten op specifieke groepen of op specifieke leefsituaties. Door alle organisaties te betrekken die in contact staan met dak- en thuisloze personen, dus niet alleen de organisaties die zich specifiek op deze groep richten, komt bovendien ook verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Omdat deze organisaties in aanloop naar de telling intensief samenwerken, groeide hun kennis over de problematiek van dak- en thuisloosheid en hun inzicht in hoe zij kunnen bijdragen aan een betere ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. De ervaring leert dat dit proces leidt tot meer draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid in de regio waar de telling plaatsvindt (Vermeir & Samyn, 2021).

Een beperking van de gehanteerde methode is dat een point-in-time telling minder goed in staat is om inzicht te geven in de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Dit komt omdat er een momentopname wordt gemaakt. Monitoringsinstrumenten van gemeenten en organisaties zijn beter geschikt voor het in kaart brengen van de dynamiek van dak- en thuisloosheid onder de groepen mensen die zij in beeld hebben. Een tweede belangrijke beperking van de gehanteerde methode is dat deze maar beperkt inzicht biedt in routes naar dak- en thuisloosheid in de regio. Daarvoor zijn andere onderzoeksmethoden geschikter.

2.2 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

De personen die door middel van deze point-in-time telling werden geteld in regio Breda moesten voldoen aan de volgende twee voorwaarden:

a. De persoon bevindt zich in een situatie van dak- of thuisloosheid

Een situatie van dak- of thuisloosheid definiëren we zoals gezegd aan de hand van ETHOS-Light + dreigende huisuitzetting. De categorieën die hiertoe behoren worden nader gespecificeerd in Figuur 1. Op basis van het conceptuele model zijn alle mogelijke leefsituaties van dak- en thuisloosheid geordend. In elke categorie zijn diverse leefsituaties te onderscheiden.

Figuur 1. Toelichting ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. In openbare ruimte	Mensen die verblijven in de openbare ruimte (op straat of in de natuur).
2. In noodopvang voor dakloze mensen	Mensen die in laagdrempelige en kortdurende opvang voor dakloze mensen verblijven, zoals nachtopvang, dag- en nachtopvang, noodopvang of winteropvang.
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	Mensen die in een tijdelijke opvangplek voor dakloze mensen verblijven, zoals 24-uurs opvang, crisisopvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, gezinsopvang, doorstroomwoningen of alternatieve tijdelijke opvang specifiek bedoeld voor dakloze mensen.
4. Mensen die uitstromen uit een instelling / langer verblijven in een instelling	a. Mensen die binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting (bijvoorbeeld de gevangenis, ziekenhuis, jeugdzorginstelling, GGZ-instelling, beschermd wonen of AZC) b. Mensen die vanwege een gebrek aan passende huisvesting langer dan nodig verblijven in een instelling.
5. In niet-conventionele woonruimten	Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan een passende woonoplossing. Bijvoorbeeld in een (sta)caravan, hut, garage, kraakpand, auto, op een camping, in een hotel / B&B, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer.
6. Bij familie, vrienden of kennissen	Mensen die tijdelijk verblijven bij (gast)familie, vrienden of derden, wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+ Dreigende huisuitzetting	Mensen die hun woning binnen een maand na de teldag moeten verlaten, zonder dat zij zicht hebben op een stabiele woonoplossing. Bijvoorbeeld vanwege: een betekend vonnis tot gerechtelijke huisuitzetting, een beslissing onbewoonbaarheid, beslissing ongeschiktheid, een beëindigd of verlopen huur- of omklapcontract, terugnamebevel van een koopwoning, tijdelijke sluiting van de woning op basis van Wet Damocles of vanwege sloop of renovatie.

b. De persoon heeft een link met de regio

De getelde personen moesten ook een link hebben met de regio. In de volgende situaties werden mensen meegeteld:

- De persoon verbleef op de teldag in regio Breda (Altena, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Moerdijk, Oosterhout en Zundert, zie ook Figuur 2).
- De persoon verbleef buiten de regio, maar had het laatste officiële woonadres in de regio. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een persoon vanuit de tellende regio vlucht naar de vrouwenopvang in een andere regio, of wanneer een persoon vanuit de tellende regio tijdelijk verblijft in een andere regio omdat deze persoon daar verblijfsmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld bij vrienden, familie of derden.

Figuur 2. Regiokaart regio Breda

Er waren geen voorwaarden verbonden aan de duur van het verblijf in de regio: ook indien de persoon er één nacht verbleef, werd de persoon meegeteld. Er is steeds gekeken naar de actuele situatie van de persoon op de teldag. Alle personen die op de teldag voldeden aan de twee criteria werden meegeteld.

2.3 ONDERZOEKSPROCEDURE

Alle personen die aan bovenstaande voorwaarden voldeden en in beeld waren bij een van de deelnemende organisaties werden geteld op één specifieke datum: 11 april 2024. De verblijfssituatie, uitgedrukt in de ETHOS-Light categorie, betreft de nacht *voorafgaand* aan de teldag, dus de nacht van 10 op 11 april. Deelnemende organisaties vulden op de teldag of in de twee weken daarna een online vragenlijst in over de personen die voldeden aan de genoemde criteria. Deelnemende verblijfsinstellingen vulden de vragenlijsten in binnen een maand na de teldag, omdat bij de verblijfsinstellingen onder meer werd gekeken naar personen die een instelling verlaten zonder passende woonoplossing binnen een maand na de teldag. Niet altijd was op de teldag al bekend of mensen de verblijfsinstelling binnen een maand zouden verlaten zonder passende woonoplossing (denk bijvoorbeeld aan een schorsing van een persoon bij een instelling vanwege ongewenst gedrag).

Voorafgaand aan de teldag werd de telling door de deelnemende organisaties voorbereid. De organisaties screenden alle mensen waar zij mee in contact staan op de twee criteria voor deelname en maakten een lijst van alle personen die aan deze criteria voldeden. Vervolgens zijn deze personen door de organisaties zoveel mogelijk geïnformeerd over de telling. Hiervoor werden posters en flyers opgehangen bij de deelnemende organisaties en voerden sommige medewerkers gesprekken met personen die aan de criteria voldeden. Indien mensen niet meegeteld wilden worden, konden zij dit aangeven bij de betrokken medewerkers.

Voor deze personen is geen vragenlijst ingevuld, en ingevulde vragenlijsten over deze personen bij andere organisaties zijn verwijderd.

Op de teldag zelf of kort daarna probeerden medewerkers te achterhalen waar de personen die aan de criteria voldeden verbleven in de nacht van 10 op 11 april. Zo kon de actuele verblijfssituatie worden ingevuld in de vragenlijst. De medewerkers vulden ook – indien bekend – de verblijfsplaats(en) van de persoon in de twee weken voorafgaand aan de telling in. Hier werd naar gevraagd, omdat het voor de medewerkers van de deelnemende organisaties niet altijd mogelijk is om de exacte verblijfssituatie op de teldag te achterhalen. Op deze manier wordt toch informatie verkregen over de verblijfssituatie(s) van deze personen. Bovendien geeft deze informatie inzicht in de dynamiek van dak- en thuisloosheid, omdat bij deze vraag meerdere verblijfsplaatsen konden worden aangegeven. Indien er geen informatie was over de verblijfssituatie in de nacht van 10 op 11 april of over de verblijfssituatie(s) in de twee weken voorafgaand aan de telling dan werden mensen niet meegeteld.

2.4 INVULLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst bestond gemiddeld genomen uit 25 vragen (het exacte aantal vragen is afhankelijk van de ingevulde antwoorden). Naast de verblijfssituatie op de teldag en de twee weken voorafgaand aan de teldag werd ook gevraagd naar een aantal profielkenmerken. De vragen in de vragenlijst zijn grotendeels gebaseerd op de Europese MPHASIS-richtlijnen voor het meten van dak- en thuisloosheid (MPHASIS, 2009)¹. De vragenlijsten werden ingevuld door de medewerkers van de deelnemende organisaties. Zij maken een inschatting over de situatie van de betreffende persoon. Indien gewenst konden zij de vragenlijst invullen samen met de dak- of thuisloze persoon. In dat geval werd de persoon actief om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek door de betreffende medewerker. Een handleiding met uitgebreide instructies voor het invullen van de vragen ondersteunde de organisaties bij het invullen van de vragenlijst. Organisaties konden de vragenlijst op voorhand invullen op papier of in een PDF-versie om de werkdruk te verspreiden. De vragenlijsten werden vervolgens via een online link ingevoerd.

2.5 VOORKOMEN VAN DUBBELTELLINGEN

Hoe meer organisaties meetellen, hoe groter de kans dat mensen twee keer of vaker geteld worden. Om dubbeltellingen te identificeren werd er gebruik gemaakt van een naamcode. Om de identiteit van de getelde personen te beschermen, werden geen namen of burgerservicenummers genoteerd. De naamcode bestaat uit de eerste letter van de voornaam en de eerste en laatste letter van de (volledige) achternaam². Bij Jan De Wit is de naamcode bijvoorbeeld JDT. Aan de hand van de naamcodes, gecombineerd met informatie uit de vragenlijst over de persoonskenmerken en leefsituatie van de getelde personen, identificeren en verwijderen de onderzoekers de dubbeltellingen. Na het verwijderen van de dubbeltellingen werden de naamcodes en de exacte leeftijd uit het databestand verwijderd en apart opgeslagen in de digitale kluis van Hogeschool Utrecht om de privacy van de getelde personen te waarborgen.

2.6 ORGANISATIE VAN DE TELLING

De organisatie van de telling was grotendeels in handen van een regionale coördinator die in dienst is van een van de gemeenten in de regio (zie Figuur 3 voor de tijdlijn van de telling). Deze regionale coördinator

¹ MPHASIS staat voor *Measuring Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems*. Dit was een Europees project dat liep van december 2007 tot december 2009 en dat werd gefinancierd door het EU PROGRESS programme. Het voornaamste doel van MPHASIS was om de monitoring van dakloosheid en dakloosheidsbeleid in 20 Europese landen te verbeteren, gebaseerd op de aanbevelingen van het 'Measurement of Homelessness at European Union Level' onderzoek (University of Dundee, z.d.).

² Bij een namenreeks is er soms geen sprake van een duidelijk onderscheid tussen een voornaam en een achternaam. Daarom werd bij een namenreeks gekeken naar de eerste letter van de eerste naam en de eerste en laatste letter van de laatste naam in de namenreeks.

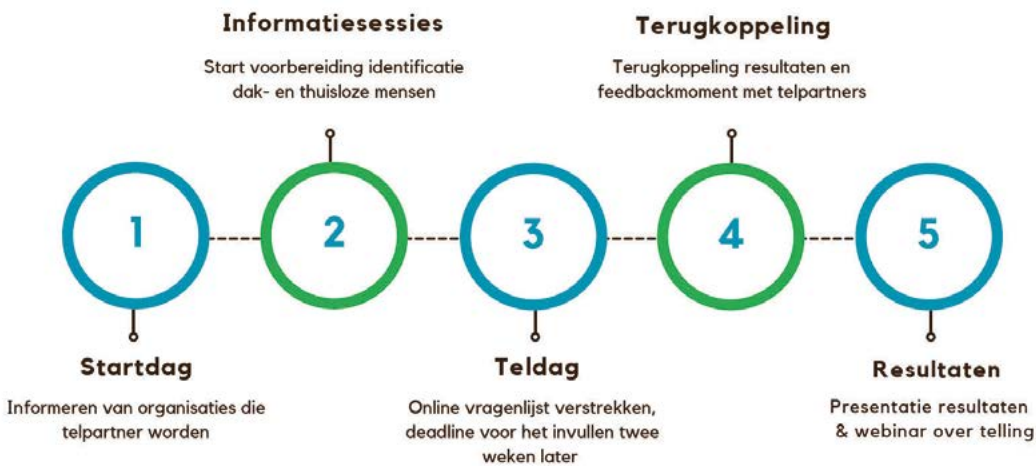
organiseerde de telling in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam. Een regionale werkgroep met vertegenwoordigers van de belangrijkste tellende organisaties werd samengesteld om de regionale coördinator te ondersteunen bij de organisatie van de telling. De werkgroep werd nauw betrokken bij het gehele proces van de telling. Om een zo valide mogelijke telling te organiseren, werd gestreefd naar deelname van zoveel mogelijk organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen in de regio. De werkgroep droeg bij aan het maken van een overzicht van deze organisaties. Vervolgens werden de organisaties benaderd door de regionale coördinator met het verzoek om aan de telling deel te nemen.

In januari 2024 werd een startbijeenkomst georganiseerd om bestuurders en managers van de regionale organisaties te informeren over de telling. Een onderzoeker van Hogeschool Utrecht lichtte op deze dag de wetenschappelijke basis en de praktische uitwerking van de telling toe. De gemeenten deden een oproep aan alle aanwezige organisaties om deel te nemen aan de telling. In de maand maart vonden vier informatiesessies plaats om medewerkers van de organisaties te informeren over het onderzoek en hen te instrueren over het invullen van de vragenlijsten. Drie van deze sessies vonden fysiek plaats, één sessie vond online plaats. In aanvulling op de informatiesessies vond in de week voor de teldag ook een online vragensessie plaats, waar medewerkers van de tellende organisaties hun laatste vragen over het invullen van de vragenlijst konden stellen aan de onderzoekers. De vragenlijst en de handleiding bij de vragenlijst werden aangescherpt op basis van de vragen en opmerkingen die tijdens de informatie- en vragensessies naar voren kwamen. Alle vragen die tijdens de informatie- en vragensessies werden gesteld door de medewerkers van de organisaties en de antwoorden op deze vragen werden gebundeld in een document met veel gestelde vragen. Dit document werd naar alle organisaties toegestuurd. Op de teldag zelf en in de weken daarna waren de onderzoekers telefonisch en per mail bereikbaar voor het beantwoorden van vragen over het invullen van de vragenlijst. De regionale coördinator bezocht op de teldag diverse meetellende organisaties om te horen hoe de telling verliep en om de organisaties te bedanken voor hun inzet.

In de weken na de teldag is steeds gekeken hoeveel vragenlijsten er waren ingediend door de verschillende organisaties. Alle organisaties ontvingen herinneringsmails met het verzoek om de vragenlijsten tijdig in te dienen. Organisaties die nog geen vragenlijsten hadden ingevoerd en organisaties die minder vragenlijsten hadden ingevoerd dan verwacht werden gebeld door de regionale coördinator om na te gaan of er voldoende geteld was. Op deze manier is gezorgd voor een zo groot mogelijke respons. De onderzoekers zochten contact met de organisaties die de vragenlijsten hadden ingevuld indien er onduidelijkheid bestond over de leefsituatie van mensen die geteld waren.

In juni 2024 vond tijdens een feedbackmoment in Oosterhout een terugkoppeling van de voorlopige resultaten van de telling plaats. Vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, leden van de werkgroep en vertegenwoordigers van de belangrijkste telorganisaties waren hierbij aanwezig. Tijdens het feedbackmoment gingen de onderzoekers met deelnemers in gesprek over de telmethode en over het aantal mensen dat geteld is in verschillende leefsituaties in de verschillende gemeenten. Vanuit hun kennis van de situatie in de regio reflecteerden zij op de cijfers. Zo gingen we na of er voldoende geteld is en of de resultaten een juiste weergave zijn van de werkelijke situatie in de regio.

Figuur 3. Tijdlijn ETHOS-telonderzoek

2.7 DEELNEMENDE ORGANISATIES

In totaal namen 69 organisaties deel aan de telling in regio Breda (zie Bijlage 3). Al deze organisaties zijn af en toe tot dagelijks in contact met de doelgroep van de telling en hebben op de teldag alle mensen met wie zij in contact zijn gescreend op de twee voorwaarden voor deelname. Bij 42 organisaties waren op de teldag mensen in beeld die in de nacht van 10 op 11 april aan de voorwaarden voldeden (zie Tabel 1). Voor deze mensen vulden de organisaties een vragenlijst in. In totaal werden er 995 vragenlijsten ingevuld. 27 van deze vragenlijsten werden ingevuld samen met de persoon om wie het ging. De overige vragenlijsten werden alleen door de medewerkers ingevuld.

De onderzoekers verwijderden in totaal 98 vragenlijsten. Bij 71 vragenlijsten was sprake van dubbeltellingen die op basis van de naamcode, de leeftijd, gender en soms ook andere kenmerken werden verwijderd. 27 vragenlijsten die onvoldoende informatie over de verblijfssituatie van de personen bevatten of waarbij niet was voldaan aan de voorwaarden van de telling werden eveneens verwijderd uit het databestand.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie

Deelnemende organisaties		Aantal ingevulde vragenlijsten
1.	Stichting Maatschappelijke Opvang Breda (SMO)	151
2.	Gemeente Breda	140
3.	Alwel	113
4.	Gemeente Oosterhout	70
5.	Surplus Welzijn	70
6.	IMW	39
7.	Gemeente Moerdijk	38
8.	MEE West-Brabant	32
9.	Gemeente Etten-Leur	30
10.	Thuisvester	30
11.	Gemeente Geertruidenberg	29
12.	Stichting Barka	27
13.	Stichting Springplank	27
14.	Vrouwenopvang Safegroup	23
15.	Stichting De Herberg Breda	21
16.	Annahuis	18

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Deelnemende organisaties		Aantal ingevulde vragenlijsten
17.	GGD West-Brabant	13
18.	Novadic-Kentron	13
19.	Stichting Bredaasche Straatraad	13
20.	Amarant	12
21.	Zorg- en Veiligheidshuis Baronie Breda	12
22.	Huisartspraktijk Parmentier-Van Loon	9
23.	Mensz Zorg	9
24.	Gemeente Altena	8
25.	Gemeente Zundert	8
26.	GGz Breburg	5
27.	Vrijwillig & Co	5
28.	Stichting Villa Boerebont	4
29.	Brabants Migratie Informatie Punt	3
30.	Bazalt Wonen	2
31.	Centrum voor Jeugd en Gezin	2
32.	Dienst Justitiële Inrichtingen	2
33.	Fameus	2
34.	Gemeente Drimmelen	2
35.	Regionaal Bureau Leren	2
36.	Sterk Huis	2
37.	Stichting Twist	2
38.	WonenBreburg	2
39.	Woelewippie Kinderopvang	2
40.	Gezinsbegeleiding Breda	1
41.	Laurentius	1
42.	meer Moerdijk	1
Totaal		995

De ingevulde vragenlijsten zijn zoveel als mogelijk weergegeven bij de in de vragenlijst opgegeven moederorganisatie. Door onderlinge samenwerkingsverbanden (bv. in wijk- of dorpssteams) kan het zijn dat er vragenlijsten zijn ingevuld onder de noemer van een andere organisatie.

2.8 NON-RESPONS

Van de meeste organisaties ontvingen de regionaal coördinatoren respons op het verzoek om deelname aan het onderzoek. De volgende organisaties hadden mogelijk wel dak- en thuisloze personen in beeld, maar vulden geen vragenlijsten in vanwege uiteenlopende redenen: de afdeling Jeugdgezondheidszorg van de GGD, AZC’s, de politie en het ziekenhuis. De overige organisaties waren allen bereid om mee te werken. Diverse organisaties hebben met elkaar afgestemd wie welke mensen zou tellen. Dit werd gedaan om de tijdsinvestering van het tellen zoveel mogelijk te beperken.

2.9 BETROUWBAARHEID VAN DE RESULTATEN

Een belangrijke vraag is of de resultaten van deze telling een goede weergave zijn van de werkelijke situatie van dak- en thuisloosheid in regio Breda. Uit de reflecties van de onderzoekers en de betrokken professionals

uit de regio ontstaat het beeld dat de juiste organisaties bij de telling betrokken waren en dat er zorgvuldig is geteld.

Bij de gehanteerde methode hangt de betrouwbaarheid van de resultaten grotendeels af van het draagvlak binnen de regio waar de telling is uitgevoerd. In regio Breda was er vanaf de start van het project veel draagvlak voor de telling. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal organisaties dat deelnam aan de telling: 69 organisaties in de regio namen deel, waarbij er sprake was van een grote verscheidenheid aan partijen. Ook lieten de organisaties en hun medewerkers een grote betrokkenheid bij de telling zien. De lijst van organisaties die benaderd moesten worden voor deelname werd opgesteld samen met een speciaal voor de telling opgerichte regionale werkgroep. Deelnemers aan de werkgroep kennen de regio goed en weten daardoor welke organisaties betrokken moesten worden om zoveel mogelijk dak- en thuisloze personen in beeld te krijgen.

Om te toetsen in hoeverre de resultaten een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke situatie in de regio werden de resultaten tijdens een feedbackbijeenkomst voorgelegd aan vertegenwoordigers van de telorganisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten. Zij reflecteerden uitgebreid op alle resultaten. Uit de reflecties van de professionals kwam naar voren dat de resultaten van de telling over het algemeen goed aansluiten bij de situatie in hun regio, zowel in omvang als in aard en diversiteit van leefsituaties van dak- en thuisloze mensen.

De professionals vermoeden dat een aantal specifieke groepen nog niet volledig in beeld is gebracht. Daarbij gaat het om mensen zonder verblijfspapieren (ongedocumenteerde mensen), arbeidsmigranten, personen die verblijven op campings en vakantieparken, en personen die verblijven in hotels die zijn ingericht voor de huisvesting van dak- en thuisloze personen. Dit geldt vooral voor de regiogemeenten, omdat hier onder andere relatief gezien meer vakantieparken en campings gevestigd zijn. Ook geven de betrokken professionals aan dat er altijd mensen zijn die ook met deze telmethode niet in beeld komen. Het gaat hier volgens hen om personen die niet in contact staan met hulp- of dienstverlenende organisaties, omdat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of omdat zij bewust onder de radar willen blijven. Tegelijkertijd benadrukken de betrokken professionals dat met deze methode veel meer groepen die anders onzichtbaar blijven in beeld zijn gekomen.

2.10 KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In iedere regio waar de ETHOS-telling plaatsvond, zijn twee regionale focusgroepen georganiseerd: een focusgroep met professionals en eventuele sleutelfiguren die zicht hebben op de leefsituaties van arbeidsmigranten in de regio, en een focusgroep met professionals die zicht hebben op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal namen 11 personen deel aan de focusgroep gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 7 personen aan de focusgroep gericht op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege gebrek aan passende huisvesting. Tevens werd er voor regio Breda en regio Hart van Brabant een extra gezamenlijke focusgroep georganiseerd over campings en vakantieparken om meer informatie op te halen over de bredere regionale context. De focusgroepen werden geleid door twee onderzoekers van Hogeschool Utrecht. Van de focusgroepen zijn gespreksverslagen gemaakt welke vervolgens zijn voorgelegd aan alle deelnemers van de focusgroepen met het verzoek om het verslag te controleren op onjuistheden en om waar nodig nog aanvullingen te doen. Daarna werden de verslagen door de onderzoekers geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve onderzoek staan beschreven in Hoofdstuk 4.

3

ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

3 ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene resultaten van de ETHOS-telling in regio Breda. Het geeft eerst het aantal dak- en thuisloze personen in de regio weer, met een verdeling over de verschillende gemeenten en een verdeling over de verschillende levenssituaties. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de profielkenmerken van de getelde groep dak- en thuisloze personen.

3.1 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO BREDA

In de nacht van 10 op 11 april 2024 werden in totaal 1.076 dak- en thuisloze personen geteld in regio Breda. We telden 893 dak- of thuisloze volwassenen en 183 minderjarige kinderen. Dit betrof 4 alleenstaande kinderen en 179 kinderen die samen met hun ouder(s) in een levenssituatie van dak- of thuisloosheid verbleven. Van de getelde personen waren 3 mensen zwanger. Tabel 2 geeft een overzicht van de verblijfssituatie van de getelde personen, uitgesplitst naar volwassenen en kinderen. Tevens zijn er 219 kinderen geteld die niet zelf dak- of thuisloos waren, maar van wie ten minste één ouder wel dak- of thuisloos was. Deze kinderen worden verder aangeduid als *indirect betrokken* kinderen.

Tabel 2. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 11 april 2024

Totaal getelde personen	1.076			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	67	8%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	69	8%	-	-
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	192	22%	70	38%
4. In een instelling	56	6%	4	2%
5. In niet-conventionele woonruimte	207	23%	32	17%
6. Bij familie / vrienden / derden	249	28%	62	34%
+ Dreigende huisuitzetting	47	5%	15	8%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	6	1%	-	-
Totaal	893	100%*	183	100%*

*Door afronding tellen de percentages respectievelijk op tot 101% en 99% in plaats van 100%.

De getelde personen verbleven het vaakst *bij familie, vrienden of derden, in een niet-conventionele woonruimte* en in *tijdelijke opvang voor dakloze mensen*. In totaal telden we 840 volwassenen en 168 minderjarige kinderen die volgens de *definitie van ETHOS-Light* (categorie 1 t/m 6) dak- of thuisloos zijn. Daarnaast hadden 47 volwassenen (5%) en 15 kinderen (8%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*. Voor 6 volwassenen (1%) is de verblijfssituatie van 10 op 11 april *onbekend*. Van deze personen was de verblijfssituatie (of verblijfssituaties) in de twee weken voor de teldatum wel bekend (zie ook Tabel 8).

In de rest van dit hoofdstuk worden de resultaten alleen voor de getelde volwassenen weergegeven, tenzij anders vermeld.

3.1.1 IN OPENBARE RUIMTE

In de nacht van 10 op 11 april verbleven 67 mensen (8%) in de *openbare ruimte*.

3.1.2 IN NOODOPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

We telden 69 mensen (8%) die in de *noodopvang voor dakloze mensen* verbleven. Alle personen in deze categorie verbleven in de Doorstroomvoorziening (DSV). De Doorstroomvoorziening (DSV) is een vorm van noodopvang (ETHOS 2). Het is de eerste plek waar dakloze mensen worden opgevangen en zij verblijven hier zo kort mogelijk.

3.1.3 IN TIJDELIJKE OPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

Er verbleven 192 mensen (22%) in een *tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen*. Tabel 3 laat zien in welk type opvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 3. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Tijdelijke woonoplossingen (bv: Spoedzoekerswoningen Oosterhout, Flexwoningen Alwel, Gageldonksestraat Alwel, De Tramsingel (SMO Breda), Plataan Cypres (SMO Breda) en Onder de Pannen (Stichting de Herberg))	112	58%
Kleinschalige opvang/tussenvoorziening (bv: Neuborgstraat Breda (de HuischMeesters + SMO Breda), Werk Eerst (Springplank), Warm Thuis (Stichting de Herberg), crisiswoningen SMO Breda in Altena, Breda, Etten-Leur en Oosterhout)	37	19%
Vrouwenopvang Safegroup	24	13%
Mondiaal Centrum Breda	10	5%
Jongerenopvang (bv: jongerenhuis SMO Breda en Villa Boerenbont)	3	2%
Logeershuis Frits	1	1%
Leger des Heils buiten de regio	1	1%
Onbekend	4	2%
Totaal	192	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%.

Ruim de helft van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de tijdelijke opvang verbleef in *tijdelijke woonoplossingen* (112 personen, 58%). Een groep van 37 personen (19%) verbleef in een *kleinschalige opvang of tussenvoorziening*, 24 personen (13%) verbleven in de *vrouwenopvang*, 10 personen (5%) verbleven in het *Mondiaal Centrum Breda*, en 3 personen (2%) verbleven in een *jongerenopvang*. Daarnaast verbleven 2 personen (1%) in een *andere* tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen. Voor 4 personen (2%) is het type tijdelijke opvangvoorziening waar zij verbleven *onbekend*.

3.1.4 IN EEN INSTELLING

In totaal verbleven 56 mensen (6%) in een *instelling* die ze 1) al hadden moeten verlaten maar waar zij langer verbleven wegens een gebrek aan een passende woonoplossing, of die ze 2) binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder dat ze een passende woonoplossing hadden. Meer dan de helft van de personen die in een instelling verbleven (30 personen, 54%), *verbleef daar langer wegens gebrek aan een woonoplossing*. 43% van de personen (24 personen) *moest de instelling binnen één maand verlaten zonder woonoplossing*. Voor 2 personen is deze informatie *onbekend* (zie ook Tabel 4a).

Tabel 4a. Aantal volwassenen dat een instelling verliet of er langer verbleef door gebrek aan een woonoplossing op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Verblijft langer in instelling wegens gebrek aan woonoplossing	30	54%
Verlaat instelling binnen de maand zonder woonoplossing	24	43%
Onbekend	2	4%
Totaal	56	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Tabel 4b geeft de verdeling van deze groep over de verschillende typen instellingen in de regio weer. De grootste groep verbleef in een *asielzoekerscentrum* (19 personen, 34%). Daarna verbleef de grootste groep in *detentie* (16 personen, 29%). Alle mensen die in detentie verbleven, zijn meegeteld omdat ze de instelling moesten verlaten binnen één maand na de teldag zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Andere getelde personen verbleven in een *voorziening voor beschermd wonen* (9 personen, 16%), een *instelling voor verslavingszorg* (5 personen, 9%), een *GGZ-instelling* (2 personen, 4%), een *jeugdzorgvoorziening* (2 personen, 4%) of in een *algemeen ziekenhuis* (1 persoon, 2%). Voor 2 personen (4%) is deze informatie *onbekend*.

Tabel 4b. Aantal volwassenen in een instelling op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Asielzoekerscentrum ³	19	34%
Detentie	16	29%
Beschermd wonen	9	16%
Instelling voor verslavingszorg	5	9%
GGZ-instelling	2	4%
Jeugdzorgvoorziening	2	4%
Algemeen ziekenhuis	1	2%
Onbekend	2	4%
Totaal	56	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 102% in plaats van 100%

3.1.5 IN EEN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTE

In totaal verbleven 207 van de getelde volwassenen (23%) in een *niet-conventionele woonruimte*. Tabel 5 geeft weer in welk type niet-conventionele woonruimte zij verbleven. De meeste mensen verbleven in een *(sta)caravan / op een camping* (84 personen, 40%), gevolgd door een *vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract* (43 personen, 21%), en een *auto* (20 personen, 10%). Andere personen verbleven op een *boot* (9 personen, 4%), in een *kraakpand* (6 personen, 3%), in een *camper* (6 personen, 3%), in een *schuur* (5 personen, 2%), of in een *hotel of B&B* (5 personen, 2%). 1% van de mensen verbleef in een *bedrijfspan* (3 personen), in een *woonruimte zonder rechtsgeldig huurcontract* (3 personen), of in een *antikraakwoning* (2 personen). Voor 17 personen (8%) werd aangegeven dat zij in een *ander type niet-conventionele woonruimte* verbleven, bijvoorbeeld in een vervallen woning of in huisvesting voor arbeidsmigranten. Daarnaast is voor 4 personen (2%) *onbekend* waar zij verbleven, maar is wel vastgesteld dat dit een niet-conventionele woonruimte betrof.

3 Personen die langer verblijven in een AZC vanwege gebrek aan woonoplossing zijn meegeteld in dit onderzoek wanneer zij op de teldag waren aangemerkt als statushouder en langer dan 6 maanden (de wettelijke termijn die gemeenten hebben om woonruimte te realiseren voor statushouders) wachtten op woonruimte.

Tabel 5. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
(Sta)caravan	79	38%
Vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract	43	21%
Auto	20	10%
Boot	9	4%
Kraakpand	6	3%
Camper	6	3%
Schuur	5	2%
Hotel / B&B	5	2%
Camping	5	2%
Bedrijfspan	3	1%
Woonruimte zonder rechtsgeldig huurcontract	3	1%
Antikraakpand	2	1%
Anders	17	8%
Onbekend	4	2%
Totaal	207	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 98% in plaats van 100%

3.1.6 BIJ FAMILIE, VRIENDEN OF DERDEN

Van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleven 249 personen (28%) *bij familie, vrienden of derden* wegens gebrek aan een passende woonoplossing. Het merendeel van deze mensen (156 personen, 63%) stond *niet ingeschreven op het verblijfsadres*. 21% van de mensen (52 personen) stond *wel ingeschreven op het verblijfsadres*, maar verbleef vanwege grote woononzekerheid en/of slechte woonkwaliteit in een dermate preciaire situatie dat we spreken van thuisloosheid. Van 16% van de personen (41 personen) is *onbekend* of ze stonden ingeschreven (zie ook Tabel 6).

Tabel 6. Aantal personen dat staat ingeschreven op verblijfsadres bij familie, vrienden of derden

	Aantal volwassenen	%
Niet ingeschreven op verblijfsadres	156	63%
Ingeschreven op verblijfsadres	52	21%
Onbekend	41	16%
Totaal	249	100%

3.1.7 DREIGENDE HUISUITZETTING

Op 11 april hadden 47 mensen (5%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*: zij moesten in de maand na de teldag hun woning verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Tabel 7a geeft de redenen voor dreigende huisuitzetting weer. Er konden meerdere redenen per persoon worden aangegeven. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

De meeste personen dreigden hun woning te moeten verlaten vanwege *overlast* (20 personen, 43%), vanwege een *huurachterstand* (11 personen, 23%), of vanwege een *huurcontract dat binnen de maand na de teldag verliep* (11 personen, 23%). Andere redenen voor dreigende huisuitzetting waren *drugsvondst* (6 personen, 13%), *verplicht vertrekken door beëindiging omklapcontract* (3 personen, 6%), *sloop of renovatie*

(2 personen, 4%), *gedwongen verkoop van de woning* (2 personen, 4%), en een *verlopen huurcontract* (2 personen, 4%). Bij 5 personen (11%) was er sprake van een *andere reden* voor dreigende huisuitzetting, en bij 1 persoon (2%) was de reden voor dreigende huisuitzetting *onbekend*.

Tabel 7a. Redenen voor dreigende huisuitzetting op 11 april 2024 (n=47)

	Aantal volwassenen	%
Overlast	20	43%
Huurachterstand	11	23%
Huurcontract verloopt binnen de maand na de teldag	11	23%
Drugsvondst	6	13%
Verplicht vertrekken door beëindiging omklapcontract	3	6%
Sloop/renovatie	2	4%
Gedwongen verkoop van koopwoning	2	4%
Huurcontract is verlopen	2	4%
Anders	5	11%
Onbekend	1	2%

Bij 45% van de personen met een dreigende huisuitzetting (21 personen) betreft het een huisuitzetting uit een *huurwoning van een woningcorporatie*. Bij 28% van de dreigende huisuitzettingen (13 personen) gaat het om een *huurwoning van een particuliere verhuurder*, en bij 2% (1 persoon) om een huisuitzetting uit een *koopwoning*. Voor 26% van de mensen met een dreigende huisuitzetting (12 personen) is het type woning *onbekend* (zie ook Tabel 7b).

Tabel 7b. Type woning bij dreigende huisuitzetting

	Aantal volwassenen	%
Huurwoning van woningcorporatie	21	45%
Huurwoning van particuliere verhuurder	13	28%
Koopwoning	1	2%
Onbekend	12	26%
Totaal	47	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.1.8 VERBLIJFSSITUATIE 28 MAART – 11 APRIL 2024

Naast de verblijfssituatie op de teldag werd ook de verblijfssituatie tijdens de twee weken voorafgaand aan de teldag in kaart gebracht. Tabel 8 geeft weer waar mensen in de nacht van 10 op 11 april 2024 verbleven (zie ook Tabel 2) en hoeveel mensen in de periode van 28 maart – 11 april 2024 op enig moment in de verschillende verblijfssituaties verbleven. Aangezien de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen kan wisselen, konden per getelde persoon meerdere categorieën worden aangekruist. De percentages tellen daarom niet op tot 100.

In de twee weken voor de teldag verbleven de getelde personen het vaakst bij *familie, vrienden of derden* (262 personen, 29%), in een *niet-conventionele woonruimte* (218 personen, 24%), en in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen* (200 personen, 22%).

Tabel 8. Verblijfssituatie van volwassen dak- en thuisloze mensen op 10-11 april en tussen 28 maart-11 april 2024 (n=893)

	Aantal volwassenen 10-11 april	%	Aantal volwassenen 28 maart-11 april	%
1. In de openbare ruimte	67	8%	87	10%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	69	8%	73	8%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	192	22%	200	22%
4. In een instelling	56	6%	60	7%
5. In niet-conventionele woonruimte	207	23%	218	24%
6. Bij familie, vrienden of derden	249	28%	262	29%
+ Dreigende huisuitzetting	47	5%	54	6%
Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	6	1%	31	3%

Wanneer het aantal getelde mensen per verblijfssituatie in de nacht van 10-11 april wordt vergeleken met de verblijfssituaties van de twee weken ervoor (28 maart-11 april), valt op dat er verschillen zijn in deze aantallen. In alle verblijfssituaties is het aantal dak- en thuisloze mensen hoger in de twee weken ervoor dan in de nacht van 10-11 april. Dit duidt erop dat een deel van de getelde mensen in de twee weken voor de teldag in (een) andere verblijfssituatie(s) verbleef dan op de teldag. Dit is kenmerkend voor de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Met name het aantal personen dat in de twee weken voor de teldag verbleef in de openbare ruimte, bij vrienden, familie of derden, en in een niet-conventionele woonruimte is hoger dan op de teldag.

3.1.9 AANTAL DAK- EN THUISLOZE VOLWASSENEN EN KINDEREN PER GEMEENTE

Tabel 9a geeft het aantal dak- en thuisloze personen weer per gemeente in de regio. In elk van deze gemeenten zijn dak- en thuisloze volwassenen geteld. De meeste volwassen dak- en thuisloze mensen verbleven in de nacht van 10-11 april 2024 in centrumgemeente *Breda* (475 personen, 53%), gevolgd door *Oosterhout* (137 personen, 15%), *Etten-Leur* (74 personen, 8%), *Moerdijk* (42 personen, 5%), *Altena* (28 personen, 3%), *Geertruidenberg* (14 personen, 2%), *Zundert* (12 personen, 1%), en *Drimmelen* (11 personen, 1%). Een groep van 66 mensen (7%) met een link met regio Breda verbleef in een *gemeente buiten de regio*. Van de overige 34 personen (4%) is *niet bekend* in welke gemeente zij verbleven, maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven of een link met de regio hadden.

Tevens zijn in bijna alle gemeenten in de regio dak- en thuisloze kinderen geteld (zie ook Tabel 9a). Het aantal kinderen dat in de nacht van 10-11 april 2024 (met hun ouder(s)) in een situatie van dak- of thuisloosheid verkeerde, was het hoogst in gemeente *Breda* (101 kinderen, 55%), gevolgd door *Oosterhout* (21 kinderen, 11%), *Altena* (15 kinderen, 8%), *Moerdijk* (13 kinderen, 7%), *Etten-Leur* (12 kinderen, 7%), *Zundert* (6 kinderen, 3%), en *Drimmelen* (3 kinderen, 2%). In gemeente *Geertruidenberg* werden geen dak- of thuisloze kinderen geteld. 10 kinderen (5%) met een link met regio Breda verbleven in een *gemeente buiten de regio*. Voor de overige 2 kinderen (1%) werd niet gespecificeerd in welke gemeente in de regio zij (met hun ouder(s)) verbleven.

Tabel 9a. Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente op 11 april 2024

Gemeente	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
Altena	28	3%	15	8%
Breda	475	53%	101	55%
Drimmelen	11	1%	3	2%
Etten-Leur	74	8%	12	7%
Geertruidenberg	14	2%	-	-
Moerdijk	42	5%	13	7%
Oosterhout	137	15%	21	11%
Zundert	12	1%	6	3%
Andere gemeente buiten de regio	66	7%	10	5%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	34	4%	2	1%
Totaal	893	100%*	183	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

Tabel 9b geeft per gemeente de verblijfssituatie van de getelde volwassenen weer en toont het percentage dak- en thuisloze personen ten opzichte van het totaal aantal inwoners in de gemeente. Het aandeel dak- en thuisloze personen was het hoogst in gemeente *Breda* (0,31%), gevolgd door *Oosterhout* (0,28%), *Etten-Leur* (0,19%), *Moerdijk* (0,15%), *Altena* (0,08%) en *Zundert* (0,08%), *Geertruidenberg* (0,06%), en *Drimmelen* (0,05%).

De tabel laat zien dat in elke gemeente mensen verbleven in niet-conventionele woonruimten en bij familie, vrienden of derden. Op gemeente Drimmelen na, werden ook in alle gemeenten mensen geteld die te maken hadden met een dreigende huisuitzetting binnen een maand na de teldag. Daarnaast komt uit de tabel een aantal regionale nuances naar voren. In centrumgemeente Breda zijn er veel voorzieningen voor dak- en thuisloze mensen. Dit verklaart deels het relatief hoge aantal getelde personen in deze gemeente. In Altena, Etten-Leur en Oosterhout zijn er crisiswoningen voor de tijdelijke opvang van dakloze mensen. In Etten-Leur zijn er tevens tiny houses en flexwoningen ingericht voor de tijdelijke opvang van deze mensen. In Moerdijk en Oosterhout zijn relatief veel personen geteld in (sta)caravans, vakantiewoningen zonder rechtsgeldig huurcontract, en in huisvesting voor arbeidsmigranten. Dit verklaart het relatief hoge aantal getelde personen in deze gemeenten in de tijdelijke opvang en in een niet-conventionele woonruimte. Zoals eerder al werd aangegeven is het in de gehele regio onvoldoende gelukt om campings en vakantieparken te betrekken bij de telling. Dit heeft met name invloed op de cijfers in de regiogemeenten.

Tabel 9b. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen per gemeente op 11 april 2024

	1. In de openbare ruimte	2. In de noodopvang voor dakloze mensen	3. In de tijdelijke opvang voor dakloze mensen	4. In een instelling	5. In niet-conventionele woonruimte (garage, boot...)	6. Bij familie/vrienden/derden	+ Dreigende huisuitzetting	Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	Totaal (+kinderen)	% van aantal inwoners in de gemeente
Gemeente Altena	-	-	8	-	7	12	1	-	28 (+15)	0,08%
Gemeente Breda	62	68	152	18	27	128	17	3	475 (+101)	0,31%
Gemeente Drimmelen	-	-	-	1	2	8	-	-	11 (+3)	0,05%
Gemeente Etten-Leur	1	-	25	2	11	30	5	-	74 (+12)	0,19%
Gemeente Geertruidenberg	-	-	-	1	2	9	2	-	14 (+0)	0,06%
Gemeente Moerdijk	-	-	-	-	30	7	5	-	42 (+13)	0,15%
Gemeente Oosterhout	1	-	5	-	96	26	7	2	137 (+21)	0,28%
Gemeente Zundert	-	-	-	2	7	1	2	-	12 (+6)	0,08%
Andere gemeente buiten de regio	1	-	2	29	15	18	1	-	66 (+10)	-
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	2	1	-	3	10	10	7	1	34 (+2)	-

3.2 DE PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

3.2.1 GENDER

Tabel 10a geeft de genderidentiteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze mensen weer. Van deze personen was 67% (601 personen) bij de professional bekend als *man* en 32% als *vrouw* (287 personen). Van geen van de getelde volwassenen was bekend dat zij een *non-binaire* of *andere genderidentiteit* hadden. Van 5 personen (1%) is de genderidentiteit *onbekend*.

Tabel 10a. Gender van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Man	601	67%
Vrouw	287	32%
Non-binaire	-	-
Andere genderidentiteit	-	-
Onbekend	5	1%
Totaal	893	100%

Tabel 10b geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen de verschillende verblijfssituaties weer. In elk van de verblijfssituaties verbleven zowel mannen als vrouwen en vormden mannen de grootste groep. Alleen in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen is de verhouding tussen mannen (51%) en vrouwen (48%) bijna gelijk.

Tabel 10b. Verdeling van volwassen mannen en vrouwen per verblijfssituatie op 11 april 2024**

Verblijfssituatie	Aantal volwassenen	%	Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%
1. In openbare ruimte	67	8%	61	91%	6	9%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	69	8%	56	81%	13	19%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	192	22%	98	51%	93	48%
4. In een instelling	56	6%	49	88%	7	13%
5. In niet-conventionele woonruimte	207	23%	137	66%	68	33%
6. Bij familie, vrienden of derden	249	28%	165	66%	83	33%
+ Dreigende huisuitzetting	47	5%	31	66%	16	34%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	6	1%	4	67%	1	17%
Totaal	893	100%*	601		287	

* Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%
** Het verschil tussen het totaal aantal personen en het aantal mannen en vrouwen bestaat uit de getelde personen met een onbekende genderidentiteit.

3.2.2 LEEFTIJD

Tabel 11 geeft de leeftijdsverdeling van de getelde volwassenen en kinderen weer. Opvallend is het hoge percentage *kinderen (0-17)* (183 kinderen, 17%) en *jongeren tot en met 27 jaar* (254 jongeren, 24%). Samen vormen zij 41% van het totaal aantal getelde mensen. Ruim twee derde van de getelde personen (724 personen, 68%) was jonger dan 40 jaar. 7% van de personen (72 personen) was 60 jaar of ouder.

Tabel 11. Leeftijd van de getelde dak- en thuisloze volwassenen en kinderen

	Aantal personen	%
0-17 jaar	183	17%
18-27 jaar	254	24%
28-39 jaar	287	27%
40-49 jaar	153	14%
50-59 jaar	127	12%
60-69 jaar	46	4%
70-79 jaar	18	2%
80+ jaar	3	<1%
Onbekend	5	<1%
Totaal	1.076	100%

De groep jongeren (18-27 jaar), waarvan het merendeel alleenstaand zonder kinderen was (81%), verbleef het vaakst bij familie, vrienden of derden (87 jongeren, 34%). Daarnaast verbleef ruim een kwart van de jongeren in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (68 jongeren, 27%) en 17% (44 jongeren) in een niet-conventionele woonruimte.

3.2.3 NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND

Tabel 12a geeft de nationaliteit weer van de getelde dak- en thuisloze volwassenen. Het merendeel van de getelde dak- en thuisloze personen (636 personen, 71%) had de *Nederlandse nationaliteit*. 4 personen (<1%) hadden eveneens de Nederlandse nationaliteit, maar waren *uitgeschreven uit het BRP en hadden daardoor een registratie RNI*. Daarnaast was 10% van de getelde dak- en thuisloze personen (93 personen) een *EU-burger*, en had 6% (58 personen) een *nationaliteit van een land buiten de EU*. Er waren 2 mensen (<1%) *staatloos* en van 100 mensen (11%) is de nationaliteit *onbekend*.

In totaal zijn er 37 verschillende niet-Nederlandse nationaliteiten geteld. De meest voorkomende niet-Nederlandse nationaliteiten zijn Pools (38%), Syrisch (10%) en Roemeens (5%). Het merendeel van de getelde personen werd in *Nederland* geboren (556 personen, 62%). Een kwart van de mensen (227 personen, 25%) werd geboren *buiten Nederland*, en van 12% van de personen (110 personen) is het geboorteland *onbekend*. De vier meest voorkomende geboortelanden van de getelde personen die buiten Nederland zijn geboren zijn Polen, Syrië, Marokko en Roemenië.

Tabel 12a. Nationaliteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Nederlandse nationaliteit	636	71%
Nederlandse nationaliteit, maar uitgeschreven uit het BRP, daarom registratie RNI	4	<1%
EU-burger	93	10%
Nationaliteit van land buiten de EU	58	6%
Staatloos	2	<1%
Onbekend	100	11%
Totaal	893	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 98% in plaats van 100%.

Van de 58 personen met de nationaliteit van een land buiten de EU, had 47% (27 personen) een *tijdelijk verblijfsrecht* en 14% (8 personen) een *permanent verblijfsrecht*. 3 personen (5%) hadden een verblijfsstatus die nog *in procedure* was, en 9 personen (16%) verbleven *onwettig* in Nederland. Voor 11 personen (19%) is de verblijfsstatus *onbekend* (zie Tabel 12b).

Tabel 12b. Verblijfsstatus van de getelde volwassenen met de nationaliteit van een land buiten de EU

	Aantal volwassenen	%
Tijdelijk verblijfsrecht	27	47%
Onwettig verblijf	9	16%
Permanent verblijfsrecht	8	14%
In procedure	3	5%
Onbekend	11	19%
Totaal	58	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%.

3.2.4 SAMENSTELLING HUISHOUDEN

Onder *huishouden* worden de personen verstaan met wie de dak- of thuisloze persoon samenleeft in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het gaat daarbij om private huishoudens. Institutionele huishoudens zoals het samenwonen in een instelling vallen hier niet onder, net als vormen van huishoudens waarbij meerdere personen leven in een woning met gedeelde faciliteiten. Bij de samenstelling van het huishouden gaan we uit van de feitelijke situatie en niet van de eventuele registratie van de relatie tussen personen. Zo worden ongehuwde partners aangeduid als 'partners' en een koppel dat uit elkaar is maar nog wettelijk getrouwd is als 'zonder partner'.

In Tabel 13 wordt de samenstelling van het huishouden weergegeven. Met 'kinderen' doelen we hier enkel op *direct betrokken kinderen*. De tabel laat zien dat meer dan twee derde van de getelde dak- of thuisloze mensen *alleenstaand zonder kinderen* was (613 personen, 69%). 78 personen van deze groep (13%) hadden wel indirect betrokken kinderen. Daarnaast waren 101 personen (11%) *alleenstaand met kind(eren)*. Deze groep bestaat voor het grootste deel uit vrouwen (73%). 8% van de volwassenen leefde samen met een partner: 46 personen (5%) leefden *samen met hun partner zonder kinderen* en 24 personen (3%) leefden *samen met hun partner en kind(eren)*. Verder verbleven 16 personen *met hun ouder(s)* (2%), waarvan 1 persoon met direct betrokken kinderen (<1%). 15 personen (2%) verbleven in een *ander familieverband* (met of zonder kinderen) in een situatie van dak- of thuisloosheid, bijvoorbeeld met een oom of zus. Van 9% van de personen (78 personen) is de samenstelling van het huishouden *onbekend*.

Van de *indirect betrokken kinderen* was 72% (157 personen) betrokken bij een dak- of thuisloze vader en 28% (62 personen) bij een dak- of thuisloze moeder.

Tabel 13. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Alleenstaand zonder kinderen	613	69%
Alleenstaand met kind(eren)	101	11%
Met partner zonder kinderen	46	5%
Met partner met kind(eren)	24	3%
Met ouder(s) zonder kinderen	15	2%
Met ouder(s) met kind(eren)	1	<1%
Ander familieverband zonder kinderen	9	1%
Ander familieverband met kind(eren)	6	1%
Onbekend	78	9%
Totaal	893	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.2.5 GEZONDHEID

Tabel 14 geeft aan of de getelde dak- en thuisloze mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen. Vrijwel alle vragenlijsten zijn ingevuld zonder betrokkenheid van de desbetreffende dak- en thuisloze personen. Daarom zijn deze cijfers grotendeels gebaseerd op de professionele inschatting van de medewerkers van de tellende organisaties. Hen werd gevraagd of er sprake was van (een vermoeden van) diverse gezondheidsklachten. Bij een deel van de personen is wellicht bekend bij de professionals dat er sprake is van officiële diagnoses, bij een ander deel van de personen is dit niet het geval. Bij een groot deel van de personen is niet bekend of er sprake is van gezondheidsproblemen. Bovendien is niet duidelijk of deze gezondheidskenmerken als oorzaak of gevolg kunnen worden gezien in relatie tot (dreigende) dak- en thuisloosheid. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het interpreteren van deze cijfers. In de vragenlijst

konden er meerdere gezondheidsproblemen worden opgegeven per persoon. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

Bij 38% van de getelde dak- en thuisloze personen (341 personen) was er vermoedelijk sprake van *psychische of psychiatrische problematiek*, bij 30% (269 personen) was er vermoedelijk sprake van *verslavingsproblemen* en bij 13% (120 personen) was er vermoedelijk sprake van een *verstandelijke beperking*. Daarnaast had 11% van de mensen (95 personen) vermoedelijk *langdurige lichamelijke problemen* en had 5% (41 personen) vermoedelijk een *fysieke beperking*. Bij 13% van de personen (116 personen) was de inschatting dat er *geen gezondheidsproblemen* waren. Voor 31% van de getelde personen (275 personen) is de informatie over gezondheidskenmerken *niet bekend*. Bovenstaande percentages van bekende gezondheidsproblemen zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen met vermoedelijke gezondheidsproblemen.

Tabel 14. Vermoedelijke gezondheidsproblemen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=893)

	Aantal volwassenen	%
Vermoeden van psychische/psychiatrische problemen	341	38%
Vermoeden van verslaving	269	30%
Vermoeden van verstandelijke beperking	120	13%
Langdurig lichamelijke problemen	95	11%
Fysieke beperking	41	5%
Geen (bekende) gezondheidsproblemen	116	13%
Anders	8	1%
Onbekend	275	31%

Van de in totaal 893 getelde dak- en thuisloze volwassenen, is er bij 20% (183 personen) vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problematiek* als van *verslavingsproblematiek*. Bij 9% van de personen (83 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problemen* als van een *verstandelijke beperking*. Bij 8% van de personen (75 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking* als *verslavingsproblematiek*. Daarnaast was er bij 6% van de personen (58 personen) vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking*, *psychische/psychiatrische problematiek* als *verslavingsproblematiek*.

3.2.6 VERLEDEN IN EEN INSTELLING

Tabel 15 geeft het instellingsverleden weer van de getelde dak- en thuisloze personen. Van de getelde dak- en thuisloze personen verbleven 148 mensen op enig moment in hun leven in *detentie* (17%), 90 personen (10%) verbleven ooit in een *psychiatrische voorziening* en 73 personen (8%) verbleven ooit in een *jeugdzorgvoorziening*. 22% van de mensen (194 personen) *verbleef nooit in een van de opgesomde instellingen*. Bij 43% van de personen (383 personen) is *onbekend* of zij op enig moment in hun leven in een instelling verbleven. Of iemand ooit in een psychiatrische instelling of in een jeugdzorgvoorziening verbleef, is zelfs voor meer dan de helft van de getelde personen onbekend. De genoemde percentages zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen dat op enig moment in een instelling verbleef.

Tabel 15. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=893).

	Aantal volwassenen	%
Detentie		
Ja	148	17%
Nee	311	35%
Onbekend	434	49%
Totaal	893	100%*
Psychiatrische voorziening		
Ja	90	10%
Nee	313	35%
Onbekend	490	55%
Totaal	893	100%
Jeugdzorgvoorziening		
Ja	73	8%
Nee	292	33%
Onbekend	528	59%
Totaal	893	100%
Geen ervaringen in een instelling	194	22%
Instellingsverleden geheel onbekend	383	43%

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.2.7 INKOMSTENBRONNEN

Tabel 16 geeft de verschillende *inkomstenbronnen* van de getelde dak- en thuisloze personen weer. In de vragenlijst konden er meerdere inkomstenbronnen per persoon worden ingevuld. Daarom tellen de genoemde percentages niet op tot 100.

De meest genoemde inkomstenbron is *inkomen uit vast of tijdelijk werk* (215 personen, 24%), gevolgd door *inkomen uit een bijstandsuitkering (Participatiewet uitkering)* (172 personen, 19%), en *inkomen uit een ziekte- of arbeidsongeschiktheidsverzekering* (88 personen, 10%). In totaal ontvingen 293 personen (33%) een inkomen uit een uitkering. Daarnaast hadden 25 personen (3%) een *inkomen uit illegale activiteiten*, 21 personen (2%) ontvingen *leefgeld van een instelling*, 13 personen (1%) ontvingen *studiefinanciering*, en 16 personen (2%) hadden een *informeel inkomen*. Voorbeelden hiervan zijn het maken van muziek op straat en ‘zwart’ schoonmaakwerk. 9% van de getelde dak- en thuisloze mensen (84 personen) had op het moment van de telling *geen inkomen*. Voor 16 personen (2%) werd een *andere inkomstenbron* aangeven, zoals een uitkering van een partner of inkomen uit sekswerk, en voor 250 personen (28%) is de inkomstenbron *onbekend*.

Tabel 16. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=893)

	Aantal volwassenen	%
Vast of tijdelijk werk (inclusief ZZP'ers)	215	24%
Bijstandsuitkering ⁴	172	19%
Ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering	88	10%
Illegale activiteiten	25	3%
Leefgeld van een instelling	21	2%
Werkloosheidsuitkering	18	2%
Informeel inkomen	16	2%
Pensioen/AOW-uitkering	15	2%
Studiefinanciering	13	1%
Geen inkomen	84	9%
Anders	16	2%
Onbekend	250	28%

3.2.8 ACTIEVE BEGELEIDING

Tabel 17 laat zien of de getelde dak- of thuisloze mensen actieve begeleiding ontvingen. Actieve begeleiding is gedefinieerd als ‘minimaal 1 begeleidingscontact in de afgelopen maand’. Ruim de helft van de getelde dak- of thuisloze mensen werd *actief begeleid* door één of meerdere organisaties (451 personen, 51%). Veel genoemde organisaties zijn SMO Breda, Surplus, IMW en Barka. Ongeveer een vijfde van de getelde personen ontving *geen actieve begeleiding* (188 personen, 21%). Van 254 personen (28%) is *onbekend* of zij actief werden begeleid door een instantie of organisatie.

Tabel 17. Ontvangen van actieve begeleiding in maand voorafgaand aan de teldag

	Aantal volwassenen	%
Ja	451	51%
Nee	188	21%
Onbekend	254	28%
Totaal	893	100%

3.2.9 BRIEFADRES

Tabel 18 geeft weer hoeveel van de getelde dak- en thuisloze personen een briefadres⁵ hadden. Iets minder dan de helft van de getelde mensen *beschikte over een briefadres* (418 personen, 47%). Een briefadres (ook wel een postadres genoemd) is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken (Rijksoverheid, z.d.). De meeste mensen hadden een briefadres bij een van de deelnemende gemeenten of bij familie of bij vrienden. 41% van de mensen (363 personen) had *geen briefadres*, en voor 13% van de getelde mensen (70 personen) is deze informatie *onbekend*.

⁴ Binnen deze categorie valt tevens de daklozenuitkering. De daklozenuitkering valt onder de Participatiewet, die sinds 1 januari 2015 van kracht is ([Participatiewet | Rijksoverheid.nl](#)).

⁵ Er is enkel gevraagd of mensen beschikken over een briefadres en niet of mensen beschikken over een woonadres. Het kan zijn dat mensen die geen briefadres hebben wel een woonadres hebben waar zij zich kunnen inschrijven (dit is bijvoorbeeld het geval bij mensen met dreigende huisuitzetting).

Tabel 18. Aantal getelde volwassen dak- en thuisloze personen met een briefadres

	Aantal volwassenen	%
Ja	386	43%
Ja, maar onbekend waar	32	4%
Nee	363	41%
Onbekend	112	13%
Totaal	893	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.2.10 AANLEIDING(EN) VOOR DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 19 geeft een overzicht van de aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid bij de getelde dak- en thuisloze mensen. Vaak is er sprake van een samenspel van factoren. In de vragenlijst konden daarom meerdere aanleidingen per persoon worden aangegeven. De percentages tellen om deze reden niet op tot 100.

Verschil tussen aanleiding verlies woonzekerheid en oorzaken van dak- en thuisloosheid

In de vragenlijst werd gevraagd naar factoren die bijdroegen aan het verlies van woonzekerheid bij de mensen die de professionals hebben geteld (aanleidingen verlies woonzekerheid). Belangrijk om te benadrukken is dat het hierbij niet gaat om *oorzaken* van dak- en thuisloosheid. Vanuit bestaande kennis over oorzaken van dak- en thuisloosheid weten we dat zowel structurele als individuele factoren een rol spelen bij dak- en thuisloosheid. De belangrijkste structurele factoren zijn het gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, onvoldoende inkomen (uit werk of uitkering), en onvoldoende toegankelijke en passende zorg en ondersteuning (Raad Volksgezondheid en Samenleving, 2020; Ministerie van BZK, Ministerie van SZW & Ministerie van VWS, 2020). Voor het oplossen van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om te kijken naar zowel structurele als naar individuele factoren. De aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid die uit dit onderzoek naar voren komen, vormen een belangrijke basis voor gesprekken met professionals over maatregelen ten behoeve van preventie.

De meest voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid zijn een *conflict met familie/ huisgenoten* (136 personen, 15%), een *relatiebreuk* (128 personen, 14%), *verslaving* (123 personen, 14%), *psychische problematiek* (100 personen, 11%), en *financiële problemen* (99 personen, 11%). Daarnaast worden (*huiselijk*) geweld (85 personen, 10%), *huisuitzetting vanwege overlast* (69 personen, 8%), *gedwongen verlaten van woning vanwege einde van de huurovereenkomst* (68 personen, 8%), en *huisuitzetting vanwege huurschuld* (62 personen, 7%) als veel voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid genoemd. Voor 6% van de getelde dak- en thuisloze personen (56 personen) wordt een (bijkomende) *andere aanleiding* genoemd. Dit betreft bijvoorbeeld een gebrek aan passende vervolghuisvesting na het aflopen van een indicatie of na het verlaten van een pleeggezin, een conflict met gemeente of huisbaas, en het gedwongen verlaten van een studentenkamer, van een woning van een werkgever of van een woonplek bij familie of vrienden. Voor 167 personen (19%) is de aanleiding voor het verlies van woonzekerheid *onbekend*.

Tabel 19. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=893)

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Huisuitzetting		
vanwege overlast	69	8%
vanwege huurschuld	62	7%
vanwege drugshandel / wietteelt	32	4%
vanwege woonfraude	5	1%
vanwege beëindiging van een omklapcontract	1	<1%
Gedwongen verlaten van woning		
vanwege einde van de huurovereenkomst	68	8%
vanwege verkoop van de woning	20	2%
vanwege ongeschikte/onbewoonbare woning	5	1%
vanwege renovatie	2	<1%
Relationele problemen/gebeurtenissen		
Conflict met familie/ huisgenoten	136	15%
Relatiebreuk	128	14%
(Huiselijk) geweld	85	10%
Onveilige thuissituatie anders dan huiselijk geweld (bv. verwaarlozing, financiële uitbuiting, drugsmisbruik of verslaving)	37	4%
Overlijden van huisgenoot	5	1%
Geaardheid of genderidentiteit	1	<1%
Overig		
Verslaving	123	14%
Psychische problematiek	100	11%
Financiële problemen	99	11%
Uitzetting uit instelling/voorziening vanwege incident of gedrag	50	6%
Werkloosheid	40	4%
Ontslag uit een instelling	38	4%
Persoon is arbeidsmigrant en is met verlies van werk ook woning kwijtgeraakt	34	4%
Gevlucht vanwege een oorlog	26	3%
Illegaliteit	20	2%
Immigratie	19	2%
Persoon is arbeidsmigrant en verblijft via werkgever	18	2%
Remigratie	13	1%
Calamiteiten zoals brand, overstroming, etc.	5	1%
Anders	56	6%
Aanleiding onbekend	167	19%

3.2.11 DUUR VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 20 geeft weer hoe lang mensen dak- of thuisloos waren op de teldag. 40% van de getelde dak- en thuisloze personen (358 personen) was korter dan een jaar dak- of thuisloos. Hiervan waren 162 personen (18% van het totaal) *minder dan vier maanden dak- of thuisloos*, en 196 personen (22% van het totaal) *vier maanden tot een jaar dak- of thuisloos*. Ongeveer hetzelfde aantal personen (351 personen, 39%) was een jaar of langer dak- of thuisloos, waarvan 174 personen (19% van het totaal) *een tot twee jaar*, en 177 personen (20% van het totaal) *meer dan twee jaar*. 6% (50 personen) had *nog huisvesting* maar dreigde binnen een maand na de teldag uit huis gezet te worden. Voor 134 personen (15%) is de duur van de dak- of thuisloze situatie *onbekend*.

Tabel 20. Duur van dak- en thuisloosheid van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Minder dan vier maanden	162	18%
Vier maanden tot een jaar	196	22%
Een tot twee jaar	174	19%
Twee jaar of langer	177	20%
Er is nog huisvesting*	50	6%
Onbekend	134	15%
Totaal	893	100%

* Enkel van toepassing voor personen die zijn geteld in een woning met dreigende huisuitzetting

Van de getelde volwassenen was een vijfde twee jaar of langer dak- of thuisloos (20%). De meeste van hen waren man (75%) en alleenstaand zonder kinderen (69%). Zij verbleven vaak in niet-conventionele woonruimten (32%), bij familie, vrienden of derden (31%) of in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (18%). Het grootste deel van de mensen die twee jaar of langer dak- of thuisloos was, was tussen de 28 en 39 jaar (28%), tussen de 40 en 49 jaar (21%) en tussen de 18 en 27 jaar (20%). Daarnaast had meer dan driekwart van de mensen de Nederlandse nationaliteit (78%).

3.3 OPVANG VAN OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Een groep die buiten de scope van het telonderzoek valt, zijn mensen die opgevangen worden in de zogeheten ‘Oekraïne opvang’: de opvang voor mensen die gevluht zijn uit Oekraïne in verband met de oorlog. Omdat dit een relatief grote groep is die ook een huisvestingsvraag heeft, geven we hier weer hoeveel mensen in de Oekraïne opvang verbleven.

In regio Breda werden er in mei 2024 2.018 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Hiervan verbleven de meeste mensen (1596 personen, 79%) in gemeentelijke opvang locaties. Ongeveer een vijfde van de vluchtelingen (422 personen, 21%) verbleef op andere locaties. Het is niet bekend hoeveel Oekraïense vluchtelingen werden opgevangen op vakantieparken en/of campings.

4

**RESULTATEN
KWALITATIEF ONDERZOEK
NAAR ARBEIDSMIGRANTEN
EN VERBLIJF OP CAMPINGS
EN VAKANTIEPARKEN**

4 RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In de zes regio's waar in 2024 een ETHOS-telling werd uitgevoerd is aanvullend onderzoek gedaan naar de situatie van dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de aantallen, leefsituaties en profielkenmerken van deze groepen. In de periode van maart tot juni 2024 hielden onderzoekers van Hogeschool Utrecht in alle zes de regio's online focusgroepen met professionals die in contact staan met dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In totaal namen er vanuit de zes regio's 39 personen deel aan de focusgroepen gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 36 personen aan de focusgroepen gericht op campings- en vakantieparken. Deelnemers waren onder andere werkzaam bij gemeenten (beleidsmedewerkers en BOA's), provincies (aanpak vakantieparken), maatschappelijke opvangorganisaties, de GGD, wijkteams, vakantieparken, een branchevereniging van vakantieparken en Stichting Barka. Ter voorbereiding op de dataverzameling werd een beknopte literatuurverkenning uitgevoerd en werden online gesprekken gevoerd met enkele deskundigen. Hieronder staan de overkoepelende resultaten beschreven van het onderzoek in de zes regio's. Daarbij worden ook enkele regio-specifieke kenmerken uitgelicht voor regio Breda. Het onderzoek geeft een globaal beeld van de situatie in de zes regio's en gaat niet in op de specifieke situatie in de verschillende regiogemeenten binnen deze regio's. De citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig van professionals uit alle zes de regio's, dus niet uitsluitend uit regio Breda.

4.1 ARBEIDSMIGRANTEN IN EEN SITUATIE VAN DAK- OF THUISLOOSHEID

4.1.1 ZICHT OP HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE ZES REGIO'S

In alle zes de regio's werd op basis van het kwalitatieve onderzoek niet duidelijk wat de precieze omvang is van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Geen van de zes regio's heeft hier goed zicht op of kan hier een reële inschatting van maken. Dit komt onder andere doordat de kennis over de groep arbeidsmigranten en het gemeentelijk beleid met betrekking tot arbeidsmigranten versnipperd zijn over verschillende afdelingen en beleidsterreinen, zowel binnen de gemeenten als daarbuiten. Ook schrijven veel arbeidsmigranten zich niet in bij de gemeente.

'Formeel zijn ze niet eens in Nederland, terwijl ze er wel zijn. [...] Als ik een kind geboren zie worden en beide ouders niet in de BRP staan ingeschreven, dan wordt het kind niet ingeschreven. Dat kind valt volledig buiten beeld. Zo hebben we veel spookburgers, spookarbeiders, die overal buiten vallen.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er zijn geen officiële cijfers, maar de betrokken professionals zien wel dat het aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid de afgelopen jaren fors is toegenomen.

De mate waarin gemeenten moeite doen om zicht te krijgen op arbeidsmigranten die zich in een kwetsbare situatie bevinden loopt sterk uiteen. Sommige gemeenten hebben een actieve en outreachende aanpak. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek bij bedrijven die ervan verdacht worden dat zij niet goed omgaan met hun werknemers. Andere gemeenten handelen voornamelijk reactief. Zij doen pas onderzoek wanneer er meldingen binnenkomen over de zorgelijke leefsituaties van arbeidsmigranten bij de gemeente zelf of bij het meldpunt 'Meld Misdaad Anoniem'. In regio Breda voeren buitengewoon opsporingsambtenaren controles uit bij bedrijven waarvan sociale partners vermoeden dat ze niet goed omgaan met hun werknemers.

Daarnaast wordt gereageerd op binnenkomende meldingen. Bij controles treffen ambtenaren in de zes regio's geregeld mensen aan die niet staan ingeschreven en dus illegaal wonen.

'Vijf locaties, ongeveer vijftig arbeidsmigranten aangetroffen en slechts één persoon was geregistreerd. Ze hadden geen huurovereenkomst. Ze hadden niks.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Desondanks handhaven gemeenten in de zes regio's lang niet altijd, vanwege capaciteitsproblemen, het ontbreken van alternatieve huisvesting en angst voor extra zorgvragen en administratieve lasten. Volgens betrokken professionals wordt daarom veel gedoogd en weggekeken. Bij een deel van de gemeenten is er weinig politiek draagvlak om tot oplossingen te komen. Aan de andere kant zien betrokken professionals dat arbeidsmigranten soms zelf bang zijn om in beeld te komen bij gemeenten uit angst voor negatieve gevolgen. Het komt voor dat arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid bezoek krijgen van ambtenaren en de dag daarop de woonruimte hebben verlaten.

'Zij willen niet in beeld zijn en proberen dit zo veel mogelijk te voorkomen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd: ze zijn op de vlucht voor iets of willen absoluut niks te maken hebben met de overheid. Het vermoeden is dat de kinderen ook moeten werken, en dat zij uitgebuit worden.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Professionals zien ook vaak dat werkgevers arbeidsmigranten verplaatsen op het moment dat de gemeente hen in beeld krijgt. Op deze manier worden zij bewust onder de radar gehouden.

In regio Breda zijn begin 2024 een aantal informatiepunten van het Brabants Migratie Informatie Punt geopend, waar internationale medewerkers terecht kunnen met praktische vragen en problemen. Gemeenten in de regio hopen dat zij via deze weg meer zicht krijgen op arbeidsmigranten in een situatie van (dreigende) dak- en thuisloosheid.

4.1.2 PROFIELKENMERKEN VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's zijn de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten man, maar zijn ook veel dak- en thuisloze arbeidsmigranten vrouw. De situatie van vrouwelijke arbeidsmigranten in leefsituaties van dak- en thuisloosheid is volgens de professionals extra kwetsbaar: zij krijgen regelmatig te maken met seksueel misbruik, geweld en uitbuiting.

'Een jonge vrouw koos voor het slapen in een auto, zij wilde niet terug naar Polen, zij wilde niet naar de winteropvang. Ze was gefixeerd op het idee dat ze een nieuwe baan zou vinden. Het verblijf in de auto was iets 'van haar', haar eigen spulletjes. Ze wilde dat niet loslaten. Ze werd misbruikt door mannen. Jonge vrouwen zijn vooral kwetsbaar omdat ze niet zo ervaren zijn. Mannen kunnen hen gemakkelijk manipuleren.'

(medewerker Stichting Barka)

De meeste arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven zonder partner en kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid, maar er zijn ook arbeidsmigranten die met hun partner en/of kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verblijven. De leeftijden van dak- en thuisloze arbeidsmigranten lopen uiteen. In meerdere regio's wordt een sterke toename van het aantal jonge dak- en thuisloze arbeidsmigranten gezien. De groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's bestaat voornamelijk uit mensen uit Midden- en Oost-Europa, waarbij Polen, Bulgaren en Roemenen de grootste groepen vormen. Er zijn volgens de betrokken professionals niet veel dak- of thuisloze arbeidsmigranten die uit landen buiten Europa komen. In Breda schatten professionals dat 90 procent van de arbeidsmigranten uit Polen komt, waarvan een deel oorspronkelijk uit Oekraïne komt. Daarnaast zien professionals in de regio een toenemende groep arbeidsmigranten uit Centraal Azië.

In alle zes de regio's verrichten de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten die werken laag- of ongeschoold werk. Bij de arbeidsmigranten die in beeld komen bij organisaties spelen naast problemen met huisvesting ook problemen op andere gebieden, zoals financiën en lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook hun rechtsbescherming staat onder druk: de professionals vermoeden dat arbeidsmigranten vaak bewust worden geselecteerd op het niet machtig zijn van de Nederlandse of Engelse taal, zodat zij niet goed weten waar zij recht op hebben. Dit maakt het gemakkelijker om hen uit te buiten. Professionals zien ook dat een deel van de arbeidsmigranten slachtoffer is van mensenhandel.

4.1.3 LEEFSITUATIES VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

De leefsituaties waarin dak- en thuisloze arbeidsmigranten zich bevinden, zijn divers volgens de professionals in de zes regio's. Een deel van de dak- en thuisloze arbeidsmigranten verblijft in de openbare ruimte, zoals op straat, in de natuur, of in een parkeergarage. Een klein deel verblijft in een opvang voor dakloze mensen. In de winter verblijven zij vaak in de winternoodopvang, waar ze gratis kunnen verblijven als er een regeling van kracht is die toegang biedt tot de winteropvang bij extreem weer. Professionals in de zes regio's zien dat sommige werkgevers deze noodopvang benutten als huisvesting gedurende de winterperiode. Zij zetten arbeidsmigranten daar soms met busjes af. In regio Breda geven professionals aan dat werkgevers de opvang voor Oekraïense vluchtelingen benutten om in Polen geworven Oekraïense vluchtelingen (derdelanders) onder te brengen. Wanneer er geen aparte regeling van kracht is, krijgen dakloze arbeidsmigranten in de zes regio's vaak geen toegang tot de opvang voor dakloze mensen. Zij worden vaak als 'niet rechthebbend' gezien, wat volgens de betrokken professionals lang niet altijd terecht is. Alleen dakloze arbeidsmigranten die langdurig en aantoonbaar in Nederland wonen en werken, komen voor opvang in aanmerking. Regio Breda past maatwerk toe en plaatst bij uitzondering ook dakloze arbeidsmigranten in de opvang die als niet-rechthebbend worden beschouwd.

'Ik hoor vaak de vraag van de gemeente: zijn ze hier vijf jaar of langer? Dat is vaak de eerste vraag. Dat betekent niet dat ze geen rechten hebben. Ook als ze hier drie jaar zijn, kunnen ze al rechten hebben. We moeten bewijzen dat ze hier hebben gewerkt, belasting hebben betaald en een zorgverzekering hebben. Ik probeer alles om dit te bewijzen.'

(medewerker Stichting Barka)

Arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven ook in andere leefsituaties van dak- en thuisloosheid, zoals bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten vanwege gebrek aan passende huisvesting. Geschat wordt dat de grootste groep arbeidsmigranten in een niet-conventionele woonruimte verblijft. Soms is dat een auto of de werkplek van de arbeidsmigranten, maar het vaakst is dit volgens betrokken professionals een woonruimte die wordt aangeboden door de werkgever, vaak tegen zeer hoge kosten. Professionals uit de zes regio's geven aan dat de huisvesting van arbeidsmigranten voor werkgevers een zeer lonend verdienmodel is. Geregeld worden arbeidsmigranten gehuisvest op campings en vakantieparken. Ook worden arbeidsmigranten door de werkgever ondergebracht in wooncomplexen, particulier verhuurde huizen en hotels die specifiek worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Omdat wonen en werk doorgaans aan elkaar gekoppeld zijn, zijn arbeidsmigranten sterk afhankelijk van hun werkgever: het verlies van werk leidt tot verlies van huisvesting. Veel arbeidsmigranten hebben dus geen woonzekerheid. Zij zijn vaak gedwongen om genoegen te nemen met gebrekkige huisvesting: ze hebben geen alternatief en weten dat ze het risico lopen om hun baan en daarmee hun woonruimte te verliezen als ze hiertegen in protest komen. Betrokken professionals zien dat werkgevers vaak bewust gebruikmaken van de kwetsbare positie van arbeidsmigranten. Zij rekenen hoge tarieven voor huisvesting van vaak zeer lage kwaliteit, wat hen veel geld oplevert. De door werkgevers verstrekte woonruimte is vaak in slechte staat en overbewoond. Niet zelden moeten arbeidsmigranten hun bed delen met anderen: de bedden worden vaak afwisselend gebruikt door mensen die overdag werken en mensen die 's nachts werken. Ook delen sommige werkgevers boetes uit aan arbeidsmigranten als de woonruimte niet goed genoeg is opgeruimd, bijvoorbeeld als hun bed niet is opgemaakt en hun schoenen niet tegen de muur staan.

'Wij zagen bij de illegale kamerverhuur dat er een afhankelijkheidsrelatie is. Je kan niet klagen tegen je huisbaas, want dat is ook je werkgever en dan verlies je misschien je baan. Het zijn slechte kamers, met slechte isolatie en waar schimmels zijn. Het is geen goede huisvesting. Enkele bedrijven doen het wel goed, maar het merendeel werkt met arbeidsbureaus. Ook wordt soms de huur ineens verhoogd met 200 euro, zonder dat dit mag.'

(medewerker maatschappelijke opvang)

Arbeidsmigranten zijn vaak niet goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Gemeenten in de zes regio's voeren vaak geen actief beleid om hen hierover te informeren en ook werkgevers doen dit (al dan niet bewust) vaak niet. Hierdoor krijgen arbeidsmigranten geen toegang tot belangrijke voorzieningen in Nederland, zoals uitkeringen, toeslagen en het kunnen inschrijven voor een woning. Onder andere Stichting Barka ondersteunt dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Nederland. In regio Breda vervult daarnaast het Brabants Migratie- en Informatiepunt hierin een rol.

'Het grootste probleem is huisvesting. Uitzendbureaus beloven goed werk en een goed salaris voor 40 uur per week, maar het is in de praktijk niet zo. [...] Ze belanden daardoor op straat. Ze hebben geen zorgverzekering en geen recht op opvang. Het is ook moeilijk om een briefadres te krijgen voor ze, want ze verblijven vaak nog te kort in Nederland. Het is een groot probleem op dit moment om iets te kunnen regelen voor deze mensen.'

(medewerker Stichting Barka)

De betrokken professionals in de zes regio's zien dat arbeidsmigranten die samen met hun kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven, voornamelijk verblijven bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten. Ook voor de kinderen heeft het gebrek aan toegang tot voorzieningen negatieve gevolgen.

'De kinderen hebben geen burgerservicenummer en daardoor lopen ze voorzieningen mis. Ze hebben geen adres, ze wonen in bij iemand die niet wil dat ze zich inschrijven. De gemeente wil geen briefadres verschaffen. De kinderen zijn heel beperkt, doordat ze niet mee kunnen doen met de rest. Doordat de huisvesting niet op een goede manier kan worden geregeld, lopen de kinderen heel veel mis.'

(beleidsadviseur informatiepunt arbeidsmigranten)

4.2 MENSEN DIE NOODGEDWONGEN VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

4.2.1 ZICHT OP HET AANTAL MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN IN DE ZES REGIO'S

Uit de focusgroepen blijkt dat geen van de zes regio's goed zicht heeft op of een reële inschatting kan maken van het aantal mensen dat noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken. Net als bij dak- en thuisloze arbeidsmigranten komt dat doordat veel mensen zich niet kunnen of willen inschrijven bij de gemeente en doordat het beleid en de uitvoeringspraktijk op dit terrein versnipperd zijn over verschillende gemeentelijke afdelingen en beleidsterreinen. Zo werken de afdelingen handhaving en sociaal domein bijvoorbeeld vaak niet met elkaar samen rondom dit thema, mede doordat gemeenten hier lang niet altijd prioriteit aan geven. Ook is de samenwerking met zorgorganisaties beperkt.

'Het is vooral belangrijk om met alle domeinen aan tafel te zitten, anders krijg je nooit het hele beeld. [...] Het bij elkaar brengen van al die verschillende domeinen vanuit de gemeente is al een uitdaging. Vanuit het zorgdomein is er inderdaad weinig zicht op, maar als je met veiligheid gaat praten hebben ze vaak wel een beetje een beeld, of de afdeling die verantwoordelijk is voor de BRP-inschrijvingen. Het bij elkaar brengen, daar win je het mee. Het is echt een integrale aanpak, problematieken op vakantieparken zijn echt heel divers, die kun je nooit vanuit één domein oppakken.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

In regio Breda zijn bij de afdeling Jeugdgezondheidszorg van GGD West-Brabant 46 kinderen in beeld die verblijven op campings en vakantieparken. Dit betreft alleen kinderen die zijn ingeschreven in de BRP. De GGD ziet verblijf op een camping als potentieel kwetsbare situatie die vraagt om een gesprek. De kinderen die in beeld zijn bij de GGD in regio Breda zijn niet meegeteld in de ETHOS-telling, omdat de GGD onvoldoende capaciteit had om per kind te beoordelen of er daadwerkelijk sprake was van noodgedwongen verblijf. Professionals in regio Breda geven aan dat het werkelijke aantal kinderen dat (met een of meerdere ouders) op campings en vakantieparken verblijft hoger is dan het aantal op de lijst van de GGD, omdat veel van deze kinderen bij familie staan ingeschreven op een ander adres.

Betrokken professionals uit de zes regio's vinden dat gemeenten en camping- en vakantieparkeigenaren te weinig samenwerken bij het in beeld brengen van mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven. Gemeenten geven aan dat eigenaren van campings en vakantieparken vaak terughoudend zijn in het verschaffen van informatie over deze mensen.

'Ze associëren een dakloze met problemen en zeggen: "Wij hebben hier geen problemen." Maar als je dan doorvraagt blijken er wel degelijk daklozen op de camping te zitten. Ze willen geen aandacht daarvoor.'
(medewerker gemeente)

Om meer zicht te krijgen op de groep mensen die noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken zouden gemeenten volgens de betrokken professionals uit de zes regio's een integrale en meer actieve en outreachende aanpak moeten hanteren. De mate waarin dit gebeurt loopt sterk uiteen. Veel gemeenten geven aan dat zij hiervoor onvoldoende capaciteit hebben en ook het ontbreken van alternatieve huisvesting maakt dat zij dit soort situaties vaak gedogen. Ook is de aanpak erg afhankelijk van de bestuurlijke standpunten van de gemeente. Vaak grijpen zij alleen in na overlastmeldingen of wanneer duidelijk wordt dat er zorg nodig is.

'Mensen met verslaving zorgen soms voor overlast en de huisvesting waar ze in wonen is vaak heel beroerd, niet brandveilig. Daar zit een volgend probleem: mensen zitten er vaak omdat ze nergens anders meer terecht kunnen. Als wij gaan handhaven dan is er geen vervangende woonruimte en moeten deze mensen naar de maatschappelijke opvang, en dat is ook een dilemma.'
(medewerker gemeente)

Een focus op handhaving en revitalisatie van vakantieparken lost het probleem volgens de betrokken professionals echter niet op: dit leidt volgens hen voornamelijk tot verplaatsing van het probleem. De gemeente Oosterhout is een van de gemeenten die een outreachende aanpak hanteert. Sinds 2018 bezoeken professionals in deze gemeente campings en vakantieparken om bewoners die hier noodgedwongen verblijven in beeld te brengen en te ondersteunen. De professionals die in deze gemeente werkzaam zijn, benadrukken het belang van samenwerking tussen handhaving en de sociale en economische afdelingen van de gemeente.

4.2.2 PROFIELKENMERKEN VAN MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's is de groep mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijft heel divers. Het gaat om alleenstaande mannen, arbeidsmigranten, maar ook om alleenstaande ouders (vaker moeders dan vaders), volledige gezinnen (ook van arbeidsmigranten), jongeren, en starters op de woningmarkt. In regio Breda zien professionals vooral mensen met een Nederlandse nationaliteit die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven, en een grote groep arbeidsmigranten. Ook het aantal jongeren met problematische schulden dat op campings en vakantieparken verblijft neemt volgens professionals uit regio Breda toe.

Aanleidingen voor noodgedwongen verblijf op campings en vakantieparken

Er zijn verschillende omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken terecht komen. Volgens professionals uit de zes regio's raakte een deel van de mensen door persoonlijke omstandigheden hun huisvesting kwijt, bijvoorbeeld door schulden, een relatiebreuk, huiselijk geweld of de vondst van een wietplantage. Hieronder vallen ook dakloze gezinnen die zich niet durven melden bij de maatschappelijke opvang uit angst dat jeugdzorg hun kinderen bij hen wegneemt. Deze mensen hebben allen onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning of komen bij woningcorporaties moeilijk aan een woning, bijvoorbeeld vanwege een verleden met hennepsteelt of overlast.

'De intentie is vaak: ik verblijf daar even en als ik een huis gevonden heb ga ik daar weer weg. Maar in deze gemeente zijn de wachttijden tussen de zes en acht jaar voor een woning. Particuliere huur is voor veel mensen niet te doen, mensen zijn aangewezen op de sociale huurwoningen, urgentie is vaak niet bereikbaar. Gewoon scheiden is geen argument meer [voor urgentie], ook niet met kinderen.'
(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

Daarnaast zijn er studenten of starters die geen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl het wonen bij hun ouders voor hen niet meer houdbaar is. Zij staan nog niet lang genoeg ingeschreven bij woningcorporaties om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Particuliere huur en het kopen van een woning is voor hen te duur.

'Er is een jonge doelgroep, mensen die gek thuis worden. Die betalen 800 euro en dan heb je een stacaravan of chalet.'
(medewerker branchevereniging recreatieparken)

Voor arbeidsmigranten geldt volgens de professionals dat zij vaak door hun werkgever worden geplaatst op campings en vakantieparken. Professionals in een van de zes regio's geven aan dat er vakantieparken zijn waar honderden arbeidsmigranten verblijven. Arbeidsmigranten beschikken meestal niet over een huurcontract en verkeren daarmee permanent in grote onzekerheid over hun huisvesting. Zoals beschreven in paragraaf 4.1 komt het vaak voor dat zij met meerdere mensen een te kleine ruimte delen en dat de woonunits waar zij in verblijven in slechte staat zijn. De werkgevers vragen volgens de betrokken professionals desondanks exorbitant hoge bedragen voor deze woonruimten.

'Ik kwam erachter dat er 12 mensen in een huisje zaten, terwijl er maar 6 bedjes waren. Dus bedjes worden dubbel verdeeld.'
(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er wonen ook mensen op campings en vakantieparken die buiten het zicht van instanties willen blijven. Bijvoorbeeld vanwege persoonlijke problemen of schulden of omdat ze geen hulp of bemoeienis willen. Verblijf op een camping of vakantiepark lijkt daarmee een bewuste keuze, maar wordt door hen vaak gezien als enige optie. Daarnaast verblijven er mensen op campings en vakantieparken die bewust buiten het zicht van instanties worden gehouden. Dit gaat om mensen die onder dwang op campings en vakantieparken verblijven als gevolg van mensenhandel of uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen prostitutie). Volgens betrokken professionals uit de zes regio's is dit een zorgwekkende groep die steeds vaker in beeld komt. Naast deze groepen zijn er ook mensen die bewust kiezen voor het verblijf op een camping of vakantiepark om andere redenen dan gebrek aan passende huisvesting. De betrokken professionals zien dat ook zij vaak in de problemen komen wanneer zij zich niet kunnen inschrijven en geen gebruik meer kunnen maken van allerlei voorzieningen.

'Heel veel mensen wonen ook al heel lang op een vakantiepark, die zijn misschien wel thuisloos omdat ze op een campingpark hebben besloten te wonen, die hebben ook hun problematiek. Maar wonen daar wel het fijnst. Beetje prikkelvrij, buiten.'
(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Op campings en vakantieparken verblijven ook mensen die zich bezighouden met criminele activiteiten en op deze manier onder de radar kunnen blijven. Deze groep mensen valt alleen onder de ETHOS-Light classificatie indien er ook sprake is van een gebrek aan passende huisvesting en deze mensen dus nergens anders terecht zouden kunnen.

4.2.3 LEEFSITUATIES VAN MENSEN DIE VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Mensen die noodgedwongen wonen op campings en vakantieparken verblijven volgens professionals in de zes regio's in verschillende niet-conventionele woonruimten, zoals (sta)caravans, busjes en vakantiehuizen. De kwaliteit van deze woonruimten varieert sterk. Sommige bewoners wonen in relatief goede chalets, maar veel mensen verblijven in verwaarloosde caravans of huisjes die niet geschikt zijn voor permanent verblijf.

'Er zijn hele mooie huisjes waarbij je denkt daar wil ik ook wel verblijven, maar er zijn ook caravans waarbij de achterwand van het toilet ontbrak. Het varieert van incomplete woningen tot mooie paleisjes. Er wonen ook vaker kinderen in caravans en vakantiehuizen van slechte kwaliteit.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

In regio Breda benadrukken professionals dat het merendeel van de woonruimten op campings en vakantieparken niet geschikt is voor permanente bewoning. De meeste mensen komen terecht op zogenoemde niet-vitale campings en vakantieparken in huisjes die al tien jaar geleden zijn afgeschreven.

De professionals uit de zes regio's geven aan dat de woonruimten soms in zo'n slechte staat zijn dat ze niet over basisvoorzieningen zoals stromend water, elektriciteit en/of verwarming beschikken. Professionals zien dat deze slechte omstandigheden een negatief effect hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners. In het bijzonder bij gezinnen met kinderen vinden zij dit zeer zorgelijk.

'Mensen wonen in een caravan maar hebben geen uitweg, die caravan is niet geschikt voor bewoning, bij wijze van spreken zak je zo door de vloer heen. Daar wonen mensen met een grote rugzak, die ook ziek zijn soms. Het is niet uit te leggen dat je mensen daar laat wonen. Soms kun je niet anders, maar het is de vraag of je dat moet willen.'

(medewerker gemeente)

De mogelijkheden voor inschrijving op het adres waar mensen verblijven zijn vaak beperkt. Het is wettelijk vastgelegd in de Wet Basisregistratie Personen (BRP) dat gemeenten verplicht zijn om mensen in te schrijven op het adres waar zij daadwerkelijk verblijven, maar tegelijkertijd is permanent wonen op een camping of vakantiepark in strijd met het bestemmingsplan. Bovendien staan veel campings en vakantieparken inschrijving niet toe. De regels omtrent wonen en inschrijven op campings en vakantieparken lopen sterk uiteen bij de gemeenten in de zes regio's. Niet kunnen inschrijven belemmert de toegang tot zorg, onderwijs en sociale voorzieningen, zoals het kunnen ontvangen van uitkeringen of toeslagen. Ook hebben veel bewoners geen huurcontract, waardoor zij voortdurend in woononzekerheid verkeren. Professionals in regio Breda geven aan dat bewoners zich soms noodgedwongen verplaatsen tussen campings en vakantieparken, bijvoorbeeld na handhaving door negatieve berichtgeving over een camping waar zij verblijven. De betrokken professionals zien dat het bewoners veel stress geeft dat zij geen woonzekerheid hebben en niet weten hoelang zij ergens kunnen blijven.

5

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Dit rapport beschrijft de resultaten van de ETHOS-telling in regio Breda. Dit hoofdstuk vat de resultaten samen, geeft de belangrijkste conclusies weer en blikt terug op de telling.

5.1 SAMENVATTING

5.1.1 EERSTE TELLING AAN DE HAND VAN DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE IN REGIO BREDA

Deze telling brengt dak- en thuisloosheid in regio Breda in beeld. Daarbij is gebruik gemaakt van een nieuwe telmethode en een voor Nederland nieuwe definitie: ETHOS-Light. Het gaat om een daadwerkelijke telling van dak- en thuisloze personen die werd uitgevoerd door medewerkers van organisaties die met dak- en thuisloze mensen in contact staan. Voor het eerst zijn in regio Breda ook kinderen, mensen ouder dan 65 jaar, mensen zonder verblijfspapieren en mensen in een grote verscheidenheid aan leefsituaties van dak- en thuisloosheid in beeld gebracht. De telling geeft inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Uit de resultaten blijkt dat het betrekken van organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloosheid van cruciaal belang is om zicht te krijgen op alle dak- en thuisloze personen. Meer dan de helft van de getelde personen kwam via deze organisaties in beeld.

5.1.2 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO BREDA

Dak- en thuisloosheid is in dit onderzoek gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. 69 organisaties telden op 11 april 2024 in regio Breda in totaal 1.076 dak- en thuisloze personen, waarvan 893 volwassenen en 183 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zes verschillende categorieën (zie Tabel 21), waaraan de onderzoekers in navolging van het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie toevoegden, namelijk personen die uit huis gezet dreigen te worden binnen een maand na de teldag terwijl zij geen passende woonoplossing hebben.

Tabel 21. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 11 april 2024

Totaal getelde personen	1.076			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	67	8%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	69	8%	-	-
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	192	22%	70	38%
4. In een instelling	56	6%	4	2%
5. In niet-conventionele woonruimte	207	23%	32	17%
6. Bij familie/ vrienden/ derden	249	28%	62	34%
+ Dreigende huisuitzetting	47	5%	15	8%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	6	1%	-	-
Totaal	893	100%*	183	100%*

*Door afronding tellen de percentages respectievelijk op tot 101% en 99% in plaats van 100%.

De telling brengt een grote diversiteit aan leefsituaties in beeld. Er verbleven op de teldag 67 volwassenen in de openbare ruimte en 69 volwassenen in de noodopvang voor dakloze mensen. In geen van deze verblijfssituaties werden kinderen geteld. Daarnaast verbleven er 192 volwassenen en 70 kinderen in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen. 56 volwassenen en 4 kinderen verbleven langer dan nodig in een instelling vanwege gebrek aan een passende woonoplossing of moesten binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder dat zij een passende woonoplossing hadden. Verder verbleven er 207 volwassenen en 32 kinderen in een niet-conventionele woonruimte, zoals een (sta)caravan, vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of auto. De grootste groep verbleef tijdelijk bij familie, vrienden of derden: 249 volwassenen en 62 kinderen. Tot slot verbleven 47 volwassenen en 15 kinderen in een woning die zij dreigden te moeten verlaten vanwege een huisuitzetting.

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid overal voorkomt. In elk van de acht gemeenten werden dak- en thuisloze volwassenen geteld. In zeven gemeenten werden ook dak- en thuisloze kinderen geteld. In totaal werden er 576 dak- en thuisloze personen geteld in Breda, 158 personen in Oosterhout, 86 personen in Etten-Leur, 54 personen in Moerdijk, 43 personen in Altena, 18 personen in Zundert, 14 personen in Drimmelen en 14 dak- en thuisloze personen in Geertruidenberg.

Of het totale aantal getelde personen hoger of lager is dan verwacht, valt niet goed te zeggen. Het aantal dak- en thuisloze personen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig tot geen inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen op gemeentelijk en regionaal niveau. De door ons uitgevoerde telling is daarom in feite een nulmeting voor de regio en moet worden gezien als ondergrens, omdat we weten dat we ook met deze telling niet iedereen in beeld krijgen.

5.1.3 PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

De telling laat zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in regio Breda heel divers is. Professionals gaven aan dat 67 procent van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de regio man was en 32 procent vrouw. Bij 1 procent van de personen was de genderidentiteit onbekend. Van de getelde personen was 17 procent minderjarig en 83 procent meerderjarig. Het percentage jongeren (18-27 jaar) was 24 procent. De rapportage laat verder zien dat 71 procent van de mensen de Nederlandse nationaliteit had. Daarnaast was 10 procent EU-burger en had 6 procent de nationaliteit van een land buiten de EU. 69 procent van de getelde dak- en thuisloze personen verbleef alleenstaand zonder kinderen, 11 procent alleenstaand met kinderen en 3 procent met partner en kinderen. 33 procent van de getelde personen ontving een inkomen uit een uitkering, 24 procent had inkomen uit werk en 9 procent had geen enkel inkomen. Verder was er bij 38 procent van de dak- en thuisloze personen een vermoeden van psychische/psychiatrische problematiek en bij 30 procent een vermoeden van een verslaving. De rapportage laat tevens zien dat 40 procent van de getelde personen korter dan een jaar dak- of thuisloos was en 20 procent twee jaar of langer. De verblijfssituaties van de getelde dak- en thuisloze mensen blijken bovendien dynamisch: een deel van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleef in de twee weken voorafgaand aan de telling in verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

5.2 CONCLUSIES

Met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten reflecteerden we op de belangrijkste resultaten van de telling. Op basis van de verzamelde cijfers en de reflecties daarop lichten we enkele conclusies uit.⁶

⁶ De conclusies in deze rapportage komen grotendeels overeen met de conclusies die beschreven staan in de onderzoeks-rapportages van de andere vijf regio's die deelnamen aan de ETHOS-telling in 2024.

5.2.1 VEEL VROUWEN ZIJN DAK- OF THUISLOOS

Er zijn veel dak- en thuisloze vrouwen geteld: 287 vrouwen verbleven in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is ongeveer een derde van de getelde volwassenen (32%). Dit percentage is hoger dan percentages die uit bestaande cijfers naar voren komen. Dak- en thuisloze vrouwen verbleven met name in de tijdelijke opvang voor dakloze personen (32%), bij familie, vrienden of derden (29%), en in niet-conventionele woonruimten (24%). Ook werden er vrouwen in de openbare ruimte geteld (9%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (73%). Daarnaast waren 3 dak- en thuisloze vrouwen zwanger.

5.2.2 DAK- EN THUISLOOSHEID TREFT EEN GROOT AANTAL KINDEREN EN JONGEREN

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid veel kinderen en jongeren treft. 41% van de getelde dak- en thuisloze personen was jonger dan 28 jaar. Op één gemeente na werden in alle gemeenten in de regio kinderen geteld in een situatie van dak- of thuisloosheid. In totaal zijn er 183 dak- en thuisloze kinderen geteld. Deze kinderen verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. 4 van deze kinderen (2%) verbleven zonder ouder(s) in een situatie van dak- of thuisloosheid. De grootste groep kinderen verbleef in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (38%) of bij familie, vrienden of derden (34%). 17% van de kinderen verbleef in niet-conventionele woonruimten, waaronder een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract, een (sta)caravan, kraakpand, auto en hotel of B&B. Dakloosheid treft kinderen ook indirect: 219 kinderen waren zelf niet dak- of thuisloos, maar hadden wel een ouder die dak- of thuisloos was (meestal hun vader). Daarnaast waren er 254 jongeren (18-27 jaar) dak- of thuisloos. Zij vormen bijna een kwart van de getelde dak- en thuisloze personen (24%). Jongeren waren meestal alleenstaand zonder partner en kinderen (81%) en verbleven vooral bij familie, vrienden of derden (34%) of in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (27%).

5.2.3 ARBEIDSMIGRANTEN OP STRAAT VORMEN HET TOPJE VAN DE IJSBERG

Dakloze EU-burgers vormen in het straatbeeld een duidelijk zichtbare groep. 30% van de mensen die op straat verbleven, was EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit. Volgens de betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Zij gaven aan dat arbeidsmigranten die in de openbare ruimte verblijven goed in beeld zijn gekomen met de telling. Buiten de winterperiode verblijven dakloze EU-burgers zelden in de opvang, omdat zij daar meestal niet worden toegelaten. De betrokken professionals gaven aan dat arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak verblijven in niet-conventionele woonruimten - zoals een stacaravan op een vakantiepark - of bij vrienden, familie of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het bijzonder moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in deze laatst genoemde leefsituaties. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak zeer beperkt in beeld. De professionals die deelnamen aan de telling en aan het kwalitatieve onderzoek vermoeden dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zeer groot is.

5.2.4 VEEL MENSEN VERBLIJVEN NOODGEDWONGEN IN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTEN

In elk van de gemeenten in regio Breda zijn volwassenen geteld die in niet-conventionele woonruimten verbleven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal betrof dit 207 volwassenen (23%). Zij verbleven bijvoorbeeld in een (sta)caravan, vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract, auto, boot of kraakpand. Ook 32 kinderen verbleven noodgedwongen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning. Volgens professionals in de regio verblijven veel meer dak- en thuisloze mensen noodgedwongen op campings, vakantieparken en in hotels dan uit deze telling naar voren komt. Gemeenten en andere organisaties die bij de telling betrokken zijn, hebben hen niet altijd goed in beeld.

5.2.5 EEN OP DE VIJF VOLWASSENEN IS LANGDURIG DAK- OF THUISLOOS

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al een heel lange tijd in een precare woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 177 personen op de teldag twee jaar of langer dak- of thuisloos waren. Dit is een vijfde (20%) van de getelde volwassenen. De leefsituaties van langdurig dak- of thuisloze mensen zijn divers: 32% van de personen verbleef in niet-conventionele woonruimten, 31% verbleef bij familie, vrienden of derden, en 18% verbleef in de tijdelijke opvang voor dakloze personen. Ongeveer driekwart van de personen was man (75%) en had de Nederlandse nationaliteit (78%). Ook veel jongeren verbleven langdurig in een situatie van dak- of thuisloosheid: een vijfde van deze groep was tussen de 18 en 27 jaar oud (20%). Meer dan een kwart (28%) was tussen de 28 en 39 jaar oud.

5.2.6 HET ORGANISEREN VAN EEN ETHOS-TELLING LEVERT VEEL OP

Uit de resultaten van de telling blijkt dat het betrekken van een breed scala aan organisaties van cruciaal belang is om zicht te krijgen op de problematiek van dak- en thuisloosheid. Het draagvlak voor de telling onder de organisaties in de regio was groot: vele organisaties namen actief deel aan de startdag en de informatiesessies. Organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloze personen brachten meer dan de helft van de getelde personen in beeld. De telling biedt niet alleen zicht op het aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken, maar leidde ook tot grotere betrokkenheid van deze organisaties bij de problematiek van dak- en thuisloosheid, en tot bewustwording van de grote verscheidenheid aan leefsituaties. Daarnaast resulteerde de gezamenlijke organisatie van de telling in versterking van de samenwerking tussen de deelnemende organisaties.

5.3 TERUGBLIK OP DE ETHOS-TELLING IN REGIO BREDA

In 2023 vond de ETHOS-telling voor het eerst plaats in twee regio's in Noordoost-Brabant. Deze telling was een pilot om te onderzoeken welke groepen dak- en thuisloze mensen in beeld komen met de ETHOS-telling en wat het draagvlak is voor het uitvoeren van zo'n telling in Nederland. Deze tweede telronde in 2024 waar regio Breda aan deelnam, laat opnieuw zien dat de telling een geschikte methode is om dak- en thuisloosheid in Nederland in kaart te brengen. Daarmee zijn we de pilotfase voorbij.

Consistente resultaten

De resultaten van de twee telrondes geven een consistent beeld van dak- en thuisloosheid. De tellingen laten zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in alle deelnemende regio's zeer divers is. Het stereotype beeld van dak- en thuisloosheid is dat van de klassieke groep dak- en thuisloze mensen, die voornamelijk bestaat uit alleenstaande mannen van middelbare leeftijd met psychische en verslavingsproblematiek. De resultaten van beide telrondes halen dit beeld onderuit. We zien een grote diversiteit van dak- en thuisloze personen en we zien veel verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

Veel draagvlak voor de telling

De betrouwbaarheid van de resultaten hangt sterk af van de mate waarin relevante stakeholders zoals gemeenten, zorginstanties en maatschappelijke organisaties bereid zijn om aan de telling mee te werken en de methode onderschrijven. In regio Breda was er veel draagvlak voor de telling: in grote lijnen waren alle relevante organisaties bereid om aan de telling deel te nemen. Deze organisaties lieten bovendien een grote betrokkenheid bij de telling zien. In totaal telden 69 organisaties mee.

Veel groepen goed in beeld

Samen met medewerkers van de betrokken gemeenten en andere telorganisaties in regio Breda reflecteerden we op de vraag of de resultaten van de telling de situatie in hun regio goed weergeven. De betrokkenen geven aan dat dit in grote lijnen het geval is. Zij onderstrepen dat de ETHOS-telling veel groepen in beeld brengt die niet in andere cijfers voorkomen. Op basis van de resultaten uit ronde 1 en ronde 2 concluderen we daarom dat de ETHOS-telling beter zicht geeft op dak- en thuisloosheid dan voorheen mogelijk was.

Op enkele groepen is onvoldoende zicht

Net als bij de eerste telronde zijn een aantal specifieke groepen niet volledig in beeld gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, dak- en thuisloze mensen zonder verblijfspapieren (ongedocumenteerde mensen), personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken, en personen die verblijven in hotels die zijn ingericht voor de huisvesting van dak- en thuisloze personen. In deze tweede ronde van de ETHOS-telling hebben de deelnemende organisaties extra ingezet op het in kaart brengen van deze groepen. Hierdoor zijn deze groepen bij deze ronde iets beter in beeld gekomen. Op basis van de gesprekken met professionals in regio Breda kunnen we echter concluderen dat de genoemde groepen ook deze ronde niet volledig in beeld zijn gebracht. Dit komt voornamelijk doordat zij niet in contact staan met de organisaties die deelnemen aan de telling. Redenen hiervoor kunnen zijn dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of dat zij contact met instanties bewust uit de weg gaan. In het geval van arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zien we ook dat mensen bewust onder de radar worden gehouden door arbeidsbureaus.

Toenemend bewustzijn van eigen rol in aanpak dakloosheid

Tijdens de informatiesessies is veel gesproken over stereotype beelden van dak- en thuisloosheid. Ook kwam gedurende het onderzoeksproces regelmatig aan de orde dat zichtbare dakloosheid slechts het topje van de ijsberg is en dat een groot deel van de dak- en thuisloze mensen vaak buiten beeld blijft. Veel deelnemers gaven aan dat zij door deelname aan de informatiesessies en door hun bijdrage aan het onderzoek anders zijn gaan kijken naar dak- en thuisloosheid. Het bewustzijn dat dak- en thuisloosheid heel divers is nam door het onderzoek toe. Veel medewerkers van de betrokken organisaties waren zich voorheen niet bewust van het feit dat zij met dak- en thuisloze personen in contact staan. Door de telling groeide het besef dat de problematiek van dak- en thuisloosheid veel breder is dan vaak wordt gedacht en dat een veelheid aan partijen noodzakelijk is in het signaleren en aanpakken van dak- en thuisloosheid in de regio. Dit is belangrijk, omdat al deze partijen een rol kunnen spelen bij het oplossen van dak- en thuisloosheid.

6

BLIK OP DE TOEKOMST

6 BLIK OP DE TOEKOMST

6.1 VAN TELLEN NAAR OPLOSSEN

Voor effectief beleid is inzicht in het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken cruciaal. Met de resultaten van deze telling bieden we gemeenten in regio Breda dit inzicht. De regio kan de resultaten van de telling benutten bij het ontwikkelen van een aanpak gericht op het uitbannen van dakloosheid in 2030, de ambitie van het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. De telling brengt bijvoorbeeld groepen in beeld die voorheen voor beleidsmakers onzichtbaar waren, geeft handvatten voor beleid en laat zien waar versterking van een preventieve aanpak nodig is. Dit doen gemeenten in samenspraak met belangrijke regionale partijen die ook betrokken waren bij de telling.

Samenwerking tussen regionale partijen versterkt

Door het gezamenlijk uitvoeren van deze telling is de samenwerking tussen de betrokken partijen versterkt. Dit is een belangrijk resultaat van het onderzoeksproces. De diversiteit aan organisaties die deelnamen aan de telling laat zien dat het oplossen en voorkomen van dakloosheid vraagt om de inzet en samenwerking van een groot aantal partijen. De gemeenten uit de regio zijn nu aan zet om de regionale aanpak van dakloosheid samen met alle betrokken organisaties vorm te geven. Zij kunnen daarbij voortborduren op de samenwerking die door de organisatie en uitvoering van de telling is ontstaan. In regio Meijerij en Bommelerwaard heeft een aantal gemeenten op basis van de resultaten van de telling in de eerste ronde al veel concrete stappen gezet om dak- en thuisloosheid aan te pakken (Wewerinke et al., 2023b).

Herhaling van de telling

De uitgevoerde telling is een belangrijke nulmeting. Effecten van nieuw beleid gebaseerd op deze telling zullen naar verwachting zichtbaar beginnen te worden na een periode van drie tot vier jaar. Een nieuwe telling kan dan een belangrijk middel zijn om na te gaan in hoeverre de getroffen maatregelen effectief zijn.

6.2 DERDE TELRONDE (2025)

Het is de ambitie van Hogeschool Utrecht en Kansfonds om in heel Nederland heldere, betrouwbare en vergelijkbare cijfers van dak- en thuisloosheid te verkrijgen. Het Nationaal Actieplan Dakloosheid zet in op het in kaart brengen van alle dak- en thuisloze mensen aan de hand van de ETHOS-Light definitie. Het afgelopen jaar zijn er vanuit de nationale politiek een aantal initiatieven genomen om de ETHOS-Light definitie leidend te maken in beleid en wettelijk vast te leggen als de geldende definitie van dak- en thuisloosheid (Beckerman & Westerveld, 2014). Daarnaast werd het zicht krijgen op de groep dak- en thuisloze mensen op regionaal niveau onderdeel van het 'Dashboard Aanpak Dakloosheid' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarmee de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid in iedere Maatschappelijke Opvangregio gemonitord wordt. De komende jaren werken wij in samenwerking met het Rijk en gemeenten verder aan een landelijke opschaling van de ETHOS-tellingen.

Op weg naar deze landelijke opschaling breiden we het aantal regio's dat deelneemt aan de ETHOS-tellingen opnieuw uit: in 2025 nemen maar liefst 9 regio's met in totaal 57 gemeenten deel aan de ETHOS-tellingen. Deze regio's zijn: Amsterdam-Amstelland, Den Haag, Den Helder, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maastricht-Heuvelland, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam, Valleiregio en Zaanstreek. De resultaten van de derde telronde verwachten we in oktober 2025. Voor de vierde telronde (2026) hebben 11 nieuwe regio's zich aangemeld. We zien bij alle regio's die willen deelnemen een sterke ambitie om dakloosheid goed in beeld te brengen en om de inzichten die voortkomen uit de ETHOS-telling te gebruiken voor het versterken van de regionale aanpak. Regio's die interesse hebben in het organiseren van een ETHOS-telling kunnen hiervoor contact opnemen met Kansfonds.

REFERENTIES

Al Shamma, S., Van Straatten, B., Boersma, S., Rodenburg, S., Van der Laan, J., Van de Mheen, D. & Wolf, J. (2015). *Dakloze mensen in de vier grote steden: veranderingen in 2,5 jaar. Eindrapportage Coda-G4*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek.

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies. European Social Policy Network (ESPN)*. European Commission.

Beckerman, S., & Westerveld, L. (2014). Initiatiefnota Dakloosheid: 'Er moet wat gebeuren, dit is mensonwaardig. Verkregen via: https://www.sp.nl/sites/default/files/initiatiefnota_dakloosheid.pdf

Edgar, B. (2012). The ETHOS definition and classification of homelessness and housing exclusion. *European Journal of Homelessness*, 6, 219-226.

FEANTSA. (2005). *ETHOS: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Verkregen via: <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

FEANTSA. (2018). *ETHOS Light: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Measurement of Homelessness at European Union Level. Verkregen via: www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf.

Hermans, K. (2021). *Tellingen dak- en thuisloosheid. Globaal rapport*. Verkregen via https://media.kbs-frb.be/nl/media/7768/pub2021_3767_dakenthuisloosheid_globaal_nl_def.pdf.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. Verkregen via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2feg671197ba6244f/pdf>

MPHASIS (Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems) (2009). *Final Technical Implementation Report*. Verkregen via: <https://app.dundee.ac.uk/geddesinstitute/projects/mphasis/>

Raad Volksgezondheid en Samenleving (2020). *Herstel begint met een huis: Dakloosheid voorkomen en verminderen*. Den Haag, verkregen via: <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2020/04/21/herstel-begint-met-een-huis---dakloosheid-voorkomen-en-verminderen>

Rijksoverheid (z.d.). *Kan ik mijzelf laten inschrijven op een briefadres?* Verkregen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/vraag-en-antwoord/kan-ik-een-briefadres-krijgen-als-ik-geen-vast-woonadres-heb>

Schel, S., Wewerinke, D., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023). Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid (sociaalbestekpremium.nl)

Vermeir, E., & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid: Lokaal Rapport – Gent*. KU Leuven, verkregen via: https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210311NT1_

Wewerinke, D., Schel, S., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023a). Anders tellen geeft een beter beeld van dakloosheid. *Sociale Vraagstukken*. Verkregen via: <https://www.socialevraagstukken.nl/anders-tellen-geeft-een-beter-beeld-van-dakloosheid/>

Wewerinke, D., Schel, S., de Vries, J. & van Doorn, L. (2023b). De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers (sociaalbestekpremium.nl)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ETHOS-CLASSIFICATIE

What is ETHOS?

ETHOS is the European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. It was developed by FEANTSA as a transnational framework definition for policy and practice purposes. It provides a shared language for transnational exchange. It does not attempt to harmonise national definitions of homelessness in Europe.

ETHOS classifies living situations that constitute homelessness or housing exclusion. ETHOS identifies 4 main categories of living situation: Rooflessness, Houselessness, Insecure Housing and Inadequate Housing. These conceptual categories are divided into 13 operational categories that can be used for different policy purposes, such as mapping the problem of homelessness, as well as developing, monitoring and evaluating policies.

	OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION	GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space	Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter	People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation	Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation	Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation	Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
		6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes	No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
		7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people	Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
	INSECURE	8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land	Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned)	Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents	Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
		11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure	Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
	INADEQUATE	12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation	Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding	Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay in defined as more than one year.

(*) Includes drug rehabilitation institutions, psychiatric hospitals etc.

A Harmonised Definition of Homelessness for Statistical Purposes

Sometimes referred to as ETHOS 'Light', this is a version of the ETHOS typology developed in the context of a 2007 European Commission study: *Measurement of Homelessness at European Union Level*. It is a harmonised definition of homelessness for statistical purposes. It is a pragmatic tool for the development of homelessness data collection, rather than a conceptual and operational definition to be used for a range of policy and practice purposes.

OPERATIONAL CATEGORY	LIVING SITUATION	DEFINITION
1 People living rough	1 Public spaces / external spaces	Living in the streets or public spaces without a shelter that can be defined as living quarters
2 People in emergency accommodation	2 Overnight shelters	People with no place of usual residence who move frequently between various types of accommodation
3 People living in accommodation for the homeless	3 Homeless hostels	Where the period of stay is time-limited and no long-term housing is provided
	4 Temporary accommodation	
	5 Transitional supported accommodation	
4 People living in institutions	6 Women's shelters or refuge accommodation	Stay longer than needed due to lack of housing
	7 Health care institutions	
5 People living in non-conventional dwellings due to lack of housing	8 Penal institutions	No housing available prior to release
	9 Mobile homes	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	10 Non-conventional buildings	
6 Homeless people living temporarily in conventional housing with family and friends (due to lack of housing)	11 Temporary structures	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	12 Conventional housing, but not the person's usual place of residence	

1.

400
2.

Alwel
3.

Amarant
4.

Annahuis
5.

Bazalt Wonen
6.

Bemoeizorg/MaSS
7.

Brabants Migratie Informatie Punt
8.

Bruis zorg
9.

Centrum Jeugd & Gezin
10.

Dienst Justitiële Inrichtingen
11.

Diverse geloofsgemeenschappen
12.

Diverse scholen
13.

FAAM (inloop SMO Breda)
14.

Fameus
15.

Fivoor
16.

Gemeente Altena
17.

Gemeente Breda
18.

Gemeente Drimmelen
19.

Gemeente Etten-Leur
20.

Gemeente Geertruidenberg
21.

Gemeente Moerdijk
22.

Gemeente Oosterhout
23.

Gemeente Zundert
24.

Gezinsbegeleiding Breda
25.

GGD West-Brabant
26.

Grote Broer Grote Zus
27.

Huisartspraktijk Parmentier-Van Loon
28.

IMW
29.

Incitare
30.

KANZ
31.

Kinderopvang Pebbels
32.

Land van Altena
33.

Laurentius
34.

MEE West-Brabant
35.

Meer Moerdijk
36.

Mensz Zorg
37.

MijnWoongenoot
38.

Mondiaal Centrum Breda
39.

Novadic Kentron (ambulant en verblijf)
40.

Novafarm-Grip
41.

Politie, Eenheid Zeeland-West-Brabant
42.

Project Bok
43.

Regionaal Bureau Leren
44.

Rijks Justitiële Jeugdinrichting Den Hey-Acker
45.

Samen Sterk in Brabant (boswachters)
46.

Samen Sterk Pedagogische Gezinsbegeleiding en Coaching

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 47. SMO Breda
- 48. Sociaal Werkbedrijf WVS
- 49. Stichting Springplank076
- 50. Stichting Amaranant
- 51. Stichting Barka
- 52. Stichting Bredaasche Straatraad
- 53. Stichting de Herberg Breda
- 54. Stichting GGz Breburg Groep
- 55. Stichting Sterk Huis
- 56. Stichting Twist
- 57. Stichting Villa Boerebont
- 58. Straatteam SMO Breda
- 59. Surplus Welzijn
- 60. Thuisvester
- 61. Vigere Jeugdzorg
- 62. Vrijwillig & Co (coördinator Kamers met Kansen)
- 63. Vrouwenopvang Safegroup Breda
- 64. Woelewippie Kinderopvang
- 65. Wonen Breburg
- 66. Woonkwartier
- 67. Woonvizier
- 68. Zorg- en Veiligheidshuis de Baronie Breda
- 69. Zorg- en Veiligheidshuis De Markiezen

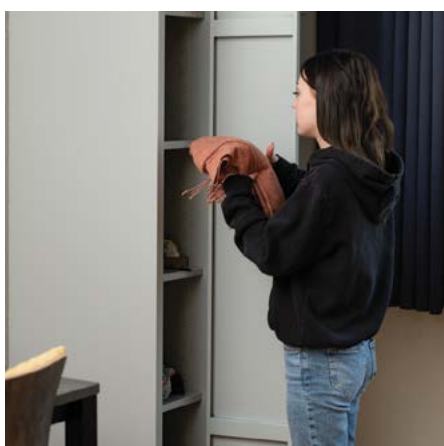

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO HOLLAND RIJNLAND

IEDEREEN TELT MEE
ETHOS-TELLING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID
IN REGIO HOLLAND RIJNLAND

Onderzoeksrapportage

Hogeschool Utrecht
Lectoraat Wonen en Welzijn

COLOFON

De ETHOS-telling is een initiatief van Hogeschool Utrecht en Kansfonds.

Uitvoering

Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

Met medewerking van

Regio Holland Rijnland (regionale coördinatie door Karin Woltering)

Catelijne Akkermans (kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en campings en vakantieparken)

Jan de Vries (onderzoeker vanuit mensenrechtenperspectief)

Ronja Bruijns (onderzoeker met ervaringskennis)

Auteurs

Annabel Scheepers, MSc

Dr. Sandra Schel

Lincy Scholten, MSc

Marte Kuijpers, MSc

Dr. Lia van Doorn

Drs. Dorieke Wewerinke

In samenwerking met

KU Leuven: prof. dr. Koen Hermans, Nana Mertens en Evelien Demaerschalk

Financiers

Kansfonds (coördinatie door Willem van Sermondt, Esther Vogel en Eva Mos)

Fonds 1818

Vogelgezag Foundation

Ontwerp

Anke Muijsers - www.visual-research.studio (vormgeving)

Marieke Odekerken - www.mariekeodekerken.nl (fotografie)

Datum publicatie: 9 oktober 2024

Bronvermelding bij gebruik van deze rapportage:

Scheepers, A., Schel, S., Scholten, L., Kuijpers, M., van Doorn, L., & Wewerinke, D. (2024). *Iedereen telt mee. Resultaten ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio Holland Rijnland*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor de telling	10
1.2 Noodzaak tot andere telling van dakloosheid in Nederland	10
1.3 De ETHOS-Light definitie van dakloosheid	10
1.4 Aanvullend kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	11
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Methode ETHOS-telling	15
2.1 Onderzoeksmethode	16
2.2 Afbakening van de doelgroep	16
2.3 Onderzoeksprocedure	18
2.4 Invullen van de vragenlijst	19
2.5 Voorkomen van dubbeltellingen	19
2.6 Organisatie van de telling	19
2.7 Deelnemende organisaties	21
2.8 Non-respons	23
2.9 Betrouwbaarheid van de resultaten	23
2.10 Kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	24
Hoofdstuk 3 Algemene resultaten van de telling	27
3.1 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Holland Rijnland	28
3.1.1 In openbare ruimte	29
3.1.2 In noodopvang voor dakloze mensen	29
3.1.3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	29
3.1.4 In een instelling	29
3.1.5 In een niet-conventionele woonruimte	30
3.1.6 Bij familie, vrienden of derden	31
3.1.7 Dreigende huisuitzetting	31
3.1.8 Verblijfssituatie 28 maart –11 april 2024	32
3.1.9 Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente	33
3.2 De profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	36
3.2.1 Gender	36
3.2.2 Leeftijd	36
3.2.3 Nationaliteit en geboorteland	37
3.2.4 Samenstelling huishouden	38
3.2.5 Gezondheid	39
3.2.6 Verleden in een instelling	39
3.2.7 Inkomstenbronnen	40
3.2.8 Actieve begeleiding	41
3.2.9 Briefadres	41
3.2.10 Aanleiding(en) voor dak- en thuisloosheid	42
3.2.11 Duur van dak- en thuisloosheid	43
3.3 Opvang van Oekraïense vluchtelingen	44

Hoofdstuk 4 Resultaten kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	47
4.1 Arbeidsmigranten in een situatie van dak- of thuisloosheid	48
4.1.1 Zicht op het aantal dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's	48
4.1.2 Profielkenmerken van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	49
4.1.3 Leefsituaties van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	50
4.2 Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken	51
4.2.1 Zicht op het aantal mensen op campings en vakantieparken in de zes regio's	51
4.2.2 Profielkenmerken van mensen op campings en vakantieparken	52
4.2.3 Leefsituaties van mensen die verblijven op campings en vakantieparken	53
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusies	57
5.1 Samenvatting	58
5.1.1 Eerste telling aan de hand van de ETHOS-Light definitie in regio Holland Rijnland	58
5.1.2 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Holland Rijnland	58
5.1.3 Profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	59
5.2 Conclusies	60
5.2.1 Veel vrouwen zijn dak- of thuisloos	60
5.2.2 Dak- en thuisloosheid treft een groot aantal kinderen en jongeren	60
5.2.3 Arbeidsmigranten op straat vormen het topje van de ijsberg	60
5.2.4 Veel mensen verblijven noodgedwongen in niet-conventionele woonruimten	61
5.2.5 Ruim een op de vijf getelde volwassenen is langdurig dak- of thuisloos	61
5.2.6 Het organiseren van een ETHOS-telling levert veel op	61
5.3 Terugblik op de ETHOS-telling in regio Holland Rijnland	61
Hoofdstuk 6 Blik op de toekomst	65
6.1 Van tellen naar oplossen	66
6.2 Derde telronde (2025)	66
Referenties	68
Bijlagen	69
Bijlage 1: ETHOS-classificatie	69
Bijlage 2: ETHOS-Light	70
Bijlage 3: Deelnemende diensten en (sub)organisaties	71

1

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR DE TELLING

De Nederlandse overheid stelt zich als doel om dakloosheid volledig uit te bannen vóór 2030 (Ministerie van BZK et al., 2022). Om dit doel te bereiken zijn gegevens over de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland van cruciaal belang. Hoeveel mensen er dak- en thuisloos zijn in Nederland is echter niet duidelijk. Ook is niet bekend wat hun kenmerken en leefsituaties zijn. In het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)* wordt gewezen op het belang van betere monitoring van dakloosheid, zodat er gericht kan worden gestuurd aan de hand van kwantitatieve gegevens. De huidige monitoring van dakloosheid in Nederland biedt hiertoe onvoldoende mogelijkheden (Ministerie van BZK et al., 2022).

Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van dak- en thuisloosheid voerde Hogeschool Utrecht in samenwerking met Kansfonds in 2024 voor de tweede keer de ETHOS-telling uit. Ditmaal in zes Nederlandse regio's: regio Breda met centrumgemeente Breda, regio Gelderland-Zuid met centrumgemeente Nijmegen, regio Hart van Brabant met centrumgemeente Tilburg, regio Holland Rijnland met als grootste gemeente Leiden, regio West-Friesland met centrumgemeente Hoorn en regio Westelijke Mijnstreek met centrumgemeente Sittard-Geleen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een voor Nederland nieuwe definitie van dakloosheid, de ETHOS-Light classificatie, en van een nieuwe telmethode. Dit rapport bevat de resultaten van de telling die plaatsvond op 11 april 2024 in regio Holland Rijnland. De telling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeenten die onderdeel uitmaken van deze regio: Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braasem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude.

Het onderzoeksteam van Hogeschool Utrecht werd ondersteund door het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven dat de toegepaste telmethode ontwikkelde. Dit onderzoeksteam, onder leiding van prof. dr. Koen Hermans, past de telmethode sinds 2020 met succes toe in een groot aantal Belgische regio's. Met toestemming van de Katholieke Universiteit Leuven passen wij de methode dit jaar voor de tweede keer toe in Nederland.

Met het uitvoeren van de telling geven de gemeenten in regio Holland Rijnland, Hogeschool Utrecht en Kansfonds een impuls aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Nederland. De betrokken gemeenten hebben de ambitie om dak- en thuisloosheid in hun regio's gedegen aan te pakken. Zij willen hun beleid gericht op preventie en aanpak van dakloosheid baseren op concrete cijfers en profielkenmerken van dak- en thuisloze mensen in hun regio.

1.2 NOODZAAK TOT ANDERE TELLING VAN DAKLOOSHEID IN NEDERLAND

In Nederland wordt dakloosheid op verschillende manieren in kaart gebracht. De methoden die hierbij gebruikt worden, kennen echter veel beperkingen. Daardoor wordt niet de gehele populatie in kaart gebracht: onder meer kinderen, vijfenzestigplussers en ongedocumenteerde mensen komen niet in de bestaande cijfers voor. Bovendien is het met de gehanteerde methoden niet mogelijk om een goed beeld te krijgen van dak- en thuisloosheid op regionaal- en gemeentelijk niveau. Hierdoor kan geen passend beleid worden gemaakt gericht op het voorkomen en uitbannen van dak- en thuisloosheid. Een uitgebreide toelichting hierop is te vinden in de [onderzoeksrapportages van de eerste ETHOS-tellingen](#).

1.3 DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE VAN DAKLOOSHEID

De ETHOS-Light classificatie wordt binnen de Europese Unie en door vooraanstaande onderzoekers in Europa gezien als de best onderbouwde manier om dakloosheid te meten (Edgar, 2012; Baptista & Marlier, 2019). ETHOS staat voor 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert

dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. De brede ETHOS-classificatie bestaat uit dertien operationele categorieën die een onvolwaardige huisvestingssituatie beschrijven. Deze zijn onderverdeeld in vier conceptuele categorieën: dakloosheid, thuisloosheid, onveilige huisvesting en onbehoorlijke huisvesting (FEANTSA, 2005; zie ook Bijlage 1). Voor het meten van dakloosheid werd in 2006 een afgeslankte versie geïntroduceerd: ETHOS-Light (zie kader). Deze versie omvat zes van de dertien categorieën van de brede ETHOS-classificatie en geldt als een minimale classificatie van dakloosheid. Alle mensen die geen eigen (t)huis hebben kunnen hiermee in beeld worden gebracht (FEANTSA, 2018; zie ook Bijlage 2).

De ETHOS-Light definitie sluit goed aan bij het feit dat de verblijfssituatie van dakloze mensen vaak wisselt. Mensen verblijven bijvoorbeeld (noodgedwongen) afwisselend tijdelijk bij vrienden, in niet-conventionele woonruimten, in de noodopvang voor dakloze mensen of op straat (Schel et al., 2023). Uit onderzoek blijkt dat een huisuitzetting een belangrijke route is naar dakloosheid (Al Shamma et al., 2015). Om die reden heeft het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie aan de classificatie toegevoegd: mensen die hun woning binnen een maand moeten verlaten zonder dat zij zicht hebben op een passende woonoplossing (Hermans et al., 2021). Met de ETHOS-Light definitie kan naast zichtbare dakloosheid ook verborgen dakloosheid in beeld worden gebracht, met name onder mensen die verblijven bij vrienden, familie of derden en onder mensen die verblijven in een niet-conventionele woonruimte, zoals een auto, stacaravan, schuur of woning zonder basisvoorzieningen.

ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. Mensen die verblijven in de openbare ruimte
2. Mensen die verblijven in de noodopvang voor dakloze mensen
3. Mensen die verblijven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen
4. Mensen die een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting
5. Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan passende huisvesting
6. Mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden
- + Mensen met een dreigende huisuitzetting zonder passende vervolghuisvesting

De ETHOS-Light definitie van dakloosheid was leidend bij de telling die in regio Holland Rijnland werd uitgevoerd. Omdat bij deze definitie de *leefsituatie* centraal staat, wordt iedereen die zich bevindt in een leefsituatie die valt onder de ETHOS-Light categorieën beschouwd als dak- of thuisloos. Daarbij maakt het niet uit welke status mensen hebben voor de wet en voor beleid. Concepten als wettelijke verblijfsstatus, regiobinding en recht op voorzieningen spelen geen rol in het al dan niet geteld worden.

1.4 AANVULLEND KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN

VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Bij de pilot ETHOS-tellingen in 2023 bleek het moeilijk om dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken goed in beeld te krijgen. Deze groepen overlappen ook deels, omdat veel arbeidsmigranten op campings en vakantieparken verblijven. De ETHOS-telling gaat uit van medewerking van organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen (zie Hoofdstuk 2 voor nadere toelichting op de methode). Echter, de organisaties die meetelden in 2023 hadden onvoldoende zicht op deze specifieke groepen. In 2024 is daarom extra inzet gepleegd om organisaties te betrekken die in contact staan met arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Om een beter begrip van en zicht op deze groepen te verkrijgen is daarom besloten om ook een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren naar dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken.

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een beschrijving van de methode van de ETHOS-telling. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de ETHOS-telling weer. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van het kwalitatieve deelonderzoek naar arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting en beschrijft de conclusies van het onderzoek en in Hoofdstuk 6 kijken we vooruit op de toekomst.

2

METHODE ETHOS-TELLING

2 METHODE ETHOS-TELLING

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in regio Holland Rijnland door middel van een regionale telling van dak- en thuisloosheid. De volgende twee onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. Hoeveel personen zijn dak- of thuisloos in regio Holland Rijnland en in welke leefsituatie bevinden deze personen zich?
2. Wat is het profiel van de dak- en thuisloze personen in regio Holland Rijnland?

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een point-in-time telling. Bij een point-in-time telling wordt op een bepaald moment (dag of week) een telling georganiseerd in een geografisch afgebakend gebied (Hermans et al., 2021). Er zijn verschillende manieren om een point-in-time telling uit te voeren. De methode die door ons werd toegepast vertrekt vanuit een intensieve samenwerking met zoveel mogelijk organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op één specifieke dag vullen medewerkers van deze organisaties voor alle personen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid een vragenlijst in met vragen over de leefsituatie en over diverse kenmerken van de personen die geteld worden. De betrokkenheid van een onafhankelijke onderzoeksinstelling is van belang om de privacy van de getelde personen te garanderen.

Er is bij deze telling bewust gekozen voor het werken met een vragenlijst, omdat dit een middel is om ook profielkenmerken in kaart te kunnen brengen. Zicht op profielkenmerken stelt gemeenten in staat om gericht beleid te ontwikkelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen (Wewerinke et al., 2023a). Dat beleid kan zich bijvoorbeeld richten op specifieke groepen of op specifieke leefsituaties. Door zoveel mogelijk organisaties te betrekken die in contact staan met dak- en thuisloze personen, dus niet alleen de organisaties die zich specifiek op deze groep richten, komt bovendien ook verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Omdat deze organisaties in aanloop naar de telling intensief samenwerken, groeit hun kennis over de problematiek van dak- en thuisloosheid en hun inzicht in hoe zij kunnen bijdragen aan een betere ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. De ervaring leert dat dit proces leidt tot meer draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid in de regio waar de telling plaatsvindt (Vermeir & Samyn, 2021).

Een beperking van de gehanteerde methode is dat een point-in-time telling minder goed in staat is om inzicht te geven in de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Dit komt omdat er een momentopname wordt gemaakt. Monitoringsinstrumenten van gemeenten en organisaties zijn beter geschikt voor het in kaart brengen van de dynamiek van dak- en thuisloosheid onder de groepen mensen die zij in beeld hebben. Een tweede belangrijke beperking van de gehanteerde methode is dat deze maar beperkt inzicht biedt in routes naar dak- en thuisloosheid in de regio. Daarvoor zijn andere onderzoeksmethoden geschikter.

2.2 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

De personen die door middel van deze point-in-time telling werden geteld in regio Holland Rijnland moesten voldoen aan de volgende twee voorwaarden:

a. De persoon bevindt zich in een situatie van dak- of thuisloosheid

Een situatie van dak- of thuisloosheid definiëren we zoals gezegd aan de hand van ETHOS-Light + dreigende huisuitzetting. De categorieën die hiertoe behoren worden nader gespecificeerd in Figuur 1. Op basis van het conceptuele model zijn alle mogelijke leefsituaties van dak- en thuisloosheid geordend. In elke categorie zijn diverse leefsituaties te onderscheiden.

Figuur 1. Toelichting ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

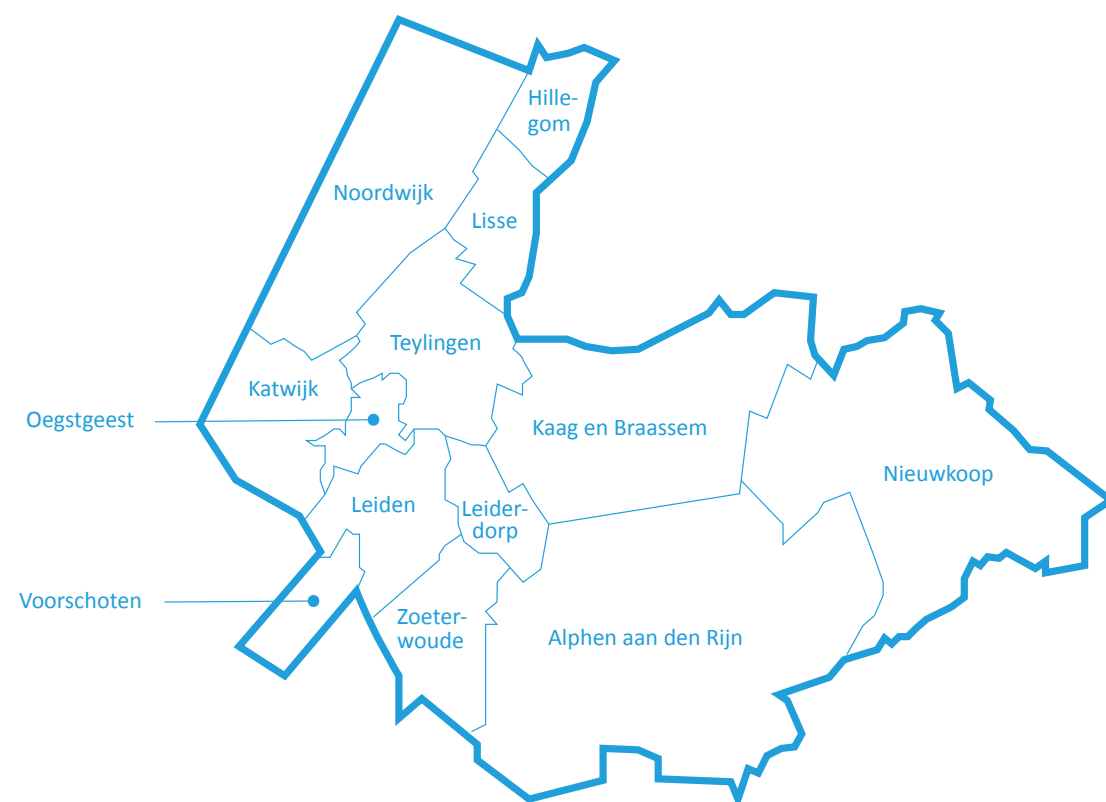
1.	In openbare ruimte	Mensen die verblijven in de openbare ruimte (op straat of in de natuur).
2.	In noodopvang voor dakloze mensen	Mensen die in laagdrempelige en kortdurende opvang voor dakloze mensen verblijven, zoals nachtopvang, dag- en nachtopvang, noodopvang of winteropvang.
3.	In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	Mensen die in een tijdelijke opvangplek voor dakloze mensen verblijven, zoals 24-uurs opvang, crisisopvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, gezinsopvang, doorstroomwoningen of alternatieve tijdelijke opvang specifiek bedoeld voor dakloze mensen.
4.	Mensen die uitstromen uit een instelling/ langer verblijven in een instelling	a. Mensen die binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting (bijvoorbeeld de gevangenis, ziekenhuis, jeugdzorginstelling, GGZ-instelling, beschermd wonen of AZC) b. Mensen die vanwege een gebrek aan passende huisvesting langer dan nodig verblijven in een instelling.
5.	In niet-conventionele woonruimten	Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan een passende woonoplossing. Bijvoorbeeld in een (sta)caravan, hut, garage, kraakpand, auto, op een camping, in een hotel/ B&B, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer.
6.	Bij familie, vrienden of derden	Mensen die tijdelijk verblijven bij (gast)familie, vrienden of derden, wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+	Dreigende huisuitzetting	Mensen die hun woning binnen een maand na de teldag moeten verlaten, zonder dat zij zicht hebben op een stabiele woonoplossing. Bijvoorbeeld vanwege: een betekend vonnis tot gerechtelijke huisuitzetting, een beslissing onbewoonbaarheid, beslissing ongeschiktheid, een beëindigd of verlopen huur- of omklapcontract, terugnamebevel van een koopwoning, tijdelijke sluiting van de woning op basis van Wet Damocles of vanwege sloop of renovatie.

b. De persoon heeft een link met de regio

De getelde personen moesten ook een link hebben met de regio. In de volgende situaties werden mensen meegeteld:

- De persoon verbleef op de teldag in regio Holland Rijnland (Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braasem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude, zie ook Figuur 2).
- De persoon verbleef buiten de regio, maar had het laatste officiële woonadres in de regio. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een persoon vanuit de tellende regio vlucht naar de vrouwenopvang in een andere regio, of wanneer een persoon vanuit de tellende regio tijdelijk verblijft in een andere regio omdat deze persoon daar verblijfsmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld bij vrienden, familie of derden.

Figuur 2. Regiokaart Holland Rijnland

Er waren geen voorwaarden verbonden aan de duur van het verblijf in de regio: ook indien de persoon er één nacht verbleef, werd de persoon meegeteld. Er is steeds gekeken naar de actuele situatie van de persoon op de teldag. Alle personen die op de teldag voldeden aan de twee criteria werden meegeteld.

2.3 ONDERZOEKSPROCEDURE

Alle personen die aan bovenstaande voorwaarden voldeden en in beeld waren bij een van de deelnemende organisaties werden geteld op één specifieke datum: 11 april 2024. De verblijfssituatie, uitgedrukt in de ETHOS-Light categorie, betreft de nacht *voorafgaand* aan de teldag, dus de nacht van 10 op 11 april. Deelnemende organisaties vulden op de teldag of in de twee weken daarna een online vragenlijst in over de personen die voldeden aan de genoemde criteria. Deelnemende verblijfsinstellingen vulden de vragenlijsten in binnen een maand na de teldag, omdat bij de verblijfsinstellingen onder meer werd gekeken naar personen die een instelling verlaten zonder passende woonoplossing binnen een maand na de teldag. Niet altijd was op de teldag al bekend of mensen de verblijfsinstelling binnen een maand zouden verlaten zonder passende woonoplossing (denk bijvoorbeeld aan een schorsing van een persoon bij een instelling vanwege ongewenst gedrag).

Voorafgaand aan de teldag werd de telling door de deelnemende organisaties voorbereid. De organisaties screenen alle mensen met wie zij in contact staan op de twee criteria voor deelname en maakten een lijst van alle personen die aan deze criteria voldeden. Vervolgens zijn deze personen door de organisaties zoveel mogelijk geïnformeerd over de telling. Hiervoor werden posters en flyers opgehangen bij de deelnemende organisaties en voerden sommige medewerkers gesprekken met personen die aan de criteria voldeden. Indien mensen niet meegeteld wilden worden, konden zij dit aangeven bij de betrokken medewerkers. Voor deze personen is geen vragenlijst ingevuld, en ingevulde vragenlijsten over deze personen bij andere organisaties zijn verwijderd.

Op de teldag zelf of kort daarna probeerden medewerkers te achterhalen waar de personen die aan de criteria voldeden verbleven in de nacht van 10 op 11 april. Zo kon de actuele verblijfssituatie worden ingevuld in de vragenlijst. De medewerkers vulden ook – indien bekend – de verblijfssituatie(s) van de persoon in de twee weken voorafgaand aan de telling in. Hier werd naar gevraagd, omdat het voor de medewerkers van de deelnemende organisaties niet altijd mogelijk is om de exacte verblijfssituatie op de teldag te achterhalen. Op deze manier wordt toch informatie verkregen over de verblijfssituatie(s) van deze personen. Bovendien geeft deze informatie inzicht in de dynamiek van dak- en thuisloosheid, omdat bij deze vraag meerdere verblijfsplaatsen konden worden aangegeven. Indien er geen informatie was over de verblijfssituatie in de nacht van 10 op 11 april of over de verblijfssituatie(s) in de twee weken voorafgaand aan de telling dan werden mensen niet meegeteld.

2.4 INVULLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst bestond gemiddeld genomen uit 25 vragen (het exacte aantal vragen is afhankelijk van de ingevulde antwoorden). Naast de verblijfssituatie op de teldag en de twee weken voorafgaand aan de teldag werd ook gevraagd naar een aantal profielkenmerken. De vragen in de vragenlijst zijn grotendeels gebaseerd op de Europese MPHASIS-richtlijnen voor het meten van dak- en thuisloosheid (MPHASIS, 2009)¹. De vragenlijsten werden ingevuld door de medewerkers van de deelnemende organisaties. Zij maken een inschatting over de situatie van de betreffende persoon. Indien gewenst konden zij de vragenlijst invullen samen met de dak- of thuisloze persoon. Ook in dat geval werd de persoon geïnformeerd en gewezen op diens recht om niet te worden meegeteld. Een handleiding met uitgebreide instructies voor het invullen van de vragen ondersteunde de organisaties bij het invullen van de vragenlijst. De vragenlijsten werden via een online link ingevoerd.

2.5 VOORKOMEN VAN DUBBELTELLINGEN

Hoe meer organisaties meetellen, hoe groter de kans dat mensen twee keer of vaker geteld worden. Om dubbeltellingen te identificeren werd er gebruik gemaakt van een naamcode. Om de identiteit van de getelde personen te beschermen, werden geen namen of burgerservicenummers genoteerd. De naamcode bestaat uit de eerste letter van de voornaam en van de voornaam en de eerste en laatste letter van de (volledige) achternaam². Bij Jan De Wit is de naamcode bijvoorbeeld JDT. Aan de hand van de naamcodes, gecombineerd met informatie uit de vragenlijst over de persoonskenmerken en leefsituatie van de getelde personen, identificeren en verwijderen de onderzoekers de dubbeltellingen. Na het verwijderen van de dubbeltellingen werden de naamcodes en de exacte leeftijd uit het databestand verwijderd en apart opgeslagen in de digitale kluis van Hogeschool Utrecht om de privacy van de getelde personen te waarborgen.

2.6 ORGANISATIE VAN DE TELLING

De organisatie van de telling was grotendeels in handen van een regionale coördinator die in opdracht van gemeenten werkt in regio Holland Rijnland (zie Figuur 3 voor de tijdlijn van de telling). Deze regionale coördinator organiseerde de telling in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam. Een regionale werkgroep met vertegenwoordigers van de belangrijkste tellende organisaties werd samengesteld om de regionale coördinator te ondersteunen bij de organisatie van de telling. De werkgroep had een essentiële

¹ MPHASIS staat voor *Measuring Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems*. Dit was een Europees project dat liep van december 2007 tot december 2009 en dat werd gefinancierd door het EU PROGRESS programme. Het voornaamste doel van MPHASIS was om de monitoring van dakloosheid en dakloosheidsbeleid in 20 Europese landen te verbeteren, gebaseerd op de aanbevelingen van het 'Measurement of Homelessness at European Union Level' onderzoek (University of Dundee, z.d.).

² Bij een namenreeks is er soms geen sprake van een duidelijk onderscheid tussen een voornaam en een achternaam. Daarom werd bij een namenreeks gekeken naar de eerste letter van de eerste naam en de eerste en laatste letter van de laatste naam in de namenreeks.

rol bij het gehele proces van de telling en om te zorgen voor een breed draagvlak voor de telling. Om een zo valide mogelijke telling te organiseren, werd gestreefd naar deelname van zoveel mogelijk organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen in de regio. De werkgroep heeft het overzicht van deze organisaties gemaakt en deze organisaties benaderd voor deelname aan de telling. Daarnaast is er in Holland Rijnland een bestuurlijk klankbord in het leven geroepen voor de ETHOS-telling. Het Klankbord bestaat uit drie bestuurders van de sub-regio's Leidse Regio, Duin- en Bollenstreek en Rijnstreek.

In januari 2024 werd een startbijeenkomst georganiseerd om bestuurders en managers van de regionale organisaties te informeren over de telling. Een onderzoeker van Hogeschool Utrecht lichtte op deze dag de wetenschappelijke basis en de praktische uitwerking van de telling toe en een ervaringsdeskundige vertelde over zijn ervaring met dak- en thuisloosheid. De gemeenten deden een oproep aan alle aanwezige organisaties om deel te nemen aan de telling. Daarnaast is er door de regionale werkgroep in samenwerking met een aantal organisaties een wervingsfilm gemaakt om organisaties op te roepen om aan de telling deel te nemen. In de maand maart vonden drie informatiesessies plaats om medewerkers van de organisaties te informeren over het onderzoek en hen te instrueren over het invullen van de vragenlijsten. Twee van deze sessies vonden fysiek plaats, één sessie vond online plaats. In aanvulling op de informatiesessies vond in de week voor de teldag ook een online vragensessie plaats, waar medewerkers van de tellende organisaties hun laatste vragen over het invullen van de vragenlijst konden stellen aan de onderzoekers. De vragenlijst en de handleiding bij de vragenlijst werden aangescherpt op basis van de vragen en opmerkingen die tijdens de informatie- en vragensessies naar voren kwamen. Alle vragen die tijdens de informatie- en vragensessies werden gesteld door de medewerkers van de organisaties en de antwoorden op deze vragen werden gebundeld in een document met veelgestelde vragen. Dit document werd naar alle organisaties toegestuurd. Op de teldag zelf en in de weken daarna waren de onderzoekers telefonisch en per mail bereikbaar voor het beantwoorden van vragen over het invullen van de vragenlijst.

In de weken na de teldag is steeds gekeken hoeveel vragenlijsten er waren ingediend door de verschillende organisaties. Alle organisaties ontvingen herinneringsmails met het verzoek om de vragenlijsten tijdig in te dienen. Organisaties die nog geen vragenlijsten hadden ingevoerd en organisaties die minder vragenlijsten hadden ingevoerd dan verwacht werden gebeld door de regionale coördinator en de regionale werkgroep om na te gaan of het beeld al compleet was. Op deze manier is gezorgd voor een zo groot mogelijke respons. De onderzoekers zochten contact met de organisaties die de vragenlijsten hadden ingevuld indien er onduidelijkheid bestond over de leefsituatie van mensen die geteld waren.

In juli 2024 vond tijdens een feedbackmoment in Leiden een terugkoppeling van de voorlopige resultaten van de telling plaats. Vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, leden van de werkgroep en vertegenwoordigers van de belangrijkste telorganisaties waren hierbij aanwezig. Tijdens het feedbackmoment gingen de onderzoekers met deelnemers in gesprek over de telmethode en over het aantal mensen dat geteld is in verschillende leefsituaties in de verschillende gemeenten. Vanuit hun kennis van de situatie in de regio reflecteerden zij op de cijfers. Zo gingen we na of de resultaten een juiste weergave zijn van de werkelijke situatie in de regio.

Figuur 3. Tijdlijn ETHOS-telonderzoek

2.7 DEELNEMENDE ORGANISATIES

In totaal namen 54 organisaties deel aan de telling in regio Holland Rijnland (zie Bijlage 3). Al deze organisaties zijn af en toe tot dagelijks in contact met de doelgroep van de telling en hebben op de teldag alle mensen met wie zij in contact zijn gescreend op de twee voorwaarden voor deelname. Bij 46 organisaties waren op de teldag mensen in beeld die in de nacht van 10 op 11 april aan de voorwaarden voldeden (zie Tabel 1). Voor deze mensen vulden de organisaties een vragenlijst in. In totaal werden er 1.085 vragenlijsten ingevuld. 23 van deze vragenlijsten werden ingevuld samen met de persoon om wie het ging. De overige vragenlijsten werden alleen door de medewerkers ingevuld.

De onderzoekers verwijderden in totaal minder dan 161 vragenlijsten³. Bij een deel van deze vragenlijsten was sprake van dubbeltellingen die op basis van de naamcode, de leeftijd, gender en soms ook andere kenmerken werden verwijderd. Tevens verwijderden de onderzoekers vragenlijsten uit het databestand die onvoldoende informatie over de verblijfssituatie van de personen bevatten of waarbij niet was voldaan aan de voorwaarden van de telling.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie

Deelnemende organisaties	Aantal ingevulde vragenlijsten
1. Stichting de Binnenvest	422
2. Hecht Zorg- en Veiligheidshuis	160
3. Sociaal Wijkteam Leiden	153
4. COOL	43
5. Gemeente Voorschoten	33
6. Vluchtelingenwerk Holland Rijnland	31
7. Tom in de buurt	30
8. Brijder Leiden	24
9. GGZ Rivierduinen	22
10. Vrouwenopvang Rosa Manus	20
11. Stichting de Brug	13
12. Incluzio Leiderdorp	10
13. Cardea	<10

³ We spreken hier over 'minder dan' 161 vragenlijsten om te voorkomen dat de exacte aantallen van groepen kleiner dan 10 te herleiden zijn.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Deelnemende organisaties	Aantal ingevulde vragenlijsten
14. De Bakkerij	<10
15. De Fabel	<10
16. De Haardstee	<10
17. Fiscale Adviespraktijk GH Offringa	<10
18. Gemeente Alphen aan den Rijn	<10
19. Gemeente Katwijk	<10
20. Gemeente Leiden	<10
21. Gemeente Leiderdorp	<10
22. Gemeente Nieuwkoop	<10
23. Gemeente Noordwijk	<10
24. Gemeente Oegstgeest	<10
25. Gemeente Zoeterwoude	<10
26. Jeugdbescherming West	<10
27. Jeugdteam Leidse Regio	<10
28. Kamers met Aandacht	<10
29. Kwadraad	<10
30. Openbare Bibliotheek Voorschoten Wassenaar	<10
31. PI Alphen aan den Rijn	<10
32. Politie-eenheid Den Haag	<10
33. Portaal	<10
34. Sociaal Team Oegstgeest	<10
35. Stichting Barka	<10
36. Stichting Jeugdteams Leidse Regio	<10
37. Stichting Lumen Holland Rijnland	<10
38. Stichting Straatpastoraat Leiden	<10
39. Veilig Thuis	<10
40. Verloskundigen Noordwijk-Noordwijkerhout	<10
41. Verloskundigenpraktijk Voorhout	<10
42. Voor ieder1	<10
43. Voorschoten voor Elkaar	<10
44. Woningstichting Ons Doel	<10
45. Woondiensten Aarwoude	<10
46. Woonforte	<10
47. Onbekend	<10
Totaal	1085

De ingevulde vragenlijsten zijn zoveel als mogelijk weergegeven bij de in de vragenlijst opgegeven moederorganisatie. Door onderlinge samenwerkingsverbanden (bv. in wijk- of dorps teams) kan het zijn dat er vragenlijsten zijn ingevuld onder de noemer van een andere organisatie.

2.8 NON-RESPONS

De volgende organisaties hadden mogelijk wel dak- en thuisloze personen in beeld, maar namen niet deel aan de telling vanwege uiteenlopende redenen: BOA's, ziekenhuizen, leegstandbeheerders, ISD, HLT-samen en de afdeling Burgerzaken van alle deelnemende gemeenten. Verder hebben diverse organisaties met elkaar afgestemd wie welke mensen zou tellen. Dit werd gedaan om de tijdsinvestering van het tellen zoveel mogelijk te beperken.

2.9 BETROUWBAARHEID VAN DE RESULTATEN

Een belangrijke vraag is of de resultaten van deze telling een goede weergave zijn van de werkelijke situatie van dak- en thuisloosheid in regio Holland Rijnland. Uit de reflecties van de onderzoekers en de betrokken professionals uit de regio ontstaat het beeld dat de juiste organisaties zijn benaderd voor de telling.

Bij de gehanteerde methode hangt de betrouwbaarheid van de resultaten grotendeels af van het draagvlak binnen de regio waar de telling is uitgevoerd. In regio Holland Rijnland was er vanaf de start van het project veel draagvlak voor de telling. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal organisaties dat deelnam aan de telling: 54 organisaties in de regio namen deel, waarbij er sprake was van een grote verscheidenheid aan partijen. Ook lieten de organisaties en hun medewerkers een grote betrokkenheid bij de telling zien. De lijst van organisaties die benaderd moesten worden voor deelname werd opgesteld samen met een speciaal voor de telling opgerichte regionale werkgroep. Deelnemers aan de werkgroep kennen de regio goed en weten daardoor welke organisaties betrokken moesten worden om zoveel mogelijk dak- en thuisloze personen in beeld te krijgen.

Om te toetsen in hoeverre de resultaten een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke situatie in de regio werden de resultaten tijdens een feedbackbijeenkomst voorgelegd aan vertegenwoordigers van de telorganisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten. Zij reflecteerden uitgebreid op alle resultaten. Uit de reflecties van de professionals kwam naar voren dat de resultaten van de telling over het algemeen goed aansluiten bij de situatie in hun regio, zowel in omvang als in aard en diversiteit van leefsituaties van dak- en thuisloze mensen. Tijdens het proces van de telling en ook het feedbackmoment kwam naar voren dat door privacy kwesties vertraging is opgetreden in het proces. Dit heeft ertoe geleid dat er minder tijd beschikbaar was voor het betrekken van organisaties bij de telling en voor de feitelijke telling zelf. Als gevolg hiervan zijn in regio Holland Rijnland zeer waarschijnlijk minder dak- en thuisloze mensen geteld.

Daarnaast vermoeden de professionals dat een aantal specifieke groepen nog niet volledig in beeld is gebracht. Daarbij gaat het om arbeidsmigranten, personen die verblijven in anti-kraakwoningen en op campings en vakantieparken. Dit geldt vooral voor de regiogemeenten, omdat hier bijvoorbeeld relatief gezien meer vakantieparken en campings gevestigd zijn. Deze feedback geeft aanknopingspunten voor het betrekken van nieuwe sleutelfiguren en voor het ontwikkelen van de telmethode.

De betrokken professionals benadrukken dat met deze methode veel meer groepen die anders onzichtbaar blijven in beeld zijn gekomen. Tegelijkertijd zullen er altijd mensen zijn die ook met deze telmethode niet in beeld komen. Het gaat hier volgens hen om personen die niet in contact staan met hulp- of dienstverlenende organisaties, omdat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of omdat zij bewust onder de radar willen blijven. De betrokken professionals vermoeden bijvoorbeeld dat mensen zonder verblijfspapieren bewust geen contact zoeken met hulp- of dienstverlenende organisaties uit angst om het land te moeten verlaten. Tevens vermoeden ze dat alleenstaande moeders van buitenlandse afkomst terughoudend zijn in het zoeken van contact met hulp- of dienstverlenende organisaties, uit angst het gezag over hun kinderen te verliezen.

2.10 KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In iedere regio waar de ETHOS-telling plaatsvond, zijn interviews georganiseerd met professionals en sleutelfiguren die zicht hebben op de leefsituaties van arbeidsmigranten in de regio en mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In regio Holland Rijnland is een professional geïnterviewd over mensen die op campings en vakantieparken verblijven en is er een focusgroep gehouden met vier professionals over arbeidsmigranten. De interviews werden afgenomen door twee onderzoekers van Hogeschool Utrecht. Van de interviews zijn gespreksverslagen gemaakt welke vervolgens zijn voorgelegd aan de professionals met het verzoek om het verslag te controleren op onjuistheden en om waar nodig nog aanvullingen te doen. Daarna werden de verslagen door de onderzoekers geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve onderzoek staan beschreven in Hoofdstuk 4.

3

ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

3 ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene resultaten van de ETHOS-Light telling in regio Holland Rijnland. Het geeft eerst het aantal dak- en thuisloze personen in de regio weer, met een verdeling over de verschillende gemeenten en een verdeling over de verschillende leefsituaties. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de profielkenmerken van de getelde groep dak- en thuisloze personen.

Met regio Holland Rijnland is overeengekomen dat aantallen kleiner dan 10 niet exact worden gerapporteerd in deze onderzoeksrapportage. In plaats hiervan worden deze resultaten aangeduid met <10. In tabellen waar een of meerdere antwoordcategorieën <10 personen betreffen, tellen percentages daarom niet altijd op tot 100.

3.1 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO HOLLAND RIJNLAND

In de nacht van 10 op 11 april 2024 werden in totaal 1.175 dak- en thuisloze personen geteld in regio Holland Rijnland. We telden 924 dak- of thuisloze volwassenen en 251 minderjarige kinderen. Over het algemeen verbleven deze kinderen samen met één of meerdere ouders in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Minder dan 10 van de kinderen verbleven alleenstaand. Van de getelde personen waren minder dan 10 vrouwen zwanger. Tabel 2 geeft een overzicht van de verblijfssituatie van de getelde personen, uitgesplitst naar volwassenen en kinderen. Tevens zijn er 355 kinderen geteld die niet zelf dak- of thuisloos waren, maar van wie ten minste één ouder wel dak- of thuisloos was. Deze kinderen worden verder aangeduid als *indirect betrokken* kinderen.

Tabel 2. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 11 april 2024

Totaal getelde personen	1.175			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	58	6%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	70	8%	<10	<4%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	175	19%	77	31%
4. In een instelling	110	12%	19	8%
5. In niet-conventionele woonruimte	93	10%	20	8%
6. Bij familie/ vrienden/ derden	327	35%	101	40%
+ Dreigende huisuitzetting	71	8%	31	12%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	20	2%	<10	<4%
Totaal	924	100%	251	100%

De getelde personen verbleven het vaakst *bij familie, vrienden of derden, in tijdelijke opvang voor dakloze mensen* en *in een instelling*. In totaal telden we 833 volwassenen en minder dan 227 minderjarige kinderen die volgens de *definitie van ETHOS-Light* (categorie 1 t/m 6) dak- of thuisloos zijn⁴. Daarnaast hadden 71 volwassenen (8%) en 31 kinderen (12%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*. Voor 20 volwassenen (2%) en minder dan 10 kinderen (<4%) is de verblijfssituatie van 10 op 11 april *onbekend*. Van deze personen was de verblijfssituatie (of verblijfssituaties) in de twee weken voor de teldatum wel bekend (zie ook Tabel 8).

⁴ We spreken hier over 'minder dan' 227 kinderen om te voorkomen dat de exacte aantallen van groepen kleiner dan 10 te herleiden zijn.

In de rest van dit hoofdstuk worden de resultaten alleen voor de getelde volwassenen weergegeven, tenzij anders vermeld.

3.1.1 IN OPENBARE RUIMTE

In de nacht van 10 op 11 april verbleven 58 mensen (6%) in de *openbare ruimte*.

3.1.2 IN NOODOPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

We telden 70 volwassenen (8%) die in de *noodopvang voor dakloze mensen* verbleven. Alle personen die in de 'Nieuwe Energie' in Leiden verbleven zijn in deze categorie geteld. Hier vallen ook de crisisbedden onder.

3.1.3 IN TIJDELIJKE OPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

Er verbleven 175 mensen (19%) in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen*. Tabel 3 laat zien in welk type opvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 3. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Lokale opvanglocaties in de wijk in de regio	117	67%
Vrouwenopvang	21	12%
Gezinsopvang	13	7%
Doorstroomvoorziening	13	7%
Jongerenopvang	<10	<6%
Anders	<10	<6%
Onbekend	<10	<6%
Totaal	175	100%

De grootste groep volwassenen verbleef op *lokale opvanglocaties in de wijk* (117 mensen, 67%). Een groep van 21 vrouwen (12%) verbleef in een *vrouwenopvang*. 13 personen (7%) verbleven in een *gezinsopvang*, 13 personen (7%) verbleven in een *doorstroomvoorziening*, en minder dan 10 personen verbleven in een *jongerenopvang*⁵. Daarnaast werd voor minder dan 10 personen een *ander type tijdelijke opvangvoorziening* aangegeven, zoals een opvanghuis van COOL, een pension voor dakloze mensen of een diaconaal opvanghuis. Voor minder dan 10 personen (<6%) is *onbekend* in welk type tijdelijke opvang voor dakloze mensen zij verbleven.

3.1.4 IN EEN INSTELLING

In totaal verbleven 110 mensen (12%) *in een instelling* die ze 1) al hadden moeten verlaten maar waar zij langer verbleven wegens een gebrek aan een passende woonoplossing, of die ze 2) binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder dat ze een passende woonoplossing hadden. Ruim de helft van de personen die in een instelling verbleven (56 personen, 51%), *verbleef daar langer wegens gebrek aan een woonoplossing*. 42% van de personen (46 personen) *moest de instelling binnen één maand verlaten zonder woonoplossing*. Voor minder dan 10 personen is deze informatie *onbekend* (zie ook Tabel 4a).

⁵ De jongerenopvang 'het Maansteenpad' in Leiden was ten tijde van de teldag (11 april) net geopend. Dit verklaart het relatief lage aantal jongeren in deze voorziening.

Tabel 4a. Aantal volwassenen dat een instelling verliet of er langer verbleef door gebrek aan een woonoplossing op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Verblijft langer in instelling wegens gebrek aan woonoplossing	56	51%
Verlaat instelling binnen de maand zonder woonoplossing	46	42%
Onbekend	<10	<9%
Totaal	110	100%

Tabel 4b geeft de verdeling van deze groep over de verschillende typen instellingen in de regio weer. De meeste mensen verbleven in een *asielzoekerscentrum* (52 personen, 47%) en in *detentie* (40 personen, 36%). Alle mensen die in detentie verbleven, zijn meegeteld omdat ze de instelling moesten verlaten binnen één maand na de teldag zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Andere getelde personen verbleven in een *GGZ-instelling* (<10 personen), een *voorziening voor beschermd wonen* (<10 personen), een *instelling voor verslavingszorg* (<10 personen), een *algemeen ziekenhuis* (<10 personen) en een *revalidatiecentrum* (<10 personen). Daarnaast verbleven er minder dan 10 personen in een *ander type instelling*.

Tabel 4b. Aantal volwassenen in een instelling op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Asielzoekerscentrum ⁶	52	47%
Detentie ⁷	40	36%
GGZ-instelling	<10	<9%
Beschermd wonen	<10	<9%
Instelling voor verslavingszorg	<10	<9%
Algemeen ziekenhuis	<10	<9%
Revalidatiecentrum	<10	<9%
Anders	<10	<9%
Totaal	110	100%

3.1.5 IN EEN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTE

In totaal verbleven 93 van de getelde volwassenen (10%) in een *niet-conventionele woonruimte* (zie ook Tabel 5). De meesten van hen verbleven in een *auto* (13 personen, 14%), in een *(sta)caravan of op een camping* (12 personen, 13%) of in een *vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract* (10 personen, 11%). Er verbleven minder dan 10 mensen in elk van de volgende categorieën: *boot*, *garage/schuur/tuinhuisje*, *anti-kraak woning*, *hotel/B&B*, *bedrijfspan*, *camper*, *tuinhuysje*, *woning zonder basisvoorzieningen zoals een badkamer of keuken*, *kraakpand* of een *ander type niet-conventionele woonruimte*. Voor 28 personen (30%) is het type niet-conventionele woonruimte *onbekend*, maar is wel vastgesteld dat zij in een niet-conventionele woonruimte verbleven.

6 Personen die langer verblijven in een AZC vanwege gebrek aan woonoplossing zijn meegeteld in dit onderzoek wanneer zij op de teldag waren aangemerkt als statushouder en langer dan 6 maanden (de wettelijke termijn die gemeenten hebben om woonruimte te realiseren voor statushouders) wachtten op woonruimte. Het aantal mensen dat in een asielzoekerscentrum verbleef in Holland Rijnland, is deels te verklaren door de aanwezigheid van een asielzoekerscentrum in Oegstgeest. Professionals geven aan dat het werkelijke aantal mensen dat in een asielzoekerscentrum verbleef hoger is omdat in regio Holland Rijnland alleen Vluchtelingenwerk in Leiden/Oegstgeest heeft meegeteld.

7 Het aantal getelde mensen in detentie is voor een deel afkomstig uit de Penitentiaire Inrichting (PI) in Alphen aan den Rijn. Daarnaast zijn ook mensen uit PI's van buiten de regio meegeteld mits zij een binding hadden met regio Holland Rijnland.

Tabel 5. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Auto	13	14%
(Sta)caravan	12	13%
Vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract	10	11%
Garage/ schuur/ tuinhuis	<10	<11%
Boot	<10	<11%
Antikraakpand	<10	<11%
Hotel/ B&B	<10	<11%
Bedrijfspan	<10	<11%
Camper	<10	<11%
Kraakpand	<10	<11%
Woning zonder basisvoorzieningen zoals badkamer of keuken	<10	<11%
Anders	<10	<11%
Onbekend	28	30%
Totaal	93	100%

3.1.6 BIJ FAMILIE, VRIENDEN OF DERDEN

Van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleven 327 personen (35%) *bij familie, vrienden of derden* wegens gebrek aan een passende woonoplossing (zie ook Tabel 6). 78% van de personen (256 personen) stond *niet ingeschreven op het verblijfadres*. 12% van de personen (38 mensen) stond *wel ingeschreven op het verblijfadres*, maar verbleef vanwege grote woononzekerheid en/of slechte woonkwaliteit in een dermate preciaire situatie dat we spreken van thuisloosheid. Van 10% van de personen (33 personen) is *onbekend* of ze waren ingeschreven.

Tabel 6. Aantal personen dat staat ingeschreven op verblijfadres bij familie, vrienden of derden.

	Aantal volwassenen	%
Niet ingeschreven op verblijfadres	256	78%
Ingeschreven op verblijfadres	38	12%
Onbekend	33	10%
Totaal	327	100%

3.1.7 DREIGENDE HUISUITZETTING

Op 11 april hadden 71 mensen (8%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*: zij moesten in de maand na de teldag hun woning verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Tabel 7a geeft de redenen voor dreigende huisuitzetting weer. Er konden meerdere redenen per persoon worden aangegeven. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

De meeste mensen dreigden hun woning te moeten verlaten vanwege een *huurachterstand* (39 personen, 55%). Elk van de volgende redenen voor dreigende huisuitzetting werd voor minder dan 10 mensen (<14%) aangegeven: *overlast*, *sloop/renovatie*, *drugsvondst*, *een verlopen huurcontract*, en een *huurcontract dat binnen een maand na de teldag verliep*. Bij de overige 17 mensen (24%) was er sprake van een *andere reden* voor een dreigende huisuitzetting. Veelgenoemde redenen waren onwettig verblijf en het om verschillende redenen ontbinden van het huurcontract door de verhuurder. Voor minder dan 10 personen (<14%) was de reden voor dreigende huisuitzetting *onbekend*.

Tabel 7a. Redenen voor de dreigende huisuitzetting op 11 april 2024 (n=71)

	Aantal volwassenen	%
Huurachterstand	39	55%
Overlast	<10	<14%
Sloop/renovatie	<10	<14%
Drugsvondst	<10	<14%
Huurcontract is verlopen	<10	<14%
Huurcontract verloopt binnen de maand na de teldag	<10	<14%
Anders	17	24%
Onbekend	<10	<14%

Bij 76% van de personen met een dreigende huisuitzetting (54 personen) betreft het een huisuitzetting uit een huurwoning van een woningcorporatie, bij minder dan 10 mensen betreft het een huurwoning van een particuliere verhuurder en eveneens bij minder dan 10 mensen betreft het een koopwoning. Voor minder dan 10 mensen is het type woning onbekend (zie Tabel 7b).

Tabel 7b. Type woning bij huisuitzetting

	Aantal volwassenen	%
Huurwoning van woningcorporatie	54	76%
Huurwoning van particuliere verhuurder	<10	<14%
Koopwoning	<10	<14%
Anders	<10	<14%
Onbekend	<10	<14%
Totaal	71	100%

3.1.8 VERBLIJFSSITUATIE 28 MAART – 11 APRIL 2024

Naast de verblijfssituatie van 10 op 11 april 2024 werd ook de verblijfssituatie tijdens de twee weken voorafgaand aan de teldag in kaart gebracht. Tabel 8 geeft weer waar mensen in de nacht van 10 op 11 april 2024 verbleven (zie ook Tabel 2) en hoeveel mensen er in de periode van 28 maart – 11 april 2024 op enig moment in de verschillende verblijfssituaties verbleven. Aangezien de verblijfssituatie van dak- of thuisloze mensen kan wisselen, konden per getelde persoon meerdere categorieën worden aangekruist. De percentages tellen daarom niet op tot 100.

In de twee weken voor de teldag verbleven de getelde personen het vaakst bij familie, vrienden of derden (354 personen, 38%), in een tijdelijke opvang voor dakloze personen (182 personen, 20%) of een instelling (117 personen, 13%).

Tabel 8. Verblijfssituatie van volwassen dak- en thuisloze mensen op 10-11 april en tussen 28 maart–11 april 2024 (n=924)

	Aantal volwassenen 10-11 april	%	Aantal volwassenen 28 maart-11 april	%
1. In de openbare ruimte	58	6%	64	7%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	70	8%	88	10%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	175	19%	182	20%
4. In een instelling	110	12%	117	13%
5. In niet-conventionele woonruimte	93	10%	97	10%
6. Bij familie, vrienden of derden	327	35%	354	38%
+ Dreigende huisuitzetting	71	8%	81	9%
Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	20	2%	31	3%

Wanneer het aantal getelde mensen per verblijfssituatie in de nacht van 10-11 april wordt vergeleken met de verblijfssituaties van de twee weken ervoor (28 maart-11 april), valt op dat er verschillen zijn in deze aantallen. In alle verblijfssituaties is het aantal dak- en thuisloze mensen hoger in de twee weken ervoor dan in de nacht van 10-11 april. Dit duidt erop dat een deel van de getelde mensen in de twee weken voor de teldag in (een) andere verblijfssituatie(s) verbleef dan op de teldag. Dit is kenmerkend voor de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Met name het aantal personen dat in de twee weken voor de teldag verbleef in de noodopvang voor dakloze mensen, de tijdelijke opvang voor dakloze mensen en bij familie, vrienden en derden is hoger dan op de teldag.

3.1.9 AANTAL DAK- EN THUISLOZE VOLWASSENEN EN KINDEREN PER GEMEENTE

Tabel 9a geeft het aantal dak- en thuisloze personen weer per gemeente in de regio. In elk van deze gemeenten zijn dak- en thuisloze volwassenen geteld. De meeste volwassen dak- en thuisloze mensen verbleven in de nacht van 10-11 april 2024 in gemeente Leiden (446 personen, 48%), gevolgd door Alphen aan den Rijn (89 personen, 10%), Katwijk (49 personen, 5%), Noordwijk (46 personen, 5%), Oegstgeest (46 personen, 5%), Teylingen (27 personen, 3%), Kaag en Braassem (21 personen, 2%), Voorschoten (20 personen, 2%), Leiderdorp (17 personen, 2%), Nieuwkoop (17 personen, 2%) en Hillegom (13 personen, 1%). In Lisse en Zoeterwoude verbleven minder dan 10 dak- en thuisloze volwassenen in de nacht van 10-11 april. Een groep van 54 mensen (6%) met een link met regio Holland Rijnland verbleef in een gemeente buiten de regio. Van de overige 65 personen (7%) is niet bekend in welke gemeente zij verbleven, maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven of een link met de regio hadden.

Tevens zijn in bijna alle gemeenten dak- en thuisloze kinderen geteld (zie ook Tabel 9a). Het aantal kinderen dat in de nacht van 10-11 april 2024 (met hun ouder(s)) in een situatie van dak- of thuisloosheid verkeerde, was het hoogst in gemeente Leiden (91 kinderen, 36%), gevolgd door Alphen aan den Rijn (29 kinderen, 12%), Kaag en Braassem (28 kinderen, 11%), Katwijk (25 kinderen, 10%), Voorschoten (13 kinderen, 5%), Nieuwkoop (10 kinderen, 4%) en Oegstgeest (10 kinderen, 4%). In Hillegom, Leiderdorp, Lisse en Teylingen verbleven minder dan 10 kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid in de nacht van 10-11 april. In Zoeterwoude en Noordwijk werden geen dak- of thuisloze kinderen geteld. 10 kinderen (4%) met een link met de regio verbleven in een gemeente buiten regio Holland Rijnland. Voor de overige 14 kinderen (6%) werd niet gespecificeerd in welke gemeente zij (met hun ouder(s)) verbleven.

Tabel 9a. Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente op 11 april 2024

Gemeente	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
Alphen aan den Rijn	89	10%	29	12%
Hillegom	13	1%	<10	<4%
Kaag en Braassem	21	2%	28	11%
Katwijk	49	5%	25	10%
Leiden	446	48%	91	36%
Leiderdorp	17	2%	<10	<4%
Lisse	<10	<1%	<10	<4%
Nieuwkoop	17	2%	10	4%
Noordwijk	46	5%	-	-
Oegstgeest	46	5%	10	4%
Teylingen	27	3%	<10	<4%
Voorschoten	20	2%	13	5%
Zoeterwoude	<10	<1%	-	-
Andere gemeente buiten de regio	54	6%	10	4%
Onbekend	65	7%	14	6%
Totaal	924	100%	251	100%

Tabel 9b geeft per gemeente de verblijfssituaties van de getelde volwassenen weer. De tabel laat zien dat in elke gemeente mensen verbleven in niet-conventionele woonruimten. Ook werden op gemeente Zoeterwoude na in elk van de gemeenten personen geteld die verbleven bij familie, vrienden of derden. Daarnaast komt uit de tabel een aantal regionale nuances naar voren. In centrumgemeente Leiden zijn er veel voorzieningen voor dak- en thuisloze mensen. Dit verklaart deels het relatief hoge aantal getelde dak- en thuisloze personen in deze gemeente. Tegelijk, door de recente doordecentralisatie van de maatschappelijke zorg, is te zien dat er in (bijna) elke gemeente mensen verbleven in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen. Daarnaast verbleven er relatief veel mensen in een instelling in Alphen aan den Rijn, dit kan deels verklaard worden door de aanwezigheid van een Penitentiare Inrichting (PI) in deze gemeente⁸. Ook in Oegstgeest verbleven er relatief veel mensen in een instelling. Dit is deels te verklaren door de aanwezigheid van een asielzoekerscentrum. In Kaag en Braassem zijn er relatief veel kinderen geteld in verband met de aanwezigheid van een gezinsopvang en 24-uurs opvang. Ten slotte vermoedden de betrokken professionals dat op campings en vakantieparken nog een relatief grote groep verblijft die niet in beeld is gekomen in deze telling.

8 In Nederland is de gemeente van herkomst verantwoordelijk voor het huisvesten van ex-gedetineerden op het moment dat zij hun straf hebben uitgezeten. Het is daarom te verwachten dat een deel van de personen die een PI verlaat zonder passende woonoplossing terug naar een andere gemeente gaat. De praktijk leert echter dat een deel van deze personen in de regio zal blijven.

Tabel 9b. Verblijfssituaties van dak- en thuisloze personen per gemeente op 11 april 2024

	1. In de openbare ruimte	2. In de noodopvang voor dakloze mensen	3. In de tijdelijke opvang voor dakloze mensen	4. In een instelling	5. In niet-conventionele woonruimte (garage, boot..)	6. Bij familie/vrienden/derden	+ Dreigende huisuitzetting	Verblijfssituaties onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	Totaal (+kinderen)
Gemeente Alphen aan den Rijn	<10	-	21	29	<10	30	<10	-	89 (+29)
Gemeente Hillegom	-	-	-	-	<10	<10	<10	<10	13 (+<10)
Gemeente Kaag en Braassem	-	-	<10	-	<10	<10	<10	-	21 (+28)
Gemeente Katwijk	<10	-	<10	<10	<10	20	11	-	49 (+25)
Gemeente Leiden	28	68	110	<10	25	177	27	<10	446 (+91)
Gemeente Leiderdorp	<10	-	<10	<10	<10	<10	<10	-	17 (+<10)
Gemeente Lisse	<10	-	-	-	<10	<10	<10	-	<10 (+<10)
Gemeente Nieuwkoop	-	-	<10	-	<10	<10	<10	-	17 (+10)
Gemeente Noordwijk	<10	-	<10	<10	10	19	<10	-	46 (+0)
Gemeente Oegstgeest	<10	-	<10	36	<10	<10	-	-	46 (+10)
Gemeente Teylingen	-	-	<10	-	<10	<10	<10	-	27 (<10)
Gemeente Voorschoten	<10	-	<10	<10	<10	<10	-	<10	20 (+13)
Gemeente Zoeterwoude	-	-	-	-	<10	-	-	-	<10 (+0)
Andere gemeente buiten de regio	11	<10	<10	21	<10	16	-	<10	54 (+10)
Gemeente in regio onbekend	<10	<10	<10	<10	18	22	-	11	65 (+14)

3.2 DE PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

3.2.1 GENDER

Tabel 10a geeft de genderidentiteit van de getelde dak- en thuisloze personen weer. Van de getelde volwassen dak- en thuisloze mensen was 72% (664 personen) bij de professional bekend als *man*, 27% als *vrouw* (253 personen) en minder dan 10 personen als *non-binair* (<1%). Daarnaast is van minder dan 10 personen de genderidentiteit *onbekend* (<1%).

Tabel 10a. Gender van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Man	664	72%
Vrouw	253	27%
Non-binair	<10	<1%
Onbekend	<10	<1%
Totaal	924	100%

Tabel 10b geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen de verschillende verblijfssituaties weer. In elk van de verblijfssituaties verbleven zowel mannen als vrouwen en vormen mannen de grootste groep. De getelde vrouwen verbleven het vaakst in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen, bij familie, vrienden of derden en in een woning met dreigende huisuitzetting. In deze verblijfs categorieën vormden zij tussen de 35 en 40% van het aantal getelde personen.

Tabel 10b. Verdeling van volwassen mannen en vrouwen per verblijfssituatie op 11 april 2024

Verblijfssituatie	Aantal volwassenen	%	Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%
1. In openbare ruimte	58	6%	53	91%	<10	<17%
2. In noodopvang voor dakloze mensen	70	8%	62	89%	<10	<14%
3. In tijdelijke opvang dak- en thuisloze mensen	175	19%	105	60%	70	40%
4. In een instelling	110	12%	96	87%	11	10%
5. In niet-conventionele woonruimte	93	10%	76	82%	17	18%
6. Bij familie, vrienden of derden	327	35%	212	65%	113	35%
+ Dreigende huisuitzetting	71	8%	44	62%	27	38%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	20	2%	16	80%	<10	<50%
Totaal	924	100%	664		253	

* Het verschil tussen totaal aantal personen en uitsplitsing mannen en vrouwen bestaat uit getelde personen met een andere of onbekende genderidentiteit.

3.2.2 LEEFTIJD

Tabel 11 geeft de leeftijdsverdeling van de getelde volwassenen en kinderen weer. Opvallend is het hoge percentage *kinderen* (0-17 jaar) (251 kinderen, 21%) en *jongeren tot en met 27 jaar* (212 jongeren, 18%). Samen vormen zij 39% van het totaal aantal getelde mensen. Bijna twee derde van de getelde personen (761 personen, 65%) was jonger dan 40 jaar. 5% van de personen was 60 jaar of ouder.

Tabel 11. Leeftijd van de getelde dak- en thuisloze volwassenen en kinderen

	Aantal personen	%
0-17 jaar	251	21%
18-27 jaar	212	18%
28-39 jaar	298	25%
40-49 jaar	214	18%
50-59 jaar	129	11%
60-69 jaar	36	3%
70+	13	1%
Onbekend	22	2%
Totaal	1.175	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

De groep jongeren (18-27 jaar), waarvan het merendeel alleenstaand was zonder kinderen (72%), verbleef het vaakst bij familie, vrienden of derden (43%) of in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (23%).

3.2.3 NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND

Tabel 12 geeft de nationaliteit van de getelde dak- en thuisloze personen weer. Ruim twee derde van de getelde dak- en thuisloze personen (597 personen, 65%) had de *Nederlandse nationaliteit*. 10 personen (1%) hadden eveneens de Nederlandse nationaliteit, maar waren *uitgeschreven uit het BRP en hadden daarom een registratie RNI*. 6% van de getelde mensen (58 personen) was *EU-burger* en 10% van de mensen (88 personen) had de *nationaliteit van een land buiten de EU*.

In totaal zijn er 39 verschillende niet-Nederlandse nationaliteiten geteld. De meest voorkomende niet-Nederlandse nationaliteiten zijn Pools (36 personen, 25%), Marokkaans (27 personen, 18%), en Syrisch (19 personen, 13%). De nationaliteit van 171 personen (19%) was *onbekend*.

Het merendeel van de getelde personen werd *in Nederland geboren* (477 personen, 52%). 34% van de mensen werd geboren *buiten Nederland* (311 personen) en van 15% van de personen (136 personen) is het geboorteland *onbekend*. De vier meest voorkomende geboortelanden van de getelde personen die buiten Nederland zijn geboren, zijn: Syrië, Marokko en Polen.

Tabel 12. Nationaliteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Nederlandse nationaliteit	597	65%
Nederlandse nationaliteit, maar uitgeschreven uit het BRP, daarom registratie RNI	10	1%
EU-burger	58	6%
Nationaliteit van land van buiten de EU	88	10%
Onbekend	171	19%
Totaal	924	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Van de 88 personen met de *nationaliteit van een land buiten de EU*, had 31% (27 personen) een *tijdelijk verblijfsrecht* en 27% (24 personen) had een *permanent verblijfsrecht*. Daarnaast verbleef 17% van de personen *onwettig* (15 personen) en voor 23 personen (25%) is de verblijfsstatus *onbekend* (zie Tabel 13).

Tabel 13. Verblijfsstatus van de getelde volwassenen met de nationaliteit van een land buiten de EU

	Aantal volwassenen	%
Tijdelijk verblijfsrecht	27	31%
Permanent verblijfsrecht	24	27%
Onwettig verblijf	15	17%
Onbekend	22	25%
Totaal	88	100%

3.2.4 SAMENSTELLING HUISHOUDEN

Onder *huishouden* worden de personen verstaan met wie de dak- of thuisloze persoon samenleeft in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het gaat daarbij om private huishoudens. Institutionele huishoudens zoals het samenwonen in een instelling vallen hier niet onder, net als vormen van huishoudens waarbij meerdere personen leven in een woning met gedeelde faciliteiten. Bij de samenstelling van het huishouden gaan we uit van de feitelijke situatie en niet van de eventuele registratie van de relatie tussen personen. Zo worden ongehuwde partners aangeduid als 'partners' en een koppel dat uit elkaar is maar nog wettelijk getrouwd is als 'zonder partner'.

In Tabel 14 wordt de samenstelling van het huishouden weergegeven. Met 'kinderen' doelen we hier enkel op *direct betrokken kinderen*. De tabel laat zien dat meer dan twee derde van de getelde dak- of thuisloze mensen *alleenstaand zonder kinderen* was (635 personen, 69%). 260 personen van deze groep (41%) hadden wel indirect betrokken kinderen. Daarnaast waren 96 personen (10%) *alleenstaand met kind(eren)*, deze groep bestaat voor het grootste deel uit vrouwen (75%). 8% van de volwassenen leefde samen met een partner, waarvan 24 personen (3% van het totaal) *samen met hun partner zonder kinderen* en 47 personen (5% van het totaal) *samen met hun partner en kind(eren)*. Verder verbleven minder dan 20 personen (<2%) *met hun ouder(s)*. 16 personen (2%) verbleven in een *ander familieverband zonder kinderen* in een situatie van dak- of thuisloosheid en minder dan 10 personen (<1%) in een *ander familieverband met kinderen*. Van 9% van de personen (84 personen) is de samenstelling van het huishouden *onbekend*.

Van de *indirect betrokken kinderen* was 78% van de kinderen (276 kinderen) betrokken bij een dak- of thuisloze vader en 22% (79 kinderen) bij een dak- of thuisloze moeder.

Tabel 14. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Alleenstaand zonder kinderen	635	69%
Alleenstaand met kind(eren)	96	10%
Met partner zonder kinderen	24	3%
Met partner met kind(eren)	47	5%
Met ouder(s) zonder kinderen	<10	<1%
Met ouder(s) met kind(eren)	<10	<1%
Ander familieverband zonder kinderen	16	2%
Ander familieverband met kind(eren)	<10	<1%
Onbekend	84	9%
Totaal	924	100%

3.2.5 GEZONDHEID

Tabel 15 geeft aan of de getelde dak- en thuisloze mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen. Vrijwel alle vragenlijsten zijn ingevuld zonder betrokkenheid van de desbetreffende dak- en thuisloze personen. Daarom zijn deze cijfers grotendeels gebaseerd op de professionele inschatting van de medewerkers van de tellende organisaties. Hen werd gevraagd of er sprake was van (een vermoeden van) diverse gezondheidsklachten. Bij een deel van de personen is wellicht bekend bij de professionals dat er sprake is van officiële diagnoses, bij een ander deel van de personen is dit niet het geval. Bij een groot deel van de personen is niet bekend of er sprake is van gezondheidsproblemen. Bovendien is niet duidelijk of deze gezondheidskenmerken als oorzaak of gevolg kunnen worden gezien in relatie tot (dreigende) dak- en thuisloosheid. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het interpreteren van deze cijfers. In de vragenlijst konden er meerdere gezondheidsproblemen worden opgegeven per persoon. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

Bij 43% van de getelde dak- en thuisloze personen (401 personen) was er vermoedelijk sprake van *psychische of psychiatrische problematiek*, bij 33% (301 personen) was er vermoedelijk sprake van *verslavingsproblematiek* en bij 15% (136 personen) was er vermoedelijk sprake van een *verstandelijke beperking*. 11% van de mensen (104 personen) had vermoedelijk *langdurige lichamelijke problemen* en 5% (43 personen) had vermoedelijk een *fysieke beperking*. Bij 10% van de mensen (96 personen) was de inschatting dat er *geen gezondheidsproblemen* waren. Voor 21% van de getelde personen (191 personen) is de informatie over gezondheidsproblemen *niet bekend*. Bovenstaande percentages van bekende gezondheidsproblemen zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen met vermoedelijke gezondheidsproblemen.

Tabel 15. Vermoedelijke gezondheidsproblemen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=924)

	Aantal volwassenen	%
Vermoeden van psychische/psychiatrische problemen	401	43%
Vermoeden van verslaving	301	33%
Vermoeden van verstandelijke beperking	136	15%
Langdurig lichamelijke problemen	104	11%
Fysieke beperking	43	5%
Geen (bekende) gezondheidsproblemen	96	10%
Onbekend	191	21%

Van de in totaal 924 getelde volwassenen, was er bij 21% (195 personen) vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problematiek* als van *verslavingsproblematiek*. Bij 10% van de personen (91 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problemen* als van een *verstandelijke beperking*. 9% van de personen (81 personen) had vermoedelijk zowel een *verstandelijke beperking* als *verslavingsproblematiek*. Bij 7% van de personen (62 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking*, *psychische/psychiatrische problematiek* als *verslavingsproblematiek*.

3.2.6 VERLEDEN IN EEN INSTELLING

Tabel 16 geeft het instellingsverleden weer van de getelde dak- en thuisloze personen. Van de getelde dak- en thuisloze personen verbleven 192 mensen (21%) op enig moment in hun leven in *detentie*, 96 personen (10%) verbleven ooit in een *psychiatrische voorziening* en 63 personen (7%) verbleven ooit in een *jeugdzorgvoorziening*. 198 mensen (21%) *verbleef nooit in een van de opgesomde instellingen*. Van 315 personen (34%) is *onbekend* of zij op enig moment in hun leven in een instelling verbleven. Of iemand ooit in een psychiatrische instelling of in een jeugdzorgvoorziening verbleef, is voor het merendeel van

de personen onbekend. De genoemde percentages zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen dat op enig moment in een instelling verbleef.

Tabel 16. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=924).

	Aantal volwassenen	%
Detentie		
Ja	192	21%
Nee	335	36%
Onbekend	397	43%
Totaal	924	100%
Psychiatrische voorziening		
Ja	96	10%
Nee	356	39%
Onbekend	472	51%
Totaal	924	100%
Jeugdzorgvoorziening		
Ja	63	7%
Nee	337	36%
Onbekend	524	57%
Totaal	924	100%
Geen ervaringen in een instelling	198	21%
Instellingsverleden geheel onbekend	315	34%

3.2.7 INKOMSTENBRONNEN

Tabel 17 geeft de verschillende *inkomstenbronnen* van de getelde dak- en thuisloze personen weer. In de vragenlijst konden er meerdere inkomstenbronnen per persoon worden ingevuld. Daarom tellen de genoemde percentages niet op tot 100.

De meestgenoemde inkomstenbron is *inkomen uit een bijstandsuitkering (Participatiewet uitkering)* (231 personen, 25%), gevolgd door *inkomen uit vast of tijdelijk werk* (193 personen, 21%). De andere meest voorkomende inkomstensbron is *inkomen uit een ziekte- of arbeidsongeschiktheidsverzekering* (89 personen, 10%). In totaal ontvingen 357 personen (39%) een inkomen uit een uitkering. Daarnaast hadden 26 personen een *informeel inkomen* (3%), zoals ‘zwart’ schoonmaakwerk, en hadden 15 personen een inkomen uit *illegale activiteiten* (2%). 11% van de getelde dak- en thuisloze mensen (103 personen) had op het moment van de telling *geen inkomen*. Voor 24 personen (3%) werd een *andere inkomstenbron* aangeven, zoals het inkomen van een partner, sekswerk en leven op overwaarde van een woning of van spaargeld. Van 18% van de personen (166 personen) is de inkomstenbron *onbekend*.

Tabel 17. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=924)

	Aantal volwassenen	%
Bijstandsuitkering (participatiewet uitkering) ⁹	231	25%
Vast of tijdelijk werk (inclusief ZZP’ers)	193	21%
Ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering	89	10%

9 Binnen deze categorie valt tevens de daklozenuitkering. De daklozenuitkering valt onder de Participatiewet, die sinds 1 januari 2015 van kracht is ([Participatiewet](#) | [Rijksoverheid.nl](#)).

Tabel 17. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=924) - *vervolg*

	Aantal volwassenen	%
Leefgeld van een instelling	58	6%
Informeel inkomen	26	3%
Werkloosheidsuitkering	25	3%
Illegale activiteiten	15	2%
Studiefinanciering (DUO)	13	1%
Pensioen/AOW-uitkering	12	1%
Geen inkomen	103	11%
Anders	24	3%
Onbekend	166	18%

3.2.8 ACTIEVE BEGELEIDING

Tabel 18 laat zien of de getelde dak- of thuisloze mensen actieve begeleiding ontvingen. Actieve begeleiding is gedefinieerd als ‘minimaal 1 begeleidingscontact in de afgelopen maand’. Ruim twee derde van de getelde dak- of thuisloze personen werd *actief begeleid* door één of meerdere organisaties (651 personen, 70%). Veel genoemde begeleidende organisaties zijn de Binnenvest, GGZ Rivierduinen, Brijder Verslavingszorg, COOL en verscheidene sociale wijkteams. 15% van de getelde personen (137 personen) ontving *geen actieve begeleiding*. Van 136 personen (15%) is *onbekend* of zij actief werden begeleid door een instantie of organisatie.

Tabel 18. Ontvangen van actieve begeleiding in maand voorafgaand aan de teldag

	Aantal volwassenen	%
Ja	651	70%
Nee	137	15%
Onbekend	136	15%
Totaal	924	100%

3.2.9 BRIEFADRES

Tabel 19 geeft weer hoeveel van de getelde dak- en thuisloze personen een briefadres¹⁰ hadden. Iets minder dan de helft van de getelde mensen *beschikte over een briefadres* (422 personen, 46%). Een briefadres (ook wel een postadres genoemd) is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken (Rijksoverheid, z.d.). De meeste mensen hadden een briefadres bij een van de deelnemende gemeenten, bij familie of vrienden, of bij de Binnenvest. Ongeveer een derde van de mensen had *geen briefadres* (328 personen, 35%) en voor een vijfde van de mensen is deze informatie *niet bekend* (174 personen, 19%).

10 Er is enkel gevraagd of mensen beschikken over een briefadres en niet of mensen beschikken over een woonadres. Het kan zijn dat mensen die geen briefadres hebben wel een woonadres hebben waar zij zich kunnen inschrijven (dit is bijvoorbeeld het geval bij mensen met dreigende huisuitzetting).

Tabel 19. Aantal getelde volwassen dak- en thuisloze personen met een briefadres

	Aantal volwassenen	%
Ja	409	44%
Ja, maar onbekend waar	13	1%
Nee	328	35%
Onbekend	174	19%
Totaal	924	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.2.10 AANLEIDING(EN) VOOR DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 20 geeft een overzicht van de aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid bij de getelde dak- en thuisloze mensen. Het is niet gezegd dat dit de enige aanleidingen waren; het kan goed zijn dat er sprake was van een samenspel van factoren. In de vragenlijst konden meerdere aanleidingen per persoon worden aangegeven. De percentages tellen daarom niet op tot 100.

Verschil tussen aanleiding verlies woonzekerheid en oorzaken van dak- en thuisloosheid

In de vragenlijst werd gevraagd naar factoren die bijdroegen aan het verlies van woonzekerheid bij de mensen die de professionals hebben geteld (aanleidingen verlies woonzekerheid). Belangrijk om te benadrukken is dat het hierbij niet gaat om *oorzaken* van dak- en thuisloosheid. Vanuit bestaande kennis over oorzaken van dak- en thuisloosheid weten we dat zowel structurele als individuele factoren een rol spelen bij dak- en thuisloosheid. De belangrijkste structurele factoren zijn het gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, onvoldoende inkomen (uit werk of uitkering), en onvoldoende toegankelijke en passende zorg en ondersteuning (Raad Volksgezondheid en Samenleving, 2020; Ministerie van BZK, Ministerie van SZW & Ministerie van VWS, 2020). Voor het oplossen van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om te kijken naar zowel structurele als naar individuele factoren. De aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid die uit dit onderzoek naar voren komen, vormen een belangrijke basis voor gesprekken met professionals over maatregelen ten behoeve van preventie.

De meest voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid zijn een *relatiebreuk* (140 personen, 15%), *conflict met familie/huisgenoten* (130 personen, 14%), *verslaving* (126 personen, 14%) en *psychische problematiek* (113 personen, 12%). Daarnaast was voor ongeveer een tiende van de personen *huisuitzetting vanwege overlast* (97 personen, 10%), *huisuitzetting vanwege huurschuld* (96 personen, 10%), *financiële problemen* (89 personen, 10%) en *(huiselijk) geweld* (81 personen, 9%) aanleiding tot het verlies van woonzekerheid. Voor 5% van de getelde dak- en thuisloze personen (46 mensen) wordt een (bijkomende) *andere aanleiding genoemd*. Voor 150 personen (16%) is de aanleiding voor het verlies van woonzekerheid *onbekend*.

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=924)

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Huisuitzetting		
vanwege overlast	97	10%
vanwege huurschuld	96	10%
vanwege drugshandel	36	4%
vanwege woonfraude	12	1%
vanwege beëindiging van een omklapcontract	<10	<1%

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=924) - *vervolg*

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Gedwongen verlaten van woning		
vanwege einde van de huurovereenkomst	30	3%
vanwege ongeschikte/onbewoonbare woning	15	2%
vanwege verkoop van de woning	10	1%
vanwege renovatie	<10	<1%
Relationele problemen/gebeurtenissen		
Relatiebreuk	140	15%
Conflict met familie/ huisgenoten	130	14%
(Huiselijk) geweld	81	9%
Onveilige thuissituatie anders dan huiselijk geweld (bv. verwaarlozing, financiële uitbuiting, drugsmisbruik of verslaving)	46	5%
Overlijden van huisgenoot	12	1%
Geaardheid of genderidentiteit,	<10	<1%
Overig		
Verslaving	126	14%
Psychische problematiek	113	12%
Financiële problemen	89	10%
Immigratie	64	7%
Ontslag uit een instelling	48	5%
Werkloosheid	38	4%
Remigratie	32	3%
Illegaliteit	29	3%
Uitzetting uit instelling/voorziening vanwege incident of gedrag	21	2%
Persoon is arbeidsmigrant en is met verlies van werk ook woning kwijtgeraakt	11	1%
Gevlucht vanwege een oorlog	11	1%
Calamiteiten zoals brand, overstroming, etc.	<10	<1%
Persoon is arbeidsmigrant en verblijft via werkgever	<10	<1%
Anders	46	5%
Aanleiding onbekend	150	16%

3.2.11 DUUR VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 21 geeft weer hoe lang mensen dak- of thuisloos waren op de teldag. Minder dan de helft van de getelde personen (366 personen, 40%) was korter dan een jaar dak- of thuisloos. Hiervan waren 136 personen (15% van het totaal) *minder dan vier maanden dak- of thuisloos* en 230 personen (25% van het totaal) *vier maanden tot een jaar dak- of thuisloos*. Ongeveer een derde van de getelde personen (331 personen, 36%) was langer dan een jaar dak- of thuisloos, waarvan 196 personen (21% van het totaal) *twee jaar of langer*. 71 personen (8%) hadden op de teldag *nog huisvesting* maar dreigden binnen een maand na de teldag uit huis gezet te worden. Voor 156 personen (17%) is de duur van hun dak- of thuisloze situatie *onbekend*.

Tabel 21. Duur van dak- en thuisloosheid van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Minder dan vier maanden	136	15%
Vier maanden tot een jaar	230	25%
Een tot twee jaar	135	15%
Twee jaar of langer	196	21%
Er is nog huisvesting*	71	8%
Onbekend	156	17%
Totaal	924	100%**

* Enkel van toepassing voor personen die zijn geteld in een woning met dreigende huisuitzetting
** Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Van de getelde volwassenen was een grote groep twee jaar of langer dak- of thuisloos (21%). De grootste groep was alleenstaand zonder kinderen (82%) en het merendeel was man (79%). De mensen binnen deze groep verbleven het vaakst bij familie, vrienden en derden (42%), in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (18%) of in niet-conventionele woonruimten (10%). Het grootste deel van de mensen die twee jaar of langer dak- of thuisloos was, was tussen de 28 en 39 jaar (29%), tussen de 40 en 49 jaar (24%) en tussen 18 en 27 jaar (19%). Daarnaast had bijna drie kwart van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (70%) en had 14% de nationaliteit van een land buiten de EU.

3.3 OPVANG VOOR OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Een groep die buiten de scope van het telonderzoek valt, zijn mensen die opgevangen worden in de zogeheten 'Oekraïne opvang': de opvang voor mensen die gevlucht zijn uit Oekraïne in verband met de oorlog. Omdat dit een relatief grote groep is die ook een huisvestingsvraag heeft, geven we hier weer hoeveel mensen in de Oekraïne opvang verbleven.

In regio Holland Rijnland¹¹ werden er in mei 2024 2.499 Oekraïense vluchtelingen opgevangen, waarvan 13 'derdelanders'. De meeste vluchtelingen (1.713 personen, 69%) verbleven in gemeentelijke opvang locaties. Ongeveer 30% van de vluchtelingen (733 personen, 29%) verbleef op particuliere opvanglocaties. Er werden geen Oekraïense vluchtelingen opgevangen op campings of vakantieparken.

11 De genoemde aantallen zijn exclusief gemeente Kaag en Braassem, deze cijfers waren niet bekend bij de onderzoekers en zijn daarom niet opgenomen.

4

**RESULTATEN
KWALITATIEF ONDERZOEK
NAAR ARBEIDSMIGRANTEN
EN VERBLIJF OP CAMPINGS
EN VAKANTIEPARKEN**

4 RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In de zes regio's waar in 2024 een ETHOS-telling werd uitgevoerd is aanvullend onderzoek gedaan naar de situatie van dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de aantallen, leefsituaties en profielkenmerken van deze groepen. In de periode van maart tot juni 2024 hielden onderzoekers van Hogeschool Utrecht in alle zes de regio's online focusgroepen met professionals die in contact staan met dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In totaal namen er vanuit de zes regio's 39 personen deel aan de focusgroepen gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 36 personen aan de focusgroepen gericht op campings- en vakantieparken. Deelnemers waren onder andere werkzaam bij gemeenten (beleidsmedewerkers en BOA's), provincies (aanpak vakantieparken), maatschappelijke opvangorganisaties, de GGD, wijkteams, vakantieparken, een branchevereniging van vakantieparken en Stichting Barka. In een van de regio's namen ook twee voormalig bewoners van campings en vakantieparken deel. Ter voorbereiding op de dataverzameling werd een beknopte literatuurverkenning uitgevoerd en werden online gesprekken gevoerd met enkele deskundigen. Hieronder staan de overkoepelende resultaten beschreven van het onderzoek in de zes regio's. Daarbij worden ook enkele regio-specifieke kenmerken uitgelicht voor regio Holland Rijnland. Het onderzoek geeft een globaal beeld van de situatie in de zes regio's en gaat niet in op de specifieke situatie in de verschillende regiogemeenten binnen deze regio's. De citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig van professionals uit alle zes de regio's, dus niet uitsluitend uit regio Holland Rijnland.

4.1 ARBEIDSMIGRANTEN IN EEN SITUATIE VAN DAK- OF THUISLOOSHEID

4.1.1 ZICHT OP HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE ZES REGIO'S

In alle zes regio's werd op basis van het kwalitatieve onderzoek niet duidelijk wat de precieze omvang is van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Geen van de zes regio's heeft hier goed zicht op of kan hier een reële inschatting van maken. Dit komt onder andere doordat de kennis over de groep arbeidsmigranten en het gemeentelijk beleid met betrekking tot arbeidsmigranten versnipperd zijn over verschillende afdelingen en beleidsterreinen, zowel binnen de gemeenten als daarbuiten. Ook schrijven veel arbeidsmigranten zich niet in bij de gemeente.

'Formeel zijn ze niet eens in Nederland, terwijl ze er wel zijn. [...] Als ik een kind geboren zie worden en beide ouders niet in de BRP staan ingeschreven, dan wordt het kind niet ingeschreven. Dat kind valt volledig buiten beeld. Zo hebben we veel spookburgers, spookarbeiders, die overal buiten vallen.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er zijn geen officiële cijfers, maar de betrokken professionals in de zes regio's zien dat het aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid de afgelopen jaren fors is toegenomen.

De mate waarin gemeenten in de zes regio's moeite doen om zicht te krijgen op arbeidsmigranten in een kwetsbare situatie loopt sterk uiteen. Sommige gemeenten hebben een actieve en outreachende aanpak. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek bij bedrijven die ervan verdacht worden dat zij niet goed omgaan met hun werknemers. Andere gemeenten handelen voornamelijk reactief. Zij doen pas onderzoek wanneer er meldingen binnenkomen over de zorgelijke leefsituaties van arbeidsmigranten bij de gemeente zelf of bij het meldpunt 'Meld Misdaad Anoniem'. In regio Holland Rijnland heeft vooral outreachend werk steeds meer dak- en thuisloze arbeidsmigranten in beeld die problemen hebben op meerdere levensgebieden.

Bij controles treffen ambtenaren in de zes regio's geregeld mensen aan die niet staan ingeschreven en dus illegaal wonen.

'Vijf locaties, ongeveer vijftig arbeidsmigranten aangetroffen en slechts één persoon was geregistreerd. Ze hadden geen huurovereenkomst. Ze hadden niks.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Desondanks handhaven gemeenten in de zes regio's lang niet altijd, vanwege capaciteitsproblemen, het ontbreken van alternatieve huisvesting en angst voor extra zorgvragen en administratieve lasten. Volgens betrokken professionals wordt daarom veel gedoogd en weggekeken. Bij een deel van de gemeenten in de zes regio's is er weinig politiek draagvlak om tot oplossingen te komen. In regio Holland Rijnland zijn er initiatieven vanuit de gemeenten om meer zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten, bijvoorbeeld door gesprekken te voeren met uitzendbureaus over huisvesting van hun werknemers.

Aan de andere kant zien betrokken professionals dat arbeidsmigranten soms zelf bang zijn om in beeld te komen bij gemeenten uit angst voor negatieve gevolgen. Het komt voor dat arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid bezoek krijgen van ambtenaren en de dag daarop hun woonruimte hebben verlaten.

'Zij willen niet in beeld zijn en proberen dit zo veel mogelijk te voorkomen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd: ze zijn op de vlucht voor iets of willen absoluut niks te maken hebben met de overheid. Het vermoeden is dat de kinderen ook moeten werken, en dat zij uitgebuit worden.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Professionals zien ook vaak dat werkgevers arbeidsmigranten verplaatsen op het moment dat de gemeente hen in beeld krijgt. Op deze manier worden zij bewust onder de radar gehouden.

4.1.2 PROFIELKENMERKEN VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's zijn de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten man; een aanzienlijk kleiner percentage is vrouw. De situatie van vrouwelijke arbeidsmigranten in leefsituaties van dak- en thuisloosheid is volgens de professionals extra kwetsbaar: zij krijgen regelmatig te maken met seksueel misbruik, geweld en uitbuiting.

'Een jonge vrouw koos voor het slapen in een auto, zij wilde niet terug naar Polen, zij wilde niet naar de winteropvang. Ze was gefixeerd op het idee dat ze een nieuwe baan zou vinden. Het verblijf in de auto was iets 'van haar', haar eigen spulletjes. Ze wilde dat niet loslaten. Ze werd misbruikt door mannen. Jonge vrouwen zijn vooral kwetsbaar omdat ze niet zo ervaren zijn. Mannen kunnen hen gemakkelijk manipuleren.'

(medewerker Stichting Barka)

De meeste arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven zonder partner en kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid, maar er zijn ook arbeidsmigranten die met hun partner en/of kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven. De leeftijden van dak- en thuisloze arbeidsmigranten lopen uiteen. In meerdere regio's wordt een sterke toename van het aantal jonge dak- en thuisloze arbeidsmigranten gezien. De groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's bestaat voornamelijk uit mensen uit Midden- en Oost-Europa, waarbij Polen, Bulgaren en Roemenen de grootste groepen vormen. Er zijn volgens de betrokken professionals niet veel dak- of thuisloze arbeidsmigranten die uit landen buiten Europa komen. De meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten die werken, verrichten laag of ongeschoold werk. In regio Holland Rijnland zijn veel arbeidsmigranten werkzaam in de bollenteelt, tuinbouw, de kassen of op bloemenveilingen. Bij arbeidsmigranten die in beeld komen bij organisaties spelen naast problemen met huisvesting ook problemen op andere gebieden, zoals financiën en lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook hun rechtsbescherming staat onder druk: de professionals vermoeden dat arbeidsmigranten vaak

bewust worden geselecteerd op het niet machtig zijn van de Nederlandse of Engelse taal, zodat zij niet goed weten waar zij recht op hebben. Dit maakt het gemakkelijker om hen uit te buiten. Professionals zien ook dat een deel van de arbeidsmigranten slachtoffer is van mensenhandel.

4.1.3 LEEFSITUATIES VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

De leefsituaties waarin dak- en thuisloze arbeidsmigranten zich bevinden, zijn volgens de professionals in de zes regio's divers. Een deel van de dak- en thuisloze arbeidsmigranten verblijft in de openbare ruimte, zoals op straat, in de natuur, of in een parkeergarage. Een klein deel verblijft in een opvang voor dakloze mensen. In de winter verblijven zij vaak in de winternoodopvang, waar ze gratis kunnen verblijven als de koudweerregeling van kracht is. Professionals in de zes regio's zien dat sommige werkgevers deze noodopvang benutten als huisvesting gedurende de winterperiode. Zij zetten arbeidsmigranten daar soms met busjes af. Wanneer er geen koudweerregeling van kracht is, krijgen dakloze arbeidsmigranten in de zes regio's vaak geen toegang tot de opvang voor dakloze mensen. Zij worden vaak als 'niet rechthebbend' gezien, wat volgens de betrokken professionals lang niet altijd terecht is.

'Ik hoor vaak de vraag van de gemeente: zijn ze hier vijf jaar of langer? Dat is vaak de eerste vraag. Dat betekent niet dat ze geen rechten hebben. Ook als ze hier drie jaar zijn, kunnen ze al rechten hebben. We moeten bewijzen dat ze hier hebben gewerkt, belasting hebben betaald en een zorgverzekering hebben. Ik probeer alles om dit te bewijzen.'

(medewerker Stichting Barka)

Arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven ook in andere leefsituaties van dak- en thuisloosheid, zoals bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten vanwege gebrek aan passende huisvesting. Geschat wordt dat de grootste groep arbeidsmigranten in een niet-conventionele woonruimte verblijft. Soms is dat een auto of de werkplek van de arbeidsmigranten, maar het vaakst is dit volgens betrokken professionals een woonruimte die wordt aangeboden door de werkgever, vaak tegen zeer hoge kosten. Professionals uit de zes regio's geven aan dat de huisvesting van arbeidsmigranten voor werkgevers een zeer lonend verdienmodel is. Geregeld worden arbeidsmigranten gehuisvest op campings en vakantieparken. Ook worden arbeidsmigranten door de werkgever ondergebracht in wooncomplexen, particulier verhuurde huizen en hotels die specifiek worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Omdat wonen en werken doorgaans aan elkaar gekoppeld zijn, zijn arbeidsmigranten sterk afhankelijk van hun werkgever: het verlies van werk leidt tot verlies van huisvesting. Veel arbeidsmigranten hebben dus geen woonzekerheid. Zij zijn vaak gedwongen om genoeg te nemen met gebrekkige huisvesting: ze hebben geen alternatief en weten dat ze het risico lopen om hun baan en daarmee hun woonruimte te verliezen als ze hiertegen in protest komen. Betrokken professionals zien dat werkgevers vaak bewust gebruikmaken van de kwetsbare positie van arbeidsmigranten. Zij rekenen hoge tarieven voor huisvesting van vaak zeer lage kwaliteit, wat hen veel geld oplevert. De door werkgevers verstrekte woonruimte is vaak in slechte staat en overbewoond. Niet zelden moeten arbeidsmigranten hun bed delen met anderen: de bedden worden vaak afwisselend gebruikt door mensen die overdag werken en mensen die 's nachts werken. Ook delen sommige werkgevers boetes uit aan arbeidsmigranten als de woonruimte niet goed genoeg is opgeruimd, bijvoorbeeld als hun bed niet is opgemaakt en hun schoenen niet tegen de muur staan.

'Wij zagen bij de illegale kamerverhuur dat er een afhankelijkheidsrelatie is. Je kan niet klagen tegen je huisbaas want dat is ook je werkgever en dan verlies je misschien je baan. Het zijn slechte kamers, met slechte isolatie en waar schimmels zijn. Het is geen goede huisvesting. Enkele bedrijven doen het wel goed, maar het merendeel werkt met arbeidsbureaus. Ook wordt soms de huur ineens verhoogd met 200 euro, zonder dat dit mag.'

(medewerker maatschappelijke opvang)

Arbeidsmigranten zijn vaak niet goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Gemeenten in de zes regio's voeren vaak geen actief beleid om hen hierover te informeren en ook werkgevers doen dit (al dan

niet bewust) vaak niet. Hierdoor krijgen arbeidsmigranten geen toegang tot belangrijke voorzieningen in Nederland, zoals uitkeringen, toeslagen en het kunnen inschrijven voor een woning. In regio Holland Rijnland bieden de maatschappelijke opvang en het wijkteam ondersteuning bij het aanvragen van een briefadres. Ook stichting Barka ondersteunt dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Nederland hierbij.

'Het grootste probleem is huisvesting. Uitzendbureaus beloven goed werk en een goed salaris voor 40 uur per week, maar het is in de praktijk niet zo. [...] Ze belanden daardoor op straat. Ze hebben geen zorgverzekering en geen recht op opvang. Het is ook moeilijk om een briefadres te krijgen voor ze, want ze verblijven vaak nog te kort in Nederland. Het is een groot probleem op dit moment om iets te kunnen regelen voor deze mensen.'

(medewerker Stichting Barka)

De betrokken professionals in de zes regio's zien dat arbeidsmigranten die samen met hun kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven voornamelijk verblijven bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten. Ook voor de kinderen heeft het gebrek aan toegang tot voorzieningen negatieve gevolgen.

'De kinderen hebben geen burgerservicenummer en daardoor lopen ze voorzieningen mis. Ze hebben geen adres, ze wonen in bij iemand die niet wil dat ze zich inschrijven. De gemeente wil geen briefadres verschaffen. De kinderen zijn heel beperkt, doordat ze niet mee kunnen doen met de rest. Doordat de huisvesting niet op een goede manier kan worden geregeld, lopen de kinderen heel veel mis.'

(beleidsadviseur informatiepunt arbeidsmigranten)

4.2 MENSEN DIE NOODGEDWONGEN VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

4.2.1 ZICHT OP HET AANTAL MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN IN DE ZES REGIO'S

Uit de focusgroepen blijkt dat geen van de zes regio's goed zicht heeft op of een reële inschatting kan maken van het aantal mensen dat noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken. Net als bij dak- en thuisloze arbeidsmigranten komt dat doordat veel mensen zich niet kunnen of willen inschrijven bij de gemeente en doordat het beleid en de uitvoeringspraktijk op dit terrein versnipperd zijn over verschillende gemeentelijke afdelingen en beleidsterreinen. Zo werken de afdelingen handhaving en sociaal domein bijvoorbeeld vaak niet met elkaar samen rondom dit thema, mede doordat gemeenten hier lang niet altijd prioriteit aan geven. Ook is de samenwerking met zorgorganisaties beperkt.

'Het is vooral belangrijk om met alle domeinen aan tafel te zitten, anders krijg je nooit het hele beeld. [...] Het bij elkaar brengen van al die verschillende domeinen vanuit de gemeente is al een uitdaging. Vanuit het zorgdomein is er inderdaad weinig zicht op, maar als je met veiligheid gaat praten hebben ze vaak wel een beetje een beeld, of de afdeling die verantwoordelijk is voor de BRP-inschrijvingen. Het bij elkaar brengen, daar win je het mee. Het is echt een integrale aanpak, problematieken op vakantieparken zijn echt heel divers, die kun je nooit vanuit één domein oppakken.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Betrokken professionals uit de zes regio's vinden dat gemeenten en camping- en vakantieparkeigenaren te weinig samenwerken bij het in beeld brengen van mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven. Gemeenten geven aan dat eigenaren van campings en vakantieparken vaak terughoudend zijn in het verschaffen van informatie over deze mensen.

'Ze associëren een dakloze met problemen en zeggen: "Wij hebben hier geen problemen." Maar als je dan doorvraagt blijken er wel degelijk daklozen op de camping te zitten. Ze willen geen aandacht daarvoor.'

(medewerker gemeente)

Om meer zicht te krijgen op de groep mensen die noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken zouden gemeenten volgens de betrokken professionals een meer actieve en outreachende aanpak moeten hanteren. De mate waarin dit gebeurt binnen de zes regio's loopt sterk uiteen. Veel gemeenten geven aan dat zij hiervoor onvoldoende capaciteit hebben en ook het ontbreken van alternatieve huisvesting maakt dat zij dit soort situaties vaak gedogen. Ook is de aanpak erg afhankelijk van de bestuurlijke standpunten van de gemeente. Vaak grijpen gemeenten alleen in na overlastmeldingen of wanneer duidelijk wordt dat er zorg nodig is.

'Mensen met verslaving zorgen soms voor overlast en de huisvesting waar ze in wonen is vaak heel beroerd, niet brandveilig. Daar zit een volgend probleem: mensen zitten er vaak omdat ze nergens anders meer terecht kunnen. Als wij gaan handhaven dan is er geen vervangende woonruimte en moeten deze mensen naar de maatschappelijke opvang, en dat is ook een dilemma.'

(medewerker gemeente)

4.2.2 PROFIELKENMERKEN VAN MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's is de groep mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijft heel divers. Het gaat om alleenstaande mannen, arbeidsmigranten, en om alleenstaande ouders (vaker moeders dan vaders), volledige gezinnen (ook van arbeidsmigranten), jongeren, en starters op de woningmarkt.

Aanleidingen voor noodgedwongen verblijf op campings en vakantieparken

Er zijn verschillende omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken terecht komen. Volgens professionals uit de zes regio's raakte een deel van de mensen door persoonlijke omstandigheden hun huisvesting kwijt, bijvoorbeeld door schulden, een relatiebreuk, huiselijk geweld of de vondst van een wietplantage. Hieronder vallen ook dakloze gezinnen die zich niet durven melden bij de maatschappelijke opvang uit angst dat jeugdzorg hun kinderen bij hen wegneemt. Deze mensen hebben allen onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning of komen bij woningcorporaties moeilijk aan een woning, bijvoorbeeld vanwege een verleden met hennepsteelt of overlast. In regio Holland Rijnland komt het ook voor dat gezinnen zich bij de maatschappelijke opvang melden en dat zij hen vanwege onvoldoende capaciteit in de opvang noodgedwongen plaatsten op campings en vakantieparken en in hotels.

'De intentie is vaak: ik verblijf daar even en als ik een huis gevonden heb ga ik daar weer weg. Maar in deze gemeente zijn de wachttijden tussen de zes en acht jaar voor een woning. Particuliere huur is voor veel mensen niet te doen, mensen zijn aangewezen op de sociale huurwoningen, urgentie is vaak niet bereikbaar. Gewoon scheiden is geen argument meer [voor urgentie] ook niet met kinderen.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

Daarnaast zijn er studenten of starters die geen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl het wonen bij hun ouders voor hen niet meer houdbaar is. Zij staan nog niet lang genoeg ingeschreven bij woningcorporaties om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Particuliere huur en het kopen van een woning is voor hen te duur.

'Er is een jonge doelgroep, mensen die gek thuis worden. Die betalen 800 euro en dan heb je een stacaravan of chalet.'

(medewerker branchevereniging recreatieparken)

Voor arbeidsmigranten geldt volgens de professionals uit de zes regio's dat zij vaak door hun werkgever worden geplaatst op campings en vakantieparken. Professionals in een van de regio's geven aan dat er vakantieparken zijn waar honderden arbeidsmigranten verblijven. Arbeidsmigranten beschikken meestal niet over een huurcontract en verkeren daarmee permanent in grote onzekerheid over hun huisvesting. Zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk komt het vaak voor dat zij met meerdere mensen een te

kleine ruimte delen en dat de woonunits waarin zij verblijven in slechte staat zijn. De werkgevers vragen volgens de betrokken professionals desondanks exorbitant hoge bedragen voor deze woonruimten.

'Ik kwam erachter dat er 12 mensen in een huisje zaten, terwijl er maar 6 bedjes waren. Dus bedjes worden dubbel verdeeld.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er wonen ook mensen op campings en vakantieparken die buiten het zicht van instanties willen blijven. Bijvoorbeeld vanwege persoonlijke problemen of schulden of omdat ze geen hulp of bemoeienis willen. Verblijf op een camping of vakantiepark lijkt daarmee een bewuste keuze, maar wordt door hen volgens de professionals vaak gezien als enige optie. Daarnaast verblijven er mensen op campings en vakantieparken die bewust buiten het zicht van instanties worden gehouden. Dit gaat om mensen die onder dwang op campings verblijven als gevolg van mensenhandel of uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen prostitutie). Volgens betrokken professionals uit de zes regio's is dit een zorgwekkende groep die steeds vaker in beeld komt. Naast deze groepen zijn er ook mensen die bewust kiezen voor het verblijf op een camping of vakantiepark om andere redenen dan gebrek aan passende huisvesting. De betrokken professionals zien dat ook zij vaak in de problemen komen wanneer zij zich niet kunnen inschrijven en geen gebruik meer kunnen maken van allerlei voorzieningen.

'Heel veel mensen wonen ook al heel lang op een vakantiepark, die zijn misschien wel thuisloos omdat ze op een campingpark hebben besloten te wonen, die hebben ook hun problematiek. Maar wonen daar wel het fijnst. Beetje prikkelvrij, buiten.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Op campings en vakantieparken verblijven ook mensen die zich bezighouden met criminele activiteiten en op deze manier onder de radar kunnen blijven. Deze groep mensen valt alleen onder de ETHOS-Light classificatie indien er ook sprake is van een gebrek aan passende huisvesting en deze mensen dus nergens anders terecht zouden kunnen.

4.2.3 LEEFSITUATIES VAN MENSEN DIE VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Mensen die noodgedwongen wonen op campings en vakantieparken verblijven volgens professionals in de zes regio's in verschillende niet-conventionele woonruimten, zoals (sta)caravans, busjes en vakantiehuizen. De kwaliteit van deze woonruimten varieert sterk. Sommige bewoners wonen in relatief goede chalets, maar veel mensen verblijven in verwaarloosde caravans of huisjes die niet geschikt zijn voor permanent verblijf.

'Er zijn hele mooie huisjes waarbij je denkt daar wil ik ook wel verblijven, maar er zijn ook caravans waarbij de achterwand van het toilet ontbrak. Het varieert van incomplete woningen tot mooie paleisjes. Er wonen ook vaker kinderen in caravans en vakantiehuizen van slechte kwaliteit.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

De professionals uit de zes regio's geven aan dat de woonruimten soms in zo'n slechte staat zijn dat ze niet over basisvoorzieningen zoals stromend water, elektriciteit en/of verwarming beschikken. Professionals zien dat deze slechte omstandigheden een negatief effect hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners. In het bijzonder bij gezinnen met kinderen vinden zij dit zeer zorgelijk.

'Mensen wonen in een caravan maar hebben geen uitweg, die caravan is niet geschikt voor bewoning, bij wijze van spreken zak je zo door de vloer heen. Daar wonen mensen met een grote rugzak, die ook ziek zijn soms. Het is niet uit te leggen dat je mensen daar laat wonen. Soms kun je niet anders, maar het is de vraag of je dat moet willen.'

(medewerker gemeente)

De mogelijkheden voor inschrijving op het adres waar mensen verblijven, zijn vaak beperkt. Het is wettelijk vastgelegd in de Wet Basisregistratie Personen (BRP) dat gemeenten verplicht zijn om mensen in te schrijven op het adres waar zij daadwerkelijk verblijven, maar tegelijkertijd is permanent wonen op een camping of vakantiepark in strijd met het bestemmingsplan. Bovendien staan veel campings en vakantieparken inschrijving niet toe. De regels omtrent wonen en inschrijven op campings en vakantieparken lopen sterk uiteen bij de gemeenten in de zes regio's. Niet kunnen inschrijven belemmert de toegang tot zorg, onderwijs en sociale voorzieningen, zoals het kunnen ontvangen van uitkeringen of toeslagen. Ook hebben veel bewoners geen huurcontract, waardoor zij voortdurend in woononzekerheid verkeren. De betrokken professionals zien dat dit zorgt voor veel stress bij deze bewoners. Zij hebben het gevoel dat zij niet worden gezien door de gemeente.

'Het briefadres is een groot probleem. Wij zijn meerdere keren naar de centrumgemeente geweest voor een briefadres, die zeiden: "Ga maar naar de gemeente waarin de camping ligt." Die gemeente zei: "Laat zien dat je daar kunt blijven voor langere tijd." De camping wilde dat niet uit angst voor handhaving. De centrumgemeente zei: "Zolang je geen drugs of drank gebruikt doen we niks voor je." Op den duur ben ik teruggegaan en heb ik gezegd dat we onder een brug verbleven. Pas toen kregen we een briefadres.'

(oud bewoner vakantiepark)

5

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Dit rapport beschrijft de resultaten van de ETHOS-telling in regio Holland Rijnland. Dit hoofdstuk vat de resultaten samen, geeft de belangrijkste conclusies weer en blikt terug op de telling.

5.1 SAMENVATTING

5.1.1 EERSTE TELLING AAN DE HAND VAN DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE IN REGIO HOLLAND RIJNLAND

Deze telling brengt dak- en thuisloosheid in regio Holland Rijnland in beeld. Daarbij is gebruik gemaakt van een nieuwe telmethode en een voor Nederland nieuwe definitie: ETHOS-Light. Het gaat hier om een daadwerkelijke telling van dak- en thuisloze personen. Voor het eerst zijn in deze regio ook kinderen, mensen ouder dan 65 jaar, mensen zonder verblijfspapieren en mensen in een grote verscheidenheid aan leefsituaties van dak- en thuisloosheid meegeteld. De telling geeft inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Uit de resultaten blijkt dat het betrekken van organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloosheid van cruciaal belang is om zicht te krijgen op alle dak- en thuisloze personen. Ongeveer de helft van de getelde personen kwam namelijk via deze organisaties in beeld.

5.1.2 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO HOLLAND RIJNLAND

Dak- en thuisloosheid is in dit onderzoek gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. 54 organisaties telden op 11 april in Holland Rijnland in totaal 1.175 dak- en thuisloze personen, waarvan 924 volwassenen en 251 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zes verschillende categorieën (zie Tabel 22), waaraan de onderzoekers in navolging van het onderzoeksteam van Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie toevoegden, namelijk personen die uit huis gezet dreigen te worden binnen een maand na de teldag terwijl zij geen passende woonoplossing hebben.

Tabel 22. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 11 april 2024

Totaal getelde personen	1.175			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1. In de openbare ruimte	58	6%	-	-
2. In noodopvang voor dakloze mensen	70	8%	<10	<4%
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	175	19%	77	31%
4. In een instelling	110	12%	19	8%
5. In niet-conventionele woonruimte	93	10%	20	8%
6. Bij familie/ vrienden/ derden	327	35%	101	40%
+ Dreigende huisuitzetting	71	8%	31	12%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	20	2%	<10	<4%
Totaal	924	100%	251	100%

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

De telling brengt een grote diversiteit aan leefsituaties in beeld. Er verbleven 58 volwassenen in de openbare ruimte. Er werden geen kinderen in de openbare ruimte geteld. Er verbleven 70 volwassenen en minder dan 10 kinderen in de noodopvang. 175 volwassenen en 77 kinderen verbleven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen. 110 volwassenen en 19 kinderen verbleven langer dan nodig in een instelling vanwege gebrek aan een woonoplossing of moesten binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder dat zij een woonoplossing hadden. 93 volwassenen en 20 kinderen verbleven in niet-conventionele woonruimten zoals een auto, stacaravan, of vakantiewoning zonder rechtsgeldig contract. 71 volwassenen en 31 kinderen verbleven tijdelijk bij familie, vrienden of derden. Verder verbleven er 20 volwassenen en 10 kinderen in een woning met een dreigende huisuitzetting.

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid overal voorkomt. In elk van de 13 deelnemende gemeenten werden mensen getroffen door dak- en thuisloosheid. Er werden in Leiden 446 volwassenen geteld, 89 volwassenen in Alphen aan den Rijn, 49 volwassenen in Katwijk, 46 volwassenen in Noordwijk, 46 volwassenen in Oegstgeest, 27 volwassenen in Teylingen, 21 volwassenen in Kaag en Braassem, 20 volwassenen in Voorschoten, 17 volwassenen in Leiderdorp, 17 volwassenen in Nieuwkoop en 13 volwassenen in Hillegom. In Lisse en Zoeterwoude werden minder dan 10 dak- en thuisloze volwassenen geteld. Ook zijn in bijna alle gemeenten dak- en thuisloze kinderen geteld. Er werden 91 kinderen geteld in Leiden, 29 kinderen in Alphen aan den Rijn, 28 kinderen in Kaag en Braassem, 25 kinderen in Katwijk, 13 kinderen in Voorschoten, 10 kinderen in Nieuwkoop en 10 kinderen in Oegstgeest. In Hillegom, Leiderdorp, Lisse en Teylingen zijn er minder dan 10 kinderen geteld en in Zoeterwoude en Noordwijk werden geen dak- of thuisloze kinderen geteld.

Of het totale aantal getelde personen hoger of lager is dan verwacht valt niet goed te zeggen. Het aantal dak- en thuisloze personen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig tot geen inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen op gemeentelijk en regionaal niveau. De door ons uitgevoerde telling is daarom in feite een nulmeting voor de regio en moet worden gezien als ondergrens, omdat ook met deze methode niet iedereen in beeld komt.

5.1.3 PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

De telling laat zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in regio Holland Rijnland heel divers is. 72 procent van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de regio was man, 27 procent was vrouw. Daarnaast werd bij minder dan 10 personen de genderidentiteit anders gedefinieerd of was deze onbekend. 21 procent van de personen was minderjarig, 79 procent was meerderjarig. Het percentage jongeren (18-27 jaar) was 39 procent. 65 procent van de mensen had de Nederlandse nationaliteit. Daarnaast was 6 procent EU-burger en had 10 procent de nationaliteit van een land buiten de EU. 69 procent was alleenstaand zonder kinderen, 10 procent was alleenstaand met kinderen en 5 procent had een partner en kinderen. 40 procent was korter dan een jaar dak- of thuisloos en 21 procent twee jaar of langer. 39 procent van de getelde personen ontving een inkomen uit een uitkering, 21 procent had inkomen uit werk, 11 procent had geen enkel inkomen. Bij 33 procent was er een vermoeden van een verslaving en bij 43 procent was er sprake van een vermoeden van psychische/psychiatrische problematiek. De verblijfssituaties van de getelde dak- en thuisloze mensen blijken niet statisch: een deel van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleef in de twee weken voorafgaand aan de telling in verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

5.2 CONCLUSIES

Met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten reflecteerden we op de belangrijkste resultaten van de telling. Op basis van de verzamelde gegevens en de reflecties daarop lichten we enkele conclusies uit¹².

5.2.1 VEEL VROUWEN ZIJN DAK- OF THUISLOOS

Er zijn veel dak- en thuisloze vrouwen geteld: 253 vrouwen verbleven in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is 27% van de getelde volwassen personen. Dit percentage is hoger dan percentages die uit bestaande cijfers naar voren komen. Dak- en thuisloze vrouwen verbleven met name bij familie, vrienden of derden (45%), in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (26%) en in een woning met dreigende huisuitzetting (11%). Ook werden er vrouwen in de openbare ruimte geteld (<4%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (75%). Daarnaast waren op de teldag minder dan 10 dak- en thuisloze vrouwen zwanger (<4%).

5.2.2 DAK EN THUISLOOSHEID TREFT EEN GROOT AANTAL KINDEREN EN JONGEREN

De tellingen laten zien dat dak- en thuisloosheid veel kinderen en jongeren treft. 39% van de getelde dak- en thuisloze personen was jonger dan 28 jaar. Op twee gemeenten na, werden in alle gemeenten in de regio kinderen geteld in een situatie van dak- en thuisloosheid. In totaal zijn er 251 dak- en thuisloze kinderen geteld. Deze kinderen verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. Minder dan tien kinderen (<4%) verbleven zonder een ouder in deze situatie. De meeste kinderen verbleven bij familie, vrienden of derden (40%). 31% van de kinderen verbleef in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (meestal een gezinsopvang) en 8% van de kinderen verbleef in niet-conventionele woonruimten, zoals een stacaravan of een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract. Dak- en thuisloosheid treft kinderen ook indirect: 355 kinderen waren niet zelf dak- of thuisloos, maar hadden wel een ouder die dak- of thuisloos was (meestal hun vader). Daarnaast waren er 212 jongeren (18-27 jaar) dak- of thuisloos. Zij vormden ongeveer een vijfde van de getelde dak- en thuisloze personen (18%). Jongeren waren meestal alleenstaand zonder kinderen (72%) en verbleven vooral bij familie, vrienden of derden (43%) of in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (23%).

5.2.3 ARBEIDSMIGRANTEN OP STRAAT VORMEN HET TOPJE VAN DE IJSBERG

Dakloze arbeidsmigranten vormen in het straatbeeld een duidelijk zichtbare groep. 31% van de mensen die op straat verbleven, was EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit. Volgens betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Zij geven aan dat arbeidsmigranten die in de openbare ruimte verblijven over het algemeen goed in beeld zijn gekomen met de telling. Buiten de winterperiode verblijven dakloze EU-burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit zelden in de opvang, omdat zij daar meestal niet worden toegelaten. De betrokken professionals geven aan dat arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak verblijven in niet-conventionele woonruimten - zoals een stacaravan op een vakantiepark - of bij familie, vrienden of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het bijzonder moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in deze leefsituaties. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak zeer beperkt in beeld. De professionals die deelnamen aan de telling en aan het kwalitatieve onderzoek vermoeden dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zeer groot is.

5.2.4 VEEL MENSEN VERBLIJVEN NOODGEDWONGEN IN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTEN

In elk van de gemeenten in regio Holland Rijnland werden er volwassenen geteld die in niet-conventionele woonruimten verbleven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal betrof dit 93 volwassenen (10%). Zij verbleven bijvoorbeeld in een auto, stacaravan of vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract. Ook kinderen verbleven noodgedwongen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning: in totaal zijn er 20 kinderen in niet-conventionele woonruimten geteld. Volgens professionals in de regio verblijven veel meer dak- en thuisloze mensen noodgedwongen op campings, vakantieparken en in hotels dan uit deze telling naar voren komt. Gemeenten en andere organisaties die bij de telling betrokken zijn hebben hen niet altijd goed in beeld.

5.2.5 RUIM EEN OP DE VIJF GETELDE VOLWASSENEN IS LANGDURIG DAK- OF THUISLOOS

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al een heel lange tijd in een precare woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 196 mensen twee jaar of langer dak- en thuisloos waren. Dit is ruim een vijfde (21%) van de getelde volwassenen. Mensen die twee jaar of langer dak- of thuisloos waren, verbleven meestal bij familie, vrienden of derden (42%) of in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (18%). Ruim drie kwart van de personen was man (79%) en 7% leefde met één of meerdere kinderen in een situatie van dak- en thuisloosheid. Ook veel jongeren verbleven langdurig in een situatie van dak- of thuisloosheid: bijna een vijfde van deze groep was tussen de 18 en 27 jaar oud (19%). Daarnaast had bijna drie kwart van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (70%), en had 14% de nationaliteit van een land buiten de EU.

5.2.6 HET ORGANISEREN VAN EEN ETHOS-TELLING LEVERT VEEL OP

Uit de resultaten van deze telling blijkt dat het betrekken van een breed scala aan organisaties van cruciaal belang is om zicht te krijgen op de problematiek van dak- en thuisloosheid. Het draagvlak voor de telling onder de organisaties in de regio was groot: vele organisaties namen actief deel aan de startdag en de informatiesessies. In totaal was er gedurende het proces contact met meer dan 300 verschillende professionals bij 54 organisaties die direct of indirect met het thema dak- en thuisloosheid betrokken zijn. Organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloze mensen brachten ongeveer de helft van de getelde personen in beeld. Naast zicht op aantallen en profielkenmerken leidde de telling tot grotere betrokkenheid van deze organisaties bij de problematiek van dak- en thuisloosheid en tot bewustwording van de grote verscheidenheid aan leefsituaties. Daarnaast resulteerde de gezamenlijke organisatie van de telling tot versterking van de samenwerking tussen deelnemende organisaties.

5.3 TERUGBLIK OP DE ETHOS-TELLING IN REGIO HOLLAND RIJNLAND

In 2023 vond de ETHOS-telling voor het eerst plaats in twee regio's in Noordoost-Brabant. Deze telling was een pilot om te onderzoeken welke groepen dak- en thuisloze mensen in beeld komen met de ETHOS-telling en wat het draagvlak is voor het uitvoeren van zo'n telling in Nederland. Deze tweede telronde in 2024 waar regio Holland Rijnland aan deelnam laat opnieuw zien dat de telling een geschikte methode is om dak- en thuisloosheid in Nederland in kaart te brengen. Daarmee zijn we de pilotfase voorbij.

Consistente resultaten

De resultaten van de twee telrondes geven een consistent beeld van dak- en thuisloosheid. De tellingen laten zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in alle deelnemende regio's zeer divers is. Het stereotype beeld van dak- en thuisloosheid is dat van de klassieke groep dak- en thuisloze mensen, die voornamelijk bestaat uit alleenstaande mannen van middelbare leeftijd met psychische en verslavingsproblematiek. De resultaten van beide telrondes halen dit beeld onderuit. We zien een grote diversiteit van dak- en thuisloze personen en we zien veel verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

¹² De conclusies in deze rapportage komen grotendeels overeen met de conclusies die beschreven staan in de onderzoeksrapportages van de andere vijf regio's die deelnamen aan de ETHOS-telling in 2024.

Veel draagvlak voor de telling

De betrouwbaarheid van de resultaten hangt sterk af van de mate waarin relevante stakeholders zoals gemeenten, zorginstanties en maatschappelijke organisaties bereid zijn om aan de telling mee te werken en de methode onderschrijven. In regio Holland Rijnland was er veel draagvlak voor de telling: in grote lijnen waren alle relevante organisaties bereid om aan de telling deel te nemen. Deze organisaties lieten bovendien een grote betrokkenheid bij de telling zien. In totaal telden 54 organisaties mee.

Veel groepen goed in beeld

Samen met medewerkers van de betrokken gemeenten en andere telorganisaties in regio Holland Rijnland reflecteerden we op de vraag of de resultaten van de telling de situatie in hun regio goed weergeven. De betrokkenen geven aan dat dit in grote lijnen het geval is. Zij onderstrepen dat de ETHOS-telling veel groepen in beeld brengt die niet in andere cijfers voorkomen. Op basis van de resultaten uit ronde 1 en ronde 2 concluderen we daarom dat de ETHOS-telling beter zicht geeft op dak- en thuisloosheid dan voorheen mogelijk was.

Op enkele groepen is onvoldoende zicht

Net als bij de eerste telronde zijn een aantal specifieke groepen niet volledig in beeld gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken en personen die vanwege gebrek aan een passend alternatief verblijven in anti-kraakwoningen. In deze tweede ronde van de ETHOS-telling hebben de deelnemende organisaties extra ingezet op het in kaart brengen van deze groepen. Hierdoor zijn deze groepen bij deze ronde iets beter in beeld gekomen. Op basis van de gesprekken met professionals in regio Holland Rijnland kunnen we echter concluderen dat de genoemde groepen ook deze ronde niet volledig in beeld zijn gebracht. Dit komt voornamelijk doordat deze groepen niet in contact staan met de organisaties die deelnemen aan de telling. Redenen hiervoor kunnen zijn dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of dat zij contact met instanties bewust uit de weg gaan. In het geval van arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zien we ook dat mensen bewust onder de radar worden gehouden door uitzendbureaus.

Toenemend bewustzijn van eigen rol in aanpak dakloosheid

Tijdens de informatiesessies is veel gesproken over stereotype beelden van dak- en thuisloosheid. Ook kwam gedurende het onderzoeksproces regelmatig aan de orde dat zichtbare dakloosheid slechts het topje van de ijsberg is en dat een groot deel van de dak- en thuisloze mensen vaak buiten beeld blijft. Veel deelnemers gaven aan dat zij door deelname aan de informatiesessies en door hun bijdrage aan het onderzoek anders zijn gaan kijken naar dak- en thuisloosheid. Het bewustzijn dat dak- en thuisloosheid heel divers is nam door het onderzoek toe. Veel medewerkers van de betrokken organisaties waren zich voorheen niet bewust van het feit dat zij met dak- en thuisloze personen in contact staan. Door de telling groeide het besef dat de problematiek van dak- en thuisloosheid veel breder is dan vaak wordt gedacht en dat een veelheid aan partijen noodzakelijk is in het signaleren en aanpakken van dak- en thuisloosheid in de regio. Dit is belangrijk, omdat al deze partijen een rol kunnen spelen bij het oplossen van dak- en thuisloosheid.

6

BLIK OP DE TOEKOMST

6 BLIK OP DE TOEKOMST

6.1 VAN TELLEN NAAR OPLOSSEN

Voor effectief beleid is inzicht in het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken cruciaal. Met de resultaten van deze telling bieden we gemeenten in regio Holland Rijnland dit verdiepende inzicht. De regio kan de resultaten van de telling benutten bij het ontwikkelen van een aanpak gericht op het uitbannen van dakloosheid in 2030, de ambitie van het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. De telling brengt bijvoorbeeld groepen in beeld die voorheen cijfermatig voor beleidsmakers onzichtbaar waren, geeft handvatten voor beleid en laat zien waar versterking van een preventieve aanpak nodig is. Dit doen gemeenten in samenspraak met belangrijke regionale partijen die ook betrokken waren bij de telling.

Samenwerking tussen regionale partijen versterkt

Door het gezamenlijk uitvoeren van deze telling is de samenwerking tussen de betrokken partijen versterkt. In totaal was er gedurende het proces contact met meer dan 300 verschillende professionals bij 54 organisaties die direct of indirect met het thema dak- en thuisloosheid betrokken zijn. Dit is een belangrijk resultaat van het onderzoeksproces. De diversiteit aan organisaties die deelnamen aan de telling laat zien dat het oplossen en voorkomen van dakloosheid vraagt om de inzet en samenwerking van een groot aantal partijen. De gemeenten uit de regio werkten al veel samen aan de aanpak van dak- en thuisloosheid en kunnen dat met de nieuwe inzichten nog gericht gaan doen. Zij kunnen daarbij voortborduren op de samenwerking die door de organisatie en uitvoering van de telling is ontstaan. In regio Meijerij en Bommelerwaard heeft een aantal gemeenten op basis van de resultaten van de telling in de eerste ronde al veel concrete stappen gezet om dak- en thuisloosheid aan te pakken (Wewerinke et al., 2023b).

Herhaling van de telling

De uitgevoerde telling is een belangrijke nulmeting. Effecten van nieuw beleid gebaseerd op deze telling zullen naar verwachting zichtbaar beginnen te worden na een periode van drie tot vier jaar. Een nieuwe telling kan dan een belangrijk middel zijn om na te gaan in hoeverre de getroffen maatregelen effectief zijn.

6.2 DERDE TELRONDE (2025)

Het is de ambitie van Hogeschool Utrecht en Kansfonds om in heel Nederland heldere, betrouwbare en vergelijkbare cijfers van dak- en thuisloosheid te verkrijgen. Het Nationaal Actieplan Dakloosheid zet in op het in kaart brengen van alle dak- en thuisloze mensen aan de hand van de ETHOS-Light definitie. Het afgelopen jaar zijn er vanuit de nationale politiek een aantal initiatieven genomen om de ETHOS-Light definitie leidend te maken in beleid en wettelijk vast te leggen als de geldende definitie van dak- en thuisloosheid (Beckerman & Westerveld, 2014). Daarnaast werd het zicht krijgen op de groep dak- en thuisloze mensen op regionaal niveau onderdeel van het 'Dashboard Aanpak Dakloosheid' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarmee de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid in iedere Maatschappelijke Opvangregio gemonitord wordt. De komende jaren werken wij in samenwerking met het Rijk en gemeenten verder aan een landelijke opschaling van de ETHOS-tellingen.

Op weg naar deze landelijke opschaling breiden we het aantal regio's dat deelneemt aan de ETHOS-tellingen opnieuw uit: in 2025 nemen maar liefst 9 regio's met in totaal 57 gemeenten deel aan de ETHOS-tellingen. Deze regio's zijn: Amsterdam-Amstelland, Den Haag, Den Helder, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maastricht-Heuvelland, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam, Valleiregio en Zaanstreek. De resultaten van de derde telronde verwachten we in oktober 2025. Voor de vierde telronde (2026) hebben 11 nieuwe regio's zich aangemeld. We zien bij alle regio's die willen deelnemen een sterke ambitie om dakloosheid goed in beeld te brengen en om de inzichten die voortkomen uit de ETHOS-telling te gebruiken voor het versterken van de regionale aanpak. Regio's die interesse hebben in het organiseren van een ETHOS-telling kunnen hiervoor contact opnemen met Kansfonds.

REFERENTIES

Al Shamma, S., Van Straatten, B., Boersma, S., Rodenburg, S., Van der Laan, J., Van de Mheen, D. & Wolf, J. (2015). *Dakloze mensen in de vier grote steden: veranderingen in 2,5 jaar. Eindrapportage Coda-G4*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek.

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies. European Social Policy Network (ESPN)*. European Commission.

Beckerman, S., & Westerveld, L. (2014). Initiatiefnota Dakloosheid: 'Er moet wat gebeuren, dit is mensonwaardig. Verkregen via: https://www.sp.nl/sites/default/files/initiatiefnota_dakloosheid.pdf

Edgar, B. (2012). The ETHOS definition and classification of homelessness and housing exclusion. *European Journal of Homelessness*, 6, 219-226.

FEANTSA. (2005). *ETHOS: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Verkregen via: <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

FEANTSA. (2018). *ETHOS Light: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Measurement of Homelessness at European Union Level. Verkregen via: www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf.

Hermans, K. (2021). *Tellingen dak- en thuisloosheid. Globaal rapport*. Verkregen via https://media.kbs-frb.be/nl/media/7768/pub2021_3767_dakenthuisloosheid_globaal_nl_def.pdf.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. Verkregen via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2feg671197ba6244f/pdf>

MPHASIS (Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems) (2009). *Final Technical Implementation Report*. Verkregen via: <https://app.dundee.ac.uk/geddesinstitute/projects/mphasis/>

Raad Volksgezondheid en Samenleving (2020). *Herstel begint met een huis: Dakloosheid voorkomen en verminderen*. Den Haag, verkregen via: <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2020/04/21/herstel-begint-met-een-huis---dakloosheid-voorkomen-en-verminderen>

Rijksoverheid (z.d.). *Kan ik mijzelf laten inschrijven op een briefadres?* Verkregen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/vraag-en-antwoord/kan-ik-een-briefadres-krijgen-als-ik-geen-vast-woonadres-heb>

Schel, S., Wewerinke, D., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023). Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid (sociaalbestekpremium.nl)

Vermeir, E., & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid: Lokaal Rapport – Gent*. KU Leuven, verkregen via: https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210311NT1_

Wewerinke, D., Schel, S., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023a). Anders tellen geeft een beter beeld van dakloosheid. *Sociale Vraagstukken*. Verkregen via: <https://www.socialevraagstukken.nl/anders-tellen-geeft-een-beter-beeld-van-dakloosheid/>

Wewerinke, D., Schel, S., de Vries, J. & van Doorn, L. (2023b). De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers (sociaalbestekpremium.nl)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ETHOS-CLASSIFICATIE

What is ETHOS?

ETHOS is the European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. It was developed by FEANTSA as a transnational framework definition for policy and practice purposes. It provides a shared language for transnational exchange. It does not attempt to harmonise national definitions of homelessness in Europe.

ETHOS classifies living situations that constitute homelessness or housing exclusion. ETHOS identifies 4 main categories of living situation: Rooflessness, Houselessness, Insecure Housing and Inadequate Housing. These conceptual categories are divided into 13 operational categories that can be used for different policy purposes, such as mapping the problem of homelessness, as well as developing, monitoring and evaluating policies.

	OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION	GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space	Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter	People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation	Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation	Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation	Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
		6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes	No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
		7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people	Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
	INSECURE	8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land	Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned)	Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents	Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
		11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure	Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
	INADEQUATE	12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation	Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding	Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay is defined as more than one year.

(*) Includes drug rehabilitation institutions, psychiatric hospitals etc.

A Harmonised Definition of Homelessness for Statistical Purposes

Sometimes referred to as ETHOS 'Light', this is a version of the ETHOS typology developed in the context of a 2007 European Commission study: *Measurement of Homelessness at European Union Level*. It is a harmonised definition of homelessness for statistical purposes. It is a pragmatic tool for the development of homelessness data collection, rather than a conceptual and operational definition to be used for a range of policy and practice purposes.

OPERATIONAL CATEGORY	LIVING SITUATION	DEFINITION
1 People living rough	1 Public spaces / external spaces	Living in the streets or public spaces without a shelter that can be defined as living quarters
2 People in emergency accommodation	2 Overnight shelters	People with no place of usual residence who move frequently between various types of accommodation
3 People living in accommodation for the homeless	3 Homeless hostels	Where the period of stay is time-limited and no long-term housing is provided
	4 Temporary accommodation	
	5 Transitional supported accommodation	
4 People living in institutions	6 Women's shelters or refuge accommodation	Stay longer than needed due to lack of housing
	7 Health care institutions	
	8 Penal institutions	
5 People living in non-conventional dwellings due to lack of housing	9 Mobile homes	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	10 Non-conventional buildings	
	11 Temporary structures	
6 Homeless people living temporarily in conventional housing with family and friends (due to lack of housing)	12 Conventional housing, but not the person's usual place of residence	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence

- 1. Brijder Leiden
- 2. Cardea
- 3. COOL
- 4. De Bakkerij
- 5. De Fabel
- 6. De Haardstee
- 7. De Sleutels
- 8. Fiscale Adviespraktijk GH Offringa
- 9. Forensisch Centrum Teylingereind
- 10. Gemeente Alphen aan den Rijn
- 11. Gemeente Katwijk
- 12. Gemeente Leiden
- 13. Gemeente Leiderdorp
- 14. Gemeente Nieuwkoop
- 15. Gemeente Noordwijk
- 16. Gemeente Oegstgeest
- 17. Gemeente Voorschoten
- 18. Gemeente Zoeterwoude
- 19. Gemiva
- 20. GGZ Rivierduinen
- 21. HaBeKo wonen
- 22. Hecht Zorg- en Veiligheidshuis
- 23. Inluzio Leiderdorp
- 24. Jeugdbescherming West
- 25. Jeugdteam Leidse Regio
- 26. Kamers met Aandacht
- 27. Kwadraad
- 28. Openbare Bibliotheek Voorschoten Wassenaar
- 29. Padua
- 30. PI Alphen aan den Rijn
- 31. Politie-eenheid Den Haag
- 32. Portaal
- 33. Pret in herstel
- 34. Rijnhart Wonen
- 35. Sociaal Team Oegstgeest
- 36. Sociaal Wijkteam Leiden
- 37. Stek Wonen
- 38. Stichting Barka
- 39. Stichting de Binnenvest
- 40. Stichting de Brug
- 41. Stichting Jeugdteams Leidse Regio
- 42. Stichting Lumen Holland Rijnland
- 43. Stichting Straatpastoraat Leiden
- 44. Tom in de buurt
- 45. Veilig Thuis
- 46. Verloskundigen Noordwijk-Noordwijkerhout
- 47. Verloskundigenpraktijk Voorhout

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 48. Vluchtelingenwerk Holland Rijnland
- 49. Voor ieder1
- 50. Voorschoten voor Elkaar
- 51. Vrouwenopvang Rosa Manus
- 52. Woningstichting Ons Doel
- 53. Woondiensten Aarwoude
- 54. Woonforte

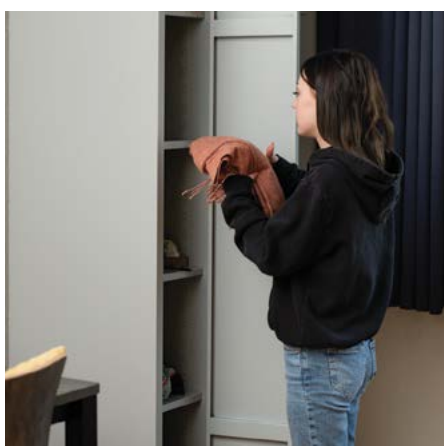

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO HART VAN BRABANT

IEDEREEN TELT MEE
ETHOS-TELLING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID
IN REGIO HART VAN BRABANT

Onderzoeksrapportage

Hogeschool Utrecht
Lectoraat Wonen en Welzijn

COLOFON

De ETHOS-telling is een initiatief van Hogeschool Utrecht en Kansfonds.

Uitvoering

Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

Met medewerking van

Regio Hart van Brabant (regionale coördinatie door Eline Somers-Segers en Elleke Schoenmakers)
Catelijne Akkermans (kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en campings en vakantieparken)
Jan de Vries (onderzoeker vanuit mensenrechtenperspectief)
Ronja Bruijns (onderzoeker met ervaringskennis)

Auteurs

Marte Kuijpers, MSc
Drs. Dorieke Wewerinke
Lincy Scholten, MSc
Annabel Scheepers, MSc
Dr. Lia van Doorn
Dr. Sandra Schel

In samenwerking met

KU Leuven: prof. dr. Koen Hermans, Nana Mertens en Evelien Demaerschalk

Financier

Kansfonds (coördinatie door Willem van Sermondt, Esther Vogel en Eva Mos)

Ontwerp

Anke Muijsers - www.visual-research.studio (vormgeving)
Marieke Odekerken - www.mariekeodekerken.nl (fotografie)

Datum publicatie: 9 oktober 2024

Bronvermelding bij gebruik van deze rapportage:

Kuijpers, M., Wewerinke, D., Scholten, L., Scheepers, A., van Doorn, L., & Schel, S. (2024). *Iedereen telt mee. Resultaten ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio West-Friesland*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor de telling	10
1.2 Noodzaak tot andere telling van dakloosheid in Nederland	10
1.3 De ETHOS-Light definitie van dakloosheid	10
1.4 Aanvullend kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	11
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Methode ETHOS-telling	15
2.1 Onderzoeksmethode	16
2.2 Afbakening van de doelgroep	16
2.3 Onderzoeksprocedure	18
2.4 Invullen van de vragenlijst	19
2.5 Voorkomen van dubbeltellingen	19
2.6 Organisatie van de telling	20
2.7 Deelnemende organisaties	21
2.8 Non-respons	23
2.9 Betrouwbaarheid van de resultaten	23
2.10 Kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	24
Hoofdstuk 3 Algemene resultaten van de telling	27
3.1 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Hart van Brabant	28
3.1.1 In openbare ruimte	29
3.1.2 In noodopvang voor dakloze mensen	29
3.1.3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	29
3.1.4 In een instelling	30
3.1.5 In een niet-conventionele woonruimte	30
3.1.6 Bij familie, vrienden of derden	31
3.1.7 Dreigende huisuitzetting	32
3.1.8 Verblijfssituatie 28 maart – 11 april 2024	32
3.1.9 Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente	33
3.2 De profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	36
3.2.1 Gender	36
3.2.2 Leeftijd	36
3.2.3 Nationaliteit en geboorteland	37
3.2.4 Samenstelling huishouden	38
3.2.5 Gezondheid	39
3.2.6 Verleden in een instelling	40
3.2.7 Inkomstenbronnen	40
3.2.8 Actieve begeleiding	41
3.2.9 Briefadres	41
3.2.10 Aanleiding(en) voor dak- en thuisloosheid	42
3.2.11 Duur van dak- en thuisloosheid	43
3.3 Opvang van Oekraïense vluchtelingen	44

Hoofdstuk 4 Resultaten kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	47
4.1 Arbeidsmigranten in een situatie van dak- of thuisloosheid	48
4.1.1 Zicht op het aantal dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's	48
4.1.2 Profielkenmerken van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	49
4.1.3 Leefsituaties van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	50
4.2 Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken	51
4.2.1 Zicht op het aantal mensen op campings en vakantieparken in de zes regio's	51
4.2.2 Profielkenmerken van mensen op campings en vakantieparken	52
4.2.3 Leefsituaties van mensen die verblijven op campings en vakantieparken	53
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusies	57
5.1 Samenvatting	58
5.1.1 Eerste telling aan de hand van de ETHOS-Light definitie in regio Hart van Brabant	58
5.1.2 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Hart van Brabant	58
5.1.3 Profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	59
5.2 Conclusies	59
5.2.1 Veel vrouwen zijn dak- of thuisloos	59
5.2.2 Dak- en thuisloosheid treft een groot aantal kinderen en jongeren	60
5.2.3 Arbeidsmigranten op straat vormen het topje van de ijsberg	60
5.2.4 Veel mensen verblijven noodgedwongen in niet-conventionele woonruimten	60
5.2.5 Ruim een op de vijf getelde volwassenen is langdurig dak- of thuisloos	61
5.2.6 Het organiseren van een ETHOS-telling levert veel op	61
5.3 Terugblik op de ETHOS-telling in regio Hart van Brabant	61
Hoofdstuk 6 Blik op de toekomst	65
6.1 Van tellen naar oplossen	66
6.2 Derde telronde (2025)	66
Referenties	68
Bijlagen	69
Bijlage 1: ETHOS-classificatie	69
Bijlage 2: ETHOS-Light	70
Bijlage 3: Deelnemende diensten en (sub)organisaties	71

1

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR DE TELLING

De Nederlandse overheid stelt zich als doel om dakloosheid volledig uit te bannen vóór 2030 (Ministerie van BZK et al., 2022). Om dit doel te bereiken zijn gegevens over de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland van cruciaal belang. Hoeveel mensen er dak- en thuisloos zijn in Nederland is echter niet duidelijk. Ook is niet bekend wat hun kenmerken en leefsituaties zijn. In het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)* wordt gewezen op het belang van betere monitoring van dakloosheid, zodat er gericht kan worden gestuurd aan de hand van kwantitatieve gegevens. De huidige monitoring van dakloosheid in Nederland biedt hiertoe onvoldoende mogelijkheden (Ministerie van BZK et al., 2022).

Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van dak- en thuisloosheid voerde Hogeschool Utrecht in samenwerking met Kansfonds in 2024 voor de tweede keer de ETHOS-telling uit. Ditmaal in zes Nederlandse regio's: regio Breda met centrumgemeente Breda, regio Gelderland-Zuid met centrumgemeente Nijmegen, regio Hart van Brabant met centrumgemeente Tilburg, regio Holland Rijnland met als grootste gemeente Leiden, regio West-Friesland met centrumgemeente Hoorn en regio Westelijke Mijnstreek met centrumgemeente Sittard-Geleen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een voor Nederland nieuwe definitie van dakloosheid, de ETHOS-Light classificatie, en van een nieuwe telmethode. Dit rapport bevat de resultaten van de telling die plaatsvond op 11 april 2024 in regio Hart van Brabant. De telling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeenten die onderdeel uitmaken van deze regio: Tilburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Heusden, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk en Waalwijk.

Het onderzoeksteam van Hogeschool Utrecht werd ondersteund door het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven dat de toegepaste telmethode ontwikkelde. Dit onderzoeksteam, onder leiding van prof. dr. Koen Hermans, past de telmethode sinds 2020 met succes toe in een groot aantal Belgische regio's. Met toestemming van de Katholieke Universiteit Leuven passen wij de methode dit jaar voor de tweede keer toe in Nederland.

Met het uitvoeren van de telling geven de gemeenten in regio Hart van Brabant, Hogeschool Utrecht en Kansfonds een impuls aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Nederland. De betrokken gemeenten hebben de ambitie om dak- en thuisloosheid in hun regio's gedegen aan te pakken. Zij willen hun beleid gericht op preventie en aanpak van dakloosheid baseren op concrete cijfers en profielkenmerken van dak- en thuisloze mensen in hun regio.

1.2 NOODZAAK TOT ANDERE TELLING VAN DAKLOOSHEID IN NEDERLAND

In Nederland wordt dakloosheid op verschillende manieren in kaart gebracht. De methoden die hierbij gebruikt worden, kennen echter veel beperkingen. Daardoor wordt niet de gehele populatie in kaart gebracht: onder meer kinderen, vijfenzestigplussers en ongedocumenteerde mensen komen niet in de bestaande cijfers voor. Bovendien is het met de gehanteerde methoden niet mogelijk om een goed beeld te krijgen van dak- en thuisloosheid op regionaal- en gemeentelijk niveau. Hierdoor kan geen passend beleid worden gemaakt gericht op het voorkomen en uitbannen van dak- en thuisloosheid. Een uitgebreide toelichting hierop is te vinden in de [onderzoeksrapporten van de eerste ETHOS-tellingen](#).

1.3 DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE VAN DAKLOOSHEID

De ETHOS-Light classificatie wordt binnen de Europese Unie en door vooraanstaande onderzoekers in Europa gezien als de best onderbouwde manier om dakloosheid te meten (Edgar, 2012; Baptista &

Marlier, 2019). ETHOS staat voor 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. De brede classificatie bestaat uit dertien operationele categorieën die een onvolwaardige huisvestingssituatie beschrijven. Deze zijn onderverdeeld in vier conceptuele categorieën: dakloosheid, thuisloosheid, onveilige huisvesting en onbehoorlijke huisvesting (FEANTSA, 2005; zie ook Bijlage 1). Voor het meten van dakloosheid werd in 2006 een afgeslankte versie geïntroduceerd: ETHOS-Light (zie kader). Deze versie omvat zes van de dertien categorieën van de brede ETHOS classificatie en geldt als een minimale classificatie van dakloosheid. Alle mensen die geen eigen (t)huis hebben kunnen hiermee in beeld worden gebracht (FEANTSA, 2018; zie ook Bijlage 2).

De ETHOS-Light definitie sluit goed aan bij het feit dat de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen vaak wisselt. Mensen verblijven bijvoorbeeld (noodgedwongen) afwisselend tijdelijk bij vrienden, in niet-conventionele woonruimten, in de noodopvang voor dakloze mensen of op straat (Schel et al., 2023). Uit onderzoek blijkt dat een huisuitzetting een belangrijke route is naar dakloosheid (Al Shamma et al., 2015). Om die reden heeft het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie aan de classificatie toegevoegd: mensen die hun woning binnen een maand moeten verlaten zonder dat zij zicht hebben op een passende woonoplossing (Hermans et al., 2021). Met de ETHOS-Light definitie kan naast zichtbare dakloosheid ook verborgen dakloosheid in beeld worden gebracht, met name onder mensen die verblijven bij vrienden, familie of derden en onder mensen die verblijven in een niet-conventionele woonruimte, zoals een auto, stacaravan, schuur of woning zonder basisvoorzieningen.

ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. Mensen die verblijven in de openbare ruimte
2. Mensen die verblijven in de noodopvang voor dakloze mensen
3. Mensen die verblijven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen
4. Mensen die een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting
5. Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan passende huisvesting
6. Mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden
- + Mensen met een dreigende huisuitzetting zonder passende vervolghuisvesting

De ETHOS-Light definitie van dakloosheid was leidend bij de telling die in regio Hart van Brabant werd uitgevoerd. Omdat bij deze definitie de *leefsituatie* centraal staat, wordt iedereen die zich bevindt in een leefsituatie die valt onder de ETHOS-Light categorieën beschouwd als dak- of thuisloos. Daarbij maakt het niet uit welke status mensen hebben voor de wet en voor beleid. Concepten als wettelijke verblijfsstatus, regiobinding en recht op voorzieningen spelen geen rol in het al dan niet meetellen van mensen in een situatie van dak- en thuisloosheid.

1.4 AANVULLEND ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Bij de pilot ETHOS-tellingen in 2023 bleek het moeilijk om dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken goed in beeld te krijgen. Deze groepen overlappen ook deels, omdat veel arbeidsmigranten op campings en vakantieparken verblijven. De ETHOS-telling gaat uit van medewerking van organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen (zie Hoofdstuk 2 voor nadere toelichting op de methode). Echter, de organisaties die meetelden in 2023 hadden onvoldoende zicht op deze specifieke groepen. In 2024 is daarom extra inzet gepleegd om organisaties te betrekken die in contact staan met arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Om een beter begrip van en zicht op deze groepen te verkrijgen is daarom besloten om ook een aanvullend

kwalitatief onderzoek uit te voeren naar dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken.

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een beschrijving van de methode van de ETHOS-telling. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de ETHOS-telling weer. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van het kwalitatieve deelonderzoek naar arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting en beschrijft de conclusies van het onderzoek en in Hoofdstuk 6 blikken we vooruit op de toekomst.

2

METHODE ETHOS-TELLING

2 METHODE ETHOS-TELLING

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in regio Hart van Brabant door middel van een regionale telling van dak- en thuisloosheid. De volgende twee onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. Hoeveel personen zijn dak- of thuisloos in regio Hart van Brabant en in welke leefsituatie bevinden deze personen zich?
2. Wat is het profiel van de dak- en thuisloze personen in regio Hart van Brabant?

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een point-in-time telling. Bij een point-in-time telling wordt op een bepaald moment (dag of week) een telling georganiseerd in een geografisch afgebakend gebied (Hermans et al., 2021). Er zijn verschillende manieren om een point-in-time telling uit te voeren. De methode die door ons werd toegepast vertrekt vanuit een intensieve samenwerking met zoveel mogelijk organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op één specifieke dag vullen medewerkers van deze organisaties voor alle personen in een leefsituatie van dak- en thuisloosheid een vragenlijst in met vragen over de leefsituatie en over diverse kenmerken van de personen die geteld worden. De betrokkenheid van een onafhankelijke onderzoeksinstelling is van belang om de privacy van de getelde personen te garanderen.

Er is bij deze telling bewust gekozen voor het werken met een vragenlijst, omdat dit een middel is om ook profielkenmerken in kaart te kunnen brengen. Zicht op profielkenmerken stelt gemeenten in staat om gericht beleid te ontwikkelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen (Wewerinke et al., 2023). Dat beleid kan zich bijvoorbeeld richten op specifieke groepen of op specifieke leefsituaties. Door zo veel mogelijk organisaties te betrekken die in contact staan met dak- en thuisloze personen, dus niet alleen de organisaties die zich specifiek op deze groep richten, komt bovendien ook verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Omdat deze organisaties in aanloop naar de telling intensief samenwerken, groeide hun kennis over de problematiek van dak- en thuisloosheid en hun inzicht in hoe zij kunnen bijdragen aan een betere ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. De ervaring leert dat dit proces leidt tot meer draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid in de regio waar de telling plaatsvindt (Vermeir & Samyn, 2021).

Een beperking van de gehanteerde methode is dat een point-in-time telling minder goed in staat is om inzicht te geven in de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Dit komt omdat er een momentopname wordt gemaakt. Monitoringsinstrumenten van gemeenten en organisaties zijn beter geschikt voor het in kaart brengen van de dynamiek van dak- en thuisloosheid onder de groepen mensen die zij in beeld hebben. Een tweede belangrijke beperking van de gehanteerde methode is dat deze maar beperkt inzicht biedt in routes naar dak- en thuisloosheid in de regio. Daarvoor zijn andere onderzoeksmethoden geschikter.

2.2 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

De personen die door middel van deze point-in-time telling werden geteld in regio Hart van Brabant moesten voldoen aan de volgende twee voorwaarden:

a. De persoon bevindt zich in een situatie van dak- of thuisloosheid

Een situatie van dak- of thuisloosheid definiëren we zoals gezegd aan de hand van ETHOS-Light + dreigende huisuitzetting. De categorieën die hiertoe behoren worden nader gespecificeerd in Figuur 1. Op basis van het conceptuele model zijn alle mogelijke leefsituaties van dak- en thuisloosheid geordend. In elke categorie zijn diverse leefsituaties te onderscheiden.

Figuur 1. Toelichting ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. In openbare ruimte	Mensen die verblijven in de openbare ruimte (op straat of in de natuur).
2. In noodopvang voor dakloze mensen	Mensen die in laagdrempelige en kortdurende opvang voor dakloze mensen verblijven, zoals nachtopvang, dag- en nachtopvang, noodopvang of winteropvang.
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	Mensen die in een tijdelijke opvangplek voor dakloze mensen verblijven, zoals 24-uurs opvang, crisisopvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, gezinsopvang, doorstroomwoningen of alternatieve tijdelijke opvang specifiek bedoeld voor dakloze mensen.
4. Mensen die uitstromen uit een instelling / langer verblijven in een instelling	a. Mensen die binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting (bijvoorbeeld de gevangenis, ziekenhuis, jeugdzorginstelling, GGZ-instelling, beschermd wonen of AZC) b. Mensen die vanwege een gebrek aan passende huisvesting langer dan nodig verblijven in een instelling.
5. In niet-conventionele woonruimte	Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan een passende woonoplossing. Bijvoorbeeld in een (sta)caravan, hut, garage, kraakpand, auto, op een camping, in een hotel / B&B, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer.
6. Bij familie, vrienden of derden	Mensen die tijdelijk verblijven bij (gast)familie, vrienden of derden, wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+ Dreigende huisuitzetting	Mensen die hun woning binnen een maand na de teldag moeten verlaten, zonder dat zij zicht hebben op een stabiele woonoplossing. Bijvoorbeeld vanwege: een betekend vonnis tot gerechtelijke huisuitzetting, een beslissing onbewoonbaarheid, beslissing ongeschiktheid, een beëindigd of verlopen huur- of omklapcontract, terugnamebevel van een koopwoning, tijdelijke sluiting van de woning op basis van Wet Damocles of vanwege sloop of renovatie.

b. De persoon heeft een link met de regio

De getelde personen moesten ook een link hebben met de regio. In de volgende situaties werden mensen meegeteld:

- De persoon verbleef op de teldag in regio Hart van Brabant (Tilburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Heusden, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk en Waalwijk; zie ook Figuur 2)
- De persoon verbleef buiten de regio, maar had het laatste officiële woonadres in de regio. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een persoon vanuit de tellende regio vlucht naar de vrouwenopvang in een andere regio, of wanneer een persoon vanuit de tellende regio tijdelijk verblijft in een andere regio omdat deze persoon daar verblijfsmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld bij vrienden, familie of derden.

Figuur 2. Regiokaart Hart van Brabant

Er waren geen voorwaarden verbonden aan de duur van het verblijf in de regio: ook indien de persoon er één nacht verbleef, werd de persoon meegeteld. Er is steeds gekeken naar de actuele situatie van de persoon op de teldag. Alle personen die op de teldag voldeden aan de twee criteria werden meegeteld.

2.3 ONDERZOEKSPROCEDURE

Alle personen die aan bovenstaande voorwaarden voldeden en in beeld waren bij een van de deelnemende organisaties werden geteld op één specifieke datum: 11 april 2024. De verblijfssituatie, uitgedrukt in de ETHOS-Light categorie, betreft de nacht *voorafgaand* aan de teldag, dus de nacht van 10 op 11 april. Deelnemende organisaties vulden op de teldag of in de twee weken daarna een online vragenlijst in over de personen die voldeden aan de genoemde criteria. Deelnemende verblijfsinstellingen vulden de vragenlijsten in binnen een maand na de teldag, omdat bij de verblijfsinstellingen onder meer werd gekeken naar personen die een instelling verlaten zonder passende woonoplossing binnen een maand na de teldag. Niet altijd was op de teldag al bekend of mensen de verblijfsinstelling binnen een maand zouden verlaten zonder passende woonoplossing (denk bijvoorbeeld aan een schorsing van een persoon bij een instelling vanwege ongewenst gedrag).

Voorafgaand aan de teldag werd de telling door de deelnemende organisaties voorbereid (zie Bijlage 3 voor een overzicht van de deelnemende organisaties). De organisaties screenden alle mensen waar zij mee in contact staan op de twee criteria voor deelname en maakten een lijst van alle personen die aan deze criteria voldeden. Vervolgens zijn deze personen door de organisaties zoveel mogelijk geïnformeerd over de telling. Hiervoor werden posters en flyers opgehangen bij de deelnemende organisaties en voerden sommige

medewerkers gesprekken met personen die aan de criteria voldeden. Indien mensen niet meegeteld wilden worden, konden zij dit aangeven bij de betrokken medewerkers. Voor deze personen is geen vragenlijst ingevuld, en ingevulde vragenlijsten over deze personen bij andere organisaties zijn verwijderd.

Op de teldag zelf of kort daarna probeerden medewerkers te achterhalen waar de personen die aan de criteria voldeden verbleven in de nacht van 10 op 11 april. Zo kon de actuele verblijfssituatie worden ingevuld in de vragenlijst. De medewerkers vulden ook – indien bekend – de verblijfssituatie(s) van de persoon in de twee weken voorafgaand aan de telling in. Hier werd naar gevraagd, omdat het voor de medewerkers van de deelnemende organisaties niet altijd mogelijk is om de exacte verblijfssituatie op de teldag te achterhalen. Op deze manier wordt toch informatie verkregen over de verblijfssituatie(s) van deze personen. Bovendien geeft deze informatie inzicht in de dynamiek van dak- en thuisloosheid, omdat bij deze vraag meerdere verblijfsplaatsen konden worden aangegeven. Indien er geen informatie was over de verblijfssituatie in de nacht van 10 op 11 april of over de verblijfssituatie(s) in de twee weken voorafgaand aan de telling dan werden mensen niet meegeteld.

2.4 INVULLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst bestond gemiddeld genomen uit 25 vragen (het exacte aantal vragen is afhankelijk van de ingevulde antwoorden). Naast de verblijfssituatie op de teldag en de twee weken voorafgaand aan de teldag werd ook gevraagd naar een aantal profielkenmerken. De vragen in de vragenlijst zijn grotendeels gebaseerd op de Europese MPHASIS-richtlijnen voor het meten van dak- en thuisloosheid (MPHASIS, 2009)¹. De vragenlijsten werden ingevuld door de medewerkers van de deelnemende organisaties. Zij maken een inschatting over de situatie van de betreffende persoon. Indien gewenst konden zij de vragenlijst invullen samen met de dak- of thuisloze persoon. In dat geval werd de persoon actief om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek door de betreffende medewerker. Een handleiding met uitgebreide instructies voor het invullen van de vragen ondersteunde de organisaties bij het invullen van de vragenlijst. Organisaties konden de vragenlijst op voorhand invullen op papier of in een PDF-versie om de werkdruk te verspreiden. De vragenlijsten werden vervolgens via een online link ingevoerd.

2.5 VOORKOMEN VAN DUBBELTELLINGEN

Hoe meer organisaties meetellen, hoe groter de kans dat mensen twee keer of vaker geteld worden. Om dubbeltellingen te identificeren werd er gebruik gemaakt van een naamcode. Om de identiteit van de getelde personen te beschermen, werden geen namen of burgerservicenummers genoteerd. De naamcode bestaat uit de eerste letter van de voornaam en de eerste en laatste letter van de (volledige) achternaam². Bij Jan De Wit is de naamcode bijvoorbeeld JDT. Aan de hand van de naamcodes, gecombineerd met informatie uit de vragenlijst over de persoonskenmerken en leefsituatie van de getelde personen, identificeren en verwijderen de onderzoekers de dubbeltellingen. Na het verwijderen van de dubbeltellingen werden de naamcodes en de exacte leeftijd uit het databestand verwijderd en apart opgeslagen in de digitale kluis van Hogeschool Utrecht om de privacy van de getelde personen te waarborgen.

- ¹ MPHASIS staat voor *Measuring Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems*. Dit was een Europees project dat liep van december 2007 tot december 2009 en dat werd gefinancierd door het EU PROGRESS programme. Het voornaamste doel van MPHASIS was om de monitoring van dakloosheid en dakloosheidsbeleid in 20 Europese landen te verbeteren, gebaseerd op de aanbevelingen van het 'Measurement of Homelessness at European Union Level' onderzoek (University of Dundee, z.d.).
- ² Bij een namenreeks is er soms geen sprake van een duidelijk onderscheid tussen een voornaam en een achternaam. Daarom werd bij een namenreeks gekeken naar de eerste letter van de eerste naam en de eerste en laatste letter van de laatste naam in de namenreeks.

2.6 ORGANISATIE VAN DE TELLING

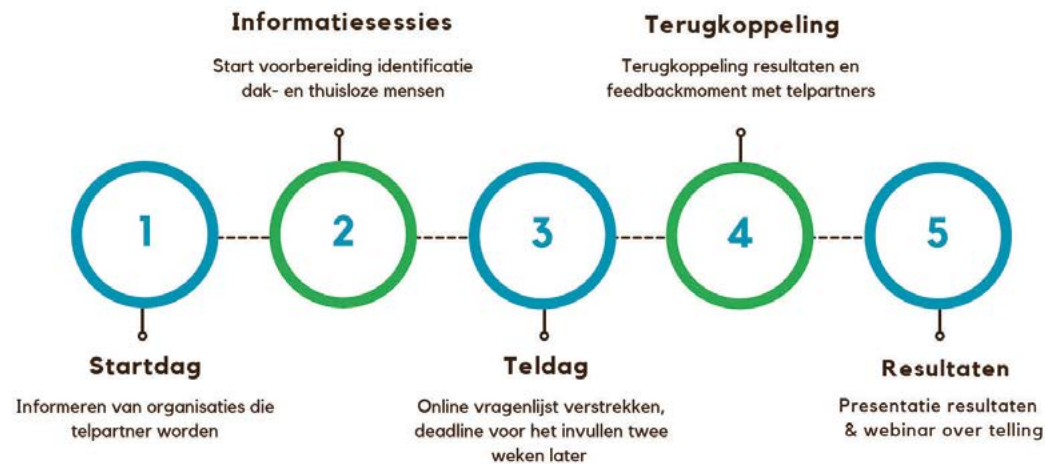
De organisatie van de telling was grotendeels in handen van een regionale coördinator die in dienst is van een van de gemeenten in de regio (zie Figuur 3 voor de tijdlijn van de telling). Deze regionale coördinator organiseerde de telling in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam. Een regionale werkgroep met vertegenwoordigers van de belangrijkste tellende organisaties werd samengesteld om de regionale coördinator te ondersteunen bij de organisatie van de telling. De werkgroep werd nauw betrokken bij het gehele proces van de telling. Om een zo valide mogelijke telling te organiseren, werd gestreefd naar deelname van zoveel mogelijk organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen in de regio. De werkgroep droeg bij aan het maken van een overzicht van deze organisaties. Vervolgens werden de organisaties benaderd door de regionale coördinator met het verzoek om aan de telling deel te nemen.

In januari 2024 werd een startbijeenkomst georganiseerd om bestuurders en managers van de regionale organisaties te informeren over de telling. Een onderzoeker van Hogeschool Utrecht lichtte op deze dag de wetenschappelijke basis en de praktische uitwerking van de telling toe. De gemeenten deden een oproep aan alle aanwezige organisaties om deel te nemen aan de telling. In de maand maart vonden vier informatiesessies plaats om medewerkers van de organisaties te informeren over het onderzoek en hen te instrueren over het invullen van de vragenlijsten. Drie van deze sessies vonden fysiek plaats in de regio, één sessie vond online plaats. Deze informatiesessies zijn zeer goed bezocht. In aanvulling op de informatiesessies vond in de week voor de teldag ook een online vragensessie plaats, waar medewerkers van de tellende organisaties hun laatste vragen over het invullen van de vragenlijst konden stellen aan de onderzoekers. De vragenlijst en de handleiding bij de vragenlijst werden aangescherpt op basis van de vragen en opmerkingen die tijdens de informatie- en vragensessies naar voren kwamen. Alle vragen die tijdens de informatie- en vragensessies werden gesteld door de medewerkers van de organisaties en de antwoorden op deze vragen werden gebundeld in een document met veel gestelde vragen. Dit document werd naar alle organisaties toegestuurd. Op de teldag zelf en in de weken daarna waren de onderzoekers telefonisch en per mail bereikbaar voor het beantwoorden van vragen over het invullen van de vragenlijst. De regionale coördinator bezocht op de teldag diverse meetellende organisaties om te horen hoe de telling verliep en om de organisaties te bedanken voor hun inzet.

In de weken na de teldag is steeds gekeken hoeveel vragenlijsten er waren ingediend door de verschillende organisaties. Alle organisaties ontvingen herinneringsmails met het verzoek om de vragenlijsten tijdig in te dienen. Organisaties die nog geen vragenlijsten hadden ingevoerd en organisaties die minder vragenlijsten hadden ingevoerd dan verwacht werden gebeld door de regionale coördinator om na te gaan of er voldoende geteld was. Op deze manier is gezorgd voor een zo groot mogelijke respons. De onderzoekers zochten contact met de organisaties die de vragenlijsten hadden ingevuld indien er onduidelijkheid bestond over de leefsituatie van mensen die geteld waren.

In juni 2024 vond tijdens een feedbackmoment in Tilburg een terugkoppeling van de voorlopige resultaten van de telling plaats. Vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, leden van de werkgroep en vertegenwoordigers van de belangrijkste telorganisaties waren hierbij aanwezig. Tijdens het feedbackmoment gingen de onderzoekers met deelnemers in gesprek over de telmethode en over het aantal mensen dat geteld is in verschillende leefsituaties in de verschillende gemeenten. Vanuit hun kennis van de situatie in de regio reflecteerden zij op de cijfers. Zo gingen we na of er voldoende geteld is en of de resultaten een juiste weergave zijn van de werkelijke situatie in de regio.

Figuur 3. Tijdlijn ETHOS-telonderzoek

2.7 DEELNEMENDE ORGANISATIES

In totaal namen 69 organisaties deel aan de telling in regio Hart van Brabant (zie Bijlage 3). Al deze organisaties zijn af en toe tot dagelijks in contact met de doelgroep van de telling en hebben op de teldag alle mensen met wie zij in contact zijn gescreend op de twee voorwaarden voor deelname. Bij 57 organisaties waren op de teldag mensen in beeld die in de nacht van 10 op 11 april aan de voorwaarden voldeden (zie Tabel 1). Voor deze mensen vulden de organisaties een vragenlijst in. In totaal werden er 1.374 vragenlijsten ingevuld. 54 van deze vragenlijsten werden ingevuld samen met de persoon om wie het ging. De overige vragenlijsten werden alleen door de medewerkers ingevuld.

De onderzoekers verwijderden in totaal 194 vragenlijsten. Bij 155 vragenlijsten was sprake van dubbeltellingen die op basis van de naamcode, de leeftijd, gender en soms ook andere kenmerken werden verwijderd. 39 vragenlijsten die onvoldoende informatie over de verblijfssituatie van de personen bevatten of waarbij niet was voldaan aan de voorwaarden van de telling werden eveneens verwijderd uit het databestand.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie

Organisatie	Aantal ingevulde vragenlijsten
1. SMO Traverse	372
2. Gemeente Tilburg	136
3. R-newt	85
4. Stichting Barka	81
5. Toegang Tilburg	66
6. Sterk Huis	60
7. Gemeente Loon op zand	42
8. Farent	41
9. Refugee Team	41
10. Gemeente Heusden	34
11. Gemeente Waalwijk	34
12. Casade	30
13. BIJEEN Heusden	28
14. Springplank 013	27
15. Novadic Kentron	24

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Organisatie	Aantal ingevulde vragenlijsten
16. PomocHolandia	22
17. Siem	21
18. Diamant-groep	20
19. Stichting Jongerencentra Waalwijk Tavenu	19
20. GGD Hart van Brabant	17
21. IMW regio Tilburg	16
22. MEE De Meent Groep	13
23. MST Mensen in beeld houden	13
24. Gemeente Dongen	12
25. Gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen	12
26. Zorg en Veiligheidshuis Midden Brabant	10
27. Baanbrekers	9
28. Contour de Twern	8
29. Gemeente Hilvarenbeek	8
30. Mentorhulp Oisterwijk	8
31. RIBW Brabant	7
32. Gemeente Breda	6
33. IMW regio Breda	5
34. Team CAS	5
35. Gemeente Oisterwijk	4
36. GGz Breburg	4
37. Stichting Broodpater Gerrit Poels	4
38. De Vonk	3
39. Dienst Justitiële Inrichtingen	3
40. Eagle Shelter Dongen	3
41. Stichting iXzelF	3
42. WonenBreburg	3
43. MEE West Brabant	2
44. TBV Wonen	2
45. Bibliotheek Midden Brabant, vestiging Waalwijk	1
46. De Spelende Kinderopvang	1
47. FAMEUS	1
48. Gemeente Geertruidenberg	1
49. Dorpsteam Goirle	1
50. Humankind	1
51. Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)	1
52. SMO Breda	1
53. Stichting Het Werkt	2
54. Tiwos	1

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Organisatie	Aantal ingevulde vragenlijsten
55. Outreachend Interventie Team (OIT)	via Novadic Kentron en SMO Traverse
56. LocHal Tilburg	via OIT
57. Stichting NAS	via Pomoc Holandia
Totaal	1.374

De ingevulde vragenlijsten zijn zoveel als mogelijk weergegeven bij de in de vragenlijst opgegeven moederorganisatie. Door onderlinge samenwerkingsverbanden (bv. in wijk- of dorps teams) kan het zijn dat er vragenlijsten zijn ingevuld onder de noemer van een andere organisatie.

2.8 NON-RESPONS

De bereidheid tot deelname aan het onderzoek en respons van de verschillende organisaties in de regio was hoog. Diverse organisaties hebben met elkaar afgestemd wie welke mensen zou tellen. Dit werd gedaan om de tijdsinvestering van het tellen zoveel mogelijk te beperken.

De volgende organisaties hadden mogelijk wel dak- en thuisloze personen in beeld, maar namen vanwege onvoldoende capaciteit niet deel aan de telling: gemeente Goirle, afdeling Burgerzaken van Gemeente Tilburg en Waalwijk, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg van de GGD, politie, enkele jeugdzorginstellingen en een GGZ-instelling. Tevens was er onvoldoende mogelijkheid om de asielzoekerscentra in de regio aan te haken. Statushouders die onder de voorwaarden van de telling vielen, zijn gedeeltelijk meegeteld door Refugee Team.

Daarnaast hebben de gemeenten een groot deel van de campings en vakantieparken in de regio aangeschreven om deel te nemen aan de telling. Desondanks heeft geen van de campings en vakantieparken in de regio’s deelgenomen aan de telling.

2.9 BETROUWBAARHEID VAN DE RESULTATEN

Een belangrijke vraag is of de resultaten van deze telling een goede weergave zijn van de werkelijke situatie van dak- en thuisloosheid in regio Hart van Brabant. Uit de reflecties van de onderzoekers en de betrokken professionals uit de regio ontstaat het beeld dat de juiste organisaties bij de telling betrokken waren en dat er zorgvuldig is geteld.

Bij de gehanteerde methode hangt de betrouwbaarheid van de resultaten grotendeels af van het draagvlak binnen de regio waar de telling is uitgevoerd. In regio Hart van Brabant was er vanaf de start van het project veel draagvlak voor de telling. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal organisaties dat deelnam aan de telling: 69 organisaties in de regio namen deel, waarbij er sprake was van een grote verscheidenheid aan partijen. Ook lieten de organisaties en hun medewerkers een grote betrokkenheid bij de telling zien. De lijst van organisaties die benaderd moesten worden voor deelname werd opgesteld samen met een speciaal voor de telling opgerichte regionale werkgroep. Deelnemers aan de werkgroep kennen de regio goed en weten daardoor welke organisaties betrokken moesten worden om zoveel mogelijk dak- en thuisloze personen in beeld te krijgen.

Om te toetsen in hoeverre de resultaten een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke situatie in de regio werden de resultaten tijdens een feedbackbijeenkomst voorgelegd aan vertegenwoordigers van de telorganisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten. Zij reflecteerden uitgebreid op alle resultaten. Uit de reflecties van de professionals kwam naar voren dat de resultaten van de telling over het algemeen goed aansluiten bij de situatie in hun regio, zowel in omvang als in aard en diversiteit van leefsituaties van dak- en thuisloze mensen. Zij gaven wel aan dat er in sommige regiogemeenten sprake is

van onderrepresentatie, doordat lokale asielzoekerscentra, enkele jeugdzorginstellingen, een GGZ-instelling en (gemeentelijke afdelingen die zicht hebben op personen op) campings en vakantieparken niet deelnamen aan de telling.

De professionals vermoeden dat een aantal specifieke groepen nog niet volledig in beeld is gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, statushouders die langer dan 6 maanden verblijven in het AZC in afwachting op huisvesting en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Dit geldt voor de laatste groep vooral voor de regiogemeenten, omdat hier de meeste vakantieparken en campings gevestigd zijn. Ook geven zij aan dat er altijd mensen zijn die ook met deze telmethode niet in beeld komen. Het gaat hier volgens hen om personen die niet in contact staan met hulp- of dienstverlenende organisaties, omdat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of omdat zij bewust onder de radar willen blijven. Tegelijkertijd benadrukken de betrokken professionals dat met deze methode veel meer groepen die anders onzichtbaar blijven in beeld zijn gekomen.

2.10 KWALITATIEF ONDERZOEK ARBEIDSMIGRANTEN, CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In iedere regio waar de ETHOS-telling plaatsvond, zijn twee regionale focusgroepen georganiseerd: een focusgroep met professionals en eventuele sleutelfiguren die zicht hebben op de leefsituaties van arbeidsmigranten in de regio, en een focusgroep met professionals die zicht hebben op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal namen 8 professionals deel aan de focusgroep gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 11 professionals aan de focusgroep gericht op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege gebrek aan passende huisvesting. Tevens werd er samen met regio Breda nog een gezamenlijke focusgroep georganiseerd over campings en vakantieparken om meer informatie op te halen over deze groep personen op provinciaal niveau. Aan deze gezamenlijke focusgroep namen 6 extra professionals deel. De focusgroepen werden geleid door twee onderzoekers van Hogeschool Utrecht. Van de focusgroepen zijn gespreksverslagen gemaakt welke vervolgens zijn voorgelegd aan alle deelnemers van de focusgroepen met het verzoek om het verslag te controleren op onjuistheden en om waar nodig nog aanvullingen te doen. Daarna werden de verslagen door de onderzoekers geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve onderzoek staan beschreven in Hoofdstuk 4.

3

ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

3 ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene resultaten van de ETHOS-Light telling in regio Hart van Brabant. Het geeft eerst het aantal dak- en thuisloze personen in de regio weer, met een verdeling over de verschillende gemeenten en een verdeling over de verschillende levenssituaties. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de profielkenmerken van de getelde groep dak- en thuisloze personen.

3.1 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO HART VAN BRABANT

In de nacht van 10 op 11 april 2024 werden in totaal 1.484 dak- en thuisloze personen geteld in regio Hart van Brabant. We telden 1.150 dak- of thuisloze volwassenen en 334 minderjarige kinderen. Dit betrof 30 alleenstaande kinderen en 304 kinderen die samen met hun ouder(s) in een levenssituatie van dak- of thuisloosheid verbleven. Van de getelde personen waren 10 mensen zwanger. Tabel 2 geeft een overzicht van de verblijfssituatie van de getelde personen, uitgesplitst naar volwassenen en kinderen. Tevens zijn er 425 kinderen geteld die niet zelf dak- of thuisloos waren, maar van wie ten minste één ouder wel dak- of thuisloos was. Deze kinderen worden verder aangeduid als *indirect betrokken* kinderen.

Tabel 2. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 11 april 2024

Totaal getelde personen		1.484			
		Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1	In de openbare ruimte	82	7%	-	-
2	In noodopvang voor dakloze mensen	33	3%	2	1%
3	In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	279	24%	83	25%
4	In een instelling	102	9%	23	7%
5	In niet-conventionele woonruimte	201	17%	57	17%
6	Bij familie / vrienden / derden	353	31%	143	43%
+	Dreigende huisuitzetting	55	5%	18	5%
	Verblijfssituatie op teldag onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	45	4%	8	2%
Totaal		1.150	100%	334	100%

De getelde personen verbleven het vaakst *bij familie, vrienden of derden, in tijdelijke opvang voor dakloze mensen* en *in een niet-conventionele woonruimte*. In totaal telden we 1.050 volwassenen en 308 minderjarige kinderen die volgens de *definitie van ETHOS-Light* (categorie 1 t/m 6) dak- of thuisloos zijn. Daarnaast hadden 55 volwassenen (5%) en 18 kinderen (5%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*. Voor 45 volwassenen (4%) en 8 kinderen (2%) is de verblijfssituatie in de nacht van 10 op 11 april *onbekend*. Van deze personen was de verblijfssituatie (of verblijfssituaties) in de twee weken voor de teldatum wel bekend (zie ook Tabel 9).

In de rest van dit hoofdstuk worden de resultaten alleen voor de getelde volwassenen weergegeven, tenzij anders vermeld.

3.1.1 IN OPENBARE RUIMTE

In de nacht van 10 op 11 april verbleven 82 mensen (7%) in de *openbare ruimte*.

3.1.2 IN NOODOPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

We telden 33 volwassenen (3%) die in de *noodopvang voor dakloze mensen* verbleven. Tabel 3 laat zien in welk type noodopvangvoorziening deze personen verbleven. 82% van de getelde personen (27 mensen) verbleven in de *nachtopvang*. 9% van de getelde personen (3 mensen) verbleef in de *noodopvang (bv. op noodbedden)* en van 9% van de personen (3 mensen) was het type noodopvang *onbekend*.

Tabel 3. Aantal volwassenen in noodopvang voor dakloze mensen op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Nachtopvang	27	82%
Noodopvang (bv. noodbedden)	3	9%
Onbekend	3	9%
Totaal	33	100%

3.1.3 IN TIJDELIJKE OPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

Er verbleven 279 mensen (24%) in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen*. Tabel 4 laat zien in welk type opvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 4. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
24-uursopvang	169	61%
Doorstroomwoning	41	15%
Vrouwenopvang/mannenopvang/veilige opvang	30	11%
Kleinschalige opvang (Springplank)	25	9%
Gezinsopvang	10	4%
Opvanglocaties voor dak- en thuisloze mensen buiten de regio	1	<1%
Anders	2	1%
Onbekend	1	<1%
Totaal	279	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot >101% in plaats van 100%

De grootste groep volwassenen verbleef in de *24-uurs opvang* (169 personen, 61%), gevolgd door 41 mensen (15%) die verbleven in een *doorstroomwoning*. Ook verbleven 30 mensen (11%) in de *vrouwenopvang, mannenopvang of veilige opvang*, 25 mensen (9%) verbleven in een *kleinschalige opvangvoorziening van Springplank* en 10 mensen (4%) in de *gezinsopvang*. 1 persoon met een link met regio Hart van Brabant (<1%) werd geteld in een *tijdelijke opvanglocatie voor dak- en thuisloze mensen buiten de regio*. Daarnaast verbleven 2 personen (1%) in een *ander type tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen*. Voor 1 persoon is het type tijdelijke opvangvoorziening op de teldag *onbekend*.

3.1.4 IN EEN INSTELLING

In totaal verbleven 102 mensen (9%) *in een instelling* die ze 1) al hadden moeten verlaten maar waar zij langer verbleven wegens een gebrek aan een passende woonoplossing, of die ze 2) binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder dat ze een passende woonoplossing hadden. Ongeveer driekwart van de personen die in een instelling verbleven (74 personen, 73%), *verbleef daar langer wegens gebrek aan een woonoplossing*. Ruim een kwart van de personen (28 personen, 27%) *moest de instelling binnen één maand verlaten zonder woonoplossing* (zie ook Tabel 5a).

Tabel 5a. Aantal volwassenen dat een instelling verliet of er langer verbleef door gebrek aan een woonoplossing op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Verblijft langer in instelling wegens gebrek aan woonoplossing	74	73%
Verlaat instelling binnen de maand zonder woonoplossing	28	27%
Totaal	102	100%

Tabel 5b geeft de verdeling van deze groep over de verschillende typen instellingen in de regio weer. De grootste groep mensen verbleef in een *asielzoekerscentrum* (42 personen, 41%). Daarna verbleven de meeste mensen in een *voorziening voor beschermd wonen* (25 personen, 25%) en in *detentie* (18 personen, 18%). De personen die op de teldag verbleven in detentie zijn meegeteld wanneer zij binnen een maand na de teldag de instelling moesten verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Andere getelde personen verbleven in een *GGZ-instelling* (6 personen, 6%), een *instelling voor verslavingszorg* (4 personen, 4%), een *jeugdzorgvoorziening* (2 personen, 2%), een *forensisch psychiatrische instelling* (2 personen, 2%) en in een *algemeen ziekenhuis* (1 persoon, 1%). 2 personen (2%) verbleven in een *ander type instelling*.

Tabel 5b. Aantal volwassenen in een instelling op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Asielzoekerscentrum ⁴	42	41%
Beschermd wonen	25	25%
Detentie	18	18%
GGZ-instelling	6	6%
Instelling voor verslavingszorg	4	4%
Jeugdzorgvoorziening	2	2%
Forensisch psychiatrische instelling	2	2%
Algemeen ziekenhuis	1	1%
Anders	2	2%
Totaal	102	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

3.1.5 IN EEN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTE

In totaal verbleven 201 van de getelde volwassenen (17%) in een *niet-conventionele woonruimte*. Zoals te zien is in Tabel 6, verbleven de meeste personen in een *anti-kraakwoning* vanwege een gebrek aan passende huisvesting (65 personen, 32%). Daarnaast verbleef 12% van de personen (25 mensen) in een

⁴ Personen die langer verblijven in een AZC vanwege gebrek aan woonoplossing zijn meegeteld in dit onderzoek wanneer zij op de teldag waren aangemerkt als statushouder en langer dan 6 maanden (de wettelijke termijn die gemeenten hebben om woonruimte te realiseren voor statushouders) wachtten op woonruimte.

(sta)caravan, 11% (22 personen) in een *vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract*, 8% (16 personen) in een *kraakpand*, en 8% (16 personen) in een *hotel/B&B*. Verder verbleef 5% van de personen (11 mensen) in een *auto*, 3% (7 personen) in een *garage/schuur*, 3% (6 mensen) in een *bedrijfspan*, 3% (6 personen) in een *camper*, 1% (3 personen) op een *boot*, en 1% (2 personen) in een *woning zonder basisvoorzieningen als een badkamer of keuken*. 5% van de getelde personen (10 mensen) verbleef in een *ander type* niet conventionele woonruimte en van 6% van de getelde personen (12 personen) is het type niet-conventionele woonruimte *onbekend*, maar is wel vastgesteld dat zij in een niet-conventionele woonruimte verbleven.

Tabel 6. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 11 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Antikraakpand	65	32%
(Sta)caravan	25	12%
Vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract	22	11%
Kraakpand	16	8%
Hotel / B&B	16	8%
Auto	11	5%
Garage / schuur	7	3%
Bedrijfspan	6	3%
Camper	6	3%
Boot	3	1%
Woning zonder basisvoorzieningen zoals badkamer of keuken	2	1%
Anders	10	5%
Onbekend	12	6%
Totaal	201	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 98% in plaats van 100%

3.1.6 BIJ FAMILIE, VRIENDEN OF DERDEN

Van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleven 353 personen (31%) bij *familie, vrienden of derden* wegens gebrek aan een passende woonoplossing. Zoals te zien is in Tabel 7, stond 63% van de personen (223 mensen) niet *ingeschreven op het verblijfadres*. 20% van de personen (72 mensen) stond *wel ingeschreven op het verblijfadres*, maar verbleef vanwege grote woononzekerheid en/of slechte woonkwaliteit in een dermate preciaire situatie dat we spreken van thuisloosheid. Van 16% van de personen (58 personen) is *onbekend* of ze waren ingeschreven.

Tabel 7. Aantal personen dat staat ingeschreven op verblijfadres bij familie, vrienden of derden

	Aantal volwassenen	%
Niet ingeschreven op verblijfadres	223	63%
Ingeschreven op verblijfadres	72	20%
Onbekend	58	16%
Totaal	353	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.1.7 DREIGENDE HUISUITZETTING

Op 11 april hadden 55 mensen (5%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*: zij moesten in de maand na de teldag hun woning verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Tabel 8a geeft de redenen voor dreigende huisuitzetting weer. Er konden meerdere redenen per persoon worden aangegeven. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

De meeste personen dreigden uit hun woning te worden gezet vanwege een *huurachterstand* (18 personen, 33%). Bij 15 personen (27%) ging het om een dreigende uithuiszetting vanwege een *huurcontract dat binnen een maand na de teldag verliep*, bij 11 personen (20%) vanwege *overlast* en bij 3 personen (5%) vanwege *drugsvondst*. Bij 2 personen (4%) was er sprake van een *gedwongen verkoop van de koopwoning*, bij 2 personen (4%) een *verlopen huurcontract* en bij 1 persoon (2%) een *ongeschiktheidsverklaring*. Voor 9 personen (16%) was er sprake van een *andere reden voor dreigende huisuitzetting* en voor 3 personen (5%) was de reden tot huisuitzetting *onbekend*.

Tabel 8a. Redenen voor de dreigende huisuitzetting op 11 april 2024 (n=55)

	Aantal volwassenen	%
Huurachterstand	18	33%
Huurcontract verloopt binnen de maand na de teldag	15	27%
Overlast	11	20%
Drugsvondst	3	5%
Gedwongen verkoop van koopwoning	2	4%
Huurcontract is verlopen	2	4%
Ongeschiktheidsverklaring	1	2%
Anders	9	16%
Onbekend	3	5%

Bij 58% van de personen met een dreigende huisuitzetting (32 personen) betreft het een dreigende huisuitzetting uit een *huurwoning van een woningcorporatie*, bij 27% (15 personen) een uitzetting uit een *huurwoning van een particuliere verhuurder* en bij 7% (4 personen) een uitzetting uit een *koopwoning*. In 7% van de gevallen (4%) is het type woning *onbekend* (zie Tabel 8b).

Tabel 8b. Type woning bij huisuitzetting

	Aantal volwassenen	%
Huurwoning van woningcorporatie	32	58%
Huurwoning van particuliere verhuurder	15	27%
Koopwoning	4	7%
Onbekend	4	7%
Totaal	55	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.1.8 VERBLIJFSSITUATIE 28 MAART – 11 APRIL 2024

Naast de verblijfssituatie van 10 op 11 april 2024 werd ook de verblijfssituatie tijdens de twee weken voorafgaand aan de teldag (28 maart tot 11 april) in kaart gebracht. Tabel 9 geeft weer waar de getelde volwassen dak- en thuisloze personen in de nacht van 10 op 11 april 2024 en in periode van 28 maart – 11 april 2024 verbleven. Aangezien de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen in de twee weken voor de

teldag kon wisselen, konden per getelde persoon meerdere categorieën worden aangekruist, percentages tellen daardoor niet op tot 100%.

In de twee weken voorafgaand aan de telling verbleven de getelde personen evenals op de teldag het vaakst bij *familie, vrienden of derden* (420 personen, 37%), in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen* (270 personen, 23%) en in *niet-conventionele woonruimten* (229 personen, 20%).

Tabel 9. Verblijfssituatie van volwassen dak- en thuisloze mensen op 10-11 april en tussen 28 maart –11 april 2024 (n=1.150)

	Aantal volwassenen 10-11 april	%	Aantal volwassenen 28 maart-11 april	%
1 In de openbare ruimte	82	7%	121	11%
2 In noodopvang voor dakloze mensen	33	3%	81	7%
3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	279	24%	270	23%
4 In een instelling	102	9%	128	11%
5 In niet-conventionele woonruimte	201	17%	229	20%
6 Bij familie, vrienden of derden	353	31%	420	37%
+ Dreigende huisuitzetting	55	5%	67	6%
Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	45	4%	10	1%

Wanneer het aantal getelde mensen per verblijfssituatie in de nacht van 10 op 11 april wordt vergeleken met de verblijfssituatie van de twee weken ervoor (28 maart-11 april), valt op dat er verschillen zijn tussen deze aantallen. In veel verblijfssituaties is het aantal dak- en thuisloze mensen hoger in de twee weken ervoor dan in de nacht van 10 op 11 april. Enkel het aantal personen dat in de twee weken voor de teldag op enig moment in de tijdelijke opvang verbleef, is lager dan op de teldag. Dit duidt erop dat een deel van de getelde mensen in de twee weken voor de teldag in (een) andere verblijfssituatie(s) verbleef dan op de teldag. Dit is kenmerkend voor de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Met name het aantal personen dat in de twee weken voor de teldag verbleef in de openbare ruimte, noodopvang voor dakloze mensen en bij familie, vrienden of derden is hoger dan op de teldag.

3.1.9 AANTAL DAK- EN THUISLOZE VOLWASSENEN EN KINDEREN PER GEMEENTE

Tabel 10a geeft het aantal dak- en thuisloze personen weer per gemeente. In elk van deze gemeenten dak- en thuisloze volwassenen geteld. De meeste volwassen dak- en thuisloze mensen verbleven in de nacht van 10-11 april 2024 in centrumgemeente *Tilburg* (702 personen, 61%), gevolgd door *Loon op Zand* (80 personen, 7%), *Oisterwijk* (65 personen, 6%), *Waalwijk* (48 personen, 4%), *Goirle* (36 personen, 3%), *Heusden* (34 personen, 3%), *Hilvarenbeek* (22 personen, 2%), *Gilze en Rijen* (19 personen, 2%), *Dongen* (17 personen, 1%), *Baarle-Nassau* (9 personen, 1%) en *Alphen-Chaam* (6 personen, 1%). Een groep van 54 mensen (5%) met een link met regio Hart van Brabant verbleef in een *gemeente buiten de regio*. Van de overige 58 personen (5%) is *onbekend* in welke gemeente deze personen verbleven, maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven of een link met de regio hadden.

Tevens zijn in elk van de gemeenten dak- en thuisloze kinderen geteld (zie ook Tabel 10a). Het aantal kinderen dat in de nacht van 10-11 april 2024 (met hun ouder(s)) in een situatie van dak- of thuisloosheid verkeerde, was het hoogst in gemeente *Tilburg* (134 kinderen, 40%), gevolgd door *Oisterwijk* (42 kinderen, 13%), *Goirle* (37 kinderen, 11%), *Waalwijk* (23 kinderen, 7%), *Loon op Zand* (20 kinderen, 6%), *Heusden* (14 kinderen, 4%), *Gilze en Rijen* (12 kinderen, 4%), *Hilvarenbeek* (10 kinderen, 3%), *Dongen* (5 kinderen, 1%), *Baarle-Nassau* (1 kind, <1%) en *Alphen-Chaam* (1 kind, <1%). 19 kinderen (6%) met een link met de regio verbleven in een *gemeente buiten regio Hart van Brabant*. Voor de overige 16 kinderen (5%) werd niet gespecificeerd in welke gemeente zij (met hun ouder(s)) verbleven.

Tabel 10a. Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente op 11 april 2024

Gemeente	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
Alphen-Chaam	6	1%	1	<1%
Baarle-Nassau	9	1%	1	<1%
Dongen	17	1%	5	1%
Gilze en Rijen	19	2%	12	4%
Goirle	36	3%	37	11%
Heusden	34	3%	14	4%
Hilvarenbeek	22	2%	10	3%
Loon op Zand	80	7%	20	6%
Oisterwijk	65	6%	42	13%
Tilburg	702	61%	134	40%
Waalwijk	48	4%	23	7%
Andere gemeente buiten de regio	54	5%	19	6%
Gemeente in regio onbekend	58	5%	16	5%
Totaal	1.150	100%*	334	100%

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Tabel 10b geeft per gemeente de verblijfssituatie van de getelde volwassenen weer en toont het percentage dak- en thuisloze personen ten opzichte van het totaal aantal inwoners in de gemeente. Het aandeel dak- en thuisloze personen was het hoogst in gemeente *Loon op Zand* (0,42%), gevolgd door *Tilburg* (0,37%), *Oisterwijk* (0,33%), *Goirle* (0,30%), *Hilvarenbeek* (0,20%), *Baarle-Nassau* (0,14%), *Waalwijk* (0,14%), *Gilze en Rijen* (0,12%), *Heusden* (0,11%), *Dongen* (0,08%) en *Alphen-Chaam* (0,07%).

De tabel laat zien dat in elk van de gemeenten mensen verbleven in niet-conventionele woonruimten, en op Baarle-Nassau na zijn er in elk van de gemeenten personen geteld die verbleven bij familie, vrienden of derden. Daarnaast komt er uit de tabel een aantal regionale nuances naar voren. Zo verbleven er in Tilburg en Goirle relatief veel mensen in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen in verband met de aanwezigheid van opvangvoorzieningen voor volwassenen en kinderen in deze gemeenten. Tenslotte gaven de betrokken professionals tijdens het feedback moment aan dat er onvoldoende mensen op campings en vakantieparken in beeld zijn gebracht. Hoewel hier wel op in is gezet, zorgt dit in de regio gemeenten, met name de ABG-gemeenten (Alphen-Chaam, Baarle Nassau en Gilze en Rijen), voor een onderrepresentatie van het aantal dak- en thuisloze mensen in de regio.

Tabel 10b. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen per gemeente op 11 april 2024

	1. In de openbare ruimte	2. In de noodopvang voor dakloze mensen	3. In de tijdelijke opvang voor dakloze mensen	4. In een instelling	5. In niet-conventionele woonruimte (garage, boot..)	6. Bij familie/vrienden/derden	+ Dreigende huisuitzetting	Verblijfssituatie op teldag onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	Totaal (+kinderen)	% van aantal inwoners in de gemeente
Gemeente Alphen-Chaam	-	-	-	-	5	1	-	-	6(+1)	0,07%
Gemeente Baarle-Nassau	-	-	4	1	3	-	-	1	9(+1)	0,14%
Gemeente Dongen	1	-	-	2	1	12	1	-	17(+5)	0,08%
Gemeente Gilze en Rijen	-	-	4	1	5	8	1	-	19(+12)	0,12%
Gemeente Goirle	-	-	21	1	4	10	-	-	36(+37)	0,30%
Gemeente Heusden	3	-	-	-	7	18	3	3	34(+14)	0,11%
Gemeente Hilvarenbeek	-	-	-	1	10	8	2	1	22(+10)	0,20%
Gemeente Loon op Zand	1	-	-	-	56	21	1	1	80(+20)	0,42%
Gemeente Oisterwijk	1	-	2	33	16	10	3	-	65(+42)	0,33%
Gemeente Tilburg	71	33	247	43	68	199	27	14	702(+134)	0,37%
Gemeente Waalwijk	2	-	-	1	3	24	16	2	48(+23)	0,14%
Gemeente buiten regio	1	-	1	16	13	21	1	1	54(+19)	
Gemeente in regio onbekend	2	-	-	3	10	21	-	22	58(+16)	

3.2 DE PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

3.2.1 GENDER

Tabel 11a geeft de genderidentiteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze mensen weer. Van deze personen was 65% (750 personen) bij de professional bekend als *man*, 33% (384 personen) als *vrouw*, en minder dan 1% (4 personen) als *non-binair*. Van minder dan 1% van de personen (2 personen) was bekend dat zij zich identificeerden met een *andere genderidentiteit*. Daarnaast is van 1% van de mensen (10 personen) de genderidentiteit *onbekend*.

Tabel 11a. Gender van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Man	750	65%
Vrouw	384	33%
Non-binair	4	<1%
Andere genderidentiteit	2	<1%
Onbekend	10	1%
Totaal	1.150	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

Tabel 11b geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen de verschillende verblijfssituaties weer. In elk van de verblijfssituaties verbleven zowel mannen als vrouwen. Mannen vormen in elk van de categorieën de grootste groep. Voor de groep getelde vrouwen geldt dat verblijf *bij familie, vrienden en derden, de tijdelijke opvang voor dakloze mensen, en niet-conventionele woonruimten* de belangrijkste verblijfssituaties vormen.

Tabel 11b. Verdeling van volwassen mannen en vrouwen per verblijfssituatie op 11 april 2024

Verblijfssituatie	Aantal volwassenen	%	Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%
1 In openbare ruimte	82	7%	74	90%	7	9%
2 In noodopvang voor dakloze mensen	33	3%	25	76%	8	24%
3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	279	24%	172	62%	103	37%
4 In een instelling	102	9%	82	80%	20	20%
5 In niet-conventionele woonruimte	201	17%	119	59%	75	37%
6 Bij familie, vrienden of derden	353	31%	208	59%	144	41%
+ Dreigende huisuitzetting	55	5%	36	65%	16	29%
Verblijfssituatie op teldag onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	45	4%	34	76%	11	24%
Totaal	1.150	100%	750		384	

* Het verschil tussen totaal aantal personen en uitsplitsing mannen en vrouwen bestaat uit getelde personen met een andere of onbekende genderidentiteit.

3.2.2 LEEFTIJD

Tabel 12 geeft de leeftijdsverdeling van de getelde volwassenen en kinderen weer. Opvallend is het hoge percentage kinderen (*0-17 jaar*) (334 kinderen, 23%) en jongeren (*18-27 jaar*) (299 jongeren, 20%). Samen vormen zij 43% van het totaal aantal getelde mensen. Ruim twee derde van de getelde personen (1.008 personen, 68%) was jonger dan 40 jaar. 5% van de getelde personen (76 mensen) was 60 jaar of ouder.

Tabel 12. Leeftijd van de getelde dak- en thuisloze volwassenen en kinderen

	Aantal personen	%
0-17 jaar	334	23%
18-27 jaar	299	20%
28-39 jaar	375	25%
40-49 jaar	248	17%
50-59 jaar	129	9%
60-69 jaar	57	4%
70-79 jaar	17	1%
80+ jaar	2	<1%
Onbekend	23	2%
Totaal	1.484	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

De groep jongeren (18-27 jaar), waarvan het merendeel alleenstaand was zonder kinderen (70%), verbleef het vaakst bij familie, vrienden of derden (121 jongeren, 40%). Daarnaast verbleef een kwart van de jongeren (25%) in een tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen (75 jongeren) en 13% (40 jongeren) in een niet-conventionele woonruimte.

3.2.3 NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND

Tabel 13 geeft de nationaliteit van de getelde dak- en thuisloze personen weer. Twee derde van de getelde dak- en thuisloze personen had de *Nederlandse nationaliteit* (756 personen, 66%). 13 personen (1%) hadden eveneens de Nederlandse nationaliteit maar waren *uitgeschreven uit het BRP en hadden daardoor een registratie RNI*. 12% van de getelde personen was *EU-burger* (143 personen) en 13% van de mensen (148 personen) had de *nationaliteit van een land buiten de EU*. Daarnaast was minder dan 1% van de personen (5 personen) *staatloos* en is van 7% van de personen (85 personen) de nationaliteit *onbekend*.

In totaal zijn er 41 verschillende niet-Nederlandse nationaliteiten geteld. De meest voorkomende niet-Nederlandse nationaliteiten zijn Pools (100 personen, 34%), Syrisch (45 personen, 15%) Eritrees (28 personen, 10%) en Roemeens (14 personen, 5%).

Meer dan de helft van de getelde personen werd *geboren in Nederland* (620 personen, 54%). De vijf meest voorkomende geboortelanden van de getelde personen die buiten Nederland zijn geboren, zijn: Polen, Syrië, Eritrea, Somalië en Suriname.

Tabel 13. Nationaliteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Nederlandse nationaliteit	756	66%
Nederlandse nationaliteit, maar uitgeschreven uit het BRP, daarom registratie RNI	13	1%
EU-burger	143	12%
Nationaliteit van land van buiten de EU	148	13%
Staatloos	5	<1%
Onbekend	85	7%
Totaal	1.150	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

Van de 148 personen met de nationaliteit van een land buiten de EU, had 68% (100 personen) een *tijdelijk verblijfsrecht*. 18% van de personen (27 personen) had een *permanent verblijfsrecht*, 4% van de mensen (6 personen) verbleven *onwettig* in Nederland en voor 3% van de personen (5 personen) was de verblijfsstatus nog *in procedure*. Voor 7% van de personen (10 mensen) is de verblijfsstatus *onbekend* (zie Tabel 14).

Tabel 14. Verblijfsstatus van de getelde volwassenen met de nationaliteit van een land buiten de EU

	Aantal volwassenen	%
Tijdelijk verblijfsrecht	100	68%
Permanent verblijfsrecht	27	18%
Onwettig verblijf	6	4%
In procedure	5	3%
Onbekend	10	7%
Totaal	148	100%

3.2.4 SAMENSTELLING HUISHOUDEN

Onder *huishouden* worden de personen verstaan met wie de dak- of thuisloze persoon samenleeft in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het gaat daarbij om private huishoudens. Institutionele huishoudens zoals het samenwonen in een instelling vallen hier niet onder, net als vormen van huishoudens waarbij meerdere personen leven in een woning met gedeelde faciliteiten. Bij de samenstelling van het huishouden gaan we uit van de feitelijke situatie en niet van de eventuele registratie van de relatie tussen personen. Zo worden ongehuwde partners aangeduid als ‘partners’ en een koppel dat uit elkaar is maar nog wettelijk getrouwd is als ‘zonder partner’.

In Tabel 15 wordt de samenstelling van het huishouden weergegeven. Met kinderen doelen we hier enkel op *direct betrokken kinderen*. Het grootste deel van de getelde dak- of thuisloze mensen in regio Hart van Brabant verbleef *alleenstaand zonder kinderen* in een situatie van dak- of thuisloosheid (797 personen, 69%). Een vijfde van deze personen had wel indirect betrokken kinderen (156 personen, 20%). Daarnaast verbleven 137 personen (12%) *alleenstaand met kind(eren)*. Deze groep bestaat voor het grootste deel uit vrouwen (76%). 9% van de volwassenen verbleef samen met een partner in een situatie van dak- of thuisloosheid, waarvan 58 personen (5% van het totaal) *samen met hun partner zonder kinderen* en 40 personen (3% van het totaal) *samen met hun partner en kind(eren)*. Verder verbleven er 12 personen (1%) met hun *ouder(s) zonder kinderen* in een situatie van dak- of thuisloosheid. 20 personen (2%) verbleven met een *ander familieverband* (bijvoorbeeld een oom of zus), waarvan 13 personen (1% van het totaal) *zonder kinderen* en 7 personen (1% van het totaal) *met kinderen*. Van 7% van de personen (86 personen) is de samenstelling van het huishouden *onbekend*.

Van de indirect betrokken kinderen was 73% van de kinderen (318 kinderen) betrokken bij een dak- of thuisloze vader en 25% (107 kinderen) bij een dak- of thuisloze moeder.

Tabel 15. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Alleenstaand zonder kinderen	797	69%
Alleenstaand met kind(eren)	137	12%
Met partner zonder kinderen	58	5%
Met partner met kind(eren)	40	3%
Met ouder(s) zonder kinderen	12	1%
Met ouder(s) met kind(eren)	-	-
Ander familieverband zonder kinderen	13	1%

Tabel 15. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen - *vervolg*

	Aantal volwassenen	%
Ander familieverband met kind(eren)	7	1%
Onbekend	86	7%
Totaal	1.150	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.2.5 GEZONDHEID

Tabel 16 geeft aan of de getelde dak- en thuisloze mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen. Een groot deel van de vragenlijsten is ingevuld zonder betrokkenheid van de desbetreffende dak- en thuisloze personen. Daarom zijn deze cijfers grotendeels gebaseerd op de professionele inschatting van de medewerkers van de tellende organisaties. Hen werd gevraagd of er sprake was van (een vermoeden van) diverse gezondheidsklachten. Bij een deel van de personen is wellicht bekend bij de professionals dat er sprake is van officiële diagnoses, bij een ander deel van de personen is dit niet het geval. Bij een groot deel van de personen is niet bekend of er sprake is van gezondheidsproblemen. Bovendien is niet duidelijk of deze gezondheidskenmerken als oorzaak of gevolg kunnen worden gezien in relatie tot (dreigende) dak- en thuisloosheid. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het interpreteren van deze cijfers. In de vragenlijst konden er meerdere gezondheidsproblemen worden opgegeven per persoon. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

Bij 45% van de getelde dak- en thuisloze personen (514 personen) was er vermoedelijk sprake van *psychische of psychiatrische problematiek* en bij 31% (360 personen) was er vermoedelijk sprake van een *verslaving*. *Langdurige lichamelijke problemen* (157 personen) en een *verstandelijke beperking* (156 personen) kwamen vermoedelijk voor bij 14% van de mensen. 6% (72 personen) had vermoedelijk een *fysieke beperking*. Bij een vijfde van de mensen was de inschatting dat er *geen gezondheidsproblemen* waren (228 personen, 20%). Voor 19% van de getelde personen (214 personen) is de informatie over gezondheidskenmerken *onbekend*.

Tabel 16. Vermoedelijke gezondheidsproblemen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=1.150)

	Aantal volwassenen	%
Vermoeden van psychische/psychiatrische problemen	514	45%
Vermoeden van verslaving	360	31%
Langdurig lichamelijke problemen	157	14%
Vermoeden van verstandelijke beperking	156	14%
Fysieke beperking	72	6%
Geen (bekende) gezondheidsproblemen	228	20%
Onbekend	214	19%

Van de in totaal 1.150 getelde volwassenen, was er bij 23% (263 personen) vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problematiek* als van *verslavingsproblematiek*. Bij 10% van de personen (113 personen) was er sprake van zowel *vermoedelijke psychische/psychiatrische problemen* als van een *vermoedelijke verstandelijke beperking*. 7% van de personen (79 personen) had zowel een *vermoedelijke verstandelijke beperking* als *vermoedelijke verslavingsproblematiek*. Bij 6% van de personen (71 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking*, *psychische/psychiatrische problematiek* als *verslavingsproblematiek*.

3.2.6 VERLEDEN IN EEN INSTELLING

Tabel 17 geeft het instellingsverleden weer van de getelde dak- en thuisloze personen. Van de getelde dak- en thuisloze personen verbleven 244 mensen (21%) op enig moment in hun leven in *detentie*, 171 personen (15%) verbleven ooit in een *psychiatrische voorziening* en 117 personen (10%) verbleven ooit in een *jeugdzorgvoorziening*. 31% van de mensen (361 personen) *verbleef nooit in een van de opgesomde instellingen*. Bij 24% van de personen (280 personen) is *onbekend* of zij op enig moment in hun leven in een instelling verbleven. De genoemde percentages zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen dat op enig moment in een instelling verbleef.

Tabel 17. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=1.150).

	Aantal volwassenen	%
Detentie		
Ja	244	21%
Nee	565	49%
Onbekend	341	30%
Totaal	1.150	100%
Psychiatrische voorziening		
Ja	171	15%
Nee	574	50%
Onbekend	405	35%
Totaal	1.150	100%
Jeugdzorgvoorziening		
Ja	117	10%
Nee	574	50%
Onbekend	459	40%
Totaal	1.150	100%
Geen ervaringen in een instelling	361	31%
Instellingsverleden geheel onbekend	280	24%

3.2.7 INKOMSTENBRONNEN

Tabel 18 geeft de verschillende *inkomstenbronnen* van de getelde dak- en thuisloze personen weer. In de vragenlijst konden er meerdere inkomstenbronnen per persoon worden ingevuld. Daarom tellen de genoemde percentages niet op tot 100.

Voor de 1.150 getelde personen zijn een *bijstandsuitkering (participatiewetuitkering)* (317 personen, 28%) en *inkomen uit vast of tijdelijk werk* (261 personen, 23%) de meest genoemde inkomstenbronnen. Een andere veel voorkomende inkomstensbron is *inkomen uit een ziekte- of arbeidsongeschiktheidsverzekering* (134 personen, 12%). In totaal ontvingen 497 personen (43%) een inkomen uit een uitkering. Daarnaast hadden 43 personen (4%) een inkomen uit *illegale activiteiten* en 31 personen (3%) een *informeel inkomen*, zoals bijvoorbeeld 'zwart' schoonmaakwerk of muziek maken op straat. 14% van de getelde dak- en thuisloze mensen (162 personen) had op het moment van de telling *geen inkomen*. Voor 10 personen (1%) werd een *andere inkomstenbron* aangeven, zoals financiële ondersteuning van familieleden, een kerk of een erfenis. Van 13% van de personen (149 personen) is de inkomstenbron *onbekend*.

Tabel 18. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=1.150)

	Aantal volwassenen	%
Bijstandsuitkering (participatiewetuitkering) ⁵	317	28%
Vast of tijdelijk werk (inclusief ZZP'ers)	261	23%
Ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering	134	12%
Leefgeld van een instelling	54	5%
Illegale activiteiten	43	4%
Studiefinanciering	40	3%
Informeel inkomen	31	3%
Werkloosheidsuitkering	24	2%
Pensioen/AOW-uitkering	22	2%
Geen inkomen	162	14%
Anders	10	1%
Onbekend	149	13%

3.2.8 ACTIEVE BEGELEIDING

Tabel 19 laat zien of de getelde dak- of thuisloze mensen actieve begeleiding kregen op het moment van de telling. Actieve begeleiding is gedefinieerd als 'minimaal één begeleidingscontact in de afgelopen maand'. 57% van de getelde dak- of thuisloze personen (650 mensen) werd *actief begeleid* door één of meerdere organisaties. Veel genoemde begeleidende organisaties zijn: SMO Traverse, Siem, een dorps team of wijkteam, Barka, IMW en Refugee Team. 28% van de getelde personen (325 mensen) ontving *geen actieve begeleiding*. Daarnaast is van 15% van de personen (175 mensen) *onbekend* of zij actief werden begeleid door een instantie of organisatie.

Tabel 19. Ontvangen van actieve begeleiding in maand voorafgaand aan de teldag

	Aantal volwassenen	%
Ja	650	57%
Nee	325	28%
Onbekend	175	15%
Totaal	1.150	100%

3.2.9 BRIEFADRES

Tabel 20 geeft weer hoeveel van de getelde dak- en thuisloze personen een briefadres⁶ hadden. 38% van de getelde mensen (434 personen) beschikte over *een briefadres*. Een briefadres (ook wel een postadres genoemd) is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken (Rijksoverheid, z.d.). De meeste mensen hadden een briefadres bij een van de deelnemende gemeenten, bij familie of vrienden of bij SMO Traverse. Ruim de helft van de mensen had *geen briefadres* (597 mensen personen, 52%) en voor 10% van de getelde mensen (119 personen) is deze informatie *onbekend* (119 personen).

⁵ Binnen deze categorie valt tevens de daklozenuitkering. De daklozenuitkering valt onder de Participatiewet, die sinds 1 januari 2015 van kracht is ([Participatiewet | Rijksoverheid.nl](#)).

⁶ Er is enkel gevraagd of mensen beschikken over een briefadres en niet of mensen beschikken over een woonadres. Het kan zijn dat mensen die geen briefadres hebben wel een woonadres hebben waar zij zich kunnen inschrijven (dit is bijvoorbeeld het geval bij mensen met dreigende huisuitzetting).

Tabel 20. Aantal getelde volwassen dak- en thuisloze personen met een briefadres

	Aantal volwassenen	%
Ja	392	34%
Ja, maar onbekend waar	42	4%
Nee	597	52%
Onbekend	119	10%
Totaal	1.150	100%

3.2.10 AANLEIDING(EN) VOOR DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 21 geeft een overzicht van de aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid bij de getelde dak- en thuisloze mensen. Vaak is er sprake van een samenspel van factoren. In de vragenlijst konden meerdere aanleidingen per persoon worden aangegeven. De percentages tellen om deze reden niet op tot 100.

Verschil tussen aanleiding verlies woonzekerheid en oorzaken van dak- en thuisloosheid

In de vragenlijst werd gevraagd naar factoren die bijdroegen aan het verlies van woonzekerheid bij de mensen die de professionals hebben geteld (aanleidingen verlies woonzekerheid). Belangrijk om te benadrukken is dat het hierbij niet gaat om *oorzaken* van dak- en thuisloosheid. Vanuit bestaande kennis over oorzaken van dak- en thuisloosheid weten we dat zowel structurele als individuele factoren een rol spelen bij dak- en thuisloosheid. De belangrijkste structurele factoren zijn het gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, onvoldoende inkomen (uit werk of uitkering), en onvoldoende toegankelijke en passende zorg en ondersteuning (Raad Volksgezondheid en Samenleving, 2020; Ministerie van BZK, Ministerie van SZW & Ministerie van VWS, 2020). Voor het oplossen van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om te kijken naar zowel structurele als naar individuele factoren. De aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid die uit dit onderzoek naar voren komen, vormen een belangrijke basis voor gesprekken met professionals over maatregelen ten behoeve van preventie.

De meest voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid zijn een *relatiebreuk* (209 personen, 18%), *conflict met familie/huisgenoten* (184 personen, 16%), *psychische problematiek* (130 personen, 11%), *financiële problemen* (124 personen, 11%), *werkloosheid* (117 personen, 10%) en *verslaving* (113 personen, 10%).

Voor 66 personen (6%) wordt een (bijkomende) *andere aanleiding genoemd*, zoals bijvoorbeeld het gedwongen verlaten van woning vanwege zwangerschap en het verlaten van een instelling op eigen initiatief. Voor 134 personen (11%) is de aanleiding voor het verlies van woonzekerheid *onbekend* (20%).

Tabel 21. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=1.150)

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Huisuitzetting		
vanwege huurschuld	101	9%
vanwege overlast	95	8%
vanwege woonfraude	29	3%
vanwege drugshandel	26	2%
vanwege beëindiging van een omklapcontract	5	<1%

Tabel 21. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=1.150) - vervolg

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Gedwongen verlaten van woning		
vanwege einde van de huurovereenkomst	59	5%
vanwege verkoop van de woning	30	3%
vanwege ongeschikte/onbewoonbare woning	11	1%
vanwege renovatie	8	1%
Relationele problemen/gebeurtenissen		
Relatiebreuk	209	18%
Conflict met familie/ huisgenoten	184	16%
(Huiselijk) geweld	99	9%
Onveilige thuissituatie anders dan huiselijk geweld (bv. verwaarlozing, financiële uitbuiting, drugsmisbruik of verslaving)	61	5%
Overlijden van huisgenoot	10	1%
Geaardheid of genderidentiteit	4	<1%
Overig		
Psychische problematiek	130	11%
Financiële problemen	124	11%
Werkloosheid	117	10%
Verslaving	113	10%
Ontslag uit een instelling	88	8%
Immigratie	82	7%
Persoon is arbeidsmigrant en is met verlies van werk ook woning kwijtgeraakt	77	7%
Gevlucht vanwege een oorlog	51	4%
Uitzetting uit instelling/voorziening vanwege incident of gedrag	50	4%
Remigratie	29	3%
Persoon is arbeidsmigrant en verblijft via werkgever	23	2%
Illegaliteit	10	1%
Calamiteiten zoals brand, overstroming, etc.	3	<1%
Anders	66	6%
Aanleiding onbekend	134	12%

3.2.11 DUUR VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 22 geeft weer hoe lang mensen dak- of thuisloos waren op de teldag. 41% van de getelde personen (468 mensen) was op de teldag korter dan een jaar dak- of thuisloos. Hiervan waren 186 personen (16% van het totaal) *minder dan vier maanden dak- of thuisloos* en 282 personen (25% van het totaal) *vier maanden tot een jaar dak- of thuisloos*. 447 personen (39%) waren langer dan een jaar dak- of thuisloos, waarvan 257 personen (22% van het totaal) *twee jaar of langer*. 55 personen (5%) hadden op de teldag *nog huisvesting* maar dreigden binnen een maand uit huis gezet te worden. Voor 180 personen (16%) is de duur van hun dak- of thuisloze situatie *onbekend*.

Tabel 22. Duur van dak- en thuisloosheid van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Minder dan vier maanden	186	16%
Vier maanden tot een jaar	282	25%
Een tot twee jaar	190	17%
Twee jaar of langer	257	22%
Er is nog huisvesting*	55	5%
Onbekend	180	16%
Totaal	1.150	100%**

* Enkel van toepassing voor personen die zijn geteld in een woning met dreigende huisuitzetting

** Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Van de getelde volwassenen was 22% twee jaar of langer dak- of thuisloos. Het merendeel van deze groep was alleenstaand zonder kinderen (86%) en bijna driekwart van de groep was man (73%). De mensen binnen deze groep verbleven het vaakst in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (38%), bij familie, vrienden of derden (27%) en in niet-conventionele woonruimten (14%). Het grootste deel van de mensen die twee jaar of langer dak- of thuisloos waren, was tussen de 28 en 39 jaar (31%), tussen de 40 en 49 jaar (24%) of tussen de 18 en 27 jaar (18%). Daarnaast had de meerderheid van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (76%), was 11% EU-burger en had 7% van de personen de nationaliteit van een land buiten de EU.

3.3 OPVANG VAN OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Een groep buiten de scope van het telonderzoek valt, zijn mensen die opgevangen worden in de zogeheten 'Oekraïne opvang': de opvang voor mensen die gevlucht zijn uit Oekraïne in verband met de oorlog. Omdat dit een relatief grote groep is die ook een huisvestingsvraag heeft, geven we hier weer hoeveel mensen in de Oekraïne opvang verbleven.

In regio Hart van Brabant werden er in mei 2024 1.988 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Deze groep bestond uit zowel mensen met de Oekraïense nationaliteit als mensen die worden aangeduid als 'derdelanders'. Deze vluchtelingen verbleven op gemeentelijke opvang locaties. Van de mensen die op particuliere opvangplekken of op campings en vakantieparken verbleven, zijn geen actieve cijfers bekend.

4

**RESULTATEN
KWALITATIEF ONDERZOEK
NAAR ARBEIDSMIGRANTEN
EN VERBLIJF OP CAMPINGS
EN VAKANTIEPARKEN**

4 RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In de zes regio's waar in 2024 een ETHOS-telling werd uitgevoerd is aanvullend onderzoek gedaan naar de situatie van dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de aantallen, leefsituaties en profielkenmerken van deze groepen. In de periode van maart tot juni 2024 hielden onderzoekers van Hogeschool Utrecht in alle zes de regio's online focusgroepen met professionals die in contact staan met dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In totaal namen er vanuit de zes regio's 39 personen deel aan de focusgroepen gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 36 personen aan de focusgroepen gericht op campings- en vakantieparken. Deelnemers waren onder andere werkzaam bij gemeenten (beleidsmedewerkers en BOA's), provincies (aanpak vakantieparken), maatschappelijke opvangorganisaties, de GGD, wijkteams, vakantieparken, een branchevereniging van vakantieparken en Stichting Barka. In een van de regio's namen ook twee voormalig bewoners van campings en vakantieparken deel. Ter voorbereiding op de dataverzameling werd een beknopte literatuurverkenning uitgevoerd en werden online gesprekken gevoerd met enkele deskundigen. Hieronder staan de overkoepelende resultaten beschreven van het onderzoek in de zes regio's. Daarbij worden ook enkele regiospecifieke kenmerken uitgelicht voor regio Hart van Brabant. Het onderzoek geeft een globaal beeld van de situatie in de zes regio's en gaat niet in op de specifieke situatie in de verschillende regiogemeenten binnen deze regio's. De citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig van professionals uit alle zes de regio's, dus niet uitsluitend uit regio Hart van Brabant.

4.1 ARBEIDSMIGRANTEN IN EEN SITUATIE VAN DAK- OF THUISLOOSHEID

4.1.1 ZICHT OP HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE ZES REGIO'S

In alle zes de regio's werd op basis van het kwalitatieve onderzoek niet duidelijk wat de precieze omvang is van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Geen van de zes regio's heeft hier goed zicht op of kan hier een reële inschatting van maken. Dit geldt ook voor regio Hart van Brabant. Gemeente Tilburg heeft een deel van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in beeld via de winteropvang en Stichting Barka. Professionals geven echter aan dat een grote groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten buiten beeld blijft, net als in de andere vijf regio's. Dit komt onder andere doordat de kennis over de groep arbeidsmigranten en het gemeentelijk beleid met betrekking tot arbeidsmigranten versnipperd zijn over verschillende afdelingen en beleidsterreinen, zowel binnen de gemeenten als daarbuiten. Ook schrijven veel arbeidsmigranten zich niet in bij de gemeente.

'Formeel zijn ze niet eens in Nederland, terwijl ze er wel zijn. [...] Als ik een kind geboren zie worden en beide ouders niet in de BRP staan ingeschreven, dan wordt het kind niet ingeschreven. Dat kind valt volledig buiten beeld. Zo hebben we veel spookburgers, spookarbeiders, die overal buiten vallen.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er zijn geen officiële cijfers, maar de betrokken professionals zien wel dat het aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid de afgelopen jaren fors is toegenomen.

De mate waarin gemeenten in de zes regio's moeite doen om zicht te krijgen op arbeidsmigranten die zich in een kwetsbare situatie bevinden, loopt sterk uiteen. Sommige gemeenten hebben een actieve en outreachende aanpak. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek bij bedrijven die ervan verdacht worden dat zij niet goed omgaan met hun werknemers. Andere gemeenten handelen voornamelijk reactief. Zij doen pas

onderzoek wanneer er meldingen binnenkomen over de zorgelijke leefsituaties van arbeidsmigranten bij de gemeente zelf of bij het meldpunt 'Meld Misdaad Anoniem'. Bij controles treffen ambtenaren in de zes regio's geregeld mensen aan die niet staan ingeschreven en dus illegaal wonen.

'Vijf locaties, ongeveer vijftig arbeidsmigranten aangetroffen en slechts één persoon was geregistreerd. Ze hadden geen huurovereenkomst. Ze hadden niks.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Desondanks handhaven gemeenten in de zes regio's lang niet altijd, vanwege capaciteitsproblemen, het ontbreken van alternatieve huisvesting en angst voor extra zorgvragen en administratieve lasten. Volgens betrokken professionals wordt daarom veel gedoogd en weggekeken. Bij een deel van de gemeenten is er weinig politiek draagvlak om tot oplossingen te komen. Aan de andere kant zien betrokken professionals dat arbeidsmigranten soms zelf bang zijn om in beeld te komen bij gemeenten uit angst voor negatieve gevolgen. Het komt voor dat arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid bezoek krijgen van ambtenaren en de dag daarop hun woonruimte hebben verlaten.

'Zij willen niet in beeld zijn en proberen dit zo veel mogelijk te voorkomen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd: ze zijn op de vlucht voor iets of willen absoluut niks te maken hebben met de overheid. Het vermoeden is dat de kinderen ook moeten werken, en dat zij uitgebuit worden.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Professionals zien ook vaak dat werkgevers arbeidsmigranten verplaatsen op het moment dat de gemeente hen in beeld krijgt. Op deze manier worden zij bewust onder de radar gehouden.

In regio Hart van Brabant zijn begin 2024 een aantal informatiepunten van het Brabants Migratie Informatie Punt geopend waar internationale werknemers terecht kunnen met praktische vragen en problemen. Gemeenten in de regio hopen dat zij via deze weg meer zicht krijgen op arbeidsmigranten in een situatie van (dreigende) dak- of thuisloosheid.

4.1.2 PROFIELKENMERKEN VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's zijn de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten man; een aanzienlijk kleiner percentage is vrouw. De situatie van vrouwelijke arbeidsmigranten in leefsituaties van dak- en thuisloosheid is volgens de professionals extra kwetsbaar: zij krijgen regelmatig te maken met seksueel misbruik, geweld en uitbuiting.

'Een jonge vrouw koos voor het slapen in een auto, zij wilde niet terug naar Polen, zij wilde niet naar de winteropvang. Ze was gefixeerd op het idee dat ze een nieuwe baan zou vinden. Het verblijf in de auto was iets 'van haar', haar eigen spulletjes. Ze wilde dat niet loslaten. Ze werd misbruikt door mannen. Jonge vrouwen zijn vooral kwetsbaar omdat ze niet zo ervaren zijn. Mannen kunnen hen gemakkelijk manipuleren.'

(medewerker Stichting Barka)

De meeste arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven zonder partner en kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid, maar er zijn ook arbeidsmigranten die met partner en/of kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verblijven. De leeftijden van dak- en thuisloze arbeidsmigranten lopen uiteen. Meerdere regio's zien een sterke toename van het aantal jonge dak- en thuisloze arbeidsmigranten. In regio Hart van Brabant signaleren professionals dat de grootste groep arbeidsmigranten tussen de 21 en 35 jaar oud is. De groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's bestaat voornamelijk uit mensen uit Midden- en Oost-Europa, waarbij Polen, Bulgaren en Roemenen de grootste groepen vormen. Er zijn volgens de betrokken professionals niet veel dak- of thuisloze arbeidsmigranten die uit landen buiten Europa komen.

In alle zes de regio's verrichten de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten die werken laag- of ongeschoold werk. Bij de arbeidsmigranten die in beeld komen bij organisaties spelen naast problemen met huisvesting ook problemen op andere gebieden, zoals financiën en lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook hun rechtsbescherming staat onder druk: de professionals vermoeden dat arbeidsmigranten vaak bewust worden geselecteerd op het niet machtig zijn van de Nederlandse of Engelse taal, zodat zij niet goed weten waar zij recht op hebben. Dit maakt het gemakkelijker om hen uit te buiten. Professionals zien ook dat een deel van de arbeidsmigranten slachtoffer is van mensenhandel.

4.1.3 LEEFSITUATIES VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

De leefsituaties waarin dak- en thuisloze arbeidsmigranten zich bevinden, zijn volgens de professionals in de zes regio's divers. Een deel van de dakloze arbeidsmigranten verblijft in de openbare ruimte, zoals op straat, in de natuur, of in een parkeergarage. Een klein deel verblijft in een opvang voor dakloze mensen. In de winter verblijven zij vaak in de winternoodopvang, waar ze gratis kunnen verblijven als de koudweerregeling van kracht is. Professionals in de zes regio's zien dat sommige werkgevers deze noodopvang benutten als huisvesting gedurende de winterperiode. Zij zetten arbeidsmigranten daar soms met busjes af. Wanneer er geen koudweerregeling van kracht is, krijgen dakloze arbeidsmigranten in de zes regio's vaak geen toegang tot de opvang voor dakloze mensen. Zij worden vaak als 'niet rechthebbend' gezien, wat volgens de betrokken professionals lang niet altijd terecht is.

'Ik hoor vaak de vraag van de gemeente: zijn ze hier vijf jaar of langer? Dat is vaak de eerste vraag. Dat betekent niet dat ze geen rechten hebben. Ook als ze hier drie jaar zijn, kunnen ze al rechten hebben. We moeten bewijzen dat ze hier hebben gewerkt, belasting hebben betaald en een zorgverzekering hebben. Ik probeer alles om dit te bewijzen.'

(medewerker Stichting Barka)

Arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven ook in andere leefsituaties van dak- en thuisloosheid, zoals bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten vanwege gebrek aan passende huisvesting. Geschat wordt dat de grootste groep arbeidsmigranten in een niet-conventionele woonruimte verblijft. Soms is dat een auto of de werkplek van de arbeidsmigranten, maar het vaakst is dit volgens betrokken professionals een woonruimte die wordt aangeboden door de werkgever, vaak tegen zeer hoge kosten. Professionals uit de zes regio's geven aan dat de huisvesting van arbeidsmigranten door werkgevers een zeer lonend verdienmodel is. Geregeld worden arbeidsmigranten gehuisvest op campings en vakantieparken. Ook worden arbeidsmigranten door de werkgever ondergebracht in wooncomplexen, particulier verhuurde huizen en hotels die specifiek worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Omdat wonen en werk doorgaans aan elkaar gekoppeld zijn, zijn arbeidsmigranten sterk afhankelijk van hun werkgever: het verlies van werk leidt tot verlies van huisvesting. Veel arbeidsmigranten hebben dus geen woonzekerheid. Zij zijn vaak gedwongen om genoeg te nemen met gebrekkige huisvesting: ze hebben geen alternatief en weten dat ze het risico lopen om hun baan en daarmee hun woonruimte te verliezen als ze hiertegen in protest komen. Betrokken professionals in de zes regio's zien dat werkgevers vaak bewust gebruikmaken van de kwetsbare positie van arbeidsmigranten. Zij rekenen hoge tarieven voor huisvesting van vaak zeer lage kwaliteit, wat hen veel geld oplevert. De door werkgevers verstrekte woonruimte is vaak in slechte staat en overbewoond. Niet zelden moeten arbeidsmigranten hun bed delen met anderen: de bedden worden vaak afwisselend gebruikt door mensen die overdag werken en mensen die 's nachts werken. Ook delen sommige werkgevers boetes uit aan arbeidsmigranten als de woonruimte niet goed genoeg is opgeruimd, bijvoorbeeld als hun bed niet is opgemaakt en hun schoenen niet tegen de muur staan.

'Wij zagen bij de illegale kamerverhuur dat er een afhankelijkheidsrelatie is. Je kan niet klagen tegen je huisbaas, want dat is ook je werkgever en dan verlies je misschien je baan. Het zijn slechte kamers, met slechte isolatie en waar schimmels zijn. Het is geen goede huisvesting. Enkele bedrijven doen het wel goed,

maar het merendeel werkt met arbeidsbureaus. Ook wordt soms de huur ineens verhoogd met 200 euro, zonder dat dit mag.'

(medewerker maatschappelijke opvang)

Arbeidsmigranten zijn vaak niet goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Gemeenten in de zes regio's voeren vaak ook geen actief beleid om hen hierover te informeren en ook werkgevers doen dit (al dan niet bewust) vaak niet. Hierdoor krijgen arbeidsmigranten geen toegang tot belangrijke voorzieningen in Nederland, zoals uitkeringen, toeslagen en het kunnen inschrijven voor een woning. Onder andere Stichting Barka ondersteunt dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Nederland hierbij. In regio Hart van Brabant vervult daarnaast het Brabants Migratie Informatiepunt hierin een rol.

'Het grootste probleem is huisvesting. Uitzendbureaus beloven goed werk en een goed salaris voor 40 uur per week, maar het is in de praktijk niet zo. [...] Ze belanden daardoor op straat. Ze hebben geen zorgverzekering en geen recht op opvang. Het is ook moeilijk om een briefadres te krijgen voor ze, want ze verblijven vaak nog te kort in Nederland. Het is een groot probleem op dit moment om iets te kunnen regelen voor deze mensen.'

(medewerker Stichting Barka)

De betrokken professionals in de zes regio's zien dat arbeidsmigranten die samen met hun kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven voornamelijk verblijven bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten. Ook voor de kinderen heeft het gebrek aan toegang tot voorzieningen negatieve gevolgen.

'De kinderen hebben geen burgerservicenummer en daardoor lopen ze voorzieningen mis. Ze hebben geen adres, ze wonen in bij iemand die niet wil dat ze zich inschrijven. De gemeente wil geen briefadres verschaffen. De kinderen zijn heel beperkt, doordat ze niet mee kunnen doen met de rest. Doordat de huisvesting niet op een goede manier kan worden geregeld, lopen de kinderen heel veel mis.'

(beleidsadviseur informatiepunt arbeidsmigranten)

4.2 MENSEN DIE NOODGEDWONGEN VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

4.2.1 ZICHT OP HET AANTAL MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN IN DE ZES REGIO'S

In regio Hart van Brabant zijn een groot aantal campings en vakantieparken. Uit de focusgroepen blijkt dat de regio – net als de andere vijf regio's uit ronde twee van de ETHOS-telling – geen goed zicht heeft op of een reële inschatting kan maken van het aantal mensen dat noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken. Net als bij dak- en thuisloze arbeidsmigranten komt dat doordat veel mensen zich niet kunnen of willen inschrijven bij de gemeente en doordat het beleid en de uitvoeringspraktijk op dit terrein versnipperd zijn over verschillende gemeentelijke afdelingen en beleidsterreinen. Zo werken de afdelingen handhaving en sociaal domein bijvoorbeeld vaak niet met elkaar samen rond dit thema, mede doordat gemeenten hier lang niet altijd prioriteit aan geven. Ook is de samenwerking met zorgorganisaties beperkt.

'Het is vooral belangrijk om met alle domeinen aan tafel te zitten, anders krijg je nooit het hele beeld. [...] Het bij elkaar brengen van al die verschillende domeinen vanuit de gemeente is al een uitdaging. Vanuit het zorgdomein is er inderdaad weinig zicht op, maar als je met veiligheid gaat praten hebben ze vaak wel een beetje een beeld, of de afdeling die verantwoordelijk is voor de BRP-inschrijvingen. Het bij elkaar brengen, daar win je het mee. Het is echt een integrale aanpak, problematieken op vakantieparken zijn echt heel divers, die kun je nooit vanuit één domein oppakken.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Betrokken professionals uit de zes regio's vinden dat gemeenten en vakantiepark- en campingeigenaren te weinig samenwerken bij het in beeld brengen van mensen die noodgedwongen op campings en

vakantieparken verblijven. Gemeenten geven aan dat eigenaren van campings en vakantieparken vaak terughoudend zijn in het verschaffen van informatie over deze mensen.

'Ze associëren een dakloze met problemen en zeggen: "Wij hebben hier geen problemen." Maar als je dan doorvraagt blijken er wel degelijk daklozen op de camping te zitten. Ze willen geen aandacht daarvoor.'
(medewerker gemeente)

Om meer zicht te krijgen op de groep mensen die noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken, zouden gemeenten volgens de betrokken professionals uit de zes regio's een meer actieve en outreachende aanpak moeten hanteren. De mate waarin dit gebeurt loopt sterk uiteen. Veel gemeenten uit de zes regio's geven aan dat zij hiervoor onvoldoende capaciteit hebben en ook het ontbreken van alternatieve huisvesting maakt dat zij dit soort situaties vaak gedogen. Ook is de aanpak erg afhankelijk van de bestuurlijke standpunten van de gemeente. Vaak grijpen zij alleen in na overlastmeldingen of wanneer duidelijk wordt dat er zorg nodig is. Een focus op handhaving en revitalisatie lost het probleem volgens de betrokken professionals echt niet op: dit leidt volgens hen voornamelijk tot een verplaatsing van het probleem.

'Mensen met verslaving zorgen soms voor overlast en de huisvesting waar ze in wonen is vaak heel beroerd, niet brandveilig. Daar zit een volgend probleem: mensen zitten er vaak omdat ze nergens anders meer terecht kunnen. Als wij gaan handhaven dan is er geen vervangende woonruimte en moeten deze mensen naar de maatschappelijke opvang, en dat is ook een dilemma.'
(medewerker gemeente)

Ook in regio Hart van Brabant verschilt de mate waarin een outreachende aanpak wordt gehanteerd per gemeente. Oisterwijk is een van de gemeenten waar een meer proactieve aanpak wordt gehanteerd. De gemeentelijke afdeling handhaving werkt er nauw samen met lokale wijk GGD'ers om achterliggende problematiek van bewoners goed in kaart te brengen en te zoeken naar alternatieve huisvesting en ondersteuning.

4.2.2 PROFIELKENMERKEN VAN MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's is de groep mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijft heel divers. Het gaat om alleenstaande mannen, arbeidsmigranten, maar ook om alleenstaande ouders (vaker moeders dan vaders), volledige gezinnen (ook van arbeidsmigranten), jongeren, en starters op de woningmarkt.

Aanleidingen voor noodgedwongen verblijf op campings en vakantieparken

Er zijn verschillende omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken terecht komen. Volgens professionals uit de zes regio's raakte een deel van de mensen door persoonlijke omstandigheden hun huisvesting kwijt, bijvoorbeeld door schulden, een relatiebreuk, huiselijk geweld of de vondst van een wietplantage. Hieronder vallen ook dak- of thuisloze gezinnen die zich niet durven melden bij de maatschappelijke opvang uit angst dat jeugdzorg hun kinderen bij hen wegneemt. Deze mensen hebben allen onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning of komen bij woningcorporaties moeilijk aan een woning, bijvoorbeeld vanwege een verleden met hennepsteelt of overlast.

'De intentie is vaak: ik verblijf daar even en als ik een huis gevonden heb ga ik daar weer weg. Maar in deze gemeente zijn de wachttijden tussen de zes en acht jaar voor een woning. Particuliere huur is voor veel mensen niet te doen, mensen zijn aangewezen op de sociale huurwoningen, urgentie is vaak niet bereikbaar. Gewoon scheiden is geen argument meer [voor urgentie], ook niet met kinderen.'
(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

Daarnaast zijn er studenten of starters die geen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl het wonen bij hun ouders voor hen niet meer houdbaar is. In regio Hart van Brabant zien professionals een groei van het aantal jongvolwassenen op campings en vakantieparken. Zij staan nog niet lang genoeg ingeschreven

bij woningcorporaties om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Particuliere huur en het kopen van een woning is voor hen te duur.

'Er is een jonge doelgroep, mensen die gek thuis worden. Die betalen 800 euro en dan heb je een stacaravan of chalet.'
(medewerker branchevereniging recreatieparken)

Voor arbeidsmigranten geldt volgens professionals in de zes regio's dat zij vaak door hun werkgever worden geplaatst op campings en vakantieparken. Professionals in een van de zes regio's geven aan dat er vakantieparken zijn waar honderden arbeidsmigranten verblijven. Arbeidsmigranten beschikken in de meeste gevallen niet over een huurcontract en verkeren daarmee permanent in grote onzekerheid over hun huisvesting. Zoals beschreven in paragraaf 4.1. komt het vaak voor dat zij met meerdere mensen een te kleine ruimte delen en dat de woonunits waar zij in verblijven in slechte staat zijn. De werkgevers vragen volgens de betrokken professionals desondanks exorbitant hoge bedragen voor deze woonruimten.

'Ik kwam erachter dat er 12 mensen in een huisje zaten, terwijl er maar 6 bedjes waren. Dus bedjes worden dubbel verdeeld.'
(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er wonen ook mensen op campings en vakantieparken die buiten het zicht van instanties willen blijven. Bijvoorbeeld vanwege persoonlijke problemen of schulden of omdat ze geen hulp of bemoeienis willen. Verblijf op een camping of vakantiepark lijkt daarmee een bewuste keuze, maar wordt door deze mensen vaak gezien als enige optie. Daarnaast verblijven er mensen op campings en vakantieparken die bewust buiten het zicht van instanties worden gehouden. Dit gaat om mensen die onder dwang op campings en vakantieparken verblijven, als gevolg van mensenhandel of uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen prostitutie). Volgens betrokken professionals uit de zes regio's is dit een zorgwekkende groep die steeds vaker in beeld komt. Naast deze groepen zijn er ook mensen die bewust kiezen voor het verblijf op een camping of vakantiepark om andere redenen dan gebrek aan passende huisvesting. De betrokken professionals zien dat ook zij vaak in de problemen komen wanneer zij zich niet kunnen inschrijven en geen gebruik meer kunnen maken van allerlei voorzieningen.

'Heel veel mensen wonen ook al heel lang op een vakantiepark, die zijn misschien wel thuisloos omdat ze op een campingpark hebben besloten te wonen, die hebben ook hun problematiek. Maar wonen daar wel het fijnst. Beetje prikkelvrij, buiten.'
(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Op campings en vakantieparken verblijven ook mensen die zich bezig houden met criminele activiteiten en op deze manier onder de radar kunnen blijven. Deze groep mensen valt alleen onder de ETHOS-Light classificatie indien er ook sprake is van gebrek aan passende huisvesting en deze mensen dus nergens anders terecht zouden kunnen.

4.2.3 LEEFSITUATIES VAN MENSEN DIE VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken verblijven in verschillende woonruimten, zoals (sta)caravans, busjes en vakantiehuizen. De kwaliteit van deze woonruimten varieert sterk. Sommige bewoners wonen in relatief goede chalets, maar veel mensen verblijven in verwaarloosde caravans of huisjes die niet geschikt zijn voor permanent verblijf.

'Er zijn hele mooie huisjes waarbij je denkt daar wil ik ook wel verblijven, maar er zijn ook caravans waarbij de achterwand van het toilet ontbrak. Het varieert van incomplete woningen tot mooie paleisjes. Er wonen ook vaker kinderen in caravans en vakantiehuizen van slechte kwaliteit.'
(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

In sommige gevallen zijn de woonruimten in zo'n slechte staat dat ze niet over basisvoorzieningen zoals stromend water, elektriciteit en/of verwarming beschikken. Professionals zien dat deze slechte omstandigheden een negatief effect hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners. In het bijzonder bij gezinnen met kinderen vinden zij dit zeer zorgelijk.

'Mensen wonen in een caravan maar hebben geen uitweg, die caravan is niet geschikt voor bewoning, bij wijze van spreken zak je zo door de vloer heen. Daar wonen mensen met een grote rugzak, die ook ziek zijn soms. Het is niet uit te leggen dat je mensen daar laat wonen. Soms kun je niet anders, maar het is de vraag of je dat moet willen.'

(medewerker gemeente)

De mogelijkheden om zich in te schrijven op het adres waar mensen verblijven zijn vaak beperkt. Het is wettelijk vastgelegd in de Wet Basisregistratie Personen (BRP) dat gemeenten verplicht zijn om mensen in te schrijven op het adres waar zij daadwerkelijk verblijven, maar tegelijkertijd is permanent wonen op een camping of vakantiepark in strijd met het bestemmingsplan. Bovendien staan veel campings en vakantieparken inschrijving niet toe. De regels omtrent wonen en inschrijven op campings en vakantieparken verschillen sterk per gemeente. Het niet kunnen inschrijven belemmert de toegang tot zorg, onderwijs en sociale voorzieningen, zoals het kunnen ontvangen van uitkeringen of toeslagen. Ook hebben veel bewoners geen huurcontract, waardoor zij voortdurend in woononzekerheid verkeren. Dit zorgt voor veel stress bij de bewoners. Zij hebben het gevoel dat zij niet worden gezien door de gemeente.

'Het briefadres is een groot probleem. Wij zijn meerdere keren naar de centrumgemeente geweest voor een briefadres, die zeiden: "Ga maar naar de gemeente waarin de camping ligt." Die gemeente zei: "Laat zien dat je daar kunt blijven voor langere tijd." De camping wilde dat niet uit angst voor handhaving. De centrumgemeente zei: "Zolang je geen drugs of drank gebruikt doen we niks voor je." Op den duur ben ik teruggegaan en heb ik gezegd dat we onder een brug verbleven. Pas toen kregen we een briefadres.'

(oud bewoner vakantiepark)

5

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Dit rapport beschrijft de resultaten van de ETHOS-telling in regio Hart van Brabant. Dit hoofdstuk vat de resultaten samen, geeft de belangrijkste conclusies weer en blikt terug op de telling.

5.1 SAMENVATTING

5.1.1 EERSTE TELLING AAN DE HAND VAN DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE IN REGIO HART VAN BRABANT

Deze telling brengt dak- en thuisloosheid in regio Hart van Brabant in beeld. Daarbij is gebruik gemaakt van een nieuwe telmethode en een voor Nederland nieuwe definitie: ETHOS-Light. Het gaat hier om een daadwerkelijke telling van dak- en thuisloze personen die werd uitgevoerd door medewerkers van organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact staan. Voor het eerst zijn in de regio ook kinderen, mensen ouder dan 65 jaar, mensen zonder verblijfspapieren en mensen in een grote verscheidenheid aan leefsituaties van dak- en thuisloosheid in beeld gebracht. De telling geeft inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Uit de resultaten blijkt dat het betrekken van organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloosheid van cruciaal belang is om zicht te krijgen op alle dak- en thuisloze personen. Meer dan de helft van de getelde personen kwam namelijk via deze organisaties in beeld.

5.1.2 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO HART VAN BRABANT

Dak- en thuisloosheid is in dit onderzoek gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. 69 organisaties telden op 11 april 2024 in regio Hart van Brabant in totaal 1.484 dak- en thuisloze personen, waarvan 1.150 volwassenen en 334 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zes verschillende categorieën (zie Tabel 24), waaraan de onderzoekers in navolging van het onderzoeksteam van Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie toevoegden, namelijk personen die uit huis gezet dreigen te worden binnen een maand na de teldag terwijl zij geen passende woonoplossing hebben.

Tabel 23. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 11 april 2024

Totaal getelde personen		1.484			
		Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1	In de openbare ruimte	82	7%	-	-
2	In noodopvang voor dakloze mensen	33	3%	2	1%
3	In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	279	24%	83	25%
4	In een instelling	102	9%	23	7%
5	In niet-conventionele woonruimten	201	17%	57	17%
6	Bij familie / vrienden / derden	353	31%	143	43%
+	Dreigende huisuitzetting	55	5%	18	5%
	Onbekend	45	4%	8	2%
Totaal		1.150	100%	334	100%

De telling brengt een grote diversiteit aan leefsituaties in beeld. Er verbleven op de teldag 82 volwassenen in de openbare ruimte. Er verbleven geen kinderen in de openbare ruimte. Er verbleven 33 volwassenen en 2 kinderen in de noodopvang voor dakloze mensen. 279 volwassenen en 83 kinderen verbleven in een

tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen. 102 volwassenen en 23 kinderen verbleven langer dan nodig in een instelling vanwege gebrek aan een woonoplossing of moesten binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder dat zij een woonoplossing hadden. 201 volwassenen en 57 kinderen verbleven in een niet-conventionele ruimte zoals een kraakpand, garage, auto of stacaravan. 353 volwassenen en 143 kinderen verbleven tijdelijk bij familie, vrienden of derden. Verder verbleven 55 volwassenen en 18 kinderen in een situatie van dreigende huisuitzetting.

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid overal voorkomt. In elk van de 11 deelnemende gemeenten werden volassenen en kinderen getroffen door dak- en thuisloosheid. Er werden 836 dak- en thuisloze personen geteld in Tilburg, 107 personen in Oisterwijk, 100 personen in Loon op Zand, 73 personen in Goirle, 71 personen in Waalwijk, 48 personen in Heusden, 32 personen in Hilvarenbeek, 31 personen in Gilze en Rijen, 22 personen in Dongen, 10 personen in Baarle-Nassau en 7 dak- en thuisloze personen in Alphen-Chaam.

Of het totale aantal getelde personen hoger of lager is dan verwacht valt niet goed te zeggen. Het aantal dak- en thuisloze personen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig tot geen inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen op gemeentelijk en regionaal niveau. De door ons uitgevoerde telling is daarom in feite een nulmeting voor de gemeenten in de regio en moet worden gezien als ondergrens, omdat ook met deze methode niet iedereen in beeld komt.

5.1.3 PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

De telling laat zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in regio Hart van Brabant heel divers is. 65 procent van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de regio was man en 33 procent was vrouw. Daarnaast was bij minder dan één procent een andere genderidentiteit bekend. 23 procent van de personen was minderjarig, 75 procent was meerderjarig. Het percentage jongeren (18-27 jaar) was 20 procent. 66 procent van de mensen had de Nederlandse nationaliteit, daarnaast was 12 procent EU-burger en had 13 procent de nationaliteit van een land buiten de EU. 69 procent was alleenstaand zonder kinderen, 12 procent was alleenstaand met kinderen en 3 procent had een partner en kinderen. 43 procent van de getelde personen ontving een inkomen uit een uitkering, 23 procent had inkomen uit werk, 14 procent had geen inkomen. Bij 31 procent van de dak- en thuisloze personen was er een vermoeden van een verslaving en bij 45 procent was er sprake van een vermoeden van psychische/psychiatrische problematiek. Tevens zien we dat 41 procent van de getelde personen korter dan een jaar dak- of thuisloos was en 22 procent twee jaar of langer. De verblijfssituaties van de getelde dak- en thuisloze mensen blijken niet statisch: een deel van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleef in de twee weken voorafgaand aan de telling in verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

5.2 CONCLUSIES

Met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten reflecteerden we op de belangrijkste resultaten van de telling. Op basis van de verzamelde gegevens en de reflecties daarop lichten we de enkele conclusies uit.⁷

5.2.1 VEEL VROUWEN ZIJN DAK- EN THUISLOOS

Er zijn veel dak- en thuisloze vrouwen geteld: 384 vrouwen verbleven in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is een derde van de getelde volwassenen (33%). Dit percentage is hoger dan percentages

⁷ De conclusies in deze rapportage komen grotendeels overeen met de conclusies die beschreven staan in de onderzoeksrapportages van de andere vijf regio's die deelnamen aan de ETHOS-telling in 2024.

die uit bestaande schattingen naar voren komen. Dak- en thuisloze vrouwen verbleven met name bij familie, vrienden of derden (38%), in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (27%) en in niet-conventionele woonruimten (20%). Ook werden er vrouwen in de openbare ruimte geteld (2%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (76%). Daarnaast waren 10 dak- en thuisloze vrouwen zwanger.

5.2.2 DAK- EN THUISLOOSHEID TREFT EEN GROOT AANTAL KINDEREN EN JONGEREN

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid veel kinderen en jongeren treft. 43% van de getelde dak- en thuisloze personen was jonger dan 28 jaar. In alle gemeenten in de regio werden kinderen geteld in een situatie van dak- of thuisloosheid. In totaal zijn er 334 kinderen geteld in een situatie van dak- of thuisloosheid. Deze kinderen verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. 30 van deze kinderen (9%) verbleven zonder ouder(s) in deze situatie (met name in een opvang-, jeugdzorgvoorziening of AZC). De grootste groep kinderen verbleef bij familie, vrienden of derden (43%). Een kwart (25%) van deze kinderen verbleef in een tijdelijke opvang voor dakloze mensen (meestal in een gezins- of vrouwenopvang) en 17% verbleef in niet-conventionele woonruimten, zoals een (sta)caravan, vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract, hotel, antikraakwoning of bedrijfspand. Dak- en thuisloosheid treft kinderen ook indirect: 425 kinderen waren niet zelf dak- of thuisloos, maar hadden wel een ouder die dak- of thuisloos is (meestal hun vader). Daarnaast waren er 299 jongeren (18-27) dak- of thuisloos. Zij vormen een vijfde van de getelde dak- en thuisloze personen (20%). Jongeren waren meestal alleenstaand zonder partner en kinderen (70%) en verbleven vooral bij familie, vrienden of derden (41%) of in de tijdelijke opvang voor dakloze mensen (25%).

5.2.3 ARBEIDSMIGRANTEN OP STRAAT VORMEN HET TOPJE VAN DE IJSBERG

Dakloze EU-burgers vormen in het straatbeeld een duidelijk zichtbare groep. 49% van de mensen die op straat verbleven, was EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit. Volgens de betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Zij gaven aan dat arbeidsmigranten die in de openbare ruimte verblijven slechts het topje van de ijsberg zijn. Buiten de winterperiode verblijven dakloze EU-burgers zelden in de opvang, omdat zij daar meestal niet worden toegelaten. De betrokken professionals geven aan dat arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak verblijven in niet-conventionele woonruimten - zoals een stacaravan op een vakantiepark - of bij vrienden, familie of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het bijzonder moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in deze leefsituaties. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak zeer beperkt in beeld. De professionals die deelnamen aan de telling en aan het kwalitatieve onderzoek vermoeden dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zeer groot is.

5.2.4 VEEL MENSEN VERBLIJVEN NOODGEDWONGEN IN NIET-CONVENTIONELE WOONWOONRUIMTEN

In elk van de gemeenten in regio Hart van Brabant zijn er volwassenen geteld die vanwege een gebrek aan passende huisvesting in niet-conventionele woonruimten verbleven. In totaal betrof dit 201 volwassenen (17% van de dak- en thuisloze personen). Zij verbleven bijvoorbeeld in een anti-kraakpand vanwege gebrek aan passende huisvesting, in een (sta)caravan, vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract, kraakpand, hotel, B&B of auto. Zoals vermeld bij de tweede conclusie verblijven ook kinderen noodgedwongen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning: in totaal zijn er 57 kinderen in deze leefsituatie geteld. Volgens professionals in de regio verblijven veel meer dak- en thuisloze mensen noodgedwongen op campings, vakantieparken en in hotels dan uit deze telling naar voren komt. Gemeenten en andere organisaties die bij de telling betrokken zijn hebben hen niet altijd goed in beeld.

5.2.5 RUIM EEN OP DE VIJF GETELDE VOLWASSENEN IS LANGDURIG DAK- OF THUISLOOS

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al een lange tijd in een precare woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 257 mensen op de teldag twee jaar of langer dak- of thuisloos waren. Dit is ruim een vijfde (22%) van de getelde volwassenen. De leefsituaties van langdurig dak- en thuisloze mensen zijn heel divers: 38% van de personen verbleef in een tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen, 27% bij familie, vrienden of derden en 14% van de personen verbleef in een niet-conventionele woonruimte. Bijna driekwart van de personen was man (72%) en 6% leefde samen met een of meer kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid. Ook veel jongeren verbleven langdurig in een situatie van dak- of thuisloosheid: bijna een vijfde (18%) van de groep langdurig dak- en thuisloze personen was tussen de 18 en 27 jaar oud. Bijna een op de drie personen (31%) was tussen de 28 en 39 jaar. Daarnaast had ruim driekwart de Nederlandse nationaliteit (76%) en was 11% EU-burger.

5.2.6 HET ORGANISEREN VAN EEN ETHOS-TELLING LEVERT VEEL OP

Uit de resultaten van deze telling blijkt dat het betrekken van een breed scala aan organisaties van cruciaal belang is om zicht te krijgen op de problematiek van dak- en thuisloosheid. Het draagvlak voor de telling onder de organisaties in de regio was groot: vele organisaties namen actief deel aan de startdag en de informatiesessies. Organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloze mensen brachten ongeveer de helft van de getelde personen in beeld. De telling biedt niet alleen zicht op het aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken, maar leidde ook tot grotere betrokkenheid van deze organisaties bij de problematiek van dak- en thuisloosheid en tot bewustwording van de grote verscheidenheid aan leefsituaties. Daarnaast resulteerde de gezamenlijke organisatie van de telling tot versterking van de samenwerking tussen deelnemende organisaties.

5.3 TERUGBLIK OP DE ETHOS-TELLING IN REGIO HART VAN BRABANT

In 2023 vond de ETHOS-telling voor het eerst plaats in twee regio's in Noordoost-Brabant. Deze telling was een pilot om te onderzoeken welke groepen dak- en thuisloze mensen in beeld komen met de ETHOS-telling en wat het draagvlak is voor het uitvoeren van zo'n telling in Nederland. Deze tweede telronde in 2024 waar regio Hart van Brabant aan deelnam laat opnieuw zien dat de telling een geschikte methode is om dak- en thuisloosheid in Nederland in kaart te brengen. Daarmee zijn we de pilotfase voorbij.

Consistente resultaten

De resultaten van de twee telrondes geven een consistent beeld van dak- en thuisloosheid. De tellingen laten zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in alle deelnemende regio's zeer divers is en we zien veel verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

Veel draagvlak voor de telling

De betrouwbaarheid van de resultaten hangt sterk af van de mate waarin relevante stakeholders zoals gemeenten, zorginstanties en maatschappelijke organisaties bereid zijn om aan de telling mee te werken en de methode onderschrijven. In regio Hart van Brabant was er veel draagvlak voor de telling: in grote lijnen waren alle relevante organisaties bereid om aan de telling deel te nemen. Deze organisaties lieten bovendien een grote betrokkenheid bij de telling zien. In totaal telden 68 organisaties mee.

Veel groepen goed in beeld

Samen met medewerkers van de betrokken gemeenten en andere telorganisaties in regio Hart van Brabant reflecteerden we op de vraag of de resultaten van de telling de situatie in hun regio goed weergeven. De betrokkenen geven aan dat dit in grote lijnen het geval is. Zij onderstrepen dat de ETHOS-telling veel groepen in beeld brengt die niet in andere cijfers voorkomen. Op basis van de resultaten uit ronde 1 en ronde 2 concluderen we daarom dat de ETHOS-telling beter zicht geeft op dak- en thuisloosheid dan voorheen mogelijk was.

Op enkele groepen is onvoldoende zicht

Net als bij de eerste telronde zijn een aantal specifieke groepen niet volledig in beeld gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken en in anti-kraakwoningen, en dak- en thuisloze mensen zonder verblijfspapieren (ongedocumenteerde mensen). In deze tweede ronde van de ETHOS-telling hebben de deelnemende organisaties extra ingezet op het in kaart brengen van deze groepen. Hierdoor zijn deze groepen bij deze ronde iets beter in beeld gekomen. Op basis van de gesprekken met professionals in regio Hart van Brabant kunnen we echter concluderen dat de genoemde groepen ook deze ronde niet volledig in beeld zijn gebracht. Dit komt voornamelijk doordat zij niet in contact staan met de organisaties die deelnemen aan de telling. Redenen hiervoor kunnen zijn dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of dat zij contact met instanties bewust uit de weg gaan. In het geval van arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zien we ook dat mensen bewust onder de radar worden gehouden door arbeidsbureaus.

Toenemend bewustzijn van eigen rol in aanpak dakloosheid

Tijdens de informatiesessies is veel gesproken over stereotype beelden van dak- en thuisloosheid. Ook kwam gedurende het onderzoeksproces regelmatig aan de orde dat zichtbare dakloosheid slechts het topje van de ijsberg is en dat een groot deel van de dak- en thuisloze mensen vaak buiten beeld blijft. Veel deelnemers gaven aan dat zij door deelname aan de informatiesessies en door hun bijdrage aan het onderzoek anders zijn gaan kijken naar dak- en thuisloosheid. Het bewustzijn dat dak- en thuisloosheid heel divers is nam door het onderzoek toe. Veel medewerkers van de betrokken organisaties waren zich voorheen niet bewust van het feit dat zij met dak- en thuisloze personen in contact staan. Door de telling groeide het besef dat de problematiek van dak- en thuisloosheid veel breder is dan vaak wordt gedacht en dat een veelheid aan partijen noodzakelijk is in het signaleren en aanpakken van dak- en thuisloosheid in de regio. Dit is belangrijk, omdat al deze partijen een rol kunnen spelen bij het oplossen van dak- en thuisloosheid.

6

BLIK OP DE TOEKOMST

6 BLIK OP DE TOEKOMST

6.1 VAN TELLEN NAAR OPLOSSEN

Voor effectief beleid is inzicht in het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken cruciaal. Met de resultaten van deze telling bieden we gemeenten in regio Hart van Brabant dit inzicht. De regio kan de resultaten van de telling benutten bij het ontwikkelen van een aanpak gericht op het uitbannen van dakloosheid in 2030, de ambitie van het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. De telling brengt bijvoorbeeld groepen in beeld die voorheen voor beleidsmakers onzichtbaar waren, geeft handvatten voor beleid en laat zien waar versterking van een preventieve aanpak nodig is. Dit doen gemeenten in samenspraak met belangrijke regionale partijen die ook betrokken waren bij de telling.

Samenwerking tussen regionale partijen versterkt

Door het gezamenlijk uitvoeren van deze telling is de samenwerking tussen de betrokken partijen versterkt. Dit is een belangrijk resultaat van het onderzoeksproces. De diversiteit aan organisaties die deelnamen aan de telling laat zien dat het oplossen en voorkomen van dakloosheid vraagt om de inzet en samenwerking van een groot aantal partijen. De gemeenten uit de regio zijn nu aan zet om de regionale aanpak van dakloosheid samen met alle betrokken organisaties vorm te geven. Zij kunnen daarbij voortborduren op de samenwerking die door de organisatie en uitvoering van de telling is ontstaan. In regio Meijerij en Bommelerwaard heeft een aantal gemeenten op basis van de resultaten van de telling in de eerste ronde al veel concrete stappen gezet om dak- en thuisloosheid aan te pakken (Wewerinke et al., 2023b).

Herhaling van de telling

De uitgevoerde telling is een belangrijke nulmeting. Effecten van nieuw beleid gebaseerd op deze telling zullen naar verwachting zichtbaar beginnen te worden na een periode van drie tot vier jaar. Een nieuwe telling kan dan een belangrijk middel zijn om na te gaan in hoeverre de getroffen maatregelen effectief zijn.

6.2 DERDE TELRONDE (2025)

Het is de ambitie van Hogeschool Utrecht en Kansfonds om in heel Nederland heldere, betrouwbare en vergelijkbare cijfers van dak- en thuisloosheid te verkrijgen. Het Nationaal Actieplan Dakloosheid zet in op het in kaart brengen van alle dak- en thuisloze mensen aan de hand van de ETHOS-Light definitie. Het afgelopen jaar zijn er vanuit de nationale politiek een aantal initiatieven genomen om de ETHOS-Light definitie leidend te maken in beleid en wettelijk vast te leggen als de geldende definitie van dak- en thuisloosheid (Beckerman & Westerveld, 2014). Daarnaast werd het zicht krijgen op de groep dak- en thuisloze mensen op regionaal niveau onderdeel van het 'Dashboard Aanpak Dakloosheid' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarmee de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid in iedere Maatschappelijke Opvangregio gemonitord wordt. De komende jaren werken wij in samenwerking met het Rijk en gemeenten verder aan een landelijke opschaling van de ETHOS-tellingen.

Op weg naar deze landelijke opschaling breiden we het aantal regio's dat deelneemt aan de ETHOS-tellingen opnieuw uit: in 2025 nemen maar liefst 9 regio's met in totaal 57 gemeentes deel aan de ETHOS-tellingen. Deze regio's zijn: Amsterdam-Amstelland, Den Haag, Den Helder, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maastricht-Heuvelland, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam, Valleiregio en Zaanstreek. De resultaten van de derde telronde verwachten we in oktober 2025. Voor de vierde telronde (2026) hebben 11 nieuwe regio's zich aangemeld. We zien bij alle regio's die willen deelnemen een sterke ambitie om dakloosheid goed in beeld te brengen en om de inzichten die voortkomen uit de ETHOS-telling te gebruiken voor het versterken van de regionale aanpak. Regio's die interesse hebben in het organiseren van een ETHOS-telling kunnen hiervoor contact opnemen met Kansfonds.

REFERENTIES

Al Shamma, S., Van Straatten, B., Boersma, S., Rodenburg, S., Van der Laan, J., Van de Mheen, D. & Wolf, J. (2015). *Dakloze mensen in de vier grote steden: veranderingen in 2,5 jaar. Eindrapportage Coda-G4*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek.

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies. European Social Policy Network (ESPN)*. European Commission.

Beckerman, S., & Westerveld, L. (2014). Initiatiefnota Dakloosheid: 'Er moet wat gebeuren, dit is mensonwaardig. Verkregen via: https://www.sp.nl/sites/default/files/initiatiefnota_dakloosheid.pdf

Edgar, B. (2012). The ETHOS definition and classification of homelessness and housing exclusion. *European Journal of Homelessness*, 6, 219-226.

FEANTSA. (2005). *ETHOS: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Verkregen via: <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

FEANTSA. (2018). *ETHOS Light: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Measurement of Homelessness at European Union Level. Verkregen via: www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf.

Hermans, K. (2021). *Tellingen dak- en thuisloosheid. Globaal rapport*. Verkregen via https://media.kbs-frb.be/nl/media/7768/pub2021_3767_dakenthuisloosheid_globaal_nl_def.pdf.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. Verkregen via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2feg671197ba6244f/pdf>

MPHASIS (Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems) (2009). *Final Technical Implementation Report*. Verkregen via: <https://app.dundee.ac.uk/geddesinstitute/projects/mphasis/>

Raad Volksgezondheid en Samenleving (2020). *Herstel begint met een huis: Dakloosheid voorkomen en verminderen*. Den Haag, verkregen via: <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2020/04/21/herstel-begint-met-een-huis---dakloosheid-voorkomen-en-verminderen>

Rijksoverheid (z.d.). *Kan ik mijzelf laten inschrijven op een briefadres?* Verkregen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/vraag-en-antwoord/kan-ik-een-briefadres-krijgen-als-ik-geen-vast-woonadres-heb>

Schel, S., Wewerinke, D., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023). Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid (sociaalbestekpremium.nl)

Vermeir, E., & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid: Lokaal Rapport – Gent*. KU Leuven, verkregen via: https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210311NT1_

Wewerinke, D., Schel, S., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023a). Anders tellen geeft een beter beeld van dakloosheid. *Sociale Vraagstukken*. Verkregen via: <https://www.socialevraagstukken.nl/anders-tellen-geeft-een-beter-beeld-van-dakloosheid/>

Wewerinke, D., Schel, S., de Vries, J. & van Doorn, L. (2023b). De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers (sociaalbestekpremium.nl)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ETHOS-CLASSIFICATIE

What is ETHOS?

ETHOS is the European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. It was developed by FEANTSA as a transnational framework definition for policy and practice purposes. It provides a shared language for transnational exchange. It does not attempt to harmonise national definitions of homelessness in Europe.

ETHOS classifies living situations that constitute homelessness or housing exclusion. ETHOS identifies 4 main categories of living situation: Rooflessness, Houselessness, Insecure Housing and Inadequate Housing. These conceptual categories are divided into 13 operational categories that can be used for different policy purposes, such as mapping the problem of homelessness, as well as developing, monitoring and evaluating policies.

	OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION	GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space	Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter	People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation	Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation	Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation	Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
		6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes	No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
		7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people	Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
	INSECURE	8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land	Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned)	Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents	Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
		11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure	Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
	INADEQUATE	12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation	Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding	Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay in defined as more than one year.

(*) Includes drug rehabilitation institutions, psychiatric hospitals etc.

A Harmonised Definition of Homelessness for Statistical Purposes

Sometimes referred to as ETHOS 'Light', this is a version of the ETHOS typology developed in the context of a 2007 European Commission study: *Measurement of Homelessness at European Union Level*. It is a harmonised definition of homelessness for statistical purposes. It is a pragmatic tool for the development of homelessness data collection, rather than a conceptual and operational definition to be used for a range of policy and practice purposes.

OPERATIONAL CATEGORY	LIVING SITUATION	DEFINITION
1 People living rough	1 Public spaces / external spaces	Living in the streets or public spaces without a shelter that can be defined as living quarters
2 People in emergency accommodation	2 Overnight shelters	People with no place of usual residence who move frequently between various types of accommodation
3 People living in accommodation for the homeless	3 Homeless hostels	Where the period of stay is time-limited and no long-term housing is provided
	4 Temporary accommodation	
	5 Transitional supported accommodation	
4 People living in institutions	6 Women's shelters or refuge accommodation	Stay longer than needed due to lack of housing
	7 Health care institutions	
	8 Penal institutions	
5 People living in non-conventional dwellings due to lack of housing	9 Mobile homes	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	10 Non-conventional buildings	
	11 Temporary structures	
6 Homeless people living temporarily in conventional housing with family and friends (due to lack of housing)	12 Conventional housing, but not the person's usual place of residence	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence

1.

ASVZ
2.

Baanbrekers
3.

Bibliotheek Waalwijk
4.

BIJEEN Heusden
5.

Casade
6.

Countour de Twern
7.

De Spelende Kinderopvang
8.

De Vonk
9.

Diamant-groep (incl. Kikmaat, VIP, Diamantgroep Groen, La Poubelle)
10.

Dienst Justitiele Inrichtingen
11.

Dorpsteam Goirle
12.

Eagle Shelter Dongen
13.

FAMEUS
14.

Farent
15.

Gemeente Alphen-Chaam

Afdeling Sociaal Domein (ABG-breed)

Veiligheid en vergunningen (ABG-breed)

Procesregie (ABG-breed)

Dorpsteam
16.

Gemeente Baarle-Nassau

Afdeling Sociaal Domein (ABG-breed)

Veiligheid en vergunningen (ABG-breed)

Procesregie (ABG-breed)
17.

Gemeente Breda

Afdeling Jeugd

Afdeling Burgerzaken
18.

Gemeente Dongen

Dorpsteam

Afdeling Burgerzaken

Afdeling Schuldhulpverlening

Afdeling Inkomen

Afdeling Wmo
19.

Gemeente Gilze en Rijen

Afdeling Sociaal Domein (ABG-breed)

Veiligheid en vergunningen (ABG-breed)

Procesregie (ABG-breed)

Dorpsteam Gilze en Rijen
20.

Gemeente Geertruidenberg

Afdeling Burgerzaken
21.

Gemeente Heusden

Afdeling Burgerzaken

Cluster Vergunningen en Handhaving

Afdeling Jeugd en Gezin
22.

Gemeente Hilvarenbeek

Afdeling Samenleving

Afdeling Burgerzaken

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 23. Gemeente Loon op Zand
 - Afdeling Sociaal Domein
 - Wijkteams
- 24. Gemeente Oisterwijk
 - Team inkomen
 - Afdeling Maatwerk en Regie
 - Loket wegwijs
- 25. Gemeente Tilburg
 - Afdeling Werk en Inkomen
 - Team Complexe Casuïstiek
 - Veiligheid en Wijken
 - Team CAS
 - ATP informatieregie
 - Loket Z
 - Wijkteams
- 26. Gemeente Waalwijk
 - Team WijZ
 - Team Wijken
 - TLTH
- 27. GGD Hart van Brabant (WijkGGD en oggz)
- 28. GGZ Breburg
- 29. Humankind
- 30. Impegno
- 31. IMW Tilburg
- 32. IMW Breda
- 33. Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)
- 34. Laurentius
- 35. Leystromen
- 36. LocHal Tilburg
- 37. MEE de Meentgroep
- 38. MEE West-Brabant
- 39. MentorHulp Oisterwijk
- 40. Met Siem
- 41. MST – Mensen in beeld houden
- 42. Nidos
- 43. Novadic Kentron (incl. OIT, Reclassering, FACT)
- 44. Outreachend Interventie Team (OIT)
- 45. Pomoc Holandia
- 46. Prisma
- 47. Refugee Team
- 48. Renewt
- 49. RIBW Brabant
- 50. Samen Sterk in Brabant
- 51. SMO Traverse (incl. OIT)
- 52. Springplank
- 53. Sterk Huis

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 54. Stichting Barka
- 55. Stichting Broodpater Gerrit Poels
- 56. Stichting Het Werkt
- 57. Stichting iXzelf
- 58. Stichting Jongerenwerk Waalwijk – Tavenu
- 59. Stichting NAS
- 60. Stichting Sociaal Huis Oisterwijk
- 61. Straatteam SMO Breda
- 62. TBV Wonen
- 63. Team CAS
- 64. Thebe
- 65. Tiwos, Tilburgse Woonstichting
- 66. Toegang Tilburg
- 67. Wonen Breburg
- 68. Woonveste
- 69. Zorg en Veiligheidshuis Midden Brabant (incl. team bemoeizorg Midden Brabant)

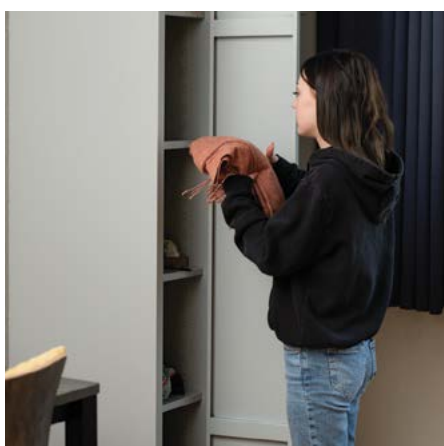

ETHOS-TELLING

VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

IEDEREEN TELT MEE
ETHOS-TELLING VAN DAK- EN THUISLOOSHEID
IN REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

Onderzoeksrapportage

Hogeschool Utrecht
Lectoraat Wonen en Welzijn

COLOFON

De ETHOS-telling is een initiatief van Hogeschool Utrecht en Kansfonds.

Uitvoering

Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

Met medewerking van

Regio Westelijke Mijnstreek (regionale coördinatie door Lieke Janssen)

Catelijne Akkermans (kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en campings en vakantieparken)

Jan de Vries (onderzoeker vanuit mensenrechtenperspectief)

Ronja Bruijns (onderzoeker met ervaringskennis)

Auteurs

Marte Kuijpers, MSc

Drs. Dorieke Wewerinke

Annabel Scheepers, MSc

Lincy Scholten, MSc

Dr. Lia van Doorn

Dr. Sandra Schel

In samenwerking met

KU Leuven: prof. dr. Koen Hermans, Nana Mertens en Evelien Demaerschalk

Financiers

Kansfonds (coördinatie door Willem van Sermondt, Esther Vogel en Eva Mos)

Robin Jung Fonds

Ontwerp

Anke Muijsers - www.visual-research.studio (vormgeving)

Marieke Odekerken - www.mariekeodekerken.nl (fotografie)

Datum publicatie: 9 oktober 2024

Bronvermelding bij gebruik van deze rapportage:

Kuijpers, M., Wewerinke, D., Scheepers, A., Scholten, L., van Doorn, L., & Schel, S. (2024). *Iedereen telt mee. Resultaten ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio Westelijke Mijnstreek*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor de telling	10
1.2 Noodzaak tot andere telling van dakloosheid in Nederland	10
1.3 De ETHOS-Light definitie van dakloosheid	11
1.4 Aanvullend kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	11
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Methode ETHOS-telling	15
2.1 Onderzoeksmethode	16
2.2 Afbakening van de doelgroep	16
2.3 Onderzoeksprocedure	18
2.4 Invullen van de vragenlijst	19
2.5 Voorkomen van dubbeltellingen	19
2.6 Organisatie van de telling	20
2.7 Deelnemende organisaties	21
2.8 Non-respons	22
2.9 Betrouwbaarheid van de resultaten	22
2.10 Kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	23
Hoofdstuk 3 Algemene resultaten van de telling	25
3.1 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Westelijke Mijnstreek	26
3.1.1 In openbare ruimte	27
3.1.2 In noodopvang voor dakloze mensen	27
3.1.3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	27
3.1.4 In een instelling	27
3.1.5 In een niet-conventionele woonruimte	28
3.1.6 Bij familie, vrienden of derden	29
3.1.7 Dreigende huisuitzetting	29
3.1.8 Verblijfssituatie 26 maart – 9 april 2024	30
3.1.9 Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente	31
3.2 De profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	32
3.2.1 Gender	32
3.2.2 Leeftijd	33
3.2.3 Nationaliteit en geboorteland	34
3.2.4 Samenstelling huishouden	34
3.2.5 Gezondheid	35
3.2.6 Verleden in een instelling	36
3.2.7 Inkomstenbronnen	37
3.2.8 Actieve begeleiding	37
3.2.9 Briefadres	38
3.2.10 Aanleiding(en) voor dak- en thuisloosheid	38
3.2.11 Duur van dak- en thuisloosheid	40
3.3 Opvang van Oekraïense vluchtelingen	41

Hoofdstuk 4 Resultaten kwalitatief onderzoek naar arbeidsmigranten en verblijf op campings en vakantieparken	43
4.1 Arbeidsmigranten in een situatie van dak- of thuisloosheid	44
4.1.1 Zicht op het aantal dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's	44
4.1.2 Profielkenmerken van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	45
4.1.3 Leefsituaties van dak- en thuisloze arbeidsmigranten	46
4.2 Mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken	47
4.2.1 Zicht op het aantal mensen op campings en vakantieparken in de zes regio's	47
4.2.2 Profielkenmerken van mensen op campings en vakantieparken	48
4.2.3 Leefsituaties van mensen die verblijven op campings en vakantieparken	50
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusies	53
5.1 Samenvatting	54
5.1.1 Eerste telling aan de hand van de ETHOS-Light definitie in regio Westelijke Mijnstreek	54
5.1.2 Het aantal dak- en thuisloze mensen in regio Westelijke Mijnstreek	54
5.1.3 Profielkenmerken van de getelde dak- en thuisloze mensen	55
5.2 Conclusies	55
5.2.1 Veel vrouwen zijn dak- of thuisloos	56
5.2.2 Dak- en thuisloosheid treft een groot aantal kinderen en jongeren	56
5.2.3 Arbeidsmigranten op straat vormen het topje van de ijsberg	56
5.2.4 Veel mensen verblijven noodgedwongen in niet-conventionele woonruimten	56
5.2.5 Een op de zeven getelde volwassenen is langdurig dak- of thuisloos	57
5.2.6 Het organiseren van een ETHOS-telling levert veel op	57
5.3 Terugblik op de ETHOS-telling in regio Westelijke Mijnstreek	57
Hoofdstuk 6 Blik op de toekomst	61
6.1 Van tellen naar oplossen	62
6.2 Derde telronde (2025)	62
Referenties	64
Bijlagen	65
Bijlage 1: ETHOS-classificatie	65
Bijlage 2: ETHOS-Light	66
Bijlage 3: Deelnemende diensten en (sub)organisaties	67

1

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR DE TELLING

De Nederlandse overheid stelt zich als doel om dakloosheid volledig uit te bannen vóór 2030 (Ministerie van BZK et al., 2022). Om dit doel te bereiken zijn gegevens over de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in Nederland van cruciaal belang. Hoeveel mensen er dak- en thuisloos zijn in Nederland is echter niet duidelijk. Ook is niet bekend wat hun kenmerken en leefsituaties zijn. In het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)* wordt gewezen op het belang van betere monitoring van dakloosheid, zodat er gericht kan worden gestuurd aan de hand van kwantitatieve gegevens. De huidige monitoring van dakloosheid in Nederland biedt hiertoe onvoldoende mogelijkheden (Ministerie van BZK et al., 2022).

Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van dak- en thuisloosheid voerde Hogeschool Utrecht in samenwerking met Kansfonds in 2024 voor de tweede keer de ETHOS-telling uit. Ditmaal in zes Nederlandse regio's: regio Breda met centrumgemeente Breda, regio Gelderland-Zuid met centrumgemeente Nijmegen, regio Hart van Brabant met centrumgemeente Tilburg, regio Holland Rijnland met als grootste gemeente Leiden, regio West-Friesland met centrumgemeente Hoorn en regio Westelijke Mijnstreek met centrumgemeente Sittard-Geleen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een voor Nederland nieuwe definitie van dakloosheid, de ETHOS-Light classificatie, en van een nieuwe telmethode. Dit rapport bevat de resultaten van de telling die plaatsvond op 9 april 2024 in regio Westelijke Mijnstreek. De telling is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gemeenten die onderdeel uitmaken van deze regio: Sittard-Geleen, Beek en Stein.¹

Het onderzoeksteam van Hogeschool Utrecht werd ondersteund door het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven dat de toegepaste telmethode ontwikkelde. Dit onderzoeksteam, onder leiding van prof. dr. Koen Hermans, past de telmethode sinds 2020 met succes toe in een groot aantal Belgische regio's. Met toestemming van de Katholieke Universiteit Leuven passen wij de methode dit jaar voor de tweede keer toe in Nederland.

Met het uitvoeren van de telling geven de gemeenten in regio Westelijke Mijnstreek, Hogeschool Utrecht en Kansfonds een impuls aan het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Nederland. De betrokken gemeenten hebben de ambitie om dak- en thuisloosheid in hun regio's gedegen aan te pakken. Zij willen hun beleid gericht op preventie en aanpak van dakloosheid baseren op concrete cijfers en profielkenmerken van dak- en thuisloze mensen in hun regio.

1.2 NOODZAAK TOT ANDERE TELLING VAN DAKLOOSHEID IN NEDERLAND

In Nederland wordt dakloosheid op verschillende manieren in kaart gebracht. De methoden die hierbij gebruikt worden, kennen echter veel beperkingen. Daardoor wordt niet de gehele populatie in kaart gebracht: onder meer kinderen, vijfenzestigplussers en ongedocumenteerde mensen komen niet in de bestaande cijfers voor. Bovendien is het met de gehanteerde methoden niet mogelijk om een goed beeld te krijgen van dak- en thuisloosheid op regionaal- en gemeentelijk niveau. Hierdoor kan geen passend beleid worden gemaakt gericht op het voorkomen en uitbannen van dak- en thuisloosheid. Een uitgebreide toelichting hierop is te vinden in [de onderzoeksrapporten van de eerste ETHOS-tellingen](#).

¹ Regio Westelijke Mijnstreek is een subregio van regio Maastricht-Heuvelland met Maastricht als gelijknamige centrumgemeente van de regio. De subregio nam het voortouw bij het in kaart brengen van dak- en thuisloosheid in Zuid-Limburg. De rest van de gemeenten uit regio Maastricht (Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Maastricht, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul) zullen deelnemen aan de derde telronde van het ETHOS-telonderzoek dat in oktober 2024 zal starten. De resultaten van de derde telronde worden in oktober 2025 verwacht.

1.3 DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE VAN DAKLOOSHEID

De ETHOS-Light classificatie wordt binnen de Europese Unie en door vooraanstaande onderzoekers in Europa gezien als de best onderbouwde manier om dakloosheid te meten (Edgar, 2012; Baptista & Marlier, 2019). ETHOS staat voor 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. De brede ETHOS-classificatie bestaat uit dertien operationele categorieën die een onvolwaardige huisvestingssituatie beschrijven. Deze zijn onderverdeeld in vier conceptuele categorieën: dakloosheid, thuisloosheid, onveilige huisvesting en onbehoorlijke huisvesting (FEANTSA, 2005; zie ook Bijlage 1). Voor het meten van dakloosheid werd in 2006 een afgeslankte versie geïntroduceerd: ETHOS-Light (zie kader). Deze versie omvat zes van de dertien categorieën van de brede ETHOS-classificatie en geldt als een minimale classificatie van dakloosheid. Alle mensen die geen eigen (t)huis hebben kunnen hiermee in beeld worden gebracht (FEANTSA, 2018; zie ook Bijlage 2).

De ETHOS-Light definitie sluit goed aan bij het feit dat de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen vaak wisselt. Mensen verblijven bijvoorbeeld (noodgedwongen) afwisselend tijdelijk bij vrienden, in niet-conventionele woonruimten, in de noodopvang voor dak- en thuisloze mensen of op straat (Schel et al., 2023). Uit onderzoek blijkt dat een huisuitzetting een belangrijke route is naar dakloosheid (Al Shamma et al., 2015). Om die reden heeft het onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie aan de classificatie toegevoegd: mensen die hun woning binnen een maand moeten verlaten zonder dat zij zicht hebben op een passende woonoplossing (Hermans et al., 2021). Met de ETHOS-Light definitie kan naast zichtbare dakloosheid ook verborgen dakloosheid in beeld worden gebracht, met name onder mensen die verblijven bij vrienden, familie of derden en onder mensen die verblijven in een niet-conventionele woonruimte, zoals een auto, stacaravan, schuur of woning zonder basisvoorzieningen.

ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. Mensen die verblijven in de openbare ruimte
2. Mensen die verblijven in de noodopvang voor dakloze mensen
3. Mensen die verblijven in tijdelijke opvang voor dakloze mensen
4. Mensen die een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting
5. Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimten vanwege een gebrek aan passende huisvesting
6. Mensen die tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden
- + Mensen met een dreigende huisuitzetting zonder passende vervolghuisvesting

De ETHOS-Light definitie van dakloosheid was leidend bij de telling die in regio Westelijke Mijnstreek werd uitgevoerd. Omdat bij deze definitie de *leefsituatie* centraal staat, wordt iedereen die zich bevindt in een leefsituatie die valt onder de ETHOS-Light categorieën beschouwd als dak- of thuisloos. Daarbij maakt het niet uit welke status mensen hebben voor de wet en voor beleid. Concepten als wettelijke verblijfsstatus, regiobinding en recht op voorzieningen spelen geen rol in het al dan niet geteld worden.

1.4 AANVULLEND KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Bij de pilot ETHOS-tellingen in 2023 bleek het moeilijk om dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken goed in beeld te krijgen. Deze groepen overlappen ook deels, omdat veel arbeidsmigranten op campings en vakantieparken verblijven. De ETHOS-telling gaat uit van medewerking van organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen (zie Hoofdstuk 2 voor nadere toelichting op de methode). Echter, de organisaties die meetelden in 2023 hadden onvoldoende zicht op deze specifieke groepen. In 2024 is daarom extra inzet gepleegd om organisaties te betrekken

die in contact staan met arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken. Om een beter begrip van en zicht op deze groepen te verkrijgen is daarom besloten om ook een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren naar dak- en thuisloosheid onder arbeidsmigranten en mensen die verblijven op campings en vakantieparken.

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 van dit rapport geeft een beschrijving van de methode van de ETHOS-telling. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de ETHOS-telling weer. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van het kwalitatieve deelonderzoek naar arbeidsmigranten en personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting en beschrijft de conclusies van het onderzoek en in Hoofdstuk 6 blikken we vooruit op de toekomst.

2

METHODE ETHOS-TELLING

2 METHODE ETHOS-TELLING

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dak- en thuisloosheid in regio Westelijke Mijnstreek door middel van een regionale telling van dak- en thuisloosheid. De volgende twee onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. Hoeveel personen zijn dak- of thuisloos in regio Westelijke Mijnstreek en in welke leefsituatie bevinden deze personen zich?
2. Wat is het profiel van de dak- en thuisloze personen in regio Westelijke Mijnstreek?

2.1 ONDERZOEKSMETHODE

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is er gebruik gemaakt van een point-in-time telling. Bij een point-in-time telling wordt op een bepaald moment (dag of week) een telling georganiseerd in een geografisch afgebakend gebied (Hermans et al., 2021). Er zijn verschillende manieren om een point-in-time telling uit te voeren. De methode die door ons werd toegepast vertrekt vanuit een intensieve samenwerking met zoveel mogelijk organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op één specifieke dag vullen medewerkers van deze organisaties voor alle personen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid een vragenlijst in met vragen over de leefsituatie en over diverse kenmerken van de personen die geteld worden. De betrokkenheid van een onafhankelijke onderzoeksinstelling is van belang om de privacy van de getelde personen te garanderen.

Er is bij deze telling bewust gekozen voor het werken met een vragenlijst, omdat dit een middel is om ook profielkenmerken in kaart te kunnen brengen. Zicht op profielkenmerken stelt gemeenten in staat om gericht beleid te ontwikkelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen (Wewerinke et al., 2023a). Dat beleid kan zich bijvoorbeeld richten op specifieke groepen of op specifieke leefsituaties. Door alle organisaties te betrekken die in contact staan met dak- en thuisloze personen, dus niet alleen de organisaties die zich specifiek op deze groep richten, komt bovendien ook verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Omdat deze organisaties in aanloop naar de telling intensief samenwerken, groeide hun kennis over de problematiek van dak- en thuisloosheid en hun inzicht in hoe zij kunnen bijdragen aan een betere ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. De ervaring leert dat dit proces leidt tot meer draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van dak- en thuisloosheid in de regio waar de telling plaatsvindt (Vermeir & Samyn, 2021).

Een beperking van de gehanteerde methode is dat een point-in-time telling minder goed in staat is om inzicht te geven in de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Dit komt omdat er een momentopname wordt gemaakt. Monitoringsinstrumenten van gemeenten en organisaties zijn beter geschikt voor het in kaart brengen van de dynamiek van dak- en thuisloosheid onder de groepen mensen die zij in beeld hebben. Een tweede belangrijke beperking van de gehanteerde methode is dat deze maar beperkt inzicht biedt in routes naar dak- en thuisloosheid in de regio. Daarvoor zijn andere onderzoeksmethoden geschikter.

2.2 AFBAKENING VAN DE DOELGROEP

De personen die door middel van deze point-in-time telling werden geteld in regio Westelijke Mijnstreek moesten voldoen aan de volgende twee voorwaarden:

a. De persoon bevindt zich in een situatie van dak- of thuisloosheid

Een situatie van dak- of thuisloosheid definiëren we zoals gezegd aan de hand van ETHOS-Light + dreigende huisuitzetting. De categorieën die hiertoe behoren worden nader gespecificeerd in Figuur 1. Op basis van het conceptuele model zijn alle mogelijke leefsituaties van dak- en thuisloosheid geordend. In elke categorie zijn diverse leefsituaties te onderscheiden.

Figuur 1. Toelichting ETHOS-Light categorieën + dreigende huisuitzetting

1. In openbare ruimte	Mensen die verblijven in de openbare ruimte (op straat of in de natuur).
2. In noodopvang voor dakloze mensen	Mensen die in laagdrempelige en kortdurende opvang voor dakloze mensen verblijven, zoals nachtopvang, dag- en nachtopvang, noodopvang of winteropvang.
3. In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	Mensen die in een tijdelijke opvangplek voor dakloze mensen verblijven, zoals 24-uurs opvang, crisisopvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, gezinsopvang, doorstroomwoningen of alternatieve tijdelijke opvang specifiek bedoeld voor dakloze mensen.
4. Mensen die uitstromen uit een instelling / langer verblijven in een instelling	a. Mensen die binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder passende vervolghuisvesting (bijvoorbeeld de gevangenis, ziekenhuis, jeugdzorginstelling, GGZ-instelling, beschermd wonen of AZC) b. Mensen die vanwege een gebrek aan passende huisvesting langer dan nodig verblijven in een instelling.
5. In niet-conventionele woonruimten	Mensen die verblijven in niet-conventionele woonruimtes vanwege een gebrek aan een passende woonoplossing. Bijvoorbeeld in een (sta)caravan, hut, garage, kraakpand, auto, op een camping, in een hotel / B&B, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen zoals een keuken of badkamer.
6. Bij familie, vrienden of derden	Mensen die tijdelijk verblijven bij (gast)familie, vrienden of derden, wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+ Dreigende huisuitzetting	Mensen die hun woning binnen een maand na de teldag moeten verlaten, zonder dat zij zicht hebben op een stabiele woonoplossing. Bijvoorbeeld vanwege: een betekend vonnis tot gerechtelijke huisuitzetting, een beslissing onbewoonbaarheid, beslissing ongeschiktheid, een beëindigd of verlopen huur- of omklapcontract, terugnamebevel van een koopwoning, tijdelijke sluiting van de woning op basis van Wet Damocles of vanwege sloop of renovatie.

b. De persoon heeft een link met de regio

De getelde personen moesten ook een link hebben met de regio. In de volgende situaties werden mensen meegeteld:

- De persoon verbleef op de teldag in regio Westelijke Mijnstreek (Sittard-Geleen, Beek of Stein, zie ook Figuur 2).
- De persoon verbleef buiten de regio, maar had het laatste officiële woonadres in de regio. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een persoon vanuit de tellende regio vlucht naar de vrouwenopvang in een andere regio, of wanneer een persoon vanuit de tellende regio tijdelijk verblijft in een andere regio omdat deze persoon daar verblijfsmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld bij vrienden, familie of derden.

Figuur 2. Regiokaart Westelijke Mijnstreek

Er waren geen voorwaarden verbonden aan de duur van het verblijf in de regio: ook indien de persoon er één nacht verbleef, werd de persoon meegeteld. Er is steeds gekeken naar de actuele situatie van de persoon op de teldag. Alle personen die op de teldag voldeden aan de twee criteria werden meegeteld.

2.3 ONDERZOEKSPROCEDURE

Alle personen die aan bovenstaande voorwaarden voldeden en in beeld waren bij een van de deelnemende organisaties werden geteld op één specifieke datum: 9 april 2024. De verblijfssituatie, uitgedrukt in de ETHOS-Light categorie, betreft de nacht *voorafgaand* aan de teldag, dus de nacht van 8 op 9 april. Deelnemende organisaties vulden op de teldag of in de twee weken daarna een online vragenlijst in over de personen die voldeden aan de genoemde criteria. Deelnemende verblijfsinstellingen vulden de vragenlijsten in binnen een maand na de teldag, omdat bij de verblijfsinstellingen onder meer werd gekeken naar personen die een instelling verlaten zonder passende woonoplossing binnen een maand na de teldag. Niet altijd was op de teldag al bekend of mensen de verblijfsinstelling binnen een maand zouden verlaten zonder passende woonoplossing (denk bijvoorbeeld aan een schorsing van een persoon bij een instelling vanwege ongewenst gedrag).

Voorafgaand aan de teldag werd de telling door de deelnemende organisaties voorbereid (zie Bijlage 3 voor een overzicht van de deelnemende organisaties). De organisaties screenden alle mensen waar zij mee in contact staan op de twee criteria voor deelname en maakten een lijst van alle personen die aan deze criteria voldeden. Vervolgens zijn deze personen door de organisaties zoveel mogelijk geïnformeerd over de telling.

Hiervoor werden posters en flyers opgehangen bij de deelnemende organisaties en voerden sommige medewerkers gesprekken met personen die aan de criteria voldeden. Indien mensen niet meegeteld wilden worden, konden zij dit aangeven bij de betrokken medewerkers. Voor deze personen is geen vragenlijst ingevuld, en ingevulde vragenlijsten over deze personen bij andere organisaties zijn verwijderd.

Op de teldag zelf of kort daarna probeerden medewerkers te achterhalen waar de personen die aan de criteria voldeden verbleven in de nacht van 8 op 9 april. Zo kon de actuele verblijfssituatie worden ingevuld in de vragenlijst. De medewerkers vulden ook – indien bekend – de verblijfssituatie(s) van de persoon in de twee weken voorafgaand aan de telling in. Hier werd naar gevraagd, omdat het voor de medewerkers van de deelnemende organisaties niet altijd mogelijk is om de exacte verblijfssituatie op de teldag te achterhalen. Op deze manier wordt toch informatie verkregen over de verblijfssituatie(s) van deze personen. Bovendien geeft deze informatie inzicht in de dynamiek van dak- en thuisloosheid, omdat bij deze vraag meerdere verblijfssituaties konden worden aangegeven. Indien er geen informatie was over de verblijfssituatie in de nacht van 8 op 9 april of over de verblijfssituatie(s) in de twee weken voorafgaand aan de telling dan werden mensen niet meegeteld.

2.4 INVULLEN VAN DE VRAGENLIJST

De vragenlijst bestond gemiddeld genomen uit 25 vragen (het exacte aantal vragen is afhankelijk van de ingevulde antwoorden). Naast de verblijfssituatie op de teldag en de twee weken voorafgaand aan de teldag werd ook gevraagd naar een aantal profielkenmerken. De vragen in de vragenlijst zijn grotendeels gebaseerd op de Europese MPHASIS-richtlijnen voor het meten van dak- en thuisloosheid (MPHASIS, 2009)². De vragenlijsten werden ingevuld door de medewerkers van de deelnemende organisaties. Zij maken een inschatting over de situatie van de betreffende persoon. Indien gewenst konden zij de vragenlijst invullen samen met de dak- of thuisloze persoon. In dat geval werd de persoon actief om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek door de betreffende medewerker. Een handleiding met uitgebreide instructies voor het invullen van de vragen ondersteunde de organisaties bij het invullen van de vragenlijst. Organisaties konden de vragenlijst op voorhand invullen op papier of in een PDF-versie om de werkdruk te verspreiden. De vragenlijsten werden vervolgens via een online link ingevoerd.

2.5 VOORKOMEN VAN DUBBELTELLINGEN

Hoe meer organisaties meetellen, hoe groter de kans dat mensen twee keer of vaker geteld worden. Om dubbeltellingen te identificeren werd er gebruik gemaakt van een naamcode. Om de identiteit van de getelde personen te beschermen, werden geen namen of burgerservicenummers genoteerd. De naamcode bestaat uit de eerste letter van de voornaam en de eerste en laatste letter van de (volledige) achternaam³. Bij Jan De Wit is de naamcode bijvoorbeeld JDT. Aan de hand van de naamcodes, gecombineerd met informatie uit de vragenlijst over de persoonskenmerken en leefsituatie van de getelde personen, identificeren en verwijderen de onderzoekers de dubbeltellingen. Na het verwijderen van de dubbeltellingen werden de naamcodes en de exacte leeftijd uit het databestand verwijderd en apart opgeslagen in de digitale kluis van Hogeschool Utrecht om de privacy van de getelde personen te waarborgen.

² MPHASIS staat voor *Measuring Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems*. Dit was een Europees project dat liep van december 2007 tot december 2009 en dat werd gefinancierd door het EU PROGRESS programme. Het voornaamste doel van MPHASIS was om de monitoring van dakloosheid en dakloosheidsbeleid in 20 Europese landen te verbeteren, gebaseerd op de aanbevelingen van het 'Measurement of Homelessness at European Union Level' onderzoek (University of Dundee, z.d.).

³ Bij een namenreeks is er soms geen sprake van een duidelijk onderscheid tussen een voornaam en een achternaam. Daarom werd bij een namenreeks gekeken naar de eerste letter van de eerste naam en de eerste en laatste letter van de laatste naam in de namenreeks.

2.6 ORGANISATIE VAN DE TELLING

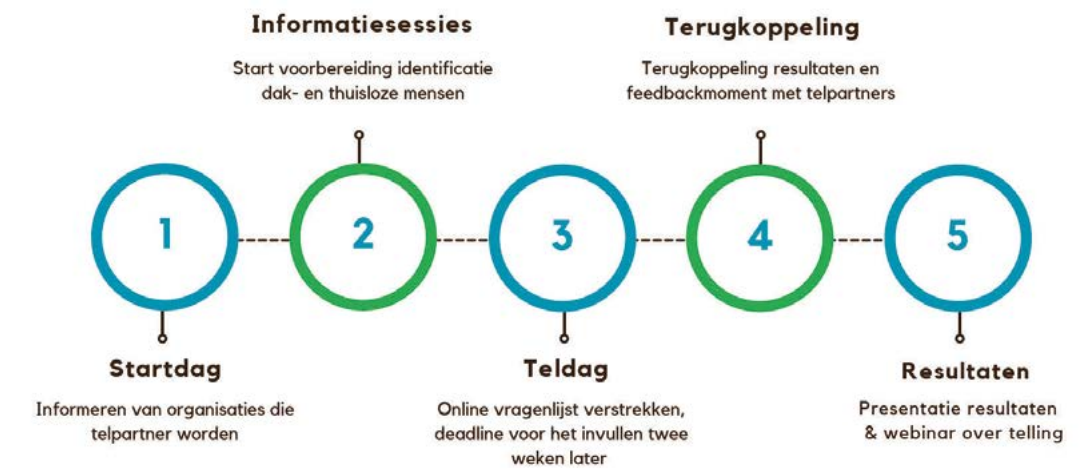
De organisatie van de telling was grotendeels in handen van een regionale coördinator die in dienst is van een van de gemeenten in de regio (zie Figuur 3 voor de tijdlijn van de telling). Deze regionale coördinator organiseerde de telling in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam. Een regionale werkgroep met vertegenwoordigers van de belangrijkste tellende organisaties werd samengesteld om de regionale coördinator te ondersteunen bij de organisatie van de telling. De werkgroep werd nauw betrokken bij het gehele proces van de telling. Om een zo valide mogelijke telling te organiseren, werd gestreefd naar deelname van zoveel mogelijk organisaties die in contact staan met dak- en thuisloze personen in de regio. De werkgroep droeg bij aan het maken van een overzicht van deze organisaties. Vervolgens werden de organisaties benaderd door de regionale coördinator met het verzoek om aan de telling deel te nemen.

Begin februari 2024 werd een startbijeenkomst georganiseerd om bestuurders en managers van de regionale organisaties te informeren over de telling. Een onderzoeker van Hogeschool Utrecht lichtte op deze dag de wetenschappelijke basis en de praktische uitwerking van de telling toe. De gemeenten deden een oproep aan alle aanwezige organisaties om deel te nemen aan de telling. In de maand maart vonden vier informatiesessies plaats om medewerkers van de organisaties te informeren over het onderzoek en hen te instrueren over het invullen van de vragenlijsten. Drie van deze sessies vonden fysiek plaats, één sessie vond online plaats. Deze informatiesessies zijn goed bezocht. In aanvulling op de informatiesessies vond in de week voor de teldag ook een online vragensessie plaats, waar medewerkers van de tellende organisaties hun laatste vragen over het invullen van de vragenlijst konden stellen aan de onderzoekers. De vragenlijst en de handleiding bij de vragenlijst werden aangescherpt op basis van de vragen en opmerkingen die tijdens de informatie- en vragensessies naar voren kwamen. Alle vragen die tijdens de informatie- en vragensessies werden gesteld door de medewerkers van de organisaties en de antwoorden op deze vragen werden gebundeld in een document met veel gestelde vragen. Dit document werd naar alle organisaties toegestuurd. Op de teldag zelf en in de weken daarna waren de onderzoekers telefonisch en per mail bereikbaar voor het beantwoorden van vragen over het invullen van de vragenlijst. De regionale coördinator bezocht op de teldag diverse meetellende organisaties om te horen hoe de telling verliep en om de organisaties te bedanken voor hun inzet.

In de weken na de teldag is steeds gekeken hoeveel vragenlijsten er waren ingediend door de verschillende organisaties. Alle organisaties ontvingen herinneringsmails met het verzoek om de vragenlijsten tijdig in te dienen. Organisaties die nog geen vragenlijsten hadden ingevoerd en organisaties die minder vragenlijsten hadden ingevoerd dan verwacht werden gebeld door de regionale coördinator om na te gaan of er voldoende geteld was. Op deze manier is gezorgd voor een zo groot mogelijke respons. De onderzoekers zochten contact met de organisaties die de vragenlijsten hadden ingevuld indien er onduidelijkheid bestond over de leefsituatie van mensen die geteld waren.

In juni 2024 vond tijdens een feedbackmoment in Sittard-Geleen een terugkoppeling van de voorlopige resultaten van de telling plaats. Vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, leden van de werkgroep en vertegenwoordigers van de belangrijkste telorganisaties waren hierbij aanwezig. Tijdens het feedbackmoment gingen de onderzoekers met deelnemers in gesprek over de telmethode en over het aantal mensen dat geteld is in verschillende leefsituaties in de verschillende gemeenten. Vanuit hun kennis van de situatie in de regio reflecteerden zij op de cijfers. Zo gingen we na of er voldoende geteld is en of de resultaten een juiste weergave zijn van de werkelijke situatie in de regio.

Figuur 3. Tijdlijn ETHOS-telonderzoek

2.7 DEELNEMENDE ORGANISATIES

In totaal namen 55 organisaties deel aan de telling in regio Westelijke Mijnstreek (zie Bijlage 3). Al deze organisaties zijn af en toe tot dagelijks in contact met de doelgroep van de telling en hebben op de teldag alle mensen met wie zij in contact zijn gescreend op de twee voorwaarden voor deelname. Bij 38 organisaties waren op de teldag mensen in beeld die in de nacht van 8 op 9 april aan de voorwaarden voldeden (zie Tabel 1). Voor deze mensen vulden de organisaties een vragenlijst in. In totaal werden er 444 vragenlijsten ingevuld. 24 van deze vragenlijsten werden ingevuld samen met de persoon om wie het ging. De overige vragenlijsten werden alleen door de medewerkers ingevuld.

De onderzoekers verwijderden in totaal 73 vragenlijsten. Bij 47 vragenlijsten was sprake van dubbeltellingen die op basis van de naamcode, de leeftijd, gender en soms ook andere kenmerken werden verwijderd. 26 vragenlijsten die onvoldoende informatie over de verblijfssituatie van de personen bevatten of waarbij niet was voldaan aan de voorwaarden van de telling werden eveneens verwijderd uit het databestand.

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie

Deelnemende organisaties	Aantal ingevulde vragenlijsten
Gemeente Sittard-Geleen	87
Loket Housing Zuid-Limburg	41
ZOWonen	37
Moveoo	34
Partners in Welzijn	34
Zuyderland GGZ	33
Maximus Vastgoedbeheer	30
Gemeente Beek	26
GGD Zuid Limburg	19
Bie Zefke	15
Stichting Sociaal Overleg Zuid-Limburg	15
Zorg- en Veiligheidshuis Westelijke Mijnstreek	14
Kracht in Zorg	5
Kredietbank Limburg	5
MEE Zuid-Limburg	5
Gemeente Stein	4

Tabel 1. Aantal ingevulde vragenlijsten per organisatie - vervolg

Deelnemende organisaties	Aantal ingevulde vragenlijsten
Levantogroep Jongeren	4
Ad Hoc beheer	3
Leger des Heils - Geloven in de buurt	3
Platform Allochtonen Geleen Breed	3
Vincentius Vereniging Beek	3
Zaam Wonen	3
KL-IK	2
VLotteam	2
Politie Basisteam Westelijke Mijnstreek	2
De Rooyse Wissel	2
Stichting Zuid-Limburg Zorgt Samen (SZLZS)	2
Woonpunt	2
Avellana Zorg	1
Casa Mama Lisi	1
DaCapo College	1
Mutsaersstichting	1
PSW	1
Talentenwerk Stein	1
Tobas Jeugdhulp	1
XONAR Vrouwenopvang	1
Zuyd Groep	1
Werkplaats Financiën Sittard-Geleen	Geteld via MEE Zuid-Limburg
Totaal	444

De ingevulde vragenlijsten zijn zoveel als mogelijk weergegeven bij de in de vragenlijst opgegeven moederorganisatie. Door onderlinge samenwerkingsverbanden (bv. in wijk- of dorpssteams) kan het zijn dat er vragenlijsten zijn ingevuld onder de noemer van een andere organisatie.

2.8 NON-RESPONS

Van alle organisaties ontvingen de onderzoekers respons op het verzoek om deelname aan het onderzoek. De volgende organisaties hadden mogelijk wel dak- en thuisloze personen in beeld, maar namen vanwege onvoldoende capaciteit niet deel aan de telling: AZC, Veilig Thuis, de afdelingen Wmo, Uitkeringen en Handhaving van gemeente Stein en een aantal verblijfsinstellingen. Diverse organisaties hebben met elkaar afgestemd wie welke mensen zou tellen. Dit werd gedaan om de tijdsinvestering van het tellen zoveel mogelijk te beperken.

2.9 BETROUWBAARHEID VAN DE RESULTATEN

Een belangrijke vraag is of de resultaten van deze telling een goede weergave zijn van de werkelijke situatie van dak- en thuisloosheid in regio Westelijke Mijnstreek. Uit de reflecties van de onderzoekers en de betrokken professionals uit de regio ontstaat het beeld dat de juiste organisaties bij de telling betrokken waren en dat er zorgvuldig is geteld.

Bij de gehanteerde methode hangt de betrouwbaarheid van de resultaten grotendeels af van het draagvlak binnen de regio waar de telling is uitgevoerd. In regio Westelijke Mijnstreek was er vanaf de start van het project veel draagvlak voor de telling. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal organisaties dat deelnam

aan de telling: 55 organisaties in de regio namen deel, waarbij er sprake was van een grote verscheidenheid aan partijen. Ook lieten de organisaties en hun medewerkers een grote betrokkenheid bij de telling zien. De lijst van organisaties die benaderd moesten worden voor deelname werd opgesteld samen met een speciaal voor de telling opgerichte regionale werkgroep. Deelnemers aan de werkgroep kennen de regio goed en weten daardoor welke organisaties betrokken moesten worden om zoveel mogelijk dak- en thuisloze personen in beeld te krijgen.

Om te toetsen in hoeverre de resultaten een goede weerspiegeling zijn van de werkelijke situatie in de regio werden de resultaten tijdens een feedbackbijeenkomst voorgelegd aan vertegenwoordigers van de telorganisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten. Zij reflecteerden uitgebreid op alle resultaten. Uit de reflecties van de professionals kwam naar voren dat de resultaten van de telling over het algemeen goed aansluiten bij de situatie in hun regio, zowel in omvang als in aard en diversiteit van leefsituaties van dak- en thuisloze mensen.

De professionals vermoeden dat een aantal specifieke groepen nog niet volledig in beeld is gebracht. Daarbij gaat het vooral om dakloze arbeidsmigranten. Hoewel bekend is dat het een grote groep personen betreft zijn deze personen bij geen van de telorganisaties goed in beeld. Tevens deelt een van de deelnemende organisaties dat er een groep personen met een biculturele achtergrond op de bank slapen bij familie, vrienden of derden die niet meegeteld wilden worden. Professionals geven aan dat er altijd mensen zijn die ook met deze telmethode niet in beeld komen. Het gaat hier volgens hen om personen die niet in contact staan met hulp- of dienstverlenende organisaties, omdat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of omdat zij bewust onder de radar willen blijven. Tegelijkertijd benadrukken de betrokken professionals dat met deze methode veel meer groepen die anders onzichtbaar blijven in beeld zijn gekomen.

2.10 KWALITATIEF ONDERZOEK ARBEIDSMIGRANTEN, CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In iedere regio waar de ETHOS-telling plaatsvond, zijn twee regionale focusgroepen georganiseerd: een focusgroep met professionals en eventuele sleutelfiguren die zicht hebben op de leefsituaties van arbeidsmigranten in de regio, en een focusgroep met professionals die zicht hebben op mensen die op campings en vakantieparken verblijven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal namen 13 personen deel aan de focusgroepen. De focusgroepen werden geleid door twee onderzoekers van Hogeschool Utrecht. Van de focusgroepen zijn gespreksverslagen gemaakt welke vervolgens zijn voorgelegd aan alle deelnemers van de focusgroepen met het verzoek om het verslag te controleren op onjuistheden en om waar nodig nog aanvullingen te doen. Daarna werden de verslagen door de onderzoekers geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve onderzoek staan beschreven in Hoofdstuk 4.

3

ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

3 ALGEMENE RESULTATEN VAN DE TELLING

Dit hoofdstuk beschrijft de algemene resultaten van de ETHOS-Light telling in regio Westelijke Mijnstreek. Het geeft eerst het aantal dak- en thuisloze personen in de regio weer, met een verdeling over de verschillende gemeenten en een verdeling over de verschillende leefsituaties. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de profielkenmerken van de getelde groep dak- en thuisloze personen.

Met regio Westelijke Mijnstreek is overeengekomen dat aantallen kleiner dan 5 niet exact worden gerapporteerd in deze onderzoeksrapportage, in plaats hiervan worden deze resultaten aangeduid met <5. In tabellen waar een of meerdere antwoordcategorieën minder dan 5 personen betreffen, tellen percentages daarom niet altijd op tot 100%

3.1 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

In de nacht van 8 op 9 april 2024 werden in totaal 454 dak- en thuisloze personen geteld in regio Westelijke Mijnstreek. We telden 366 dak- of thuisloze volwassenen en 88 minderjarige kinderen. Dit betrof 5 alleenstaande kinderen en 83 kinderen die samen met hun ouder(s) in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verbleven. Van de getelde personen waren minder dan 5 mensen zwanger. Tabel 2 geeft een overzicht van de verblijfssituaties van de getelde personen, uitgesplitst naar volwassenen en kinderen. Tevens zijn er 100 kinderen geteld die niet zelf dak- of thuisloos waren, maar van wie ten minste één ouder wel dak- of thuisloos was. Deze kinderen worden verder aangeduid als *indirect betrokken* kinderen.

Tabel 2. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

Totaal getelde personen	454			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1 In de openbare ruimte	12	3%	-	-
2 In noodopvang voor dakloze mensen	6	2%	-	-
3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	40	11%	5	6%
4 In een instelling	60	16%	5	6%
5 In niet-conventionele woonruimte	88	24%	16	18%
6 Bij familie / vrienden / derden	135	37%	56	64%
+ Dreigende huisuitzetting	15	4%	6	7%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	3%	-	-
Totaal	366	100%	88	100%*

* Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

De getelde personen verbleven het vaakst *bij familie, vrienden of derden*, in een *niet-conventionele woonruimte* of *in een instelling*. In totaal telden we 341 volwassenen en 82 minderjarige kinderen die volgens de *definitie van ETHOS-Light* (categorie 1 t/m 6) dak- of thuisloos zijn. Daarnaast hadden 15 volwassenen (4%) en 6 kinderen (7%) te maken met een *dreigende huisuitzetting*. Voor 10 personen (3%) is de verblijfssituatie in de nacht van 8 op 9 april *onbekend*. Van deze personen was de verblijfssituatie (of verblijfssituaties) in de twee weken voor de teldatum wel bekend (zie ook Tabel 8).

In de rest van dit hoofdstuk worden de resultaten alleen voor de getelde volwassenen weergegeven, tenzij anders vermeld.

3.1.1 IN OPENBARE RUIMTE

In de nacht van 8 op 9 april verbleven 12 mensen (3%) in de *openbare ruimte*.

3.1.2 IN NOODOPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

We telden 6 mensen (2%) die in de *noodopvang voor dakloze mensen* verbleven.

3.1.3 IN TIJDELIJKE OPVANG VOOR DAKLOZE MENSEN

Er verbleven 40 mensen (11%) in een *tijdelijke opvang voor dakloze mensen*. Tabel 3 laat zien in welk type opvangvoorziening deze personen verbleven.

Tabel 3. Aantal volwassenen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Maatschappelijke opvang (interne plekken MO/FMO)	22	55%
Jongerenopvang Moveoo	6	15%
Gezinsopvang Moveoo	≤5	≤13%
Vrouwenopvang Xonar (Maastricht)	≤5	≤13%
Onbekend	6	15%
Totaal	40	100%*

De grootste groep volwassenen verbleef *op interne plekken in de (flexibele) maatschappelijke opvang* in de regio (22 personen, 55%). Een groep van 6 personen (15%) verbleef in de *jongerenopvang van Moveoo*, 5 personen of minder (≤13%) verbleven in de *gezinsopvang van Moveoo* en 5 personen of minder met link met de regio (≤13%) verbleven in de *Xonar vrouwenopvang* in Maastricht (3%). Voor 6 personen (15%) is het type tijdelijkeopvangvoorziening op de teldag *onbekend*.

3.1.4 IN EEN INSTELLING

In totaal verbleven 60 mensen (16%) *in een instelling* die ze op de teldag 1) al hadden moeten verlaten maar waar zij langer verbleven wegens een gebrek aan een passende woonoplossing, of die ze 2) binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder dat ze een passende woonoplossing hadden. Ruim twee derde van de personen die in een instelling verbleven (41 personen, 68%), *verbleef daar langer wegens gebrek aan een woonoplossing*. Ongeveer een derde van de personen (19 personen, 32%) *moest de instelling binnen één maand verlaten zonder woonoplossing* (zie ook Tabel 4a).

Tabel 4a. Aantal volwassenen dat een instelling verliet of er langer verbleef door gebrek aan een woonoplossing op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Verblijft langer in instelling wegens gebrek aan woonoplossing	41	68%
Verlaat instelling binnen de maand zonder woonoplossing	19	32%
Totaal	60	100%

Tabel 4b geeft de verdeling van deze groep over de verschillende typen instellingen in de regio weer. Bijna de helft van de personen verbleef in een GGZ-instelling (29 personen, 48%). Daarnaast verbleven 10 personen (17%) in detentie. Personen die in detentie verbleven, zijn meegeteld wanneer zij de instelling moesten verlaten binnen één maand na de teldag zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Daarnaast verbleven 9 personen in een voorziening voor beschermd wonen (15%). In elk van de volgende instellingen werden minder dan 5 volwassen personen (<8%) geteld: in een instelling voor verslavingszorg, een asielzoekerscentrum, een forensisch psychiatrische instelling en in een jeugdzorgvoorziening. Binnen de categorie anders werden 7 personen (12%) geteld in een intramurale voorziening die niet verder werd gespecificeerd.

Tabel 4b. Aantal volwassenen in een instelling op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
GGZ-instelling	29	48%
Detentie	10	17%
Beschermd wonen	9	15%
Instelling voor verslavingszorg	<5	<8%
Asielzoekerscentrum ⁵	<5	<8%
Forensisch psychiatrische instelling	<5	<8%
Jeugdzorgvoorziening	<5	<8%
Anders	7	12%
Totaal	60	100%

3.1.5 IN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTEN

In totaal verbleven 88 van de getelde volwassenen (24%) in een niet-conventionele woonruimte. Tabel 5 geeft weer in welk type niet-conventionele woonruimte zij verbleven. De meeste personen verbleven in een anti-kraakwoning vanwege een gebrek aan passende huisvesting (30 personen, 34%), in een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract (17 personen, 19%), in een (sta)caravan (13 personen, 15%) of in een auto (6 personen, 7%). Daarnaast verbleven er in elk van de volgende niet-conventionele woonruimten minder dan 5 personen (<6%): op een camping, in een camper, in een woning zonder basisvoorzieningen als een keuken of badkamer, in een garage/schuur en in een hotel. Tenslotte verbleven er 6 personen (7%) in een ander type niet-conventionele woonruimte. Van minder dan 5 personen (<6%) is het type niet-conventionele woonruimte onbekend, maar is wel vastgesteld dat zij in een niet-conventionele woonruimte verbleven.

Tabel 5. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 9 april 2024

	Aantal volwassenen	%
Antikraakpand	30	34%
Vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract	17	19%
(Sta)caravan	13	15%
Auto	6	7%
Op een camping	<5	<6%
Camper	<5	<6%
Woning zonder basisvoorzieningen als keuken of badkamer	<5	<6%
Garage / schuur	<5	<6%
Onbekend	<5	<6%

5 Personen die langer verblijven in een AZC vanwege gebrek aan woonoplossing zijn meegeteld in dit onderzoek wanneer zij op de teldag waren aangemerkt als statushouder en langer dan 6 maanden (de wettelijke termijn die gemeenten hebben om woonruimte te realiseren voor statushouders) wachtten op woonruimte. Vanwege hoge werkdruk hebben zowel het AZC als de afdeling statushouders van de gemeente Sittard-Geleen niet deelgenomen aan de telling.

Tabel 5. Aantal volwassenen in een niet-conventionele woonruimte op 9 april 2024 - vervolg

	Aantal volwassenen	%
Hotel	<5	<6%
Anders	6	7%
Onbekend	<5	<6%
Totaal	88	100%

3.1.6 BIJ FAMILIE, VRIENDEN OF DERDEN

Van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleven 135 personen (37%) bij familie, vrienden of derden wegens gebrek aan een passende woonoplossing. Meer dan de helft van de personen (77 personen, 57%) stond niet ingeschreven op het verblijfadres. Minder dan een kwart van de personen (31 personen, 23%) stond wel ingeschreven, maar verbleef vanwege grote woononzekerheid en/of slechte woonkwaliteit in een dermate precaire situatie dat we spreken van thuisloosheid. Van 20% van de personen (27 personen) is onbekend of ze waren ingeschreven op het verblijfsadres (zie ook Tabel 6).

Tabel 6. Aantal personen dat staat ingeschreven op verblijfadres bij familie, vrienden of derden

	Aantal volwassenen	%
Niet ingeschreven op verblijfadres	77	57%
Ingeschreven op verblijfadres	31	23%
Onbekend	27	20%
Totaal	135	100%

3.1.7 DREIGENDE HUISUITZETTING

Op 9 april hadden 15 mensen (4%) te maken met een dreigende huisuitzetting: zij moesten in de maand na de teldag hun woning verlaten zonder dat zij zicht hadden op een passende woonoplossing. Tabel 7a geeft de redenen voor dreigende huisuitzetting weer. Er konden meerdere redenen per persoon worden aangegeven. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

De meeste personen dreigden hun woning te moeten verlaten vanwege een huurachterstand (6 personen, 40%). Daarnaast werden elk van de volgende redenen voor huisuitzetting aangegeven voor minder dan 5 personen (<33%): vanwege een huurcontract dat binnen een maand na de teldag verliep, vanwege drugsvondst, vanwege gedwongen verkoop van de koopwoning, en vanwege een verlopen huurcontract. Tevens was er bij minder dan 5 personen (<33%) sprake van een andere reden voor dreigende huisuitzetting en was van minder dan 5 personen (<33%) de reden tot huisuitzetting onbekend.

Tabel 7a. Redenen voor de dreigende huisuitzetting op 9 april 2024 (n=15)

	Aantal volwassenen	%
Huurachterstand	6	40%
Huurcontract verloopt binnen de maand na de teldag	<5	<33%
Drugsvondst	<5	<33%
Gedwongen verkoop van koopwoning	<5	<33%
Huurcontract is verlopen	<5	<33%
Anders	<5	<33%
Onbekend	<5	<33%

Bij 6 personen met een dreigende huisuitzetting (40%) betrof het een huisuitzetting uit een *huurwoning van een woningcorporatie*. Voor elk minder dan 5 personen betrof het een huisuitzetting uit een *huurwoning van een particuliere verhuurder* (<33%) en een *koopwoning* (<33%). Voor minder dan 5 personen (<33%) was het type woning met dreigende huisuitzetting *onbekend* (zie Tabel 7b).

Tabel 7b. Type woning bij huisuitzetting

	Aantal volwassenen	%
Huurwoning van woningcorporatie	6	40%
Huurwoning van particuliere verhuurder	<5	<33%
Koopwoning	<5	<33%
Onbekend	<5	<33%
Totaal	15	100%

3.1.8 VERBLIJFSSITUATIE 26 MAART – 9 APRIL 2024

Naast de verblijfssituatie van 8 op 9 april 2024 werd ook de verblijfssituatie tijdens de twee weken voorafgaand aan de teldag in kaart gebracht. Tabel 8 geeft weer waar de getelde volwassen dak- en thuisloze personen in de nacht van 8 op 9 april 2024 en in periode van 26 maart tot 9 april 2024 verbleven. Aangezien de verblijfssituatie van dak- en thuisloze mensen kan wisselen, konden per getelde persoon meerdere categorieën worden aangekruist. De percentages tellen daardoor niet op tot 100%.

In de twee weken voor de teldag (26 maart- 9 april) verbleven de getelde personen net als op de teldag het vaakst bij *familie, vrienden of derden* (159 personen, 43%), in een *niet-conventionele woonruimte* (97 personen, 27%) en in een *instelling* (60 personen, 16%).

Tabel 8. Verblijfssituatie van volwassen dak- en thuisloze mensen op 8-9 april en tussen 26 maart – 9 april 2024 (n=366)

	Aantal volwassenen 8-9 april	%	Aantal volwassenen 26 maart-9 april	%
1 In de openbare ruimte	12	3%	23	6%
2 In noodopvang voor dakloze mensen	6	2%	10	3%
3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	40	11%	40	11%
4 In een instelling	60	16%	60	16%
5 In niet-conventionele woonruimte	88	24%	97	27%
6 Bij familie, vrienden of derden	135	37%	159	43%
+ Dreigende huisuitzetting	15	4%	19	5%
Verblijfssituatie onbekend, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	3%	14	4%

Wanneer het aantal getelde mensen per verblijfssituatie in de nacht van 8-9 april wordt vergeleken met de verblijfssituaties van de twee weken ervoor (26 maart-9 april), valt op dat er verschillen zijn tussen deze aantallen. In veel verblijfssituaties zijn de aantallen hoger in de twee weken ervoor dan in de nacht van 8-9 april. Dit duidt erop dat een deel van de getelde mensen in de twee weken voor de teldag in (een) andere verblijfssituatie(s) verbleef dan op de teldag. Dit is kenmerkend voor de dynamiek van dak- en thuisloosheid. Met name het aantal personen dat in de twee weken voor de teldag op enig moment verbleef *in de openbare ruimte, in niet-conventionele woonruimten, en bij vrienden, familie of derden* is hoger dan op de teldag.

3.1.9 AANTAL DAK- EN THUISLOZE VOLWASSENEN EN KINDEREN PER GEMEENTE

Tabel 9a geeft het aantal dak- en thuisloze personen weer per gemeente. In elk van deze gemeenten zijn dak- en thuisloze volwassenen geteld. De meeste volwassen dak- en thuisloze mensen verbleven in de nacht van 8-9 april 2024 in gemeente *Sittard-Geleen* (245 personen, 67%), gevolgd door *Stein* (17 personen, 5%) en *Beek* (15 personen, 4%). Een groep van 42 volwassenen (12%) met een link met regio Westelijke Mijnstreek verbleef in een *gemeente buiten regio Westelijke Mijnstreek*. Van de overige 47 personen (13%) is *niet bekend* in welke gemeente deze personen verbleven, maar is wel vastgesteld dat ze in de regio verbleven of een link met de regio hadden.

Tevens zijn in elk van de gemeenten dak- en thuisloze kinderen geteld (zie ook Tabel 9a). Het aantal kinderen dat in de nacht van 8-9 april 2024 (met een of meerdere ouders) in een situatie van dak- of thuisloosheid verkeerde, was het hoogst in gemeente *Sittard-Geleen* (44 kinderen, 50%), gevolgd door *Stein* (9 kinderen, 10%) en *Beek* (7 kinderen, 8%). 13 kinderen (15%) met een link met de regio verbleven in een *gemeente buiten regio Westelijke Mijnstreek*. Voor de overige 15 kinderen (17%) is *niet bekend* in welke gemeente zij (met hun ouder(s)) verbleven.

Tabel 9a. Aantal dak- en thuisloze volwassenen en kinderen per gemeente op 9 april 2024

Gemeente	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
Beek	15	4%	7	8%
Sittard-Geleen	245	67%	44	50%
Stein	17	5%	9	10%
Andere gemeente buiten de regio ⁶	42	12%	13	15%
Gemeente in regio onbekend	47	13%	15	17%
Totaal	366	100%*	88	100%

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Tabel 9b geeft per gemeente de verblijfssituatie van de getelde volwassenen weer en toont het percentage dak- en thuisloze personen ten opzichte van het totaal aantal inwoners in de gemeente. Het aandeel dak- en thuisloze personen was het hoogst in gemeente *Sittard-Geleen* (0,32%), gevolgd door *Beek* (0,14%) en *Stein* (0,10%).

De tabel laat zien dat in elk van de gemeenten mensen verbleven *in niet-conventionele woonruimten, bij familie, vrienden of derden of op tijdelijke opvang plekken voor dakloze mensen*. In Sittard-Geleen zijn personen geteld in elk van de verblijfssituaties. De relatief hoge aantallen getelde personen in de gemeente kunnen worden verklaard door de aanwezigheid van een grote hoeveelheid voorzieningen (voor dak- en thuisloze mensen). In de gemeenten Beek en Stein zijn voornamelijk mensen geteld die verblijven *in niet-conventionele woonruimten* en bij *familie, vrienden of derden*.

⁶ Een groep van 11 volwassenen en kinderen met een link met de Westelijke Mijnstreek verbleven in een andere gemeente binnen regio Maastricht Heuvelland.

Tabel 9b. Verblijfssituaties van dak- en thuisloze personen per gemeente op 9 april 2024

	1. In de openbare ruimte	2. In de noodopvang voor dak-loze mensen	3. In de tijdelijke opvang voor dakloze mensen	4. In een instelling	5. In niet-conventionele woonruimte (garage, boot..)	6. Bij familie/vrienden/derden	+ Dreigende huisuitzetting	Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	Totaal (+kinderen)	% van aantal inwoners in de gemeente
Gemeente Beek	-	-	<5	-	<5	8	<5	-	15 (+7)	0,14%
Gemeente Sittard-Geleen	10	6	37	46	54	77	10	5	245 (+44)	0,32%
Gemeente Stein	<5	-	<5	<5	<5	11	-	-	17 (+9)	0,10%
Andere gemeente	-	-	<5	11	12	18	-	-	42 (+9)	
Gemeente in regio onbekend	<5	-	-	<5	17	21	<5	5	47 (+15)	

3.2 DE PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

3.2.1 GENDER

Tabel 10a geeft de genderidentiteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze mensen weer. Van deze personen was 62% bij de professional bekend als *man* (226 personen) en 34% als *vrouw* (125 personen). Er zijn geen personen geteld waarvan bekend was dat zij een *non-binaire* of *andere genderidentiteit* hadden. Daarnaast was van 4% van de personen (15 personen) de genderidentiteit *onbekend*.

Tabel 10a. Gender van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Man	226	62%
Vrouw	125	34%
Non-binair / andere genderidentiteit	-	-
Onbekend	15	4%
Totaal	366	100%

Tabel 10b geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen de verschillende verblijfssituaties weer. In elk van de verblijfssituaties verbleven zowel mannen als vrouwen. In de meeste verblijfssituaties vormen mannen de grootste groep. Enkel in de categorie 'woning met een dreigende huisuitzetting' vormen vrouwen een grotere groep dan mannen.

Tabel 10b. Verdeling van volwassen mannen en vrouwen per verblijfssituatie op 9 april 2024

Verblijfssituatie	Aantal volwassenen*	%	Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%
1 In openbare ruimte	12	3%	10	83%	<5	<42%
2 In noodopvang voor dakloze mensen	6	2%	<5	<83%	<5	<83%
3 In tijdelijke opvang dakloze mensen	40	11%	28	70%	11	28%
4 In een instelling	60	16%	47	78%	12	20%
5 In niet-conventionele woonruimte	88	24%	46	52%	32	36%
6 Bij familie, vrienden of derden	135	37%	79	59%	54	40%
+ Dreigende huisuitzetting	15	4%	7	47%	8	53%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	3%	≤5	≤50%	≤5	≤50%
Totaal	366	100%	226		125	

* Het verschil tussen het totaal aantal personen en uitsplitsing naar mannen en vrouwen bestaat uit getelde personen met een andere of onbekende genderidentiteit.

3.2.2 LEEFTIJD

Tabel 11 geeft de leeftijdsverdeling van de getelde volwassenen en kinderen weer. Opvallend is het relatief hoge percentage kinderen (*0-17 jaar*) (88 kinderen, 19%) en jongeren (*18-27 jaar*) (105 jongeren, 23%). Samen vormen zij 43% van het totaal aantal getelde mensen. Bijna twee derde van de getelde personen (290 personen, 64%) was jonger dan 40 jaar. 7% van de personen (31 personen) was 60 jaar of ouder.

Tabel 11. Leeftijd van de getelde dak- en thuisloze volwassenen en kinderen

	Aantal personen	%
0-17 jaar	88	19%
18-27 jaar	105	23%
28-39 jaar	97	21%
40-49 jaar	74	16%
50-59 jaar	51	11%
60-69 jaar	17	4%
70-79 jaar	9	2%
80+ jaar	5	1%
Onbekend	8	2%
Totaal	454	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

De groep jongeren (18-27 jaar), waarvan het merendeel alleenstaand was zonder kinderen (71%), verbleef het vaakst bij familie, vrienden of derden (38 jongeren, 36%) en in niet-conventionele woonruimten (30 jongeren, 29%). Daarnaast verbleef 14% van de jongeren (15 jongeren) in een instelling die zij binnen een maand na de teldag moesten verlaten zonder zicht op passende woonoplossing of waar zij op dat moment langer verbleven vanwege gebrek aan een passende woonoplossing.

3.2.3 NATIONALITEIT EN GEBORTELAND

Tabel 12 geeft de nationaliteit van de getelde dak- en thuisloze personen weer. Het merendeel van de getelde dak- en thuisloze personen had de *Nederlandse nationaliteit* (287 personen, 78%). Minder dan 5 personen (<1%) hadden eveneens de Nederlandse nationaliteit, maar waren *uitgeschreven uit het BRP en hadden daardoor een registratie RNI*. 4% van de getelde mensen (16 personen) was *EU-burger* en 3% van de personen (11 personen) had de *nationaliteit van een land buiten de EU*. Daarnaast waren minder dan 5 personen (<1%) *staatloos*, en was de nationaliteit van 49 personen (13%) *onbekend*.

In totaal zijn er 16 verschillende niet-Nederlandse nationaliteiten geteld. De meest voorkomende niet-Nederlandse nationaliteiten zijn Roemeens (14%), Pools (11%) en Duits (11%). Het merendeel van de getelde personen werd in *Nederland geboren* (313 personen, 86%). De vier meest voorkomende geboortelanden van de getelde personen die buiten Nederland zijn geboren, zijn: Marokko, Polen, Roemenië en Duitsland.

Tabel 12. Nationaliteit van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Nederlandse nationaliteit	287	78%
Nederlandse nationaliteit, maar uitgeschreven uit het BRP, daarom registratie RNI	<5	<1%
Nationaliteit van EU-land	16	4%
Nationaliteit van land van buiten de EU	11	3%
Staatloos	<5	<1%
Onbekend	49	13%
Totaal	366	100%

Van de 11 personen met de nationaliteit van een land buiten de EU, hadden elk minder dan 5 personen (<45%) een *onwettige verblijfsstatus*, *permanent verblijfsrecht*, *tijdelijk verblijfsrecht* en een verblijfsstatus *in procedure*. Tevens was de verblijfsstatus voor minder dan 5 personen (<45%) *onbekend* (zie Tabel 13).

Tabel 13. Verblijfsstatus van de getelde volwassenen met de nationaliteit van een land buiten de EU

	Aantal volwassenen	%
Onwettig verblijf	<5	<45%
Permanent verblijfsrecht	<5	<45%
Tijdelijk verblijfsrecht	<5	<45%
In procedure	<5	<45%
Onbekend	<5	<45%
Totaal	11	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.2.4 SAMENSTELLING HUISHOUDEN

Onder *huishouden* worden de personen verstaan met wie de dak- of thuisloze persoon samenleeft in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het gaat daarbij om private huishoudens. Institutionele huishoudens zoals het samenwonen in een instelling vallen hier niet onder, net als vormen van huishoudens waarbij meerdere personen leven in een woning met gedeelde faciliteiten. Bij de samenstelling van het huishouden gaan we uit van de feitelijke situatie en niet van de eventuele registratie van de relatie tussen personen. Zo worden ongehuwde partners aangeduid als ‘partners’ en een koppel dat uit elkaar is maar nog wettelijk getrouwd is als ‘zonder partner’.

In Tabel 14 wordt de samenstelling van het huishouden weergegeven. Met ‘kinderen’ doelen we hier enkel op *direct betrokken kinderen*. Drie kwart van de dak- of thuisloze mensen in regio Westelijke Mijnstreek verbleef alleenstaand in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Het merendeel van de getelde volwassenen verbleef *alleenstaand zonder kinderen* in een situatie van dak- of thuisloosheid (243 personen, 66%). 34 personen van deze groep (14%) hadden wel indirect betrokken kinderen. Daarnaast verbleef 10% van de personen (35 mensen) *alleenstaand met kind(eren)* in een situatie van dak- of thuisloosheid. Deze groep bestaat voor het grootste deel uit vrouwen (71%). 12% van de volwassenen verbleef samen met een partner: 32 personen (9%) verbleven *samen met hun partner zonder kinderen* en 12 personen (3%) verbleven *samen met partner en kind(eren)*. Verder verbleven er minder dan 10 personen (<2%) *met hun ouder(s)*, waarvan minder dan 5 personen (<1% van het totaal) met *ouders en kinderen*. Minder dan 11 personen (<3%) verbleven *in een ander familieverband* in een situatie van dak- of thuisloosheid, bijvoorbeeld met een oom of zus, waarvan minder dan 5 personen (<1% van het totaal) *met kind(eren)*. Van 8% van de personen (30 personen) is de samenstelling van het huishouden *onbekend*.

Van de *indirect betrokken kinderen* was 65% van de kinderen (65 kinderen) betrokken bij een dak- of thuisloze vader en 35% (35 kinderen) bij een dak- of thuisloze moeder.

Tabel 14. Samenstelling huishouden van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Alleenstaand zonder kinderen	243	66%
Alleenstaand met kind(eren)	35	10%
Met partner zonder kinderen	32	9%
Met partner met kind(eren)	12	3%
Met ouder(s) zonder kinderen	<5	<1%
Met ouder(s) met kind(eren)	<5	<1%
Ander familieverband zonder kinderen	6	2%
Ander familieverband met kind(eren)	<5	<1%
Onbekend	30	8%
Totaal	366	100%

3.2.5 GEZONDHEID

Tabel 15 geeft aan of de getelde dak- en thuisloze mensen te maken hebben met gezondheidsproblemen. Een groot deel van de vragenlijsten is ingevuld zonder betrokkenheid van de desbetreffende dak- en thuisloze personen. Daarom zijn deze cijfers grotendeels gebaseerd op de professionele inschatting van de medewerkers van de tellende organisaties. Hen werd gevraagd of er sprake was van (een vermoeden van) diverse gezondheidsklachten. Bij een deel van de personen is wellicht bekend bij de professionals dat er sprake is van officiële diagnoses, bij een ander deel van de personen is dit niet het geval. Bij een groot deel van de personen is niet bekend of er sprake is van gezondheidsproblemen. Bovendien is niet duidelijk of deze gezondheidskenmerken als oorzaak of gevolg kunnen worden gezien in relatie tot (dreigende) dak- en thuisloosheid. Voorzichtigheid is daarom geboden bij het interpreteren van deze cijfers. In de vragenlijst konden er meerdere gezondheidsproblemen worden opgegeven per persoon. De percentages in de tabel tellen daarom niet op tot 100.

Bij 37% van de getelde dak- en thuisloze personen (137 personen) was er vermoedelijk sprake van *psychische of psychiatrische problematiek*, bij 22% van de mensen (80 personen) was er vermoedelijk sprake van *verslavingsproblemen* en bij 11% (39 personen) was er vermoedelijk sprake van een *verstandelijke beperking*. 7% van de mensen (27 personen) had vermoedelijk *langdurige lichamelijke problemen* en 2% (9 personen) had vermoedelijk een *fysieke beperking*. Voor 9% van de mensen (34 personen) was de inschatting dat er *geen gezondheidsproblemen* waren. Voor 41% van de getelde personen (149 personen) is de informatie over gezondheidskenmerken *onbekend*. Bovenstaande percentages van bekende gezondheidsproblemen

zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen met vermoedelijke gezondheidsproblemen.

Tabel 15. Vermoedelijke gezondheidsproblemen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=366)

	Aantal volwassenen	%
Vermoeden van psychische/psychiatrische problemen	137	37%
Vermoeden van verslaving	80	22%
Vermoeden van verstandelijke beperking	39	11%
Langdurig lichamelijke problemen	27	7%
Fysieke beperking	9	2%
Geen (bekende) gezondheidsproblemen	34	9%
Onbekend	149	41%

Van de in totaal 366 getelde volwassenen, was er bij 17% (62 personen) vermoedelijk sprake van zowel *psychische/psychiatrische problematiek* als van *verslavingsproblematiek*. Bij 7% van de personen (24 personen) was er sprake van zowel *vermoedelijke psychische/psychiatrische problemen* als van een *vermoedelijke verstandelijke beperking*. 4% van de personen (16 personen) had zowel een *vermoedelijke verstandelijke beperking* als *vermoedelijke verslavingsproblematiek*. Bij 3% van de personen (11 personen) was er vermoedelijk sprake van zowel een *verstandelijke beperking*, *psychische/psychiatrische problematiek* als *verslavingsproblematiek*.

3.2.6 VERLEDEN IN EEN INSTELLING

Tabel 16 geeft het instellingsverleden weer van de getelde dak- en thuisloze personen. Van de getelde dak- en thuisloze personen verbleef 17% (61 personen) op enig moment in hun leven in *detentie*, 17% van de personen (63 personen) verbleef ooit in een *psychiatrische voorziening* en 10% van de personen (36 personen) verbleef ooit in een *jeugdzorgvoorziening*. 11% van de mensen (41 personen) *verbleef nooit in een van de opgesomde instellingen*. Bij 45% van de personen (164 personen) is *onbekend* of zij op enig moment in hun leven in een instelling verbleven. Of iemand op enig moment in een psychiatrische instelling, detentie of jeugdzorgvoorziening verbleef, is zelfs voor het merendeel van de mensen *onbekend*. De genoemde percentages zijn daarmee naar waarschijnlijkheid lager dan het werkelijke percentage personen dat op enig moment in een instelling verbleef.

Tabel 16. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=366)

	Aantal volwassenen	%
Detentie		
Ja	61	17%
Nee	113	31%
Onbekend	192	52%
Totaal	366	100%
Psychiatrische voorziening		
Ja	63	17%
Nee	91	25%
Onbekend	212	58%
Totaal	366	100%

Tabel 16. Ervaring met verblijf in een instelling van getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=366) - *vervolg*

	Aantal volwassenen	%
Jeugdzorgvoorziening		
Ja	36	10%
Nee	92	25%
Onbekend	238	65%
Totaal	366	100%
Geen ervaringen in een instelling	41	11%
Instellingsverleden geheel onbekend	164	45%

3.2.7 INKOMSTENBRONNEN

Tabel 17 geeft de verschillende *inkomstenbronnen* van de getelde dak- en thuisloze personen weer. In de vragenlijst konden er meerdere inkomstenbronnen per persoon worden ingevuld. Daarom tellen de genoemde percentages niet op tot 100.

Van de 366 getelde volwassenen, is *inkomen uit een bijstandsuitkering (participatiewetuitkering)* de meest genoemde inkomstenbron (60 personen, 16%), gevolgd door *inkomen uit een ziekte- of arbeidsongeschiktheidsverzekering* (59 personen, 16%) en *inkomen uit vast of tijdelijk werk* (36 personen, 10%). In totaal ontvingen 136 personen (37%) een inkomen uit een uitkering. Daarnaast hadden 11 personen (3%) een inkomen uit *illegale activiteiten* en 7 personen (2%) een *informeel inkomen*, zoals bijvoorbeeld via 'zwart' schoonmaakwerk of het maken van muziek op straat. 11% van de getelde dak- en thuisloze mensen (39 personen) had op het moment van de telling *geen inkomen*. Voor 11 personen (3%) werd een *andere inkomstenbron* aangeven, zoals studiefinanciering, financiële ondersteuning van familieleden, of van een kerk. Voor 35% van de personen (128 personen) is de inkomstenbron *onbekend*.

Tabel 17. Inkomstenbronnen van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen (n=366)

	Aantal volwassenen	%
Bijstandsuitkering (participatiewetuitkering) ⁷	60	16%
Ziekte- of arbeidsongeschiktheidsuitkering	59	16%
Vast of tijdelijk werk (inclusief ZZP'ers)	36	10%
Leefgeld van een instelling	12	3%
Illegale activiteiten	11	3%
Werkloosheidsuitkering	9	2%
Pensioen/AOW-uitkering	8	2%
Informeel inkomen	7	2%
Geen inkomen	39	11%
Anders	11	3%
Onbekend	128	35%

3.2.8 ACTIEVE BEGELEIDING

Tabel 18 laat zien of de getelde dak- of thuisloze mensen actieve begeleiding kregen. Actieve begeleiding is gedefinieerd als 'minimaal één begeleidingscontact in de afgelopen maand'. Ruim de helft van de getelde dak- of thuisloze personen werd *actief begeleid* door één of meerdere organisaties (186 personen, 51%). Veel

⁷ Binnen deze categorie valt tevens de daklozenuitkering. De daklozenuitkering valt onder de Participatiewet, die sinds 1 januari 2015 van kracht is ([Participatiewet](#) | [Rijksoverheid.nl](#)).

genoemde begeleidende organisaties zijn Moveoo, Partners in Welzijn, Zuyderland GGZ, Levantogroep en Kracht in Zorg. Ruim een op de vijf personen ontving *geen actieve begeleiding* (82 personen, 22%). Van 98 personen (27%) is *onbekend* of zij actief werden begeleid door een instantie of organisatie.

Tabel 18. Ontvangen van actieve begeleiding in maand voorafgaand aan de teldag

	Aantal volwassenen	%
Ja	186	51%
Nee	82	22%
Onbekend	98	27%
Totaal	366	100%

3.2.9 BRIEFADRES

Tabel 19 geeft weer hoeveel van de getelde dak- en thuisloze personen een briefadres⁸ hadden. 41% van de getelde volwassenen (149 personen) *beschikte over een briefadres*. Een briefadres (ook wel een postadres genoemd) is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken (Rijksoverheid, z.d.). De meeste personen hadden een briefadres bij een van de deelnemende gemeenten, bij familie of vrienden of bij Moveoo. 31% van de volwassenen (115 personen) had *geen briefadres* en voor 28% van de getelde mensen (102 personen) is deze informatie *onbekend*.

Tabel 19. Aantal getelde volwassen dak- en thuisloze personen met een briefadres

	Aantal volwassenen	%
Ja	133	36%
Ja, maar onbekend waar	16	4%
Nee	115	31%
Onbekend	102	28%
Totaal	366	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 99% in plaats van 100%

3.2.10 AANLEIDING(EN) VOOR DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 20 geeft een overzicht van de aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid bij de getelde dak- en thuisloze mensen. Vaak is er sprake van een samenspel van factoren. In de vragenlijst konden daarom meerdere aanleidingen per persoon worden aangegeven. De percentages tellen om deze reden niet op tot 100.

Verschil tussen aanleiding verlies woonzekerheid en oorzaken van dak- en thuisloosheid

In de vragenlijst werd gevraagd naar factoren die bijdroegen aan het verlies van woonzekerheid bij de mensen die de professionals hebben geteld (aanleidingen verlies woonzekerheid). Belangrijk om te benadrukken is dat het hierbij niet gaat om *oorzaken* van dak- en thuisloosheid. Vanuit bestaande kennis over oorzaken van dak- en thuisloosheid weten we dat zowel structurele als individuele factoren een rol spelen bij dak- en thuisloosheid.

⁸ Er is enkel gevraagd of mensen beschikken over een briefadres en niet of mensen beschikken over een woonadres. Het kan zijn dat mensen die geen briefadres hebben wel een woonadres hebben waar zij zich kunnen inschrijven (dit is bijvoorbeeld het geval bij mensen met dreigende huisuitzetting).

De belangrijkste structurele factoren zijn het gebrek aan betaalbare en passende huisvesting, onvoldoende inkomen (uit werk of uitkering), en onvoldoende toegankelijke en passende zorg en ondersteuning (Raad Volksgezondheid en Samenleving, 2020; Ministerie van BZK, Ministerie van SZW & Ministerie van VWS, 2020). Voor het oplossen van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om te kijken naar zowel structurele als naar individuele factoren. De aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid die uit dit onderzoek naar voren komen, vormen een belangrijke basis voor gesprekken met professionals over maatregelen ten behoeve van preventie.

De meest voorkomende aanleidingen voor het verlies van woonzekerheid zijn *psychische problematiek* (67 personen, 18%), *relatiebreuk* (63 personen, 17%), *verslaving* (43 personen, 12%), *huisuitzetting vanwege huurschuld* (41 personen, 11%), *conflict met familie/huisgenoten* (35 personen, 10%) en *gedwongen verlaten van de woning vanwege einde van de huurovereenkomst* (33 personen, 9%).

Voor 49 van de getelde dak- en thuisloze personen (13%) wordt een (bijkomende) *andere aanleiding genoemd*. Veelvoorkomende andere aanleidingen zijn het gebrek aan standplaatsen op een woonwagenkamp, op eigen initiatief verlaten van zorginstelling, en vervuiling en/of een verzamelstoornis. Voor 66 personen (18%) is de aanleiding voor het verlies van woonzekerheid *onbekend*.

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=366)

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Huisuitzetting		
vanwege huurschuld	41	11%
vanwege overlast	21	6%
vanwege drugshandel	11	3%
vanwege beëindiging van een omklapcontract	<5	<1%
Gedwongen verlaten van woning		
vanwege einde van de huurovereenkomst	33	9%
vanwege verkoop van de woning	7	2%
vanwege renovatie van de woning	<5	<1%
vanwege ongeschikte/onbewoonbare woning	<5	<1%
Relationele problemen/gebeurtenissen		
Relatiebreuk	63	17%
Conflict met familie/ huisgenoten	35	10%
(Huiselijk) geweld	26	7%
Onveilige thuissituatie anders dan huiselijk geweld (bv. Verwaarlozing, financiële uitbuiting, drugsmisbruik of verslaving)	17	5%
Overlijden van huisgenoot	<5	<1%
Overig		
Psychische problematiek	67	18%
Verslaving	43	12%
Financiële problemen	31	8%
Ontslag uit een instelling	21	6%
Uitzetting uit instelling/voorziening vanwege incident of gedrag	19	5%
Werkloosheid	11	3%
Gevlucht vanwege een oorlog	6	2%
Immigratie	5	1%

Tabel 20. Aanleiding verlies woonzekerheid van de volwassen getelde dak- en thuisloze personen (n=366) - *vervolg*

Aanleiding	Aantal volwassenen	%
Persoon is arbeidsmigrant en is met verlies van werk ook woning kwijtgeraakt	<5	<1%
Remigratie	<5	<1%
Illegaliteit	<5	<1%
Calamiteiten zoals brand, overstroming, etc.	<5	<1%
Anders	49	13%
Aanleiding onbekend	66	18%

3.2.11 DUUR VAN DAK- EN THUISLOOSHEID

Tabel 21 geeft weer hoe lang mensen dak- of thuisloos waren op de teldag. Ongeveer de helft van de getelde personen (177 mensen, 49%) was korter dan een jaar dak- of thuisloos. Hiervan waren 72 personen (20% van het totaal) *minder dan vier maanden dak- of thuisloos* en 105 personen (29% van het totaal) *vier maanden tot een jaar dak- of thuisloos*. Ongeveer een kwart van de getelde personen (85 personen, 23%) was langer dan een jaar dak- of thuisloos, waarvan 50 personen (14% van het totaal) *twee jaar of langer*. 4% van de getelde mensen (15 mensen) had op het moment van tellen *nog huisvesting* maar dreigde binnen een maand na de teldag uit huis gezet te worden. Voor 89 personen (24%) is de duur van hun dak- of thuisloze situatie *onbekend*.

Tabel 21. Duur van dak- en thuisloosheid van de getelde volwassen dak- en thuisloze personen

	Aantal volwassenen	%
Minder dan vier maanden	72	20%
Vier maanden tot een jaar	105	29%
Een tot twee jaar	35	10%
Twee jaar of langer	50	14%
Er is nog huisvesting*	15	4%
Onbekend	89	24%
Totaal	366	100%**

* Enkel van toepassing voor personen die zijn geteld in een woning met dreigende huisuitzetting

** Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

Van de getelde volwassenen was 14% (50 personen) twee jaar of langer dak- of thuisloos. De grootste groep was alleenstaand zonder kinderen (60%) en 12% verbleef met een of meerdere kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid. Het merendeel was man (75%). De mensen binnen deze groep verbleven vaak in niet-conventionele woonruimten (42%), bij familie, vrienden en derden (38%), en in de openbare ruimte (<10%). Opvallend is dat ook mensen op leeftijd langdurig dak- of thuisloos zijn: 28% van de getelde volwassenen is 60 jaar of ouder. Daarnaast had de meerderheid van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (86%), en had 4% de nationaliteit van een land buiten de EU.

3.3 OPVANG VAN OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN

Een groep die buiten de scope van het telonderzoek valt, zijn mensen die opgevangen worden in de zogeheten 'Oekraïne opvang': de opvang voor mensen die gevlucht zijn uit Oekraïne in verband met de oorlog. Omdat dit een relatief grote groep is die ook een huisvestingsvraag heeft, geven we hier weer hoeveel mensen in de Oekraïne opvang verbleven.

In regio Westelijke Mijnstreek werden er in mei 2024 927 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Een klein deel van deze groep bestond uit mensen die worden aangeduid als 'derdelanders'. Van deze groep personen verbleef 94% (869 personen) in gemeentelijke opvang locaties. Daarnaast verbleef 6% van de vluchtelingen (58 personen) op particuliere opvangplekken (bijvoorbeeld in gastgezinnen).

4

**RESULTATEN
KWALITATIEF ONDERZOEK
NAAR ARBEIDSMIGRANTEN
EN VERBLIJF OP CAMPINGS
EN VAKANTIEPARKEN**

4 RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR ARBEIDSMIGRANTEN EN VERBLIJF OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

In de zes regio's waar in 2024 een ETHOS-telling werd uitgevoerd is aanvullend onderzoek gedaan naar de situatie van dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de aantallen, leefsituaties en profielkenmerken van deze groepen. In de periode van maart tot juni 2024 hielden onderzoekers van Hogeschool Utrecht in alle zes regio's online focusgroepen met professionals die in contact staan met dak- en thuisloze arbeidsmigranten en mensen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken. In totaal namen er vanuit de zes regio's 39 personen deel aan de focusgroepen gericht op dak- en thuisloze arbeidsmigranten en 36 personen aan de focusgroepen gericht op campings- en vakantieparken. Deelnemers waren onder andere werkzaam bij gemeenten (beleidsmedewerkers en BOA's), provincies (aanpak vakantieparken), maatschappelijke opvangorganisaties, de GGD, wijkteams, vakantieparken, een branchevereniging van vakantieparken en Stichting Barka. In een van de regio's namen ook twee voormalig bewoners van campings en vakantieparken deel. Ter voorbereiding op de dataverzameling werd een beknopte literatuurverkenning uitgevoerd en werden online gesprekken gevoerd met enkele deskundigen. Hieronder staan de overkoepelende resultaten beschreven van het onderzoek in de zes regio's. Daarbij worden ook enkele regiospecifieke kenmerken uitgelicht voor regio Westelijke Mijnstreek. Het onderzoek geeft een globaal beeld van de situatie in de zes regio's en gaat niet in op de specifieke situatie in de verschillende regiegemeenten binnen deze regio's. De citaten in dit hoofdstuk zijn afkomstig van professionals uit alle zes de regio's, dus niet uitsluitend uit regio Westelijke Mijnstreek.

4.1 ARBEIDSMIGRANTEN IN EEN SITUATIE VAN DAK- OF THUISLOOSHEID

4.1.1 ZICHT OP HET AANTAL DAK-EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN IN DE ZES REGIO'S

In alle zes de regio's werd op basis van het kwalitatieve onderzoek niet duidelijk wat de precieze omvang is van de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Geen van de zes regio's heeft hier goed zicht op of kan hier een reële inschatting van maken. Dit komt onder andere doordat de kennis over de groep arbeidsmigranten en het gemeentelijk beleid met betrekking tot arbeidsmigranten versnipperd zijn over verschillende afdelingen en beleidsterreinen, zowel binnen de gemeenten als daarbuiten. Ook schrijven veel arbeidsmigranten zich niet in bij de gemeente.

'Formeel zijn ze niet eens in Nederland, terwijl ze er wel zijn. [...] Als ik een kind geboren zie worden en beide ouders niet in de BRP staan ingeschreven, dan wordt het kind niet ingeschreven. Dat kind valt volledig buiten beeld. Zo hebben we veel spookburgers, spookarbeiders, die overal buiten vallen.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er zijn geen officiële cijfers, maar de betrokken professionals zien wel dat het aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid de afgelopen jaren fors is toegenomen. Specifiek voor regio Westelijke Mijnstreek geldt dat de groep dak- of thuisloze arbeidsmigranten met psychische problemen en een verslaving steeds zichtbaarder wordt in het straatbeeld.

De mate waarin gemeenten in de zes regio's moeite doen om zicht te krijgen op arbeidsmigranten die zich in een kwetsbare situatie bevinden loopt sterk uiteen. Sommige gemeenten hebben een actieve en outreachende aanpak. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek bij bedrijven die ervan verdacht worden dat zij niet goed omgaan met hun werknemers. Andere gemeenten handelen voornamelijk reactief. Zij doen pas onderzoek wanneer er meldingen binnenkomen over de zorgelijke leefsituaties van arbeidsmigranten bij

de gemeente zelf of bij het meldpunt 'Meld Misdaad Anoniem'. Bij controles treffen ambtenaren in de zes regio's geregeld mensen aan die niet staan ingeschreven en dus illegaal wonen.

'Vijf locaties, ongeveer vijftig arbeidsmigranten aangetroffen en slechts één persoon was geregistreerd. Ze hadden geen huurovereenkomst. Ze hadden niks.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

In regio Westelijke Mijnstreek is er een meldpunt overlast, vanuit waar kan worden doorverwezen naar hulpverlenende instanties. Er kunnen ook meldingen worden gemaakt in het Pools of Roemeens. Het meldpunt is volgens betrokken professionals echter nog onvoldoende bekend bij arbeidsmigranten zelf.

Desondanks handhaven gemeenten in de zes regio's lang niet altijd, vanwege capaciteitsproblemen, het ontbreken van alternatieve huisvesting en angst voor extra zorgvragen en administratieve lasten. Volgens betrokken professionals wordt daarom veel gedoogd en weggekeken. Bij een deel van de gemeenten is er weinig politiek draagvlak om tot oplossingen te komen. Aan de andere kant zien betrokken professionals dat arbeidsmigranten soms zelf bang zijn om in beeld te komen bij gemeenten uit angst voor negatieve gevolgen. Het komt voor dat arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid bezoek krijgen van ambtenaren en de dag daarop de woonruimte hebben verlaten.

'Zij willen niet in beeld zijn en proberen dit zo veel mogelijk te voorkomen. Hier worden verschillende redenen voor genoemd: ze zijn op de vlucht voor iets of willen absoluut niks te maken hebben met de overheid. Het vermoeden is dat de kinderen ook moeten werken, en dat zij uitgebuit worden.'

(beleidsadviseur arbeidsmigranten gemeente)

Professionals zien ook vaak dat werkgevers arbeidsmigranten verplaatsen op het moment dat de gemeente hen in beeld krijgt. Op deze manier worden zij bewust onder de radar gehouden.

4.1.2 PROFIELKENMERKEN VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's zijn de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten man. In regio Westelijke Mijnstreek is volgens inschatting van de professionals ongeveer 80 procent man. Een aanzienlijk kleiner percentage is vrouw. Professionals zien dat vrouwelijke arbeidsmigranten vaak in de prostitutie werken. De situatie van vrouwelijke arbeidsmigranten in leefsituaties van dak- en thuisloosheid is volgens de professionals extra kwetsbaar: zij krijgen regelmatig te maken met seksueel misbruik, geweld en uitbuiting.

'Een jonge vrouw koos voor het slapen in een auto, zij wilde niet terug naar Polen, zij wilde niet naar de winteropvang. Ze was gefixeerd op het idee dat ze een nieuwe baan zou vinden. Het verblijf in de auto was iets 'van haar', haar eigen spulletjes. Ze wilde dat niet loslaten. Ze werd misbruikt door mannen. Jonge vrouwen zijn vooral kwetsbaar omdat ze niet zo ervaren zijn. Mannen kunnen hen gemakkelijk manipuleren.'

(medewerker Stichting Barka)

De meeste arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven zonder partner en kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid, maar er zijn ook arbeidsmigranten die met hun partner en/of kinderen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid verblijven. De leeftijden van dak- en thuisloze arbeidsmigranten lopen uiteen. In meerdere regio's (waaronder regio Westelijke Mijnstreek) wordt een sterke toename van het aantal jonge dak- en thuisloze arbeidsmigranten gezien. De groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in de zes regio's bestaat voornamelijk uit mensen uit Midden- en Oost-Europa, waarbij Polen, Bulgaren en Roemenen de grootste groepen vormen. Er zijn volgens de betrokken professionals niet veel dak- of thuisloze arbeidsmigranten die uit landen buiten Europa komen.

In alle zes de regio's verrichten de meeste dak- en thuisloze arbeidsmigranten die werken laag- of ongeschoold werk. Bij de arbeidsmigranten die in beeld komen bij organisaties spelen naast problemen met

huisvesting ook problemen op andere gebieden, zoals financiën en lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook hun rechtsbescherming staat onder druk: de professionals vermoeden dat arbeidsmigranten vaak bewust worden geselecteerd op het niet machtig zijn van de Nederlandse of Engelse taal, zodat zij niet goed weten waar zij recht op hebben. Dit maakt het gemakkelijker om hen uit te buiten. Professionals zien ook dat een deel van de arbeidsmigranten slachtoffer is van mensenhandel.

4.1.3 LEEFSITUATIES VAN DAK- EN THUISLOZE ARBEIDSMIGRANTEN

De leefsituaties waarin dak- en thuisloze arbeidsmigranten zich bevinden, zijn divers volgens de professionals in de zes regio's. Een deel van de dak- en thuisloze arbeidsmigranten verblijft in de openbare ruimte, zoals op straat, in de natuur, of in een parkeergarage. Een klein deel verblijft in een opvang voor dakloze mensen. In de winter verblijven zij vaak in de winternoodopvang, waar ze gratis kunnen verblijven als de koudweerregeling van kracht is. Professionals in de zes regio's zien dat sommige werkgevers deze noodopvang benutten als huisvesting gedurende de winterperiode. Zij zetten arbeidsmigranten daar soms met busjes af. Wanneer er geen koudweerregeling van kracht is, krijgen dakloze arbeidsmigranten in de zes regio's vaak geen toegang tot de opvang voor dakloze mensen. Zij worden vaak als 'niet rechthebbend' gezien, wat volgens de betrokken professionals lang niet altijd terecht is.

'Ik hoor vaak de vraag van de gemeente: zijn ze hier vijf jaar of langer? Dat is vaak de eerste vraag. Dat betekent niet dat ze geen rechten hebben. Ook als ze hier drie jaar zijn, kunnen ze al rechten hebben. We moeten bewijzen dat ze hier hebben gewerkt, belasting hebben betaald en een zorgverzekering hebben. Ik probeer alles om dit te bewijzen.'

(medewerker Stichting Barka)

Arbeidsmigranten in de zes regio's verblijven ook in andere leefsituaties van dak- en thuisloosheid, zoals bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten vanwege gebrek aan passende huisvesting. Geschat wordt dat de grootste groep arbeidsmigranten in een niet-conventionele woonruimte verblijft. Soms is dat een auto of de werkplek van de arbeidsmigranten, maar het vaakst is dit volgens betrokken professionals een woonruimte die wordt aangeboden door de werkgever, vaak tegen zeer hoge kosten. Professionals uit de zes regio's geven aan dat de huisvesting van arbeidsmigranten voor werkgevers een zeer lonend verdienmodel is. Geregeld worden arbeidsmigranten gehuisvest op campings en vakantieparken. Ook worden arbeidsmigranten door de werkgever ondergebracht in wooncomplexen, particulier verhuurde huizen en hotels die specifiek worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten. In regio Westelijke Mijnstreek zelf is het aantal campings gering en worden mensen voornamelijk in de omringende parken buiten de regio gehuisvest. Ook verblijven veel arbeidsmigranten in de regio in een oud hotel en via illegale kamerverhuur in de wijk.

Omdat wonen en werk doorgaans aan elkaar gekoppeld zijn, zijn arbeidsmigranten sterk afhankelijk van hun werkgever: het verlies van werk leidt tot verlies van huisvesting. Veel arbeidsmigranten hebben dus geen woonzekerheid. Zij zijn vaak gedwongen om genoegen te nemen met gebrekkige huisvesting: ze hebben geen alternatief en weten dat ze het risico lopen om hun baan en daarmee hun woonruimte te verliezen als ze hiertegen in protest komen. Betrokken professionals zien dat werkgevers vaak bewust gebruikmaken van de kwetsbare positie van arbeidsmigranten. Zij rekenen hoge tarieven voor huisvesting van vaak zeer lage kwaliteit, wat hen veel geld oplevert. De door werkgevers verstrekte woonruimte is vaak in slechte staat en overbewoond. Niet zelden moeten arbeidsmigranten hun bed delen met anderen: de bedden worden vaak afwisselend gebruikt door mensen die overdag werken en mensen die 's nachts werken. Ook delen sommige werkgevers boetes uit aan arbeidsmigranten als de woonruimte niet goed genoeg is opgeruimd, bijvoorbeeld als hun bed niet is opgemaakt en hun schoenen niet tegen de muur staan.

'Wij zagen bij de illegale kamerverhuur dat er een afhankelijkheidsrelatie is. Je kan niet klagen tegen je huisbaas want dat is ook je werkgever en dan verlies je misschien je baan. Het zijn slechte kamers, met slechte isolatie en waar schimmels zijn. Het is geen goede huisvesting. Enkele bedrijven doen het wel goed,

maar het merendeel werkt met arbeidsbureaus. Ook wordt soms de huur ineens verhoogd met 200 euro, zonder dat dit mag.'

(medewerker maatschappelijke opvang)

Arbeidsmigranten zijn vaak niet goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Gemeenten in de zes regio's voeren vaak geen actief beleid om hen hierover te informeren en ook werkgevers doen dit (al dan niet bewust) vaak niet. Hierdoor krijgen arbeidsmigranten geen toegang tot belangrijke voorzieningen in Nederland, zoals uitkeringen, toeslagen en het kunnen inschrijven voor een woning. Onder andere Stichting Barka ondersteunt dak- en thuisloze arbeidsmigranten in Nederland hierbij.

'Het grootste probleem is huisvesting. Uitzendbureaus beloven goed werk en een goed salaris voor 40 uur per week, maar het is in de praktijk niet zo. [...] Ze belanden daardoor op straat. Ze hebben geen zorgverzekering en geen recht op opvang. Het is ook moeilijk om een briefadres te krijgen voor ze, want ze verblijven vaak nog te kort in Nederland. Het is een groot probleem op dit moment om iets te kunnen regelen voor deze mensen.'

(medewerker Stichting Barka)

De betrokken professionals in de zes regio's zien dat arbeidsmigranten die samen met hun kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid verblijven voornamelijk verblijven bij vrienden, familie of derden en in niet-conventionele woonruimten. Ook voor de kinderen heeft het gebrek aan toegang tot voorzieningen negatieve gevolgen.

'De kinderen hebben geen burgerservicenummer en daardoor lopen ze voorzieningen mis. Ze hebben geen adres, ze wonen in bij iemand die niet wil dat ze zich inschrijven. De gemeente wil geen briefadres verschaffen. De kinderen zijn heel beperkt, doordat ze niet mee kunnen doen met de rest. Doordat de huisvesting niet op een goede manier kan worden geregeld, lopen de kinderen heel veel mis.'

(beleidsadviseur informatiepunt arbeidsmigranten)

Verschillende professionals in regio Westelijke Mijnstreek geven aan dat het goed zou zijn als er een vast aanspreekpunt is voor ondersteuning van (dreigend) dak- en thuisloze arbeidsmigranten.

'De diensten zijn er niet toe ingericht, er is geen duidelijk punt waar mensen naar toe kunnen.'

(medewerker inloophuis voor dak- en thuisloze mensen)

Op casusniveau schakelen professionals zo nu en dan met stichting Barka, maar er is geen structurele inzet van deze stichting in regio Westelijke Mijnstreek. Andere belemmeringen bij de ondersteuning van dak- en thuisloze arbeidsmigranten zijn volgens betrokken professionals de taalbarrière en het feit dat veel mensen geen toegang krijgen tot zorg en ondersteuning. Professionals geven ook aan dat regio Westelijke Mijnstreek nog maar beperkt beleid heeft ontwikkeld gericht op de ondersteuning van dak- en thuisloze arbeidsmigranten.

4.2 MENSEN DIE NOODGEDWONGEN VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

4.2.1 ZICHT OP HET AANTAL MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN IN DE ZES REGIO'S

In regio Westelijke Mijnstreek zijn twee campings. Volgens betrokken professionals worden deze niet gebruikt voor huisvesting. Wel worden er met regelmaat dak- en thuisloze personen uit de regio bij gebrek aan een passend alternatief geplaatst op campings en vakantieparken net buiten de regio.

Uit de focusgroepen blijkt dat geen van de zes regio's goed zicht heeft op of een reële inschatting kan maken van het aantal mensen dat noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken. Net als bij dak- en

thuisloze arbeidsmigranten komt dat doordat veel mensen zich niet kunnen of willen inschrijven bij de gemeente en doordat het beleid en de uitvoeringspraktijk op dit terrein versnipperd zijn over verschillende gemeentelijke afdelingen en beleidsterreinen. Zo werken de afdelingen handhaving en sociaal domein bijvoorbeeld onvoldoende of niet optimaal met elkaar samen rondom dit thema, mede doordat gemeenten hier lang niet altijd prioriteit aan geven. Ook is de samenwerking met zorgorganisaties beperkt. Omdat campings en vakantieparken waar mensen uit regio Westelijke Mijnstreek worden geplaatst net buiten de regio liggen wordt door de regio zelf niet gehandhaafd.

'Deze camping valt wel net buiten de Westelijke Mijnstreek, maar er komen wel veel mensen vanuit de Westelijke Mijnstreek. Hier kunnen wij dus ook niet op handhaven.'

(beleidsmedewerker gemeente)

Betrokken professionals uit de zes regio's vinden dat gemeenten en camping- en vakantieparkeigenaren te weinig samenwerken bij het in beeld brengen van mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven. Gemeenten geven aan dat eigenaren van campings en vakantieparken vaak terughoudend zijn in het verschaffen van informatie over deze mensen.

'Ze associëren een dakloze met problemen en zeggen: "Wij hebben hier geen problemen." Maar als je dan doorvraagt blijken er wel degelijk daklozen op de camping te zitten. Ze willen geen aandacht daarvoor.'

(medewerker gemeente)

Om meer zicht te krijgen op de groep mensen die noodgedwongen verblijft op campings en vakantieparken zouden gemeenten volgens de betrokken professionals uit de zes regio's een meer actieve en outreachende aanpak moeten hanteren. De mate waarin dit gebeurt loopt sterk uiteen. Veel gemeenten geven aan dat zij hiervoor onvoldoende capaciteit hebben en ook het ontbreken van alternatieve huisvesting maakt dat zij dit soort situaties vaak gedogen. Ook is de aanpak erg afhankelijk van de bestuurlijke standpunten van de gemeente. Vaak grijpen zij alleen in na overlastmeldingen of wanneer duidelijk wordt dat er zorg nodig is.

'Mensen met verslaving zorgen soms voor overlast en de huisvesting waar ze in wonen is vaak heel beroerd, niet brandveilig. Daar zit een volgend probleem: mensen zitten er vaak omdat ze nergens anders meer terecht kunnen. Als wij gaan handhaven dan is er geen vervangende woonruimte en moeten deze mensen naar de maatschappelijke opvang, en dat is ook een dilemma.'

(medewerker gemeente)

Een focus op handhaving en revitalisatie van vakantieparken lost het probleem volgens de betrokken professionals echter niet op: dit leidt volgens hen voornamelijk tot een verplaatsing van het probleem.

4.2.2 PROFIELKENMERKEN VAN MENSEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Volgens betrokken professionals in de zes regio's is de groep mensen die noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijft heel divers. Het gaat om alleenstaande mannen, arbeidsmigranten, maar ook om alleenstaande ouders (vaker moeders dan vaders), volledige gezinnen (ook van arbeidsmigranten), jongeren en starters op de woningmarkt.

Aanleidingen voor noodgedwongen verblijf op campings en vakantieparken

Er zijn verschillende omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat mensen noodgedwongen op campings en vakantieparken terecht komen. Volgens professionals in de zes regio's raakte een deel van de mensen door persoonlijke omstandigheden hun huisvesting kwijt, bijvoorbeeld door schulden, een relatiebreuk, huiselijk geweld of de vondst van een wietplantage. Hieronder vallen ook dakloze gezinnen die zich niet durven melden bij de maatschappelijke opvang uit angst dat jeugdzorg hun kinderen bij hen wegneemt. Tevens zijn er mensen die huisdieren hebben, waarmee zij niet in de opvang mogen verblijven. Deze mensen hebben allen onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning of komen

bij woningcorporaties moeilijk aan een woning, bijvoorbeeld vanwege een verleden met hennepsteelt of overlast.

'De intentie is vaak: ik verblijf daar even en als ik een huis gevonden heb ga ik daar weer weg. Maar in deze gemeente zijn de wachttijden tussen de zes en acht jaar voor een woning. Particuliere huur is voor veel mensen niet te doen, mensen zijn aangewezen op de sociale huurwoningen, urgentie is vaak niet bereikbaar. Gewoon scheiden is geen argument meer [voor urgentie], ook niet met kinderen.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

Daarnaast zijn er studenten of starters die geen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl het wonen bij hun ouders voor hen niet meer houdbaar is. Zij staan nog niet lang genoeg ingeschreven bij woningcorporaties om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. Particuliere huur en het kopen van een woning is voor hen te duur.

'Er is een jonge doelgroep, mensen die gek thuis worden. Die betalen 800 euro en dan heb je een stacaravan of chalet.'

(medewerker branchevereniging recreatieparken)

Voor arbeidsmigranten geldt volgens professionals dat zij vaak door hun werkgever worden geplaatst op campings en vakantieparken. Professionals in een van de zes regio's geven aan dat er regio's zijn met vakantieparken waar honderden arbeidsmigranten verblijven. Arbeidsmigranten beschikken meestal niet over een huurcontract en verkeren daarmee permanent in grote onzekerheid over hun huisvesting. Zoals beschreven in paragraaf 4.1 komt het vaak voor dat zij met meerdere mensen een te kleine ruimte delen en dat de woonunits waar zij in verblijven in slechte staat zijn. De werkgevers vragen volgens de betrokken professionals desondanks exorbitant hoge bedragen voor deze woonruimten.

'Ik kwam erachter dat er 12 mensen in een huisje zaten, terwijl er maar 6 bedjes waren. Dus bedjes worden dubbel verdeeld.'

(medewerker aanpak vakantieparken bij een provincie)

Er wonen ook mensen op campings en vakantieparken die buiten het zicht van instanties willen blijven. Bijvoorbeeld vanwege persoonlijke problemen of schulden of omdat ze geen hulp of bemoeienis willen. Verblijf op een camping of vakantiepark lijkt daarmee een bewuste keuze, maar wordt door hen vaak gezien als enige optie. Daarnaast verblijven er mensen op campings en vakantieparken die bewust buiten het zicht van instanties worden gehouden. Dit gaat om mensen die onder dwang op campings en vakantieparken verblijven, als gevolg van mensenhandel of uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen prostitutie). Volgens betrokken professionals uit de zes regio's is dit een zorgwekkende groep die steeds vaker in beeld komt. Naast deze groepen zijn er ook mensen die bewust kiezen voor het verblijf op een camping of vakantiepark om andere redenen dan gebrek aan passende huisvesting. De betrokken professionals zien dat ook zij vaak in de problemen komen wanneer zij zich niet kunnen inschrijven en geen gebruik meer kunnen maken van allerlei voorzieningen.

'Heel veel mensen wonen ook al heel lang op een vakantiepark, die zijn misschien wel thuisloos omdat ze op een campingpark hebben besloten te wonen, die hebben ook hun problematiek. Maar wonen daar wel het fijnst. Beetje prikkelvrij, buiten.'

(projectleider aanpak vakantieparken bij een provincie)

Op campings en vakantieparken verblijven ook mensen die zich bezig houden met criminele activiteiten en op deze manier onder de radar kunnen blijven. Deze groep mensen valt alleen onder de ETHOS-Light classificatie indien er ook sprake is van een gebrek aan passende huisvesting en deze mensen nergens anders terecht zouden kunnen.

4.2.3 LEEFSITUATIES VAN MENSEN DIE VERBLIJVEN OP CAMPINGS EN VAKANTIEPARKEN

Mensen die noodgedwongen wonen op campings en vakantieparken, verblijven volgens professionals in de zes regio's in verschillende niet-conventionele woonruimten, zoals (sta)caravans, busjes en vakantiehuizen. De kwaliteit van deze woonruimten varieert sterk. Sommige bewoners wonen in relatief goede chalets, maar veel mensen verblijven in verwaarloosde caravans of huisjes die niet geschikt zijn voor permanent verblijf.

'Er zijn hele mooie huisjes waarbij je denkt daar wil ik ook wel verblijven, maar er zijn ook caravans waarbij de achterwand van het toilet ontbrak. Het varieert van incomplete woningen tot mooie paleisjes. Er wonen ook vaker kinderen in caravans en vakantiehuizen van slechte kwaliteit.'

(professional welzijnswerk, actief op campings en vakantieparken)

De professionals uit de zes regio's geven aan dat de woonruimten soms in zo'n slechte staat zijn dat ze niet over basisvoorzieningen zoals stromend water, elektriciteit en/of verwarming beschikken. Professionals zien dat deze slechte omstandigheden een negatief effect hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners. In het bijzonder bij gezinnen met kinderen vinden zij dit zeer zorgelijk.

'Mensen wonen in een caravan maar hebben geen uitweg, die caravan is niet geschikt voor bewoning, bij wijze van spreken zak je zo door de vloer heen. Daar wonen mensen met een grote rugzak, die ook ziek zijn soms. Het is niet uit te leggen dat je mensen daar laat wonen. Soms kun je niet anders, maar het is de vraag of je dat moet willen.'

(medewerker gemeente)

De mogelijkheden voor inschrijving op het adres waar mensen verblijven zijn vaak beperkt. Het is wettelijk vastgelegd in de Wet Basisregistratie Personen (BRP) dat gemeenten verplicht zijn om mensen in te schrijven op het adres waar zij daadwerkelijk verblijven, maar tegelijkertijd is permanent wonen op een camping of vakantiepark in strijd met het bestemmingsplan. Bovendien staan veel campings en vakantieparken inschrijving niet toe. De regels omtrent wonen en inschrijven op campings en vakantieparken lopen sterk uiteen bij de gemeenten in de zes regio's. Niet kunnen inschrijven belemmert de toegang tot zorg, onderwijs en sociale voorzieningen, zoals het kunnen ontvangen van uitkeringen of toeslagen. Ook hebben veel bewoners geen huurcontract, waardoor zij voortdurend in woononzekerheid verkeren. Dit zorgt voor veel stress bij deze bewoners. Zij hebben het gevoel dat zij niet worden gezien door de gemeente.

'Het briefadres is een groot probleem. Wij zijn meerdere keren naar de centrumgemeente geweest voor een briefadres, die zeiden: "Ga maar naar de gemeente waarin de camping ligt." Die gemeente zei: "Laat zien dat je daar kunt blijven voor langere tijd." De camping wilde dat niet uit angst voor handhaving. De centrumgemeente zei: "Zolang je geen drugs of drank gebruikt doen we niks voor je." Op den duur ben ik teruggegaan en heb ik gezegd dat we onder een brug verbleven. Pas toen kregen we een briefadres.'

(oud bewoner vakantiepark)

De gemeenten in regio Westelijke Mijnstreek leveren volgens de professionals zoveel mogelijk maatwerk bij het verschaffen van briefadressen, bijvoorbeeld door een briefadres te bieden via maatschappelijke opvangorganisatie Moveoo. Gemeenten in de regio verschaffen zelf soms ook briefadressen wanneer mensen noodgedwongen op een camping of vakantiepark buiten de regio verblijven.

5

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Dit rapport beschrijft de resultaten van de ETHOS-telling in regio Westelijke Mijnstreek. Dit hoofdstuk vat de resultaten samen, geeft de belangrijkste conclusies weer en blikt terug op de telling.

5.1 SAMENVATTING

5.1.1 EERSTE TELLING AAN DE HAND VAN DE ETHOS-LIGHT DEFINITIE IN REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

Deze telling brengt dak- en thuisloosheid in regio Westelijke Mijnstreek in beeld. Daarbij is gebruik gemaakt van een nieuwe telmethode en een voor Nederland nieuwe definitie: ETHOS-Light. Het gaat hier om een daadwerkelijke telling van dak- en thuisloze personen die werd uitgevoerd door medewerkers van organisaties die met dak- en thuisloze personen in contact staan. Voor het eerst zijn in deze regio ook kinderen, mensen ouder dan 65 jaar, mensen zonder verblijfspapieren en mensen in een grote verscheidenheid aan leefsituaties van dak- en thuisloosheid in beeld gebracht. De telling geeft inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Uit de resultaten blijkt dat het betrekken van organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloosheid van cruciaal belang is om zicht te krijgen op alle dak- en thuisloze personen. Meer dan de helft van de getelde personen kwam namelijk via deze organisaties in beeld.

5.1.2 HET AANTAL DAK- EN THUISLOZE MENSEN IN REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

Dak- en thuisloosheid is in dit onderzoek gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. 55 organisaties telden op 9 april 2024 in regio Westelijke Mijnstreek in totaal 454 dak- en thuisloze personen, waarvan 366 volwassenen en 88 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zes verschillende categorieën (zie Tabel 22), waaraan de onderzoekers in navolging van het onderzoeksteam van Katholieke Universiteit Leuven een zevende categorie toevoegden, namelijk personen die uit huis gezet dreigen te worden binnen een maand na de teldag terwijl zij geen passende woonoplossing hebben.

Tabel 22. Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

Totaal getelde personen	454			
	Aantal volwassenen	%	Aantal kinderen	%
1 In de openbare ruimte	12	3%	-	-
2 In noodopvang voor dakloze mensen	6	2%	-	-
3 In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	40	11%	5	6%
4 In een instelling	60	16%	5	6%
5 In niet-conventionele woonruimte	88	24%	16	18%
6 Bij familie / vrienden / derden	135	37%	56	64%
+ Dreigende huisuitzetting	15	4%	6	7%
Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	10	3%	-	-
Totaal	366	100%	88	100%*

*Door afronding tellen de percentages op tot 101% in plaats van 100%

De telling brengt een grote diversiteit aan mensen in beeld. Er verbleven op de teldag 12 volwassenen in de openbare ruimte en 6 volwassenen in de noodopvang voor dakloze mensen. In beide categorieën verbleven geen kinderen. 40 volwassenen en 5 kinderen verbleven in een tijdelijke opvangvoorziening voor dakloze mensen. 60 volwassenen en 5 kinderen verbleven langer dan nodig in een instelling vanwege gebrek aan een woonoplossing of moesten binnen een maand na de teldag een instelling verlaten zonder dat zij een woonoplossing hadden. 88 volwassenen en 16 kinderen verbleven in een niet-conventionele woonruimte zoals een kraakpand, garage, auto of stacaravan. 135 volwassenen en 56 kinderen verbleven tijdelijk bij familie, vrienden of derden. Verder verbleven 15 volwassenen en 6 kinderen in een woning die zij binnen een maand dreigden te moeten verlaten vanwege een huisuitzetting.

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid overal voorkomt. In elk van de 3 deelnemende gemeenten werden volwassenen en kinderen getroffen door dak- en thuisloosheid. Er werden in totaal 289 dak- en thuisloze personen geteld in Sittard-Geleen, 26 personen in Stein en 23 personen in Beek.

Of het totale aantal getelde personen hoger of lager is dan verwacht valt niet goed te zeggen. Het aantal dak- en thuisloze personen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig tot geen inzicht in het aantal dak- en thuisloze personen op gemeentelijk en regionaal niveau. De door ons uitgevoerde telling is daarom in feite een nulmeting voor de regio en moet worden gezien als ondergrens, omdat ook met deze methode niet iedereen in beeld komt.

5.1.3 PROFIELKENMERKEN VAN DE GETELDE DAK- EN THUISLOZE MENSEN

De telling laat zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in regio Westelijke Mijnstreek heel divers is. 62 procent van de getelde dak- en thuisloze volwassenen in de regio was man en 34 procent was vrouw. Daarnaast was bij 6 procent van de personen de genderidentiteit onbekend. 19 procent van de personen was minderjarig, 81 procent was meerderjarig. Het percentage jongeren (18-27 jaar) was 23 procent. 78 procent van de mensen had de Nederlandse nationaliteit, daarnaast was 4 procent EU-burger en had 3 procent de nationaliteit van een land buiten de EU. 66 procent was alleenstaand zonder kinderen, 10 procent was alleenstaand met kinderen en 3 procent verbleef met een partner en kinderen. 37 procent van de getelde personen ontving een inkomen uit een uitkering, 10 procent had inkomen uit werk en 11 procent had geen inkomen. Bij 22 procent van de dak- en thuisloze personen was er een vermoeden van een verslaving en bij 37 procent was er sprake van een vermoeden van psychische/psychiatrische problematiek. Tevens was 49 procent van de getelde personen korter dan een jaar dak- of thuisloos en 14 procent twee jaar of langer. De verblijfssituaties van de getelde dak- en thuisloze mensen blijken niet statisch: een deel van de getelde dak- en thuisloze mensen verbleef in de twee weken voorafgaand aan de telling in verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

5.2 CONCLUSIES

Met vertegenwoordigers van de betrokken organisaties en medewerkers van de deelnemende gemeenten reflecteerden we op de belangrijkste resultaten van de telling. Op basis van de verzamelde cijfers en de reflecties daarop lichten we de enkele conclusies uit.⁹

⁹ De conclusies in deze rapportage komen grotendeels overeen met de conclusies die beschreven staan in de onderzoeks-rapportages van de andere vijf regio's die deelnamen aan de ETHOS-telling in 2024.

5.2.1 VEEL VROUWEN ZIJN DAK- OF THUISLOOS

Er zijn veel dak- en thuisloze vrouwen geteld: 125 vrouwen verbleven in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is ruim een derde van de getelde volwassen personen (34%). Dit percentage is hoger dan percentages die uit bestaande schattingen naar voren komen. Dak- en thuisloze vrouwen verbleven met name bij familie, vrienden of derden (43%), in niet-conventionele woonruimten (26%) of in een instelling die zij binnen een maand moesten verlaten zonder woonoplossing of waar zij langer moesten verblijven wegens gebrek aan een passende woonoplossing (10%). Ook werden er vrouwen in de openbare ruimte geteld (<4%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (60%). Daarnaast waren minder dan 5 dak- en thuisloze vrouwen zwanger.

5.2.2 DAK- EN THUISLOOSHEID TREFT EEN GROOT AANTAL KINDEREN EN JONGEREN

De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid veel kinderen en jongeren treft. 42% van de getelde dak- en thuisloze personen was jonger dan 28 jaar. In alle gemeenten in de regio zijn kinderen geteld in een situatie van dak- of thuisloosheid. In totaal zijn er 88 dak- en thuisloze kinderen geteld. Deze kinderen verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. 5 van deze kinderen (6%) verbleven zonder één of meerdere ouders in een situatie van dak- of thuisloosheid. Dak- of thuisloze kinderen verbleven meestal bij familie, vrienden of derden (64%). Daarnaast verbleef 17% van de kinderen in niet-conventionele woonruimten, zoals een auto, een camper, een vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een woning zonder basisvoorzieningen. Dak- en thuisloosheid treft kinderen ook indirect: 100 kinderen waren niet zelf dak- of thuisloos, maar hebben wel een ouder die dak- of thuisloos is (meestal hun vader). Daarnaast waren er 105 jongeren (18-27) dak- of thuisloos. Zij vormen 23% van de getelde dak- en thuisloze personen. Jongeren waren meestal alleenstaand zonder kinderen (71%) en verbleven vooral bij familie, vrienden of derden (36%) of in niet-conventionele woonruimten (29%).

5.2.3 ARBEIDSMIGRANTEN OP STRAAT VORMEN HET TOPJE VAN DE IJSBERG

Dakloze EU-burgers vormen in het straatbeeld een duidelijk zichtbare groep. Een kwart van de mensen die op straat verbleef, was EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit (25%). Volgens betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Zij gaven aan dat arbeidsmigranten die in de openbare ruimte verblijven slechts het topje van de ijsberg zijn. Buiten de winterperiode verblijven dak- of thuisloze EU-burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit zelden in de opvang, omdat zij daar niet worden toegelaten. De betrokken professionals gaven aan dat arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak verblijven in niet-conventionele woonruimten - zoals een stacaravan op een vakantiepark - of bij vrienden, familie of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het bijzonder moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze arbeidsmigranten in deze leefsituaties. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak zeer beperkt in beeld. De professionals die deelnamen aan de telling en aan het kwalitatieve onderzoek vermoeden dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zeer groot is.

5.2.4 VEEL MENSEN VERBLIJVEN NOODGEDWONGEN IN NIET-CONVENTIONELE WOONRUIMTEN

In elk van de gemeenten in regio Westelijke Mijnstreek zijn volwassenen geteld die in niet-conventionele woonruimten verbleven vanwege een gebrek aan passende huisvesting. In totaal betrof dit 88 volwassenen (24%). Zij verbleven bijvoorbeeld in een stacaravan, schuur, vakantiewoning zonder rechtsgeldig huurcontract of een (anti)kraakwoning. Ook kinderen verbleven noodgedwongen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning: in totaal zijn er 16 kinderen in niet-conventionele woonruimten geteld. Professionals in de regio hebben een sterk vermoeden dat er veel mensen uit de Westelijke Mijnstreek buiten de regio noodgedwongen op campings en vakantieparken verblijven dan uit deze telling naar voren komt. In de regio zelf is zijn geen campings waar mensen verblijven vanwege gebrek aan passende huisvesting.

Wel worden er, indien er geen andere passende plek beschikbaar is, mensen vanuit de regio geplaatst op campings en vakantieparken in de grensregio. Gemeenten en andere organisaties die bij de telling betrokken zijn, hebben mensen uit regio Westelijke Mijnstreek die op deze campings verblijven niet altijd goed in beeld.

5.2.5 EEN OP DE ZEVEN GETELDE VOLWASSENEN IS LANGDURIG DAK- OF THUISLOOS

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al een heel lange tijd in een precare woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 50 mensen op de teldag twee jaar of langer dak- of thuisloos waren. Dit is 14% van de getelde volwassenen. De leefsituaties van langdurig dak- en thuisloze mensen zijn heel divers: 42% van deze mensen verbleef in een niet-conventionele woonruimte, 38% bij familie, vrienden of derden en minder dan 10% in de openbare ruimte. Driekwart van de personen is man (75%) en 12% leefde samen met een of meerdere kinderen in een situatie van dak- of thuisloosheid. Ook veel ouderen verblijven langdurig in een situatie van dak- of thuisloosheid: ruim een kwart van de groep langdurig dak- en thuisloze personen is ouder dan 60 jaar oud. Daarnaast had de meerderheid van de mensen die langdurig dak- of thuisloos waren de Nederlandse nationaliteit (86%).

5.2.6 HET ORGANISEREN VAN EEN ETHOS-TELLING LEVERT VEEL OP

Uit de resultaten van deze telling blijkt dat het betrekken van een breed scala aan organisaties van cruciaal belang is om zicht te krijgen op de problematiek van dak- en thuisloosheid. Het draagvlak voor de telling onder de organisaties in de regio was groot: vele organisaties namen actief deel aan de startdag en de informatiesessies. Organisaties die zich niet specifiek richten op dak- en thuisloze mensen brachten meer dan de helft van de getelde personen in beeld. De telling biedt niet alleen zicht op het aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken, maar leidde ook tot grotere betrokkenheid van deze organisaties bij de problematiek van dak- en thuisloosheid en tot bewustwording van de grote verscheidenheid aan leefsituaties. Daarnaast resulteerde de gezamenlijke organisatie van de telling tot versterking van de samenwerking tussen deelnemende organisaties.

5.3 TERUGBLIK OP DE EERSTE ETHOS-TELLING IN REGIO WESTELIJKE MIJNSTREEK

In 2023 vond de ETHOS-telling voor het eerst plaats in twee regio's in Noordoost-Brabant. Deze telling was een pilot om te onderzoeken welke groepen dak- en thuisloze mensen in beeld komen met de ETHOS-telling en wat het draagvlak is voor het uitvoeren van zo'n telling in Nederland. Deze tweede telronde in 2024 waar regio Westelijke Mijnstreek aan deelnam laat opnieuw zien dat de telling een geschikte methode is om dak- en thuisloosheid in Nederland in kaart te brengen. Daarmee zijn we de pilotfase voorbij.

Consistente resultaten

De resultaten van de twee telrondes geven een consistent beeld van dak- en thuisloosheid. De tellingen laten zien dat de groep dak- en thuisloze mensen in alle deelnemende regio's zeer divers is. Het stereotype beeld van dak- en thuisloosheid is dat van de klassieke groep dak- en thuisloze mensen, die voornamelijk bestaat uit alleenstaande mannen van middelbare leeftijd met psychische en verslavingsproblematiek. De resultaten van beide telrondes halen dit beeld onderuit. We zien een grote diversiteit van dak- en thuisloze personen en we zien veel verschillende leefsituaties van dak- en thuisloosheid.

Veel draagvlak voor de telling

De betrouwbaarheid van de resultaten hangt sterk af van de mate waarin relevante stakeholders zoals gemeenten, zorginstanties en maatschappelijke organisaties bereid zijn om aan de telling mee te werken en de methode onderschrijven. In regio Westelijke Mijnstreek was er veel draagvlak voor de telling: in grote

lijnen waren alle relevante organisaties bereid om aan de telling deel te nemen. Deze organisaties lieten bovendien een grote betrokkenheid bij de telling zien. In totaal telden 55 organisaties mee.

Veel groepen goed in beeld

Samen met medewerkers van de betrokken gemeenten en andere telorganisaties in regio Westelijke Mijnstreek reflecteerden we op de vraag of de resultaten van de telling de situatie in hun regio goed weergeven. De betrokkenen geven aan dat dit in grote lijnen het geval is. Zij onderstrepen dat de ETHOS-telling veel groepen in beeld brengt die niet in andere cijfers voorkomen. Op basis van de resultaten uit ronde 1 en ronde 2 concluderen we daarom dat de ETHOS-telling beter zicht geeft op dak- en thuisloosheid dan voorheen mogelijk was.

Op enkele groepen is onvoldoende zicht

Net als bij de eerste telronde zijn een aantal specifieke groepen niet volledig in beeld gebracht. Daarbij gaat het om dak- en thuisloze arbeidsmigranten, personen die noodgedwongen verblijven op campings en vakantieparken en dak- en thuisloze mensen zonder verblijfspapieren (ongedocumenteerde mensen). In deze tweede ronde van de ETHOS-telling hebben de deelnemende organisaties extra ingezet op het in kaart brengen van deze groepen. Hierdoor zijn deze groepen bij deze ronde iets beter in beeld gekomen. Op basis van de gesprekken met professionals in regio Westelijke Mijnstreek kunnen we echter concluderen dat de genoemde groepen ook deze ronde niet volledig in beeld zijn gebracht. Dit komt voornamelijk doordat zij niet in contact staan met de organisaties die deelnemen aan de telling. Redenen hiervoor kunnen zijn dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen, of dat zij contact met instanties bewust uit de weg gaan. In het geval van arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid zien we ook dat mensen bewust onder de radar worden gehouden door arbeidsbureaus.

Toenemend bewustzijn van eigen rol in aanpak dakloosheid

Tijdens de informatiesessies is veel gesproken over stereotype beelden van dak- en thuisloosheid. Ook kwam gedurende het onderzoeksproces regelmatig aan de orde dat zichtbare dakloosheid slechts het topje van de ijsberg is en dat een groot deel van de dak- en thuisloze mensen vaak buiten beeld blijft. Veel deelnemers gaven aan dat zij door deelname aan de informatiesessies en door hun bijdrage aan het onderzoek anders zijn gaan kijken naar dak- en thuisloosheid. Het bewustzijn dat dak- en thuisloosheid heel divers is nam door het onderzoek toe. Veel medewerkers van de betrokken organisaties waren zich voorheen niet bewust van het feit dat zij met dak- en thuisloze personen in contact staan. Door de telling groeide het besef dat de problematiek van dak- en thuisloosheid veel breder is dan vaak wordt gedacht en dat een veelheid aan partijen noodzakelijk is in het signaleren en aanpakken van dak- en thuisloosheid in de regio. Dit is belangrijk, omdat al deze partijen een rol kunnen spelen bij het oplossen van dak- en thuisloosheid.

6

BLIK OP DE TOEKOMST

6 BLIK OP DE TOEKOMST

6.1 VAN TELLEN NAAR OPLOSSEN

Voor effectief beleid is inzicht in het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen en hun profielkenmerken cruciaal. Met de resultaten van deze telling bieden we gemeenten in regio Westelijke Mijnstreek dit inzicht. De regio kan de resultaten van de telling benutten bij het ontwikkelen van een aanpak gericht op het uitbannen van dakloosheid in 2030, de ambitie van het *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. De telling brengt bijvoorbeeld groepen in beeld die voorheen voor beleidsmakers onzichtbaar waren, geeft handvatten voor beleid en laat zien waar versterking van een preventieve aanpak nodig is. Dit doen gemeenten in samenspraak met belangrijke regionale partijen die ook betrokken waren bij de telling.

Samenwerking tussen regionale partijen versterkt

Door het gezamenlijk uitvoeren van deze telling is de samenwerking tussen de betrokken partijen versterkt. Dit is een belangrijk resultaat van het onderzoeksproces. De diversiteit aan organisaties die deelnamen aan de telling laat zien dat het oplossen en voorkomen van dakloosheid vraagt om de inzet en samenwerking van een groot aantal partijen. De gemeenten uit de regio zijn nu aan zet om de regionale aanpak van dakloosheid samen met alle betrokken organisaties vorm te geven. Zij kunnen daarbij voortborduren op de samenwerking die door de organisatie en uitvoering van de telling is ontstaan. In regio Meijerij en Bommelerwaard heeft een aantal gemeenten op basis van de resultaten van de telling in de eerste ronde al veel concrete stappen gezet om dak- en thuisloosheid aan te pakken (Wewerinke et al., 2023b).

Herhaling van de telling

De uitgevoerde telling is een belangrijke nulmeting. Effecten van nieuw beleid gebaseerd op deze telling zullen naar verwachting zichtbaar beginnen te worden na een periode van drie tot vier jaar. Een nieuwe telling kan dan een belangrijk middel zijn om na te gaan in hoeverre de getroffen maatregelen effectief zijn.

6.2 DERDE TELRONDE (2025)

Het is de ambitie van Hogeschool Utrecht en Kansfonds om in heel Nederland heldere, betrouwbare en vergelijkbare cijfers van dak- en thuisloosheid te verkrijgen. Het Nationaal Actieplan Dakloosheid zet in op het in kaart brengen van alle dak- en thuisloze mensen aan de hand van de ETHOS-Light definitie. Het afgelopen jaar zijn er vanuit de nationale politiek een aantal initiatieven genomen om de ETHOS-Light definitie leidend te maken in beleid en wettelijk vast te leggen als de geldende definitie van dak- en thuisloosheid (Beckerman & Westerveld, 2014). Daarnaast werd het zicht krijgen op de groep dak- en thuisloze mensen op regionaal niveau onderdeel van het 'Dashboard Aanpak Dakloosheid' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarmee de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid in iedere Maatschappelijke Opvangregio gemonitord wordt. De komende jaren werken wij in samenwerking met het Rijk en gemeenten verder aan een landelijke opschaling van de ETHOS-tellingen.

Op weg naar deze landelijke opschaling breiden we het aantal regio's dat deelneemt aan de ETHOS-tellingen opnieuw uit: in 2025 nemen maar liefst 9 regio's met in totaal 57 gemeentes deel aan de ETHOS-tellingen. Deze regio's zijn: Amsterdam-Amstelland, Den Haag, Den Helder, Eindhoven, IJssel-Vecht, Maastricht-Heuvelland, Maassluis-Vlaardingen-Schiedam, Valleiregio en Zaanstreek. De resultaten van de derde telronde verwachten we in oktober 2025. Voor de vierde telronde (2026) hebben 11 nieuwe regio's zich aangemeld. We zien bij alle regio's die willen deelnemen een sterke ambitie om dakloosheid goed in beeld te brengen en om de inzichten die voortkomen uit de ETHOS-telling te gebruiken voor het versterken van de regionale aanpak. Regio's die interesse hebben in het organiseren van een ETHOS-telling kunnen hiervoor contact opnemen met Kansfonds.

REFERENTIES

Al Shamma, S., Van Straatten, B., Boersma, S., Rodenburg, S., Van der Laan, J., Van de Mheen, D. & Wolf, J. (2015). *Dakloze mensen in de vier grote steden: veranderingen in 2,5 jaar. Eindrapportage Coda-G4*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek.

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies. European Social Policy Network (ESPN)*. European Commission.

Beckerman, S., & Westerveld, L. (2014). Initiatiefnota Dakloosheid: 'Er moet wat gebeuren, dit is mensonwaardig. Verkregen via: https://www.sp.nl/sites/default/files/initiatiefnota_dakloosheid.pdf

Edgar, B. (2012). The ETHOS definition and classification of homelessness and housing exclusion. *European Journal of Homelessness*, 6, 219-226.

FEANTSA. (2005). *ETHOS: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Verkregen via: <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

FEANTSA. (2018). *ETHOS Light: European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*. Measurement of Homelessness at European Union Level. Verkregen via: www.feantsa.org/download/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf.

Hermans, K. (2021). *Tellingen dak- en thuisloosheid. Globaal rapport*. Verkregen via https://media.kbs-frb.be/nl/media/7768/pub2021_3767_dakenthuisloosheid_globaal_nl_def.pdf.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (2023-2030)*. Verkregen via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2feg671197ba6244f/pdf>

MPHASIS (Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems) (2009). *Final Technical Implementation Report*. Verkregen via: <https://app.dundee.ac.uk/geddesinstitute/projects/mphasis/>

Raad Volksgezondheid en Samenleving (2020). *Herstel begint met een huis: Dakloosheid voorkomen en verminderen*. Den Haag, verkregen via: <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2020/04/21/herstel-begint-met-een-huis---dakloosheid-voorkomen-en-verminderen>

Rijksoverheid (z.d.). *Kan ik mijzelf laten inschrijven op een briefadres?* Verkregen via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/vraag-en-antwoord/kan-ik-een-briefadres-krijgen-als-ik-geen-vast-woonadres-heb>

Schel, S., Wewerinke, D., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023). Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: Nieuwe telling van dak- en thuisloosheid (sociaalbestekpremium.nl)

Vermeir, E., & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid: Lokaal Rapport – Gent*. KU Leuven, verkregen via: https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2021/20210311NT1_

Wewerinke, D., Schel, S., De Vries, J. & Van Doorn, L. (2023a). Anders tellen geeft een beter beeld van dakloosheid. *Sociale Vraagstukken*. Verkregen via: <https://www.socialevraagstukken.nl/anders-tellen-geeft-een-beter-beeld-van-dakloosheid/>

Wewerinke, D., Schel, S., de Vries, J. & van Doorn, L. (2023b). De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers. *Sociaal Bestek*. Verkregen via: De opbrengst van de ETHOS telling reikt verder dan inzicht in cijfers (sociaalbestekpremium.nl)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ETHOS-CLASSIFICATIE

What is ETHOS?

ETHOS is the European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. It was developed by FEANTSA as a transnational framework definition for policy and practice purposes. It provides a shared language for transnational exchange. It does not attempt to harmonise national definitions of homelessness in Europe.

ETHOS classifies living situations that constitute homelessness or housing exclusion. ETHOS identifies 4 main categories of living situation: Rooflessness, Houselessness, Insecure Housing and Inadequate Housing. These conceptual categories are divided into 13 operational categories that can be used for different policy purposes, such as mapping the problem of homelessness, as well as developing, monitoring and evaluating policies.

	OPERATIONAL CATEGORY		LIVING SITUATION		GENERIC DEFINITION
Conceptual Category	ROOFLESS	1 People Living Rough	1.1 Public space or external space		Living in the streets or public spaces, without a shelter that can be defined as living quarters
		2 People in emergency accommodation	2.1 Night shelter		People with no usual place of residence who make use of overnight shelter, low threshold shelter
	HOUSELESS	3 People in accommodation for the homeless	3.1 Homeless hostel 3.2 Temporary accommodation 3.3 Transitional supported accommodation		Where the period of stay is intended to be short term
		4 People in Women's Shelter	4.1 Women's shelter accommodation		Women accommodated to experience of domestic violence and where the period of stay is intended to be short term
		5 People in accommodation for immigrants	5.1 Temporary accommodation/reception centres 5.2 Migrant workers accommodation		Immigrants in reception or short term accommodation due to their immigrant status
		6 People due to be released from institutions	6.1 Penal institutions 6.2 Medical institutions (*) 6.3 Children's institutions/homes		No housing available prior to release Stay longer than needed due to lack of housing No housing identified (e.g. by 18th birthday)
	INSECURE	7 People receiving longer-term support (due to homelessness)	7.1 Residential care for older homeless people 7.2 Supported accommodation for formerly homeless people		Long stay accommodation with care for formerly homeless people (normally more than one year)
		8 People living in insecure accommodation	8.1 Temporarily with family/friends 8.2 No legal (sub)tenancy 8.3 Illegal occupation of land		Living in conventional housing but not the usual place of residence due to lack of housing Occupation of dwelling with no legal tenancy illegal occupation of a dwelling Occupation of land with no legal rights
		9 People living under threat of eviction	9.1 Legal orders enforced (rented) 9.2 Re-possession orders (owned)		Where orders for eviction are operative Where mortgagee has legal order to re-possess
		10 People living under threat of violence	10.1 Police recorded incidents		Where police action is taken to ensure place of safety for victims of domestic violence
		11 People living in temporary/non-conventional structures	11.1 Mobile homes 11.2 Non-conventional building 11.3 Temporary structure		Not intended as place of usual residence Makeshift shelter, shack or shanty Semi-permanent structure hut or cabin
	INADEQUATE	12 People living in unfit housing	12.1 Occupied dwellings unfit for habitation		Defined as unfit for habitation by national legislation or building regulations
		13 People living in extreme over-crowding	13.1 Highest national norm of overcrowding		Defined as exceeding national density standard for floor-space or useable rooms

Note: Short stay is defined as normally less than one year; Long stay in defined as more than one year.

(*) Includes drug rehabilitation institutions, psychiatric hospitals etc.

BIJLAGE 2: ETHOS-LIGHT

A Harmonised Definition of Homelessness for Statistical Purposes

Sometimes referred to as ETHOS 'Light', this is a version of the ETHOS typology developed in the context of a 2007 European Commission study: *Measurement of Homelessness at European Union Level*. It is a harmonised definition of homelessness for statistical purposes. It is a pragmatic tool for the development of homelessness data collection, rather than a conceptual and operational definition to be used for a range of policy and practice purposes.

OPERATIONAL CATEGORY	LIVING SITUATION	DEFINITION
1 People living rough	1 Public spaces / external spaces	Living in the streets or public spaces without a shelter that can be defined as living quarters
2 People in emergency accommodation	2 Overnight shelters	People with no place of usual residence who move frequently between various types of accommodation
3 People living in accommodation for the homeless	3 Homeless hostels	Where the period of stay is time-limited and no long-term housing is provided
	4 Temporary accommodation	
	5 Transitional supported accommodation	
4 People living in institutions	6 Women's shelters or refuge accommodation	Stay longer than needed due to lack of housing
	7 Health care institutions	
	8 Penal institutions	
5 People living in non-conventional dwellings due to lack of housing	9 Mobile homes	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence
	10 Non-conventional buildings	
	11 Temporary structures	
6 Homeless people living temporarily in conventional housing with family and friends (due to lack of housing)	12 Conventional housing, but not the person's usual place of residence	Where the accommodation is used due to a lack of housing and is not the person's usual place of residence

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES

- 1. Ad Hoc beheer
- 2. AGIN Otten
- 3. Avellana Zorg
- 4. Bie Zefke
- 5. BILAgroep
- 6. Buurtcentrum Limbrichterveld
- 7. Casa Mama Lisi
- 8. Credohuis
- 9. DaCapo College
- 10. Daelzicht
- 11. De Rooyse Wissel
- 12. Gemeente Beek
 - Team WMO
 - Team Openbare Orde en Veiligheid
 - Afdeling Samenleving (Team Burgerzaken/Publiekszaken)
 - Team Jeugd
 - Handhaving
- 13. Gemeente Sittard-Geleen
 - Gebiedsteam
 - Team zorg
 - Team Toezicht en Handhaving
 - Team Jeugd
 - Jongerenpunt
 - Jongeren en Leren
 - Team Openbare Orde en Veiligheid
 - Team Projecten
 - Vidar
- 14. Gemeente Stein
 - Afdeling Burgerzaken
- 15. GGD Zuid Limburg
- 16. IOM
- 17. KL-IK
- 18. Kracht in Zorg
- 19. Kredietbank Limburg
- 20. Leger des Heils
- 21. Levantogroep Jongeren
- 22. Loket Housing Zuid-Limburg
- 23. Maximus Vastgoedbeheer
- 24. MEE Zuid-Limburg
- 25. Moveoo
- 26. Mutsaersstichting
- 27. Pergamijn
- 28. PI Geerhorst
- 29. PI Ter Peel
- 30. PIM
- 31. Partners in Welzijn
- 32. Platform Allochtonen Geleen Breed

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE DIENSTEN EN (SUB)ORGANISATIES - VERVOLG

- 33. Politie Basisteam Westelijke Mijnstreek
- 34. PSW
- 35. Stichting Autismehulp Zuid-Limburg
- 36. Sam& voor alle kinderen
- 37. Stichting Barka
- 38. Stichting Sociaal Overleg Sittard-Geleen
- 39. Stichting Zuid-Limburg Zorgt Samen (SZLZS)
- 40. Talentenwerk Stein
- 41. Tobas Jeugdhulp
- 42. Vincentius Vereniging Beek
- 43. VLotteam
- 44. Voedselbank
- 45. Werkplaats Financiën
- 46. Wonen Limburg
- 47. Wonenplus
- 48. Woonpunt
- 49. XONAR Vrouwenopvang
- 50. Zaam Wonen
- 51. Zorg- en Veiligheidshuis Westelijke Mijnstreek
- 52. Zorgen en zo
- 53. ZOwonen
- 54. Zuyd Groep
- 55. Zuyderland GGZ

